

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

“CİN ALİ” VE “LEVENT” ADLI KİTAP SERİLERİNİN
DEĞERLER EĞİTİMİ VE SÖZ VARLIĞI AÇISINDAN
MUKAYESESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Melisa SEDEFOĞLU

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Türkçe Eğitimi Programı

AĞUSTOS, 2024

T.C.

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**“CİN ALİ” VE “LEVENT” ADLI KİTAP SERİLERİNİN
DEĞERLER EĞİTİMİ VE SÖZ VARLIĞI AÇISINDAN
MUKAYESESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Melisa SEDEFOĞLU

(Y2312.014009)

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Türkçe Eğitimi Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Gülşah DURMUŞ

AĞUSTOS, 2024

TEZ SINAV TUTANAĞI

İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 22.07.2024 tarih ve 2024/12 sayılı toplantısında oluşturulan jüri üyeleri önünde, 29.08.2024 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Melisa Sedefoğlu'nun tezi hakkında ile kararı verilmiştir.

JÜRİ

1. Üye (Tez Danışmanı) : Dr.Öğr.Üyesi Gülşah Durmuş
2. Üye : Doç.Dr.Talat Aytan
3. Üye : Prof.Dr.Belkıs Gürsoy

ONAY

İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 22.07.2024 tarih ve 2024/12 sayılı kararı

(*) Oybirliği/Oyçokluğu hâli yazı ile yazılacaktır.

(**) Kabul kararı hâli yazı ile yazılacaktır.

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “‘Cin Ali’ ve ‘Levent’ Adlı Kitap Serilerinin Değerler Eğitimi ve Söz Varlığı Açısından Mukayesesi” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (29/08/2024)

Melisa SEDEFOĞLU

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, ilk okuma ve ilk yazmaya destek verecek iki ayrı çocuk kitabı serisinin ele alınan değerler ve söz varlığı açısından karşılaştırılması yapılmıştır. Bu araştırmada, geçmiş dönem ve yakın dönemde ortaya konan iki çocuk edebiyatı ürünü karşılaştırılarak değerlerin kullanım sıklıklarına dikkat çekilmiştir. Her iki dönemdeki değerler tespit edilerek değerler eğitiminin geçmişten günümüze değişime uğrayıp uğramadığı araştırılmış olup çalışma bu yönden önem arz etmektedir. Bu çalışmamda bana yüksek lisans eğitimim boyunca yardımlarını, yol göstericiliğini esirgemeyen, donanımıyla bana birçok şey katan değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Gülşah DURMUŞ hocama teşekkürlerimi sunuyorum.

Ağustos, 2024

Melisa SEDEFOĞLU

“CİN ALİ” VE “LEVENT” ADLI KİTAP SERİLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ VE SÖZ VARLIĞI AÇISINDAN MUKAYESESİ

ÖZET

Her toplumun kendine ait değerleri vardır. Kültürün yansıması olan değerler, sağlıklı bir iletişim için oldukça önemlidir. Bu değerler; bireylerin hoşgörülü, saygılı, birlik ve beraberlik içerisinde olmalarını sağlayarak toplumsal yaşamı daha iyi bir hâle getirmektedir. Değerler eğitimi; bireyi benimsenmesi istenilen tavır, tutum ve davranışlara yönlendirerek gelişimine katkı sağlamayı, bireylerin toplumsal yaşama, insan ilişkilerine zarar verecek tavır, tutum ve davranışlardan ise uzak durmalarını amaçlamaktadır. Eğitim, okuldan önce ailede başlamaktadır. Bu noktada çocuk kitapları önem kazanmaktadır. Çocuk kitaplarında yer alan değerler; çocuklara örnek teşkil etmekte, onların bu anlamda eğitilmesine yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla çocuk edebiyatı ürünlerinde bilinmesi ve benimsenmesi istenilen değerlerin yer alması çocukların gelişimi için faydalı olacaktır. Bu çalışmada, geçmiş dönem çocuk yazarlarından biri olan Rasim Kaygusuz’un “Cin Ali” adlı kitap seti ve yakın dönem çocuk yazarlarından biri olan Mustafa Orakçı’nın “Levent” adlı kitap seti, değerler eğitimi ve söz varlığı açısından incelenmiş, mukayese edilmiştir. “‘Cin Ali’ ve ‘Levent’ kitap serilerinde bilinmesi ve benimsenmesi istenilen değerler ve bilinmesi ve sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlar nelerdir?”, “‘Cin Ali’ ve ‘Levent’ kitap serilerinde tespit edilen söz varlığı unsurları (deyimler, atasözleri ve ikilemeler) nelerdir?” Çalışmada bu sorulara yanıt bulmak, yorumlamak ve eserleri mukayese etmek amaçlanmıştır. Geçmiş dönem ve yakın dönemde ortaya konan iki çocuk edebiyatı ürünü karşılaştırılarak değerlerin kullanım sıklıklarına dikkat çekilmiştir. Her iki dönemdeki değerler tespit edilerek değerler eğitiminin geçmişten günümüze değişime uğrayıp uğramadığı araştırılmıştır. Çalışma sonunda önerilere de yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Değerler Eğitimi, Çocuk Edebiyatı, Söz Varlığı, Cin Ali Serisi, Levent Serisi

COMPARISON OF THE BOOK SERIES NAMED "CIN ALI" AND "LEVENT" IN TERMS OF VALUES EDUCATION AND VOCABULARY

ABSTRACT

Every society has its own values. Values, which are a reflection of oculture, are very important for healthy communication. These values make social life better by ensuring that individuals are tolerant, respectful, and in unity and solidarity. Values education; aims to contribute to the development of individuals by directing them to the attitudes, attitudes and behaviors that are desired to be adopted and to keep individuals away from attitudes, attitudes and behaviors that will harm social life and human relations. Education, starts in the family before school. At this point, children's books gain importance. The values in children's books; set an example for children and help educate them in this sense. Therefore, it will be beneficial for the development of children to include the values that are desired to be known and adopted in children's literature products. In this study, the book set titled "Cin Ali" by Rasim Kaygusuz, one of the children's writers of the past period, and the book set titled "Levent" by Mustafa Orakçı, one of the recent children's writers, were analyzed and compared in terms of values education and vocabulary. "What are the values that are desired to be known and adopted and the attitudes, attitudes and behaviors that are desired to be known and avoided in 'Cin Ali' and 'Levent' book series?" "What are the elements of vocabulary (idioms, and dilemmas) identified in the 'Cin Ali' and 'Levent' book series?" The aim of the study is to find answers to these questions and to interpret and compare the works. By comparing two children's literature products of the past and the recent period, attention was drawn to the frequency of use of values. By determining the values in both periods, it was investigated whether the values of education have changed from past to present. Suggestions were also included at the end of the study.

Keywords: Values Education, Children's Literature, Vocabulary, Cin Ali Series, Levent Series

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	iii
ÖNSÖZ.....	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	ix
İÇİNDEKİLER	xi
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xvii
I. GİRİŞ.....	1
A. Problem	1
B. Amaç.....	2
C. Önem	2
D. Sınırlılıklar	3
E. Yöntem	3
F. Araştırmanın İnceleme Nesneleri	3
G. Veri Toplama Araçları	4
H. Verilerin Analizi.....	6
I. Tanımlar.....	7
II. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	11
A. Çocuk Edebiyatı	11
1. Çocuk Edebiyatında Değerler Eğitimi	11
2. Çocuk Edebiyatında Söz Varlığı.....	12
B. “Değer” Kavramı.....	12
1. Değerler Eğitimi.....	13
2. Değerlerin Sınıflandırılması.....	14
3. 1968 Türkçe Programında Yer Alan Değerler	16
4. 2018 Türkçe Öğretim Programında Yer Alan Değerler.....	17
5. “Cin Ali” ve “Levent” Serisi Hakkında Bilgi	18
III. BULGULAR VE YORUM	19
A. Cin Ali Serisinin Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi	19

B. Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler.....	19
1. Sevgi.....	19
a. Sevgi-Anne Sevgisi	22
b. Sevgi –Baba Sevgisi.....	23
c. Sevgi-Atatürk Sevgisi.....	24
d. Sevgi-Hayvan Sevgisi	25
e. Sevgi-Okul Sevgisi	27
f. Sevgi-Öğretmen Sevgisi	28
g. Sevgi-Kitap Sevgisi.....	28
2. Saygı-Büyüklerle Saygı.....	29
a. Saygı-Aileye Saygı.....	30
b. Saygı-Öğretmene Saygı.....	31
3. Misafirperverlik.....	32
4. Ziyarete Bulunma.....	34
5.Birlik ve Beraberlik.....	34
6. Kültürel Değerleri Koruma ve Geliştirme.....	37
7. Örnek Alma	38
8. Düşünceli Olma.....	39
9.Güler Yüzlü Olma	41
10.Kolaylaştırıcı Olma	41
11.Temizlik	42
12.Neşeli olma.....	44
13.İyilikseverlik.....	44
14.İtaatkârlık	46
15.Onurlandırma	50
16.Başkalarının Mutluluğunu İsteme	52
17.Dostluk Kurma ve İnsanlarla Yakın İlişki İçinde Olma.....	55
18.Başarı.....	59
19.Selamlaşma.....	60
20.Dayanışma	61
21.Örnek Gösterme	62
22.Paylaşımçı Olma	63
23.Cömertlik.....	65
24.Fedakârlık	68

25. Güvenilir Olma	69
26. Temkinli ve Dikkatli Olma	69
27. Mutluluk	70
28. Nezaket ve Görgü Kuralları	73
29. Özgürlük-Bağımsızlık	74
30. Sorumluluk	75
31. İsrâf Etmeme	76
32. Ölçülü Olma	77
33. Uyumlu Olma	77
34. Planlı Olma	78
35. Millî Birlik Şuuru	79
36. Adaletli Olma	80
37. Sözünde Durma	81
38. İş Bölümü/İş Birliği	82
39. Yardımseverlik	83
C. Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavr, Tutum ve Davranışlar	84
1. Acelecilik	84
2. Söz Dinlememe	85
3. Sorumsuzluk	85
4. Kanaatkâr Olmama	86
5. Şiddet	86
6. Özgürlükten Yoksun Kılma	87
7. Israrcı Olma	88
8. İsrâf Etme	89
9. Kendisi ve çevresi için güvenilir olmayan eylemlerde bulunma	89
D. "Levent" Serisinin Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi	90
E. Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler	90
1. Sevgi	90
a. Sevgi (Anne Sevgisi)	92
b. Sevgi-Baba Sevgisi	92
c. Sevgi-Kardeş Sevgisi	92
d. Sevgi (Arkadaş Sevgisi)	94
e. Sevgi (Hayvan Sevgisi)	94
2. Onurlandırma	95

3. Mutluluk.....	96
4. Kanaatkârlık	99
5. Sözünde Durma	100
6. Dayanışma.....	100
7. Paylaşımıcı Olma	101
8. Sorumluluk.....	102
9. Başarı.....	102
10. Başkalarının Mutluluğunu İsteme	103
11. Cömertlik.....	105
12. Dostluk Kurma ve İnsanlarla Yakın İlişki İçinde Olma.....	107
13. Düşünceli Olma.....	109
14. Anlayışlı Olma	113
15. Ölçülü Olma	114
16. Duyarlılık	115
17. Saygı (Büyüklerle Saygı)	115
a. Saygı (Hak ve Özgürlüklere Saygı).....	116
18. İtaatkârlık	117
19. Adaletli Olma	118
20. Nezaket ve Görgü Kuralları	119
21. Yenilik Arayışı	120
22. Birlik ve Beraberlik.....	121
23. Kültürel Değerleri Koruma ve Geliştirme.....	122
24. Ziyarete Bulunma.....	124
25. Misafirperverlik.....	124
26. Temkinli ve Dikkatli Olma	124
27. Pişmanlık.....	125
28. Yardımseverlik.....	126
29. Kolaylaştırıcı Olma	127
30. Güvenilir Olma.....	128
31. Temizlik	128
32. Hayâ/Utanma.....	129
33. Dürüstlük.....	130
34. Cesaret.....	131
F. Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum ve Davranışlar	132

1. Öfkeli Olma.....	132
2. Kanaatkâr Olmama	133
3. Israrcı Olma.....	134
4. İnatçılık	135
5. Bencillik	136
6. Kıskançlık	137
7. Pes Etme.....	139
8. Ayrımcılık	140
9. Rekabet.....	141
10. Nasihate Kulak Vermeme	141
11. Söz Dinlememe	142
12. Acelecilik	144
13. Kendisi veya Başkaları İçin Güvenli Olmayan Eylemlerde Bulunma.....	144
14. Sorumsuzluk.....	144
15. Yalan ve Aldatma.....	145
16. Özgürlükten Yoksun Kılma	146
IV. SÖZ VARLIĞI.....	147
A. “Cin Ali” Serisinin Söz Varlığı (Deyimler, Atasözleri ve İkilemeler) Bakımından İncelenmesi	147
B. “Levent” Serisinin Söz Varlığı (Deyimler, Atasözleri ve İkilemeler) Bakımından İncelenmesi	150
V.SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	155
A. Tartışma ve Sonuç	155
1. “Cin Ali” Serisinde Tespit Edilen Değerlere İlişkin Sonuçlar.....	156
2. “Levent” Serisinde Tespit Edilen Değerlere İlişkin Sonuçlar	163
3. “Cin Ali” Serisinde Tespit Edilen Söz Varlığına (Deyimler, Atasözleri ve İkilemeler) İlişkin Sonuçlar	172
4. “Levent” Serisinde Tespit Edilen Söz Varlığına (Deyimler, Atasözleri ve İkilemeler) İlişkin Sonuçlar	173
B. Öneriler.....	174
VI. KAYNAKÇA.....	177
EKLER.....	187
ÖZGEÇMİŞ.....	299

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1: M.Rokeach'ın Değer Sınıflandırması (Rokeach, 1973)	14
Çizelge 2: Schwartz'ın Değer Sınıflandırması (Schwartz, 1992)	15
Çizelge 3: “Cin Ali” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler.....	158
Çizelge 4: “Cin Ali” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerlerin Kitaplardaki Kullanım Sayısı.....	160
Çizelge 5: “Cin Ali” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerlerin Yüzdelik Dağılımları.....	160
Çizelge 6:: “Cin Ali” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum, Davranışlar	162
Çizelge 7: “Cin Ali” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum, Davranışların Kitaplardaki Kullanım Sayısı	162
Çizelge 8: “Cin Ali” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum, Davranışların Yüzdelik Dağılımları	163
Çizelge 9: “Levent” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler.....	166
Çizelge 10: “Levent” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerlerin Kitaplardaki Kullanım Sayısı.....	168
Çizelge 11: “Levent” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerlerin Yüzdelik Dağılımları.....	168
Çizelge 12: “Levent” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum, Davranışlar	170
Çizelge 13: “Levent” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum ve Davranışların Kitaplardaki Kullanım Sayısı.....	171
Çizelge 14: “Levent” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum, Davranışların Yüzdelik Dağılımları	171
Çizelge 15: “Cin Ali” Serisindeki Söz Varlıklarının (Deyimler, Atasözleri ve İkilemeler) Kitaplardaki Kullanım Sayısı	172

Çizelge 16: “Levent” Serisindeki Söz Varlıklarının (Deyimler, Atasözleri ve İkilemeler) Kitaplardaki Kullanım Sayısı	173

I. GİRİŞ

Bu kısımda ele alınan konu tanıtılarak, araştırmanın önemi ve amacı belirtilmiştir. Ayrıca problem cümlelerine yer verilerek araştırmanın sınırlılıklarına ve veri toplama araçlarına değinilmiştir.

A. Problem

Günlük yaşamda birçok kişiyle iletişim kurulmakta, sosyalleşilmektedir. Sağlıklı bir iletişim için dikkat edilmesi gereken bazı etkenler bulunmaktadır. Bunlardan biri değerlerdir. Her toplum, kültürel unsurlarıyla var olur, kültürünü yaşatır. Kültürün yansıması olan değerler, sağlıklı bir iletişim için oldukça önemlidir. Değerler toplum içinde nasıl davranılması gerektiğini, neyin daha doğru olacağını gösterirler. Örneğin; bayramda büyükleri ziyaret etmek toplum tarafından kabul görmüş, saygıyı yansıtan bir değerdir. Aksi bir tavır ayıplanmaya, bağların kopmasına, iletişimin zayıflamasına sebep olabilir. Değerler, yapılması istenen davranışları, idealleri yansıtır. (Dönmez 2002: s.110), eğitimi “bireylerin toplumsallaştırılması ve toplumsal değerlerin bireylere kazandırılması” şeklinde tanımlamıştır. Eğitimin önce ailede başladığı düşünülürse, değerler eğitiminin çocukluk döneminde oldukça önem kazandığı söylenebilir. Bu noktada devreye çocuk kitapları girmektedir. Çocuk kitaplarında yer alan değerler, çocuklara örnek teşkil ederek onların bu anlamda eğitilmesine yardımcı olmaktadır. Bu sebeple çocuk kitaplarında sevgi, saygı, yardımseverlik, cömertlik gibi değerlere yer verilmeli; öfke, kıskançlık, inatçılık gibi istenmeyen tutum ve davranışlardan mümkün olduğunca kaçınılması gerektiği vurgulanmalıdır. Çünkü çocuklar, birini rol model almaya yatkındırlar ve bu kişi çocuk kitabındaki bir metin kişisi olabilir.

Aşağıda “Cin Ali” ve “Levent” serisine ait problem cümlelerine yer verilmiş, çalışma bu problem cümlelerine yanıt bulma doğrultusunda ilerletilmiştir.

1. “Cin Ali” çocuk edebiyatı serisinde tespit edilen bilinmesi ve benimsenmesi istenilen değerler nelerdir?
2. “Cin Ali” çocuk edebiyatı serisinde tespit edilen bilinmesi ve sakınılması istenilen tutum, tavır ve davranışlar nelerdir?
3. “Levent” çocuk edebiyatı serisinde tespit edilen bilinmesi ve benimsenmesi istenilen değerler nelerdir?
4. “Levent” çocuk edebiyatı serisinde tespit edilen bilinmesi ve sakınılması istenilen tutum, tavır ve davranışlar nelerdir?
5. “Cin Ali” çocuk edebiyatı serisinde tespit edilen söz varlığı unsurları (deyimler, atasözleri ve ikilemeler) nelerdir?
6. “Levent” çocuk edebiyatı serisinde tespit edilen söz varlığı unsurları (deyimler, atasözleri ve ikilemeler) nelerdir?
7. “Cin Ali” ve “Levent” çocuk edebiyatı serileri değerler eğitimi açısından mukayese edildiğinde elde edilen sonuçlar nelerdir?
8. “Cin Ali” ve “Levent” çocuk edebiyatı serileri söz varlığı unsurları (deyimler, atasözleri ve ikilemeler) açısından mukayese edildiğinde elde edilen sonuçlar nelerdir?

B. Amaç

Araştırmada iki farklı dönemde yayımlanan çocuk edebiyatı ürünlerinde işlenen bilinmesi ve benimsenmesi istenen değerler ve bilinmesi ve sakınılması istenilen tavır, tutum, davranışlar tespit edilerek karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu eserlerdeki söz varlığı unsurları da (deyimler, atasözleri ve ikilemeler) tespit edilmiştir.

C. Önem

Bu araştırmada, geçmiş dönem ve yakın dönemde ortaya konan iki çocuk edebiyatı ürünü karşılaştırılarak değerlerin kullanım sıklıklarına dikkat çekilmiştir. Her iki dönemdeki değerler tespit edilerek değerler eğitiminin incelenen dönemler açısından değişime uğrayıp uğramadığı araştırılmıştır. Değerlerin; bireye, topluma, insan ilişkilerine etkisi büyük olduğundan bu araştırma önem arz etmektedir. Her iki kitaptaki söz varlığı unsurlarının incelenmesi, geçmiş ile günümüz çocuklarının söz

varlığı ile ilgili tahminde bulunulabilmesini sağlamaktadır. Bu anlamda bu çalışma farklı iki dönem çocuklarının bilinmesi ve benimsenmesi istenen değerler, bilinmesi ve sakınılması istenen tutum, tavır ve davranışlar ile söz varlığı unsurları (ikilemeler, atasözleri ve deyimler) hakkında bilgi vermesi açısından önemlidir.

D. Sınırlılıklar

Bu araştırmada ele alınan iki seri ve yazarları ile ilgili yapılmış bilimsel çalışmalar sınırlıdır. Ulusal Tez Merkezinde çalışma bulunamamıştır. Kaynaklar, çalışmanın sınırlılıkları arasındadır.

E. Yöntem

Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi modeli kullanılmıştır. Çalışmanın modeli, temel nitel araştırmadır. İlk aşamada içerik analizi yapılmış, kodlar belirlendikten sonra betimsel analize başvurularak süreç devam ettirilmiştir. Nitel araştırmalar, insanların tutumlarını, davranışlarını görüşlerini, deneyimlerini daha detaycı bir yaklaşımla anlamayı, yorumlamayı ve betimlemeyi hedefleyen, derinlemesine incelemeye imkân sunan bir araştırma olarak ifade edilmektedir. Nitel araştırmalarda araştırılan olay, kişi veya olguların miktarı, ortalaması, sayısı gibi ölçülebilen özellikleri yerine, daha çok detaylı olarak ve anlamaya dönük olarak yapılan, “nasıl, niçin” gibi sorularla ortaya çıkarılmaya çalışılan araştırmalardır (Denzin and Lincoln, 1998). Araştırma yöntemi ve deseni seçimi sonrasında ise veri toplama ve toplanan verilerin analizi kısımları gelmektedir. Nitel araştırmada veriler gözlem, görüşme ve dokümanlar yoluyla toplanır (Berg and Lune, 2015; Merriam, 2009).

F. Araştırmanın İnceleme Nesneleri

Bu araştırmada çocuk kitaplarındaki bilinmesi istenilen değerleri ve sakınılması istenilen tavır, tutum, davranışları tespit etmek üzere, iki seri şeklinde toplamda 20 kitap incelenmiştir. Söz konusu araştırmanın inceleme nesneleri künyeleri ile birlikte aşağıda yer almaktadır:

“Cin Ali” Serisi:

1. Kaygusuz, R., Cin Ali'nin Atı, Cin Ali Yayınları, 1973, Ankara.
2. Kaygusuz, R., Cin Ali'nin Topu, Cin Ali Yayınları, 1973, Ankara.
3. Kaygusuz, R., Cin Ali'nin Topacı, Cin Ali Yayınları, 1973, Ankara.
4. Kaygusuz, R., Cin Ali'nin Karagözlü Kuzusu, Cin Ali Yayınları, 1973, Ankara.
5. Kaygusuz, R., Cin Ali'nin Oyuncakları, Cin Ali Yayınları, 1973, Ankara.
6. Kaygusuz, R., Cin Ali Okula Başlıyor, Cin Ali Yayınları, 1973, Ankara.
7. Kaygusuz, R., Cin Ali Okulda, Cin Ali Yayınları, 1973, Ankara.
8. Kaygusuz, R., Cin Ali Çocuk Bahçesinde, Cin Ali Yayınları, 1973, Ankara.
9. Kaygusuz, R., Cin Ali ile Berber Fil, Cin Ali Yayınları, 1973, Ankara.
10. Kaygusuz, R., Cin Ali Kır Gezisinde, Cin Ali Yayınları, 1973, Ankara.

“Levent” Serisi:

1. Orakçı, M., Levent ve Yeni Bisikleti, Timaş Çocuk Yayınları, 2020, İstanbul.
2. Orakçı, M., Levent ve Akıllı Robot, Timaş Çocuk Yayınları, 2020, İstanbul.
3. Orakçı, M., Levent ve Arkadaşları, Timaş Çocuk Yayınları, 2020, İstanbul.
4. Orakçı, M., Levent Bayram Ziyaretinde Kuzusu, Timaş Çocuk Yayınları, 2020, İstanbul.
5. Orakçı, M., Levent ve Hastalık, Timaş Çocuk Yayınları, 2020, İstanbul.
6. Orakçı, M., Levent ve Kardan Adam, Timaş Çocuk Yayınları, 2020, İstanbul.
7. Orakçı, M., Levent ve Korkuluk, Timaş Çocuk Yayınları, 2020, İstanbul.
8. Orakçı, M., Levent ve Sevimli Kuzu, Timaş Çocuk Yayınları, 2020, İstanbul.
9. Orakçı, M., Levent Sürpriz Yapıyor, Timaş Çocuk Yayınları, 2020, İstanbul.
10. Levent Top Oynuyor, Timaş Çocuk Yayınları, 2020, İstanbul.

G. Veri Toplama Araçları

Araştırmada doküman incelemesi modeli kullanılmıştır. “Belgesel gözlem” (Duverger,1973; akt. Karasar, 2012) veya “doküman metodu” (Rummel, 1968; akt. Karasar, 2012) olarak da bilinen doküman incelemesi yöntemi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerden verilerin araştırma amacına uygun biçimde toplanmasını kapsamaktadır” (Yıldırım ve Şimşek,

2011). “Belgesel tarama olarak da bilinen doküman analizinde, var olan kayıt ve belgeler incelenerek veri elde edilmektedir. Doküman analizi, belli bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsamaktadır” (Karasar, 2010: s.77). “Bir başka ifadeyle doküman analizi, basılı ve elektronik (bilgisayar tabanlı ve internet erişimli) materyallerin incelenmesi ve değerlendirilmesi sürecinde gerçekleşen bir dizi işlemdir” (Bowen, 2009 akt.Özden, Günay, 2024, s.353). Dokümanlar tekrarlanan incelemeler için uygundur. Tekrar tekrar, sayısız ve süresiz olarak, isteyen araştırmacı tarafından kullanılabilir (Merriam, 1988). “Diğer bir tanıma göre ise doküman analizi, birincil araştırma verileri kaynağı olarak çeşitli yazılı metin biçimlerini toplamak, gözden geçirmek, sorgulamak ve analiz etmektir” (O’Leary, 2017). Ayrıca araştırmacı neyi, nasıl paylaşacağını, nasıl kullanacağını, neyin özel kalacağını, bilgiyi kullanırken hangi bağlamlarda etik davranacağını, araştırmasının kimseye zarar verip vermeyeceğini titizlikle hesaplamalıdır (Merriam, 2009). “Kısacası, araştırma konusu hakkında diğer kişi ya da kurumlar tarafından yazılmış, hazırlanmış ya da yaratılmış çeşitli yazı, belge, yapım veya kalıntının toplanması ve incelenmesi doküman analizi olarak kabul edilmektedir” (Seyidoğlu, 2016). Araştırmanın verilerini makaleler, tezler ve kitaplar oluşturmaktadır. Çalışmada değerler ve değerler eğitimi ile ilgili alanyazın taraması yapılmış, örneklem kapsamındaki bütün makaleler, tezler ve kitaplar incelenerek veriler toplanmıştır. Ele alınan çocuk edebiyatı ürünlerindeki tüm cümleler tek tek analiz edilerek; bilinmesi ve benimsenmesi istenilen değerler ile bilinmesi ve sakınılması istenilen tavır, tutum, davranışlar ile söz varlığı unsurları (deyimler, atasözleri ve ikilemeler) fişlenmiştir. Çözümleme sürecinde kategoriler oluşturulurken alanyazından yararlanılmıştır. Araştırma kapsamında ortaya konan sorular ele alınarak kodlama yapılmıştır. Ortaya çıkan kodlar, kategoriler altında toplanmıştır. Daha sonra kategorilere ait yüzde değerleri bulunmuştur. Doküman analizi sürecinin geçerli ve güvenilir olduğunun tespiti için uzman görüşü formu hazırlanmıştır. 5 uzman tarafından görüş iletilen uzman görüşü formundaki her bir madde için formül kullanılarak sonuca ulaşılmıştır. Bu sonuç doğrultusunda çalışmaya devam edilmiştir (Bkz: EK1, EK1.1, EK1.2, EK1.3, EK1.4, EK1.5, EK2).

H. Verilerin Analizi

Araştırmanın ilk aşamasında içerik analizi, kodlar belirlendikten sonra ise betimsel analiz yapılmıştır. Sosyal bilimlerde kullanılan ve nitel araştırmalarda sıklıkla yararlanılan içerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir tekniktir (Büyüköztürk vd. 2013). “İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2011: s. 227). Betimsel analiz diğer bir ifadeyle sistematik derleme, belli bir konuda yapılmış çalışmaların belirlenen belli başlı ölçütler dikkate alınarak ve kendi içerisinde çeşitli özellikleri göz önüne alınarak betimsel olarak ifade edilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Greenhalgh, 1997). Görüşme formu yazılı olarak gerçekleştirilmiştir. İlk sayfada yaş, cinsiyet, kıdem yılı gibi kişisel bilgilerin yer aldığı bir bölüm bulunmaktadır. Diğer bölümde; “Cin Ali” ve “Levent” serilerindeki bilinmesi ve benimsenmesi istenilen değerlerden 5 örnek cümle, bilinmesi ve sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan da 5 örnek cümle olacak şekilde seçilerek, uzmanlara toplamda 10 örnek cümle sunulmuştur. “Kitap serilerindeki örnek cümleler ile eşleştirilen, bilinmesi istenilen değerler ile sakınılması istenilen tavır, tutum, davranışlar birbirine uygun mu?” “Uygun”, “Uygun Değil” maddeleri ile uzmanlar tarafından bu soruya yanıt aranmıştır. Uygun olmayan maddeler için “açıklama” kısmı da yer almaktadır. Görüşme formuna katılan 5 uzmandan 3’ü, formda yer alan 10 maddeyi “uygun” olarak işaretlemiş, 2 uzman ise 8 maddeyi “uygun”, 2 maddeyi ise “uygun değil” olarak işaretleyerek açıklamada bulunmuşlardır. Bu yanıtlar sonucunda, uygun bulunan maddeler toplamı 48, uygun bulunmayan maddeler toplamı 2’dir. Bu bilgiler doğrultusunda uzman görüşü formundan elde edilen verilerin güvenilirliği hesaplanmıştır. Bu hesaplama için Miles ve Huberman’ın (1994) “Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) x 100” formülü kullanılmıştır. Formda Hesaplanan formül sonucu şu şekildedir: $48 / (48 + 2) \times 100 = 96$. Güvenilirlik için sonucun 70 ve üzerinde olması önemli görüldüğünden (Miles ve Huberman, 1994), yapılan analizin güvenilir olduğu söylenebilir. Bu sonuç elde edildikten sonra araştırmacı tarafından fişleme işlemine devam edilmiştir.

I. Tanımlar

Değer: Üstün nitelik, meziyet; kıymet.

“Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” (TDK, 2011: s.607).

Bireyler toplumsal kurallar, gelenekler ve görenekler yoluyla “iyi”, kötüyü” ve “doğru”, “yanlış” ayırmayı ve kendi ahlâk ilkeleri doğrultusunda bir ölçü edinmeyi öğrenirler (Beill, 2003, s.14). Çelikkaya (1996:168) değeri; bir toplum, bir inanç, bir ideoloji içinde veya insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insani, ideolojik veya ilahi kaynaklı her türlü duyuş, düşünüş, davranış, kural ya da kıymetler olarak tanımlamıştır. Tezcan (1974: s. 14) ise; değerlerin bütün kültür ve topluma anlam ve önem veren ölçütler olduğunu ifade etmiştir.

Eğitim: Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme; terbiye (TDK, 2011: s.761).

Eğitim, yetiştirmek istediği kişilerin en iyi donanıma sahip olmasını istemenin yanında bireylerin en iyi karaktere ve bilince de sahip olmasını ister. Dünyanın her yerinde eğitim, kişilerin içinde doğup büyüdüğü toplumun değer yargılarını benimsemelerini de ister. Türk millî eğitim politikalarında da hedef olarak belirtilen; toplumun ihtiyacı olan bilinçli, kültürlü, değerlerine sahip, özellikle Türk millî eğitiminin amaçlarında vurgulanan hedeflere ulaşmada ve yurttaşları bu doğrultuda yetiştirme konusunda eğitim sistemimize önemli görevler düşmektedir (Ulusoy, 2007: s.38). Eğitimin ve okulun amaçlarından biri de iyi ahlaklı insanlar yetiştirmektir. Ahlak eğitiminde amaç; özgür olarak dış etkenlerden sıyrılmış, vicdanına sığınarak yargıda bulunan ve davranan insanlar yetiştirmektir (Kaya, 1997: s.185).

Değerler Eğitimi: Değer eğitimi, insana özgü olanakları, insanı insan yapan ve diğer canlılardan ayıran olanakları başka bir deyişle insana özgü bütün etkinlikleri insansal etkinlikler olarak amaçlarına uygun tarzda gerçekleştirebilecek duruma gelmelerine yardımcı olmaktır. Aristoteles’in deyişiyle, kişilere “insanın işini” yapabilecek duruma gelmeleri için yardımcı olmak: insana özgü diğer bütün etkinlikleri amaçlarına uygun gerçekleştirebilecek duruma gelmelerine yardımcı olmaktır; başka bir ifadeyle kişilere doğru bilmenin, doğru düşünmenin, doğru

değerlendirmenin, doğru eylem içinde olduğunu görebilmesine yardımcı olmaktadır (Kuçuradi, 1995, akt. Ulusoy ve Dilmaç 2014: s.15).

Söz Varlığı: Bir dildeki sözlerin bütünü; söz hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, kelime hazinesi, kelime kadrosu, vokabüler (TDK, 2011: s.2158).

Bir dil açısından söz varlığı, içinde var olduğu ve kuşakları arasında aktararak varlığını sürdüğü milletin düşünsel birikimini muhafaza eden muazzam bir hazinedir. Aksan (2002, 2004) söz varlığı unsurlarını kelimeler, terimler, deyimler, atasözleri, ilişki sözleri, kalıplaşmış sözler ve ikilemeler, terimler, yabancı sözcükler şeklinde belirlemektedir (Karadağ, 2019: s.12)

Söz varlığı, sözcük/kelime serveti, sözcük/kelime dağarcığı, sözcük/kelime aynı anlam evrenine sahipmiş gibi algılanmakta ve kullanılmaktadır (Güneş, 2007: 203). Söz varlığı bir dilin servetidir. Yüzyıllar içinde dilin kendini işleye işleye kazandığı zenginlik çeşitli özellikteki sözlüklere ve örneklendirilmiş kaynaklara aktarılmadıkça, yaşayan nesiller ve sonradan gelecekler dillerinin inceliklerini tanıyamazlar, sadece kendi dönemlerinin sınırlı anlatım imkânlarıyla yetinmek zorunda kalırlar (Ergüzel, 2007: s.118).

Atasözü: Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz; deme, mesel, sav, darbimesel (TDK, 2011: s.180). Atasözleri; ait olduğu toplumun tecrübelerini, dünya görüşünü, bilgeliğini ve anlatım gücünü yansıtarak uzun yıllar yaşayan önemli söz varlıklarıdır (Doğan, 1996). Atalarımızın uzun tecrübelerle sabit olan kararlarını herkesin kabul ettiği bir kural, dâhiyane bir düşünce ya da nasihat gibi kesinlik kazandıran ve kalıplaşmış şekilleri bulunan halkın benimsediği özsözlerdir (Aksoy, 2017: s.37). Atalarımızın uzun gözlem ve tecrübeleri sonucunda oluşan bazı genel kuralların öğüt biçimini alması olarak bilinen kalıplaşmış hikmetli sözlerdir (Pala, 2002).

Deyim: Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği; tabir (TDK, 2011: s.651).

Deyimler, bilindiği üzere, özgün anlatım özelliği bulunan, kavramları özgün bir biçimde anlatmada kullanılan, kalıplaşmış söz değerleridir. Dilde, anlatıma kıvraklık katan önemli bir öğedirler. Genellikle somut benzetmelerden yararlanarak kurulurlar ve somut olanı güçlü, yalın bir biçimde anlamamıza, kavramamıza yardım

ederler. Kısa, özlü anlatım araçlarıdır (Püsküllüoğlu, 2004b: s.5). Deyimler; bir toplumun geçmişini, yaşam biçimini, geleneklerini ortaya koyan ifadeler olduklarından kişilere mal edilemez; yani anonim niteliktedir ve toplumun ortak malı ve kültür hazineleri olmaları nedeniyle de, nasıl benimsenmişlerse ancak o biçimde kullanılabilir (Gencan 2001: s.565).

İkileme: Anlamı güçlendirmek için aynı kelimenin tekrarlanması, anlamları birbirine yakın, karşıt olan veya sesleri birbirini andıran kelimelerin yan yana kullanılması (TDK, 2011: s.1165). (Muharrem Ergin 2012: s.377), ikileme sözcüğünü “Tekrarlar aynı cinsten iki kelimenin arka arkaya getirilmesi ile meydana gelen kelime gruplarıdır” şeklinde, (Leyla Karahan 2012: s.60) ise ikilemeyi “Bir nesneyi, bir niteliği, bir hareketi karşılamak üzere eş görevli iki kelimenin meydana getirdiği kelime grubu” şeklinde tanımlamıştır.

Kültür: Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü; hars, ekin (TDK, 2011: s.1558).

Uygur, insanın kendisine bakış açısından değerlerini ve amaçlarını nasıl planladığına kadar her şeyin kültürün öğeleri içinde yer aldığını belirtmektedir. “Buna göre örgütler, dernekler, kurumlar, okullar kendilerine ilişkin şeylerle birlikte kültürden sayılırlar ve insanlar arasındaki her türlü alışveriş, bütün maddi ve manevi yapıt ve ürünlere kültür adı verilir” (Uygur, 2006: s.17). Güvenç (1984: s.95), kültürü “Bütün unsurları dikkate alındığında, bir dizi sosyal süreçlerin bileşkesi” şeklinde tanımlamıştır.”

Çocuk Edebiyatı: Çocukların hayatı kavramasına yardımcı olacak, hayal gücünü geliştirici, okuma sevgisini aşılayan, eğitici bir edebiyat türü; çocuk yazını (TDK, 2011: s.557).

(Mustafa Ruhi Şirin 1994: s.9), çocuk edebiyatını “Çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile gerçekleştirilen çocuksu edebiyat” olarak tanımlar. (Peter Hunt 1994: s.4) ise, “Çocuk edebiyatı zengin ve çelişkilerle dolu bir alandır ve bu zenginlik karmaşayı değil çocuk edebiyatını çevreleyen ve çocuk edebiyatının içine işleyen düşüncelerin çeşitliliğini yansıtır” demiştir.

II. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

A. Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı, çocukların okuması amaçlanarak yazılan edebiyat ürünlerinin toplamını ifade eden bir terimdir. Çocuklar için kaleme alınan eserlerde sanat kaygısının yanında eğitici, öğretici kaygıların da yer aldığı görülmektedir. Çocuk edebiyatı ürünlerinde çocuğun duygu ve düşünce dünyasına hitap edebilme, çocuğa göre bir kurgu dünyası tasarlayabilme, çocuksu duyarlılığı yakalayabilme gibi belirgin amaçlar ön plandadır. Çocuk edebiyatı yetişkinler için yapılan edebiyatın hacim olarak küçültülmüş, içerik olarak sadeleştirilmiş hâli değildir. Onun, çocuğu merkeze alan, çocuksu duyarlılıkları yansıtan, çocuğun hayal dünyasını zenginleştiren apayrı bir edebiyat olduğunu belirtmek gerekir. (Şimşek, 2020). (Şirin, 2007: s.47) çocuk edebiyatını, “temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan; çocuğun algı, ilgi, dikkat duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun; çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtan; ölçüde, dilde, düşüncede ve tiplerde çocuğa göre içeriği yalın biçimde ve içtenlikle gerçekleştiren, çocuğa okuma alışkanlığı kazandırması yanında çocuğun edebiyat, sanat ve estetik yönden gelişmesine katkı sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır.” şeklinde tanımlamıştır.

1. Çocuk Edebiyatında Değerler Eğitimi

Çocuk kitapları, çocuğun yazılı ve görsel kültürle iletişim hâlinde olmasına ve okuma alışkanlığı kazanmış bireyler olarak yetişmesine etki etmekle birlikte onların kişilik bakımından sağlıklı bir şekilde gelişmesine ve toplumsallaşmasına da katkıda bulunmaktadır (Fırat, 2012). Çocuk kitaplarında işlenen değerler incelendiğinde ise özellikle okul öncesi dönem ile ilköğretim birinci kademe düzeyindeki kitapların çocukları eğitme amacı taşıdığı söylenebilir (Erdal, 2020). Çünkü çocuklar iyilik, dürüstlük, çalışkanlık, yardımseverlik, paylaşma, hoşgörü gibi kendilerine hem bireysel yaşamlarında hem de toplumsal yaşamda fayda sağlayacak birçok değer ve davranışı kitaplar aracılığıyla kazanırlar (Sınar Çılgın, 2007).

2. Çocuk Edebiyatında Söz Varlığı

Anadili eğitimi ve öğretimi sürecinde en önemli araçlar metinlerdir. Metinlerin kurgusal ve dilsel yapıları bu sürecin niteliğini belirlemektedir. Metinsellikte; metinlerin kurgusal yapısı, metinlerde kullanılan söz değerleri ve yazarın anlatımı son derece önemlidir. Yazınsal ürünlerdeki dil kullanımı anadili eğitimi ve öğretimi sürecinde önemlidir. Sever (2003) bu gerçeği şöyle belirtmektedir: “Yazınsal nitelikli bir çocuk kitabı her şeyden önce çocuğa duyarlık kazandıran, anadilinin söz varlığını tanıtan bir araçtır. Anadilinin sözvarlığının ve anlatım gücünün, çocuk edebiyatının dilinde de yaşam bulmasında temel sorumluluk, öncelikle çocuk adına yaratma–yazma duyarlığı taşıyan sanatçılara düşmektedir. Bu sorumluluğun yerine getirilmesi, yapıtların Türkçenin anlatım olanaklarını ve kurallarını sezdirenen birer araç olarak, anadili öğretimi sürecinin de geleneksel anlayıştan kurtulup çeşitli yazınsal kaynaklarla gerçekleştirilmesine katkı sağlayacaktır”. Sözvarlığı sadece sözcüklerin, deyimlerin, ikilemelerin sıralanması ile sınırlı değildir. Bir ulusun kültür değerleri, kavram dünyası, yaşam biçimleri sözvarlığının incelenmesiyle belirlenebilir. Bir ulusun dil öğeleri o ulusun yaşama bakışını, değer yargılarını, yaşam felsefesini, inançlarını, bilimsel ve kültürel birikimlerini yansıtmaktadır. Sanatçıların eserlerinde kullandıkları dil öğeleri ise ulusların dillerinin en zengin örnekleridir. Sözvarlığının bir toplumun tarihine, yaşam tarzına, kültürüne bu denli ışık tutmasının temel nedeni, toplulukların, etraflarındaki varlıkları ve olayları kendilerine göre adlandırmaları ve içselleştirmeleridir. Bu yönüyle her toplum, kendi anlam evrenini kendi bakış açısı ekseninde yorumlayarak oluşturur. Çünkü dil, çevre şartlarıyla biçimlenirken, çevre de o dili konuşan insanların bakış açıları doğrultusunda oluşturulan göstergelerle biçimlendirilir ve içselleştirilir

B. “Değer” Kavramı

Değerlerin birden fazla tanımı bulunmaktadır. Bu tanımlar incelendiğinde olumlu özelliklerin ön planda olduğu görülmektedir. Ancak çocuk edebiyatı ürünlerinde olumlu değerlerin yanı sıra sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlar da vardır. “Ayrımcılık”, “Kıskançlık”, “Kanaatkâr Olmama” gibi tavır, tutum ve davranışlar olumsuz niteliktedir.

Değer, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.607), “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık; fehamet, kadir (I), kıymet” şeklinde ifade edilmektedir. *Türkçe Sözlük*'teki (2011: s.607) bir diğer tanımı ise, “Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” şeklindedir.

“Değerler bireylerin düşünme biçimine, davranışlarına, bireysel ve toplumsal yaşamına yön veren ilkelerdir. Bu yönüyle sosyal hayatı düzenlemeye, bireyler arası bağlılığı artırmaya katkı sağlarlar. Bireylerin kendilerine kişisel etik ve değerlendirme biçimi oluşturmalarına, amaç ve ideallerini belirlemelerine ve toplumdaki hareketlerine yön vermelerine yardım ederler (Güneş, 2015: s.4). Bireyler toplumsal kurallar, gelenekler ve görenekler yoluyla “iyi”, “kötüyü” ve “doğru”, “yanlış” ayırmayı ve kendi ahlak ilkeleri doğrultusunda bir ölçü edinmeyi öğrenirler” (Beill, 2003: s.14). (Çelikkaya 1996: s.168) değeri; “bir toplum, bir inanç, bir ideoloji içinde veya insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insani, ideolojik veya ilahi kaynaklı her türlü duygu, düşünüş, davranış, kural ya da kıymetler” olarak tanımlamıştır. (Tezcan 1974: s.14) ise; “değerlerin bütün kültür ve topluma anlam ve önem veren ölçütler” olduğunu ifade etmiştir.

1. Değerler Eğitimi

Değerler, bireylere kazandırılması istenen ideallerdir. Bir bireyde “saygı”, “iyilikseverlik” gibi değerlerin kazanılmış olması, bireyin tutum ve davranışlarını olumlu hâle getirecektir. Dolayısıyla bu durum çevresiyle daha iyi etkileşim kurmasını sağlayacaktır.

“Değer eğitimi, insana özgü olanakları, insanı insan yapan ve diğer canlılardan ayıran olanakları başka bir deyişle insana özgü bütün etkinlikleri insansal etkinlikler olarak amaçlarına uygun tarzda gerçekleştirebilecek duruma gelmelerine yardımcı olmaktır. Aristoteles'in deyişiyle, kişilere “insanın işini” yapabilecek duruma gelmeleri için yardımcı olmak: insana özgü diğer bütün etkinlikleri amaçlarına uygun gerçekleştirebilecek duruma gelmelerine yardımcı olmaktır; başka bir ifadeyle kişilere doğru bilmenin, doğru düşünmenin, doğru değerlendirmenin, doğru eylem içinde olduğunu görebilmesine yardımcı olmaktır” (Kuçuradi, 1995, akt. Ulusoy ve Dilmaç 2014: s.15).

“Değerler eğitiminin temel amacı çocuğun dil, zihinsel, sosyal ve duygusal olmak üzere her yönüyle gelişmesini sağlamak, birey ve toplumu olumsuzluklardan, kötü ahlâktan korumak, iyilik, doğruluk, dürüstlük gibi değerlerle donatmaktır. Değerlerin kazanılmasında insanın içinde yaşadığı aile ve toplumun önemli etkileri bulunmaktadır. Değerlerin ilk öğrenildiği yer aile olmaktadır. Çocuk ailesinde gördüğü sevgi, saygı, yardımlaşma, hoşgörü gibi çeşitli değerlere bir anlam yüklemekte ve erken yaşlarda zihnine yerleşmektedir. Ardından bunları kullanarak kendini geliştirmeye ve yaşamına yön vermeye başlamaktadır” (Güneş, 2015: s.5).

2. Değerlerin Sınıflandırılması

Alanyazında değerlerle alakalı pek çok sınıflandırmayı görmek mümkündür. Bu değerler çoğunlukla gruplandırılarak sunulmuşlardır. Bu çalışmada değerler ile ilgili; M.Rokeach’ın ve Schwartz’ın değer sınıflandırmalarından, Mücahit Kağan ve Nusrettin Yılmaz’ın “Karakter ve Değer Eğitimi” kitabından, alan yazındaki makale ve tezlerden yararlanılmış, çalışmada ele alınan kitap serilerinin kendi özgün bilinmesi ve benimsenmesi istenilen değerler ile bilinmesi ve sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlar listesi tespit edilerek yeni bir sınıflandırma oluşturulmuştur.

“Değerlerin seçilmesinde kesin bir görüş birliği olmadığı gibi değerlerin sınıflandırmasında da birliktelik yoktur. Ancak değerlerin sınıflandırmasında özellikle Rokeach, Schwartz, Spranger, Ülken, Güngör’ün değer sınıflandırmaları değer eğitimi alanında sıkça kullanılmaktadır” (Yiğittir,2009: s.23-26).

Aşağıda Rokeach ve Shwartz’ın sınıflandırmasına yer verilmiştir.

Çizelge 1: M.Rokeach’ın Değer Sınıflandırması (Rokeach, 1973)

Amaç Değerler		Araç Değerler	
Rahat bir hayat	İç huzuru	Hırslı/istekli	Hayal gücü kuvvetli
Heyecanlı bir hayat	Gerçek sevgi	Ufku geniş olma	Bağımsızlık
Başarma hissi	Ulusal güvenlik	Kabiliyetli	Entelektüel
Barış içinde bir dünya	Zevk	Neşeli	Mantıklı
Güzellikler dünyası	Kurtuluş	Temiz	Sevgi dolu/sevecen
Eşitlik	Öz saygı	Cesaretli	İtaatkâr
Aile güvenliği	Sosyal tanınma	Affedici	Kibar
Özgürlük	Gerçek dostluk	Yardımsever	Sorumlu
Mutluluk	Bilgelik/hikmet	Dürüst	Öz kontrol

Çizelge 2: Schwartz'ın Değer Sınıflandırması (Schwartz, 1992)

Değer Tipleri	Tanım ve Amaç	İçerdikleri Alt Değerler
Güç	Sosyal konum ve saygınlık, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim veya kontrol gücü	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görünümü koruyabilmek [İnsanlar tarafından benimsenmek]
Başarı	Sosyal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak, [zeki olmak]
Hazcılık	Zevk ve duyuların kişisel ödüllendirmesi	Zevk, hayattan tat almak
Uyarılım	Heyecan, hayata meydan okuma ve yenilik arayışı	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak
Öz yönelim	Bağımsız düşünce ve eylem tercihi, keşif ve inceleme	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak [Kendine saygısı olmak]
Evrenselcilik	Anlayışlı, takdir edici ve hoşgörülü olma, insanların ve tabiatın iyiliğini gözetme	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, barış içinde bir dünya istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olmak, çevreyi korumak, [İç uyum]
İyilikseverlik	Kişisel temas içinde bulunulan kimselerin iyiliğini gözetme, geliştirme ve koruma	Yardımsever olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak, [Gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat]
Gelenek	Dinin ya da geleneksel kültürün birtakım âdet ve fikirlerini kabul etme, bağlanma ve saygı duyma	Alçak gönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı olmak, [Dünyevi işlerden el-ayak çekmek]
Uyum	Toplumsal norm ve beklentileri ihlal etme, başkalarını rahatsız etme ya da kırma-yaralama gibi fiillere elverişli dürtü ve eğilimlerin sınırlanması	Kibar olmak, itaatkâr olmak, ana babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek
Güvenlik	Toplumsal ilişkilerin ve bireyin kendisinin güvenliği, huzur ve istikrarı	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek [bağlılık duygusu, sağlıklı olmak]

3. 1968 Türkçe Programında Yer Alan Değerler

1968 yılında yayımlanmaya başlayan “Cin Ali” serisini detaylı incelemeden önce, serinin yayım yılında geçerli olan 1968 Türkçe Programının değerlerini öğrenmek daha iyi olacaktır. “Cin Ali” serisi, ilk okuma ve ilk yazma sürecindeki çocuklara tavsiye edilen, öyküleyici metin serileridir. Ana dili edinimi süreci, anne karnında başlayıp ölünceye dek devam eden bir bütün olup çalışma bu süreçte tavsiye edilen kitap serilerinin değerler eğitimi ve söz varlığı unsurları açısından incelenmesi ile sınırlandırılmıştır.

“1968 ilkokul Türkçe programında: I. Okuma, II. Sözlü ve Yazılı Anlatım, III. İmla, IV. Dilbilgisi, V. İnşat, VI. Yazı olmak üzere altı alt beceriye yer verilmiştir. Bu alt becerilerin hepsinde ayrı ayrı amaçlar belirtilmiş ve açıklamalar kısmıyla açıklanmıştır. Programda, Okuma: 7, Sözlü ve Yazılı Anlatım: 1, İmla: 1, Dilbilgisi: 1, İnşat: 2 ve Yazı: 4 olmak üzere toplamda 16 amaca yer verilmiştir. 1968 programında, 1948 ilkokul Türkçe programı alt becerilerine ek olarak İnşat ve Yazı eklendiği ve bu alt becerilere ait amaçların da arttırıldığı görülmektedir. Programdaki bir diğer farklılık ise Yazı dersinin önceki programlara göre daha detaylı ele alınmasıdır. Programda “Yazı” başlığı ile ayrılan son bölüm; okunaklı, süratli ve güzel bir el yazısı geliştirme amacıyla oluşturulmuştur. Ayrıntılı bir biçimde yazı çalışmalarının nasıl yapılacağına dair açıklamalar, derslerde kullanılacak araç-gereçler, ders konularının ayrıntılı bir biçimde verilmesi ile her sınıf için ayrı hedefler belirlenmesi ve yazı örneklerine yer verilmesi programı, önceki programlardan ayırmaktadır” (Kocayigit ve Aykaç, 2019: s.258).

1968 İlkokul Türkçe Programının amaçları arasında şu cümle yer almaktadır: “Türk dilini kullanmada güvenle birlikte dil sevgisi kazanırlar; dilimizin bağlı olduğu ana kuralları yavaş yavaş sezer, öğrenir ve benimserler” (Temizyürek, 2006: s.97). Bu cümle, 1968 İlkokul Türkçe Programının; kültürel değerlerini koruyan, millî birliğe önem veren bireyler yetiştirmeyi amaçladığını göstermektedir. Programın amaçlarından bir diğeri şu şekildedir: “Türkçe derslerinin bütün çalışmaları arasında öğrenciler, karşılarındakilerin söylediklerini dinlemeye, anlamaya ve gerekince, belli kurallara uyarak cevap vermeye veya söz almaya alıştırılmalıdırlar” (Temizyürek, 2006: s.98). Bu cümleye bakıldığında, bireylerden nezaket ve görgü kuralları çerçevesinde iletişim kurmalarının beklendiği anlaşılmaktadır. Programın amaçları arasında nezaket ve görgü kuralları ile ilgili bir cümleye daha yer verildiğini

görmekteyiz: “Öğrencilere, kişisel münasebetlerde dinlemenin bir nezaket kuralı olduğu anlatılmalıdır. Özellikle, konuşanın sözünü kesmemek, düşünceleri kabul edilmese bile nezaketle cevap vermek gerektiği belirtilmeli ve bunlarla ilgili alışkanlıklar kazandırılmalıdır” (Temizyürek, 2006: s.98). Bir önceki cümlede olduğu gibi bu cümlede de sağlıklı iletişime önem verildiği, nezaket ve görgü kurallarına uyan bireyler yetiştirilmek istendiği anlaşılmaktadır. Programda düzgün yazı yazma hususuna önem verilmiş, bu konu hakkında şu cümlelere yer verilmiştir: “Yazının, öğrencinin kişiliği üzerinde yapabileceği eğitsel etkiyi unutmamak gerekir. İyi sonuçla elde etmek için dikkatli ve tahammüllü çalışmak, temiz ve düzenli olmak, ihmale ve baştan savmacılığa düşmemek, israftan sakınmak, tutuma dikkat etmek, defter veya kâğıdı kirletmemek, defterden yaprak koparmamak, kâğıt yırtmamak ve atmamak gibi alışkanlıklar, özellikle, yazı dersinin verdiği fırsat ve imkânlarla elde edilebilir.” (Temizyürek, 2006: s.131). “Okuma” bölümünde yer alan bir amaç ise şu şekildedir: “Boş zamanlarını kitaplar okuyarak değerlendirmeyi öğrenirler, kitap sevgisini kazanarak okumayı zevkli bir alışkanlık hâline getirirler” (Temizyürek, 200: s.101). Görüldüğü üzere programda yer alan amaçlarda birçok değer yer almaktadır. “Kitap sevgisi,” “temizlik”, “israf etmeme”, “nezaket ve görgü kuralları”, “başarı”, “kitap sevgisi” gibi değerler; bu çalışmada incelenen çocuk edebiyatı ürünlerinde de, 1968 İlkokul Türkçe Programında da mevcuttur.

4. 2018 Türkçe Öğretim Programında Yer Alan Değerler

2018 yılında yayımlanmaya başlayan “Levent İlk Okuma Yazma” serisini detaylı incelemeden önce, serinin yayım yılında geçerli olan 2018 Türkçe Programının değerlerini öğrenmek daha iyi olacaktır. “Levent” serisi, ilk okuma ve ilk yazma sürecindeki çocuklara tavsiye edilen, öyküleyici metin serisidir. Ana dili edinimi süreci, anne karnında başlayıp ölünceye dek devam eden bir bütün olup çalışma bu süreçte tavsiye edilen kitap serilerinin değerler eğitimi ve söz varlığı unsurları açısından incelenmesi ile sınırlandırılmıştır.

“2018 Programında “Değerlerimiz” başlığı altında “kök değerler” ifadesiyle ‘adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik’ olmak üzere 10 değerın açık bir şekilde yer aldığı belirlenmiştir” (MEB, 2018, s.4). Görüldüğü üzere programda yer alan birçok değer vardır. Programda yer alan “adalet”, “dostluk”, “saygı”, “sevgi”, “sorumluluk”,

“yardımseverlik” değerleri, bu çalışmada incelenen ocuk edebiyatı ürünlerinde de mevcuttur.

5. “Cin Ali” ve “Levent” Serisi Hakkında Bilgi

“Cin Ali” serisi, ğretmen Rasim Kaygusuz tarafından yazılmıştır. 1968’de yayımlanmaya başlayan bu kitap seti toplam 10 kitaptan oluşmaktadır. Kitapların en belirgin özelliği, basitten zora doğru gitmesidir. İlk kitap diğer kitaplara göre daha kısa ve kolay cümlelerden oluşmaktadır. Bu şekilde okumanın ve yazmanın gelişmesi amaçlanmıştır. Görselleri renksiz olarak basılan bu kitap seti, aynı zamanda boyama kitabı olarak kullanılabilir. Ayrıca görsellerin altında bulunan noktalı kısımlar, çocukların yazı yazmalarını sağlamakta, söz varlığı açısından da katkı sunmaktadır.

“Levent” serisi ise, ğretmen Mustafa Orakçı tarafından yazılmıştır. 2018’de yayımlanmaya başlayan bu kitap seti toplam 10 kitaptan oluşmaktadır. Kitaplarda yer alan renkli görseller oldukça dikkat çekmekte, okumayı eğlenceli bir hâle getirmektedir. İlk okuma ve ilk yazma sürecine destek olması için yazılmış bu kitaplar, söz varlığına katkı sunmaktadır.

III. BULGULAR VE YORUM

A. Cin Ali Serisinin Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi

B. Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

1. Sevgi

Bu duygu, tüm canlılar için bir ihtiyaçtır. Öyle ki Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde de sevgi duygusu üçüncü sırada yer almaktadır. Sevgi içten gelir, beraberinde yakınlık ve ilgiyi getirir. Bunun dışavurumu ise gerek sözlere, gerek davranışlara yansır.

Sözlük anlamı olarak sevgi, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.2081) “insanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu” şeklinde ifade edilmektedir. “Sevgi, insanda doğuştan var olan bir duygudur. Sevgi insanın işinde, mesleğinde motive eden, insanlarda kaynaşmayı, yaratıklara ve doğaya karşı saygılı ve hoşgörülü olmayı sağlayan fert, aile ve topluma huzur mutluluk veren manevi bir güçtür” (Güventürk, 2017: s.31). “Sevgi, çok yönlü bir tabirdir. Her türlü varlığa ve var olduğu kabul edilene duyulabilir. Kimi zaman karşılıklı, kimi zaman ise karşılıksızdır. Sevgi, ne şekilde olursa olsun, insanı insan kılan bir değerdir. Sevgi duyulmayan canlılar, kendilerini kıymetli ve gerekli hissetmezler” (Katı, 2023: s.77). “Sevmek, insanın en önemli psikolojik gereksinimlerinden biridir. Pek çok psikolojik ve bedensel rahatsızlıkların temelinde sevgisizliğin yattığı söylenebilir. Sevmeyen, sevilmeyen, başkaları ve toplum tarafından benimsenmeyen kişi tüm silahlardan daha tehlikelidir; çünkü her türlü tutarsız davranışın kaynaklarından biri de sevgisizlik” (Ç Sönmez, 1994, akt. Çintaş Yıldız, 2009: s.208). “Sevgi, insanı; varlıklara, olgulara veya herhangi bir şeye karşı yakınlık ve bağlılık göstermeye yönelten içsel bir duygudur. Sevgi, nefret madalyonunun ters yüzüdür. Sevgi üzerine söylenmiş o kadar çok söz, yazılmış o kadar çok şiir vardır ki belki de hayatta hiçbir olgu edebiyatın bu kadar merkezinde olmamıştır. Hangi romanı açsanız, hangi sinema filmini izleseniz bir sevgiye, bir aşka, bir muhabbete rastlamamak imkânsızdır. Bu açıdan sevgi

evrensel bir değer olmanın da ötesinde doğanın bir kanunudur denilebilir” (Somuncu, 2008:78).

Rasim Kaygusuz’un eserlerinde de sevgi değerinin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Aşağıda Kaygusuz’un “Cin Ali” serisinde sevgi değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Cin Ali’nin annesi, halasına, önce, ‘Hoş geldin.’ dedi. Halası da ona: ‘Hoş bulduk.’dedi. Sonra da birbirlerine sarıldılar. Cin Ali ile Ömer de onlara baktı.” (Kaygusuz, 1973: s.2).

Sarılmak, *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.2037) “kollarını dolamak, kucaklamak” şeklinde ifade edilmektedir. Birine kollarını dolamak, kucaklamak ise içimizdeki sevginin dışavurumudur. Karşımızdaki kişiye kendimizi o kadar yakın hissediyoruz ki, onu kollarımızla sarmak, temas etmek isteriz. Bu, ona verdiğimiz değerin ve ilginin bir göstergesi niteliğindedir.

Theraplay oyun terapisinin geliştiricisi olan Jernberg (1979), anne-çocuk ilişki ile ilgili şunları söylemiştir: “Anne her gün bebeğine sokulur, karnına üfler, kulağına şarkılar söyler. “Cee-ee” (oynar) ve küçük ayak parmaklarını ısırır, bebeğini havaya kaldırır, onu sallar, zıplatır, ters döndürür. Onu pudralar, ona krem sürer, saçlarını tarar, yıkar, kurular ve masaj yapar.” Görüldüğü üzere sevgi, fiziksel temasa dayanmaktadır. Sevginin dışı vurumu yalnızca ebeveyn ile çocuk arasında değildir, sevgi duygusu herkesi birbirine yakınlaştırmaktadır. Yukarıdaki örnek cümlede, Cin Ali’nin annesi ve halasının birbirlerini gördüklerinde sarılarak sevgilerini dışı vurdukları ve aralarındaki yakınlığı bedenselleştirdikleri görülmektedir.

“Halası da Cin Ali’ye, ‘Nasılsın Cin Ali, iyi misin?’ dedi; öbür elini Cin Ali’nin başına koydu.” (Kaygusuz, 1973: s.4).

Yukarıdaki örnek cümlede, yine sevgi duygusunun bedenselleştirilmiş, dışavurulmuş hâli görülmektedir. Halası, Cin Ali’nin başını okşayarak ona olan sevgisini göstermiştir.

“Sonra eğilip Cin Ali’yi kucakladı. Yanaklarından öptü.” (Kaygusuz, 1973: s.5).

Bir önceki cümlenin devamında, halasının Cin Ali'nin başını okşadıktan sonra onu kucaklayıp öptüğü yazmaktadır. Türkçe Sözlük'te (2011, s.1856) öpmek, “sevgi, saygı, bağlılık, teşekkür belirtmek amacıyla dudaklarını bir şeye veya birine değdirmek” şeklinde ifade edilmektedir. Bu tanıma bakıldığında da, halasının Cin Ali'yi öpmesi sevgi duygusunun net bir kanıtıdır.

“Cin Ali'nin bu sözü, müdürün çok hoşuna gitti. Masasından kalktı, Cin Ali'nin yanaklarını okşadı. ‘Aferin Ali, çok çalış, Atatürk gibi büyük adam ol!’ dedi.” (Kaygusuz, 1973: s.15).

Cin Ali, okul müdürüne büyüyünce Atatürk olmak istediğini söyleyince, okul müdürü yukarıdaki cümleyi söylemiştir. Müdür Cin Ali'nin bu düşüncesini çok beğenmiş ve ona olan yakınlığını hissettirmek amacıyla yanaklarını okşamıştır. Okşamak, Türkçe Sözlük'te (2011: s.1792) “sevgi, şefkat belirtisi olarak elini bir şeyin üzerinde yavaş yavaş gezdirmek veya ona hafifçe vurmak” şeklinde ifade edilmektedir. Bu tanımdan da hareketle, müdürün bu hareketinin sevgi göstergesi olduğu anlaşılmaktadır.

“Müdür Bey, Cin Ali'nin elinden tuttu. Bir A. sınıfına götürdü. Bir A. öğretmeni Gülşen Hanıma: ‘Bakın size çok iyi bir öğrenci getirdim’, dedi. Gülşen Hanım da Cin Ali'nin yanaklarını okşadı.” (Kaygusuz: 1973, s.16).

Okşamak kelimesinin, *Türkçe Sözlük'te* (2011: s.1792) “sevgi, şefkat belirtisi olarak elini bir şeyin üzerinde yavaş yavaş gezdirmek veya ona hafifçe vurmak” şeklinde ifade edildiği vurgulanmıştı. Yukarıdaki cümlede öğretmenin Cin Ali'nin yanağını okşaması, bir öğretmenin öğrencisine olan sevgisini gözler önüne sermektedir.

“Anneciğim, okulumu çok sevdim. Öğretmenimi de sevdim. Öğretmen, yanaklarımı okşadı. O da beni çok sevdi.” -Cin Ali- (Kaygusuz: 1973, s.1).

Yukarıdaki örnek cümlede sevgi kelimesi sıklıkla yer almıştır. Cin Ali ilk okul gününden sonra annesine duygularını anlatmaktadır. Okulunu, öğretmenini çok sevdiğini, yakınlık hissettiğini net bir dille ifade etmiştir. Aynı zamanda öğretmenin yanaklarını okşaması ona sevildiğini hissettirmiş, bunu annesiyle paylaşması da durumdan hoşnutluğunu ve bir canlı için sevilme duygusunun ne kadar önemli olduğunu göstermiştir.

“Babası, ikisinin de yanaklarını okşayarak, ‘Ben de merak ettim. Fil nasıl berberlik yapıyormuş? Bugün bilet alayım, annenizle ablanızı da alalım, birlikte gidelim.’ diye Cin Ali ile Suna’ya söz verdi.” (Kaygusuz, 1973: s.3).

Okşamak kelimesinin, Türkçe Sözlük’te (2011: s.1792) “sevgi, şefkat belirtisi olarak elini bir şeyin üzerinde yavaş yavaş gezdirmek veya ona hafifçe vurmak” şeklinde ifade edildiği vurgulanmıştı. Yukarıdaki cümlede bir babanın çocuklarının yanaklarını okşayarak sevgisini gösterdiği anlaşılmaktadır.

a. Sevgi-Anne Sevgisi

“Anne” kavramı birçok anlamı barındırmaktadır: Saf ve sonsuz sevgi, fedakârlık, kol kanat germe ve dahası...

Anne, *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.131) “çocuğu olan kadın, ana, valide, kocakarı, mader, nene, aba” ve “yavrusu olan dişi hayvan” şeklinde ifade edilmektedir. Morris (1985, akt. Çintaş Yıldız, 2009: s.208.), anne sevgisinin ilk insan sevgisi olduğunu belirterek sevginin biyolojik ve psikolojik gereksinimden kaynaklandığına dikkat çekmiştir. “İnsanın ruhsal ihtiyaçlarının başında sevmek ve sevilme gelmektedir. Çocukluğunda, anne sevgisini, baba şefkatini ve kardeş dayanışmasını yaşayamamış insanlar, içlerinde her zaman bir şeylerin eksikliğini hissedeceklerdir. Bu duyguların en iyi karşılanabileceği yer ise aile yuvasıdır. Ancak ailenin ne olduğu, ana babanın rolü son derece iyi kavranmalıdır” (Güventürk, 2017: s.45).

Aşağıda Kaygusuz’un “Cin Ali” serisinde anne sevgisi değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Annesi, önce Karagözlü Kuzu’yu kokladı. Sonra emzirdi. Karagözlü Kuzu, küçük kuyruğunu sallaya sallaya annesini emdi.” (Kaygusuz, 1973: s.10).

Sevgi duygusunun sadece insanlar için değil, tüm canlılar için bir ihtiyaç olduğu, içten gelen bir duygu olduğu bilinmektedir. Yukarıdaki örnek cümlede, bir kuzu ve annesi arasındaki sevgi gözler önüne serilmiştir. Annesinin yavrusunu koklaması, beslemesi, ona yakınlık göstermesi ve ilgisi, sevgi duygusunun varlığını derinden hissettirmektedir. Kuzunun ise annesini emerken kuyruğunu sallaması, bu durumdan ne kadar hoşnut olduğunun ve sevildiğini hissettiğinin bir göstergesidir.

“Ara sıra annesinin de boynuna sarılıp ona da hikâye anlattırır.” (Kaygusuz, 1973: s.8).

Yukarıdaki cümlede Cin Ali'nin annesinin boynuna sarılarak hikâye anlattırdığı yazmaktadır. Cin Ali, annesine duyduğu yakınlığı, sevgiyi boynuna sarılarak, onu kucaklayarak gözler önüne sermiştir. Anne-babaların çocuklarına karşı görevi, sadece fiziki ihtiyaçlarını karşılamak değil, aynı zamanda duygusal ihtiyaçlarına da doyurucu cevaplar vermeleridir. Çocuğun anne bedenindeki sıcaklığı hissetmesi, yaşamlarının ilk yıllarından itibaren onların duygusal gelişimine olumlu katkı yaptığı bugün artık tartışılmamaktadır (Yavuzer, 2008: s.73). Günümüzde uzmanlar, çocuklarla fiziksel temas yoluyla duygusal iletişime geçmenin, daha doğumdan itibaren başlaması gereken bir durum olduğunu belirtmektedirler (Yavuzer, 2008: s.82).

“Cin Ali, okuldan ablası ile sevine sevine evlerine geldi. Annesine sarıldı.” (Kaygusuz, 1973. s.1).

Bu cümlede de sevgi duygusunun sarılma ile bedenselleştirildiği görülmektedir. Anne-babaların çocuklarına karşı görevi, sadece fiziki ihtiyaçlarını karşılamak değil, aynı zamanda duygusal ihtiyaçlarına da doyurucu cevaplar vermeleridir. Çocuğun anne bedenindeki sıcaklığı hissetmesi, yaşamlarının ilk yıllarından itibaren onların duygusal gelişimine olumlu katkı yaptığı bugün artık tartışılmamaktadır (Yavuzer, 2008: s.73). Günümüzde uzmanlar, çocuklarla fiziksel temas yoluyla duygusal iletişime geçmenin, daha doğumdan itibaren başlaması gereken bir durum olduğunu belirtmektedirler (Yavuzer, 2008: s.82).

“Anneleri için topladıkları kır çiçekleri demetlerini de ellerine alarak, şarkı söyleye söyleye, uçurtma uçurarak okullarına döndüler.” (Kaygusuz, 1973: s.16).

Birine çiçek vermek, ona değer verildiğini belirten değerli hediyelerdendir. Cin Ali ve arkadaşları, okul ile gittikleri kır gezisinde annelerini mutlu etmek ve sevgilerini göstermek maksadıyla çiçek toplamışlardır. Annelerine duydukları derin sevgi, bu ince davranışta vuku bulmuştur.

b. Sevgi –Baba Sevgisi

“Baba” kavramı da anne kavramı gibi birçok anlamı barındırmaktadır: Saf ve sonsuz sevgi, fedakarlık, kol kanat germe ve dahası...

Baba, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.219) “çocuğu olan erkek, peder” şeklinde ifade edilmektedir. “İnsanın ruhsal ihtiyaçlarının başında sevmek ve sevilme gelmektedir.

Aşağıda Kaygusuz'un "Cin Ali" serisinde baba sevgisi değerin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

"Bazen de babasının yorgun olmadığı zamanlar, babasının boynuna sarılır. 'Babacığım, bana hikâye anlat!' diye yalvarıp babasına, birkaç tane hikâye anlattırır." (Kaygusuz, 1973: s.7).

Yukarıdaki cümlede Cin Ali'nin babasının boynuna sarılarak hikâye anlattırdığı yazmaktadır. Cin Ali, babasına duyduğu yakınlığı, sevgiyi boynuna sarılarak, onu kucaklayarak gözler önüne sermiştir.

"Bir gün, babası, eve, elinde küçük bir çantayla geldi. 'Bak Cin Ali, sana çanta, defter, kalem, silgi aldım. Yarın seni okula kayıt ettireceğim' dedi. Cin Ali buna çok sevindi. Babasının boynuna sarıldı." (Kaygusuz, 1973: s.11).

Cin Ali, babasının söylediklerine çok mutlu olmuş, sevgisini göstermek için de sarılmıştır. Bu kucaklaşma, Cin Ali'nin içindeki yoğun sevginin dışavurumudur.

"Suna, babasının elindeki biletleri görünce, koşup babasına sarıldı. Cin Ali de koştu, o da babasına sarıldı. Ablası ile annesi de 'Sağol!' Çok yaşa!' diye sevinerek alkışladılar." (Kaygusuz, 1973: s.7).

Yukarıdaki cümlede bir babanın ailesine sürprizine ve çocukların mutluluğuna şahit olunmaktadır. Cin Ali ve Suna'nın koşup babalarına sarılmaları, babalarına duyduklarını sevginin bedenselleştirilmiş halidir. Ablası ve annesi ise duydukları sevgiyi güzel sözlerle yansıtmışlardır.

c. Sevgi-Atatürk Sevgisi

"Atatürk" ismi; milleti için her şeyini feda etmeye hazır, birçok yenilik yapmış, unutulmaz olan bir varlığı karşılar. Kaygusuz'un Cin Ali serisinde bu değerli ismin yer alması, çocuklara Atatürk sevgisinin aşılması açısından önemlidir.

Atatürkçülük, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.181) "Atatürk'ün düşünce ve uygulamalarından kaynaklanan, devletin bağımsızlık ve bütünlüğünü, millî egemenliğini, kişi özgürlüğünü, çağdaş olmayı amaçlayan, akla, bilime ve gerçeğe dayanan, evrensel ağırlıklı, geleceğe yönelik, birbiri ile uyumlu amaçlar, uygulamalar ve ilkeler bütünü; Kemalistlik, Kemalizm" şeklinde ifade edilmektedir.

Aşağıda Kaygusuz'un "Cin Ali" serisinde Atatürk sevgisi değerin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Cin Ali, Atatürk’ü çok severdi. Atatürk’ün resimlerine bakar: ‘Ben de okuyup Atatürk olacağım’ derdi.” (Kaygusuz, 1973: s.10).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali’nin Atatürk sevgisi net bir dille ifade edilmiştir. Atatürk’ün resimlerine bakması ve onun gibi olmak istemesi de Atatürk’e olan yakınlığının ve ilgisinin bir göstergesi olarak sevgi duygusunu gözler önüne sermektedir.

-Cin Ali şiir okur.- “Sınıfta en güzel yer; Senin köşen Atatürk. Kalbimde en güzel yer; Senin yerin Atatürk. İlk yazıyı öğrendim; Seni yazdım Atatürk. Okumayı öğrendim; Sevindin mi Atatürk?” (Kaygusuz, 1973: s.11).

Cin Ali’nin sınıfta okumak için Atatürk ile ilgili bir şiir seçmesi, Atatürk’e verdiği değerin ve sevginin göstergesidir. Şiirdeki sözler de Atatürk sevgisini net bir şekilde belirtmektedir.

d. Sevgi-Hayvan Sevgisi

Tüm canlılar gibi hayvanlar da sevmek, sevilme gibi duygulara ihtiyaç duymakta ve bunu beden dilleriyle yansıtmaktadırlar. Bir hayvanın yavrusunu yalaması, çevresinde tehdit olarak gördüğü varlıklardan yavrusunu saklaması, bir köpeğin sevildiğinde kuyruğunu sallaması gibi durumlar hayvanlardaki sevmek ve sevilme duygusunu net olarak göstermektedir. Hayvanlara karşı duyarlı ve sevgi dolu birer yetişkin olmaları için çocuklara hayvan sevgisi aşılanmalıdır. Hayvanlar duygu ve düşüncelerini sözlü olarak dile getiremeyen, insanların yardımına ve desteğine muhtaç canlılardır. Toplum olarak bu konuya hassasiyet gösterilmesi gerekmektedir. Kaygusuz “Cin Ali” serisinde bu önemli noktaya da parmak basmıştır.

Hayvan, *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.1073) “duygu ve hareket yeteneği olan, içgüdüleriyle hareket eden canlı yaratık” şeklinde ifade edilmiştir. “Küçük yaşlardan itibaren çocukları hayvan sevgisiyle tanıştırmak gerekir. Hayvan sevgisi insanlara çok şey kazandırır. Hayvanları seven onlarla ilgilenen çocuk daha merhametli ve paylaşma daha açıktır. İnsanlar hayvanlara gösterdiği sevgide şefkati, merhameti ve yardımlaşmayı keşfeder. Hayvanları seven çocuk, insan ilişkilerinde de başarılıdır” (Kaya, 2007: s.137).

Aşağıda Kaygusuz’un “Cin Ali” serisinde hayvan sevgisi değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

Cin Ali'nin babası: "Cin Ali, bu ot, o da at. Otu al, ata ver." (Kaygusuz, 1973: s.2).

Yukarıda örnek cümlede görüldüğü üzere babası Cin Ali'yi ata ot vermesi, beslemesi için teşvik etmektedir. Bu şekilde bir canlıya yardımcı olmasını istemesi, hayvan sevgisini aşılması örnek bir davranış olarak karşımıza çıkmaktadır.

Cin Ali'nin babası: "Bak, Suna! Cin Ali, ata ot verdi. Su verdi." (Kaygusuz, 1973: s.3).

Babası, kızı Suna'ya Cin Ali'nin bu güzel davranışını örnek göstererek iyi bir şey yaptığını vurgulamakta ve hayvan sevgisini aşmaktadır.

Suna: "Anne, babam Cin Ali'ye bir at aldı. Ata ot aldı. Bir de kova aldı. Cin Ali de, ata ot verdi. Su verdi." (Kaygusuz, 1973: s.4).

Suna, Cin Ali'nin ata ot vererek beslemesini, bu örnek davranışını annesine paylaşmaktadır. Bu güzel davranışı için kardeşiyle gurur duyduğu anlaşılmaktadır.

Suna: "Can, bak! Babam, Cin Ali'ye at aldı. Bir de kova aldı. Ata ot aldı. Araba aldı." (Kaygusuz, 1973: 4).

Suna, Cin Ali'nin ata ot vererek beslemesini, bu örnek davranışını arkadaşı Can ile paylaşmaktadır. Bu güzel davranışı için kardeşiyle gurur duyduğu anlaşılmaktadır.

"Cin Ali, atı arabadan çözdü. Hepsi koşup ata ot verdiler. Bir kova da su verdiler. Hepsi de atı çok sevdiler." (Kaygusuz, 1973: s.15).

Yukarıdaki örnek cümlede hayvan sevgisi sözel olarak net bir şekilde ifade edilmiştir. Hepsinin hayvanları çok sevdiği yemek ve su vermelerinden de anlaşılmaktadır.

"Kuzu, Cin Ali'yi görünce, ona doğru koştu. Cin Ali kollarını açtı. Küçük kuzuyu sevmek için kuzuya doğru yürüdü." (Kaygusuz, 1973: s.1).

Kucaklamak, sevginin dışavurumudur. Yukarıdaki cümlede Cin Ali'nin kuzuya kucak açması ona olan sevgisinin ve yakınlığının göstergesidir.

"Cin Ali, Karagözlü Kuzu'yu önce sevdi. Sonra ön ayaklarından tutarak Karagözlü Kuzu ile oynamaya başladı." (Kaygusuz, 1973: s.3).

Yukarıdaki cümlede Cin Ali'nin kuzuyu sevdiği net bir şekilde ifade edilmiştir. Aynı zamanda onu oyun arkadaşı olarak görmesi de hissettiği yakınlığı anlatmaktadır.

“Cin Ali, Karagözlü Kuzu’ya ot verdi. Kuzu otu yerken, Cin Ali eve gitti. Ekmek, şeker, süt, bir kova da su getirdi. Karagözlü Kuzu’suna verdi. Yaramaz, hepsini yedi. Suyu da içti. (Kaygusuz, 1973: s.4).

Bu cümlelerde de Cin Ali’nin yine bir hayvanı beslediğine şahit olunmuştur. Onu düşünerek eve gidip yemek getirmesi verdiği değeri ve sevgiyi net olarak göstermektedir.

“Cin Ali, kuzu’su ile eve girdi. Evde babası, annesi, ablası kardeşi Suna vardı. Onlar da kuzuyu çok sevdiler. Annesi, kuzunun sırtını iki eliyle okşadı.” (Kaygusuz, 1973: s.15).

Yukarıdaki cümlede tüm ailenin hayvan sevgisi gözler önüne serilmiştir. Çocuk, ailenin yansımasıdır ve Cin Ali’nin de hayvan sevgisini ailesinden gördüğü anlaşılmaktadır.

“Kardeşi Suna ile babası, kuzuyu tutup sevdiler. Annesi ekmek getirdi. Ablası şeker getirdi. Cin Ali de bir salkım üzüm getirip kuzuya verdi.” (Kaygusuz, 1973: s.16).

Bir önceki cümlede olduğu gibi burada da tüm ailenin hayvan sevgisine şahit olunmaktadır. Her biri hayvanlara karşı sevgi dolu, duyarlı ve ilgilidir. Örnek bir davranış sergilemektedirler.

e. Sevgi-Okul Sevgisi

Bir toplumun gelişmesi için eğitimin önemi yadsınamaz. Okul, geleceğe ışık tutan bir yapıdır. Bir çocuğun okulu sevmesi ise oldukça mühimdir. Okul sevgisi, başarıyı da beraberinde getirecektir.

Okul, *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.1793) “Her türlü eğitim ve öğretimin toplu olarak yapıldığı yer, mektep” şeklinde ifade edilmektedir. “Okul, herkesin yaşamın bütünlüğü ve kolaylığı hakkında bir şeyler öğrenebileceği, toplumlar için oldukça önemli bir kurumdur” (Krishnamurti, 1994, akt. Adıgüzel, 2012: s.31). Arul (2002, akt. Adıgüzel, 2012. s.31), öğrencinin okuldaki başarısını etkileyen en önemli değişkenlerden bir tanesinin öğrencinin okula ilişkin tutumu olduğunu söylemektedir.

Aşağıda Kaygusuz’un “Cin Ali” serisinde okul sevgisi değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Anneciğim, okulumu çok sevdim. Öğretmenimi de sevdim.” -Cin Ali- (Kaygusuz, 1973: s.1).

Cin Ali serisinde bu konu ile ilgili bir cümleye yer verilmiş, bu cümlede de Cin Ali’nin okul sevgisi sözel olarak açıkça dile getirilmiştir. Kitabı okuyan çocuklar kitap karakterini rol model alacağından, böyle bir cümle çocuklar üzerinde olumlu bir etki bırakacaktır. Okulun sevilmesi gereken güzel bir şey olduğu vurgulanmak istenmiştir.

f. Sevgi-Öğretmen Sevgisi

Öğretmen kavramı; yeri geldiğinde ana, yeri geldiğinde baba olan, yaşam konusunda yön gösteren, değerleri aşılayan bir varlığı karşılamaktadır. Yaşamımızda unutulmaz izler bırakan öğretmenlerimiz, oldukça kıymetli, eli öpülesi varlıklardır.

Öğretmen, *Türkçe Sözlük*’te (2011. s.1841) “mesleği bilgi öğretmek olan kimse, hoca, muallim, muallime” şeklinde ifade edilmektedir.

Aşağıda Kaygusuz’un “Cin Ali” serisinde öğretmen sevgisi değerinin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

“Anneciğim, okulumu çok sevdim. Öğretmenimi de sevdim.” -Cin Ali- (Kaygusuz, 1973. s.1).

“Cin Ali” serisinde bu konu ile ilgili bir cümleye yer verilmiş, bu cümlede de Cin Ali’nin öğretmen sevgisi sözel olarak açıkça dile getirilmiştir. Okul sevgisinde de söylendiği gibi, Cin Ali’nin öğretmen sevgisini dile getirmesi de çocuklar üzerinde olumlu bir etki bırakacaktır. Bu söylem, öğretmenin sevilmesi gereken, değerli bir varlık olduğuna dikkat çekmektedir.

g. Sevgi-Kitap Sevgisi

Geçmişten günümüze pek çok bilgiyi ulaştıran kitaplar, özellikle çocukluk döneminde oldukça önem arz etmektedirler. Çocuk yaşta kitap okuma zevki ve alışkanlığını kazanmak mühim bir konudur. Bu sevgi ve alışkanlığı kazanmakta ailenin kitap okuması da önemli bir etkidir.

Kitap, *Türkçe Sözlük*’te (2011. s.1450) “ciltli ve ciltlessiz olarak bir araya getirilmiş, basılı veya yazılı kâğıt yaprakların bütünü” şeklinde ifade edilmiştir.

Aşağıda Kaygusuz’un “Cin Ali” serisinde kitap sevgisi değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Cin Ali kitapları çok sever. Ablasının işi az olduğu zaman hikâye kitaplarını alır, ablasının yanına gider.” (Kaygusuz, 1973: s.6).

“Cin Ali” serisinde bu konu ile ilgili bir cümleye yer verilmiş, bu cümlede de Cin Ali’nin kitap sevgisi sözel olarak açıkça dile getirilmiştir. Cin Ali’nin kitap sevgisinin dile getirilmesi, onu rol model alan çocuklar üzerinde olumlu bir etki bırakacaktır.

2. Saygı-Büyüklerle Saygı

Toplumda önemli bir yere sahip olan saygı kavramı belirli ölçütlere göre belirlenebilmektedir: Ayağa kalkmak, el öpmek vb...

Saygı, *Türkçe Sözlük*’te (2011. s.2047) “değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram” şeklinde ifade edilmektedir. Özbay ve Gökay (2004, akt.Kıral, 2018: s.5)’a göre ise saygı; sevgi ile çekiniklik arasında bir duygu olarak ifade edilebilir. “İnsanlar arası münasebetlerin bir tarafında birey ve bireyin karşı tarafında diğerleri vardır. O halde kurulan ilişkilerden her iki tarafın da memnun olması ancak karşılıklı saygı çerçevesinde gerçekleşir. Saygıdan yoksun ilişkiler insanı bir arada tutmadığı gibi birbirinden uzaklaştırır” (Güngör, 2000, akt. Kıral, 2018: s.7). “Yaşamın altın kuralı olarak ‘birey başkalarından saygı bekliyorsa, önce onlara saygı göstermelidir’ ifadesine sınıksız sarılmalıdır” (D’assailly, 1967; Littauers, 2005, akt. Kıral, 2018: s.8). “Yaşı bizden büyük olanlara, özellikle de yaşlılara saygı, değerlerimiz arasındadır. Büyüklerine ve yaşlılara saygı göstermeyenlerin de bu davranışları, toplum tarafından kabul görmez” (Katı, 2023, s.201). “Bireyler arasındaki ilişkilerde her iki tarafında memnun kalması için saygı değerinin karşılıklı vuku bulması önemli bir öncüdür. Başkalarına saygı duymadan başkalarından saygı beklemek beyhude olacağı gibi bu durum, insan ilişkilerinin istenilen düzlemde ilerlemesini de baltalayacaktır” (Şahin, 2017: s.257).

Aşağıda Kaygusuz’un “Cin Ali” serisinde büyüklerle saygı değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Cin Ali, Ömer’i bırakıp halasına geldi. ‘Halacığım, hoş geldin.’ dedi. Halasının elini öptü.” (Kaygusuz, 1973: s.4).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali'nin halasına karşı nazik ve saygılı olduğu anlaşılmaktadır. Halasını görünce “hoş geldin” demesi ve elini öpmesi bir büyüğüne olan saygısını gözler önüne sermiştir.

“Cin Ali'nin annesi de, Ömer'e ‘Hoş geldin Ömer.’ dedi. Ömer de: ‘Hoş bulduk yenge.’ dedi. Yengesinin elini öptü.” (Kaygusuz, 1973: s.5).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Ömer'in de Cin Ali gibi büyüklerine karşı saygılı bir çocuk olduğu anlaşılmaktadır. Yengesinin elini öpmesi ona olan saygısını göstermektedir.

“Cin Ali de, büfeye gidip kolonya getirdi. Önce halasının eline kolonya döktü. Ömer'le annesine de kolonya döktükten sonra oturdu.” (Kaygusuz, 1973: s.7).

Cin Ali evlerine ziyarete gelen halası ve kuzeni için büfeye giderek kolonya getirmiş ve önce halasının eline dökmüş, sonra kuzeni ve annesinin eline dökmüştür. Bu davranış, büyüklerine ne kadar önem verdiğini ve saygı duyduğunu göstermektedir. Türk kültüründe misafirperverlikte önemli olan kolonyanın bir anlamda saygıyı, değeri yansıttığı da görülmektedir.

a. Saygı-Aileye Saygı

Aile kavramı derin anlamlar barındırmaktadır: güven, sadakat, bağlılık, sevgi, saygı, huzur ve dahası... Bu önemli yapının mutluluğu ve huzuru için içerisinde saygının bulunması oldukça önemlidir.

Saygı, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.2047) “Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu; hürmet, ihtiram”; Aile, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.57) “evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik” şeklinde ifade edilmektedir. “Aileden başlayarak devlete kadar uzanan bütün kurumlar saygı üzerine bina edilir. İnsanlar arası hukukun önemli yapı taşlarından biri olan saygı, sevgiden bile öncelikli olup sevgiyi anlamlı ve değerli kılar. Eskilerin hürmet olarak belirttikleri saygı, karşılıklı bir değerdir ve insan ne kadar saygılı olursa o kadar saygı görür. Ancak bazı saygılar karşılıksızdır. Örneğin çocukların ana babalarına, öğrencilerin öğretmenlerine veya halkın devlete olan saygısı belli bir karşılık gerektirmez. Çünkü burada küçüğün büyüğe saygılı olması, hürmet göstermesi, onun büyüklüğünü ve yüceliğini davranışlarıyla onaylaması durumu söz konusudur” (Emiroğlu, 2010: s.144).

Aşağıda Kaygusuz'un "Cin Ali" serisinde aileye saygı değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

"Cin Ali terbiyeli çok da akıllı bir çocuktur. Annesini babasını hiç üzmez. Onlar ne derlerse, onu yapar." (Kaygusuz, 1973: s.8).

Terbiye, nerede ne yapılması gerektiğini bilen, görgülü kimselerde bulunmaktadır. Cin Ali'nin bu görgüye sahip olduğu belirtilmiş, bir saygısızlığının olmadığı vurgulanmıştır. Annesinin babasının sözünden çıkmaması, onları üzmemesi ile verdiği değer ve saygı gözler önüne serilmektedir.

b. Saygı-Öğretmene Saygı

Yukarıda da söylendiği gibi, toplumda büyük bir öneme sahip olan saygı bazı ölçütlere göre belirlenebilmektedir: ayağa kalmak, el öpmek vb... Kıymet verilen, değerli öğretmenlere gösterilecek saygı da oldukça mühimdir. Birçok bilgi öğretene, fedakâr öğretmenlere saygıda kusur edilmemesi gerekir.

Saygı, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.2047) "Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu; hürmet, ihtiram"; Öğretmen ise *Türkçe Sözlük*'te "Mesleği bilgi öğretmek olan kimse; hoca, muallim, muallime" şeklinde ifade edilmiştir. "Eskilerin hürmet olarak belirttikleri saygı, karşılıklı bir değerdir ve insan ne kadar saygılı olursa o kadar saygı görür. Ancak bazı saygılar karşılıksızdır. Örneğin çocukların ana babalarına, öğrencilerin öğretmenlerine veya halkın devlete olan saygısı belli bir karşılık gerektirmez. Çünkü burada küçüğün büyüğe saygılı olması, hürmet göstermesi, onun büyüklüğünü ve yüceliğini davranışlarıyla onaylaması durumu söz konusudur" (Emiroğlu, 2010: s.144).

Aşağıda Kaygusuz'un "Cin Ali" serisinde öğretmene saygı değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

"Öğretmen kapıyı açıp içeriye girince, öğrenciler ayağa kalkar. Öğretmen 'Günaydın!' deyince, bütün sınıf hep birlikte 'Sağ ol!' der. Arkasından da 'Türküm, doğruyum, çalışkanım!' diye okul andını söylerler." (Kaygusuz: 1973, s.4).

Öğretmen sınıfa girince öğrencilerin ayağa kalkması, öğretmenlerine duydukları saygıyı açık bir şekilde göstermektedir. Ayağa kalkma, el öpme, söz kesmeme gibi saygıyı yansıtan davranışlara toplumda oldukça önem verilmektedir.

3. Misafirperverlik

Toplum için çok önemli olan misafirperverlik kavramı, misafirlere verilen önemi, değeri, sevgiyi ve saygıyı yansıtmaktadır. Misafire iyi davranmak, iyi ağırlamak, hoşnut etmek toplum olarak fazlasıyla önemsenilen değerler arasındadır.

Misafirperverlik, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1689) “konukseverlik” şeklinde ifade edilmektedir. Misafirperverlik diğer değerlerden farklı olarak kendi içinde birçok değeri barındırır. “Dostluk, arkadaşlık, yardımseverlik, vefa, saygı, sevgi, dürüstlük vb. gibi birçok değer, misafirperverliğin içinde yer alır” (Altunbay, 2016, s.369). “Türk toplumlarının vazgeçilmez karakteristik özelliklerinden biri, konuksever olmaları ve konuğa değer vermeleridir. Bu nedenle Türk töresinde ve geleneğinde konuğu iyi karşılamak ve ağırlamak, konuğa güler yüz göstermek ve onu memnun etmek her Türk insanı için önemli ve zorunlu bir görev sayılır” (Doğan, 2007: s.28). “Misafirperver yani misafir ağırlamayı seven bir millet olan Türkler ev sahibinin misafirin kismetiyle geldiğine inanması, baş üzere yeri olduğunu kabul edip, onlara karşı güler yüz, saygı, sevgi göstermesi ve bol ikramda bulunması, tüm ihtiyaçlarını karşılaması gerektiğini; misafirin de gelmeden önce ev sahibine onları ziyaret edeceğini bildirmesi, umduğunu değil bulduğunu yiyeceğini bilmesi, üç günden fazla kalması hâlinde misafirlik adabına yakışmayan ifade ve tavırların belireceğini anlaması yönünde çeşitli öğütler ortaya konulmuştur” (Emiroğlu, 2010: s.202). “Misafiri hakkıyla ağırlamak, ev sahibine şan katar. En iyi ağırlayan da toplumda pek kıymetli kabul edilir. Misafirperver olmayan kişiler ise toplumda sevilmez ve dışlanır, sürekli olarak rencide edilirler” (Katı, 2023. s.75).

Aşağıda Kaygusuz'un ‘Cin Ali’ serisinde misafirperverlik değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Bir pazar günü, Cin Ali'lere, halası, halasının küçük oğlu Ömer geldi. Cin Ali ile annesi pencereden onları gördüler. Koşup kapının önünde karşıladılar. (Kaygusuz, 1973: s.1).

Misafirlerin kapıda karşılanması onlara verilen önemi gösteren toplumsal bir değerdir. Bu davranış, misafirlerin mutlulukla beklendiğini yansıtmakta ve geldikleri

için hoşnut olunduğunu göstermektedir. Cin Ali ile annesi misafirlerini kapıda karşılamaları ile misafirperver bir tavır sergilemektedirler.

“Cin Ali’nin annesi, halasına, önce, ‘Hoş geldin.’ dedi. Halası da ona: ‘Hoş bulduk.’dedi. Sonra da birbirlerine sarıldılar. Cin Ali ile Ömer de onlara baktı.” (Kaygusuz, 1973: s.2).

“Hoş geldin” sözü misafirlere söylenen, onları görmekten hoşnut olunduğunu belirten bir sözdür. Cin Ali’nin annesi, halasını kapıda karşıladıktan sonra “hoş geldin” deyip sarılarak gelmesine sevindiğini vurgulamış, misafirperver bir tavır sergilemiştir.

“Birbirleriyle biraz konuştuktan sonra Cin Ali’nin annesi, misafirlere şeker ve kahve ikram etti.” (Kaygusuz, 1973: s.6).

İkram etmek, Türkçe Sözlük’te (2011: s.1168) “konuğu bir şeyle ağırlamak, konuğa bir şey sunmak” şeklinde ifade edilmektedir. Görüldüğü üzere misafirperverlikte ikramın önemli bir yeri vardır. Yukarıdaki cümleye baktığımızda, Cin Ali’nin annesinin misafirlere şeker ve kahve ikram ettiği, dolayısıyla misafirperver bir tavır sergilediği görülmektedir.

“Cin Ali de, büfeye gidip kolonya getirdi. Önce halasının eline kolonya döktü. Ömer’le annesine de kolonya döktükten sonra oturdu.” (Kaygusuz, 1973: s.7).

Toplumda kolonya önemli bir kültür ögesidir. Bir misafir geldiğinde öncelikle kolonya dökme âdeti yerine getirilir. Dolayısıyla kolonyanın misafirperverlik ile doğrudan bir ilişkisi vardır. Cin Ali’nin misafirlerin eline kolonya dökmesi de misafirperver bir tavır yansıtmaktadır.

“Epeyce konuştuktan sonra, annesi semaveri, Suna çay bardaklarını getirip masaya koydular.” (Kaygusuz, 1973: s.5).

Yukarıda, misafirperverlikte ikramın öneminden bahsedilmiştir. Yukarıdaki cümleye bakıldığında, Cin Ali’nin halasına ve kuzenine çay ikram edileceği anlaşılmaktadır. İncelenen cümleler göz önüne alındığında Cin Ali ve ailesinin misafirlerine önem verdikleri, iyi ağırladıkları, ikramlarda bulundukları görülmektedir.

4. Ziyarete Bulunma

Ziyarete bulunmak toplumda sıklıkla yapılan ve önemli kabul edilen bir eylemdir. Gerek hasta ziyaretleri, gerekse büyükleri ziyarete bulunma gibi eylemler kültürün bir parçası hâline gelmiştir. Sevdiklerimizi görmeye gitmek onlar için oldukça kıymetli ve mutlu edici bir davranıştır.

Ziyaret, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.2662) “Birini görmeye, biriyle görüşmeye gitme, görüşme” şeklinde ifade edilmektedir. “Türk toplumu ziyarete büyük önem vermiş, birbirlerinden çok uzakta olsalar bile duyarsızlığın, üşengeçliğin ve unutkanlığın önüne geçmek için ziyaret kapısını hep açık bulundurmıştır. Ziyareti hasta ziyaretleri, tebrik ziyaretleri, mezar ziyaretleri, hac ziyaretleri, darülaceze, huzurevi ve kimsesizler yurduna yapılan ziyaretler, taziyeler vb. şekillerde çeşitlendirmişler, insanların dayanışma hâlinde ve birbirlerinin hâlinde, hatırandan ve durumundan haberdar oldukları sosyal bir ağ oluşturmuşlardır” (Emiroğlu, 2010: s.207).

Aşağıda Kaygusuz'un “Cin Ali” serisinde ziyarete bulunma değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Bir pazar günü, Cin Ali'lere, halası, halasının küçük oğlu Ömer geldi. Cin Ali ile annesi pencereden onları gördüler. Koşup kapının önünde karşıladılar. (Kaygusuz, 1973: s.1).

Yukarıdaki örnek cümlede görüldüğü gibi, Cin Ali'nin halası ve kuzeni Ömer onları görmek için evlerine ziyarete bulunuyorlar.

“Bir pazar günü, Cin Ali'lere teyzesi, teyzesinin küçük kızı Nermin'le, teyzesinin oğlu Mehmet gelmişlerdi.” (Kaygusuz: 1973, s.2).

Yukarıda örnek cümlede yine bir eve ziyaret eylemi görülmektedir. Cin Ali'nin teyzesi ve çocukları Cin Ali ve ailesini görmek için evlerine ziyarete geliyorlar.

5. Birlik ve Beraberlik

Birlik ve beraberlik, kıymetli bir değerdir. Aileyle, arkadaşlarla, değer verilen kişilerle bir arada olunan anlar en özel anlardır. Birlik ve beraberlik içinde olunan zamanlar, daha güçlü ve iyi hissedilmesini sağlamaktadır.

Berberlik, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.311) “Birliktelik” şeklinde ifade edilmektedir. Birlik ve beraberlik denildiği zaman zihnimizde; birbirine olan bağlılık, bir arada olmak, birlikte daha güçlü olmak gibi düşünceler oluşmaktadır.

“Birlik olmak bir sosyalleşmedir. İnsanlar tek başına yaşayamayacakları için başkaları ile sosyalleşmek ve onlarla birlikte yaşamak ihtiyacındadırlar. Yeterince sosyalleşemeyen insanların yalnızlaşacağını ve yalnızlığın da psikopatolojik sorunlara neden olacağını uzmanlar tespit etmişlerdir” (Okumuşlar, 2013, akt. Keyifli, 2017). “Birlik ve beraberlik, toplumun huzuru, mutluluğu, insanların güven içerisinde, hiçbir kaygı gütmenden yaşayabilmeleri için çok önem arz eden bir temadır” (Memiş, 2013).

Aşağıda Kaygusuz'un “Cin Ali” serisinde birlik ve beraberlik değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Kapının önündeki bu karşılaşmadan sonra, hep birlikte misafir odasına girdiler.” (Kaygusuz, 1973: s.6).

Cin Ali ve ailesi onları ziyarete gelen misafirler ile birlikte odaya girmektedir. Bu cümlede bir arada olma, sevdikleriyle birlikte olma durumu söz konusudur. Bu yüzden birlik ve beraberlik değeri görülmektedir.

“Birlikte tatlı tatlı konuştular.” (Kaygusuz, 1973: s.7).

Yukarıda cümleye bakıldığında Cin Ali ve ailesinin, onları ziyarete gelenlerle birlikte güzel bir sohbette oldukları, tatlı tatlı konuştukları anlaşılmaktadır. Sevdikleriyle birlik ve beraberlik içinde hoş bir sohbette olan aile, mutlu bir görüntü çizmektedir.

“Cin Ali'nin babası, yazın sıcak ve güzel havalarda gezmeyi çok severdi. Akşamüzeri işten dönünce Cin Ali'yi, annesini, ablasını, kardeşi Suna'yı alırdı. Beraberce mahallede bir akşam gezintisi yaparlardı.” (Kaygusuz, 1973: s.1).

Aile olmak, birlik ve beraberlik içinde olmak demektir. Yukarıdaki cümlede de görüldüğü gibi Cin Ali'nin babası ailesiyle bir arada olmak, hep birlikte vakit geçirmek istemektedir.

“Akşam gezintisinden dönünce beraber sofralarını hazırlarlar. Babası ekmek keser. Ablası tabak, çatal ve kaşıkları getirir. Suna bardakları, peçeteleri, Cin Ali suyu, annesi de yemekleri getirir.” (Kaygusuz, 1973: s.2).

Yukarıdaki cümleye bakıldığında birbirine destek olan, birlik ve beraberlik içinde akşam yemeği hazırlayan mutlu bir aile tablosu görülmektedir. Aralarında iş bölümü yapan bu ailenin birbirlerine bağılılıkları ve destekleri açıkça hissedilmektedir.

“Hepsi sofraya oturur.” (Kaygusuz, 1973: s.3).

Hep birlikte sofrayı kuran aile, sofraya oturarak akşam yemeği yemektir. Birlik ve beraberlik içinde akşam yemeklerini yiyen bu aile çok önemli bir değere sahiptir. Bir arada olabilmek, birlik ve beraberlik içinde bir yaşam sürdürebilmek hayatta sahip olunacak en değerli şeylerden biridir.

“Ellerini yıkayıp dişlerini fırçaladıktan sonra, oturma odasında otururlar. Babası gazetesini okur. Annesi örgü örür. Ablası nakış işler. Suna bebekleriyle oynar. Cin Ali de kitapların resimlerine bakar.” (Kaygusuz, 1973: s.5).

Yukarıdaki cümleye bakıldığında Cin Ali ve ailesinin geçirdikleri bir akşam anlatılmıştır. Yine tüm ailenin bir arada salonda olduğu görülmekte, birlik ve beraberliklerine şahit olunmaktadır.

“Cin Ali, akşamları yemekten sonra, kitaplarını ve ders araçlarını alıyor, annesi, babası ya da ablası ile birlikte bunlarla oynuyordu.” (Kaygusuz, 1973: s.8).

Yukarıdaki cümleye bakıldığında da birlik ve beraberlik değeri ön plandadır. Cin Ali’nin ailesini oyununa dahil ettiği, onlarla bir arada oynadığı anlaşılmaktadır.

“Havuzun kenarında, söğüt ağacının gölgesinde, Cin Ali’nin babası, annesi, teyzesi, ablası oturup konuşmaya başladılar.” (Kaygusuz, 1973: s.4).

Bu cümlede de birlik ve beraberlik içinde olan bir aileye şahit olunmaktadır.

“Babası, ikisinin de yanaklarını okşayarak, ‘Ben de merak ettim. Fil nasıl berberlik yapıyormuş? Bugün bilet alayım, annenizle ablanızı da alalım, birlikte gidelim.’ diye Cin Ali ile Suna’ya söz verdi.” (Kaygusuz, 1973: s.3).

Cin Ali’nin babası çocukları sirke götürmek için söz vermektedir. Annelerini ve ablalarını da alarak hep birlikte gitmelerini istemektedir. Babasının bu tavrı ailesine bağılılığını, bir arada olmak istediğini gözler önüne sermektedir. Her zaman ailesiyle birlik ve beraberlik içinde olmak isteyen bu baba örnek davranışlar sergilemektedir.

“Cin Ali ile Suna annelerine koştu. ‘Anneciğim, bir taksi ile, ‘Yarımdan itibaren bir filin nasıl berberlik yaptığını göreceksiniz!’ diye bağırarak geçtiler. Anne! Fil nasıl

berberlik yapıyormuş?” (Kaygusuz, 1973: s.4). “Biz de babama rica ettik. Babam bilet alıp bizi Berber Fil’e götürecektir. Hep birlikte gideceğiz.” diye annelerine de müjdelediler.” (Kaygusuz, 1973: s.5).

Bir önceki cümlede Cin Ali’nin babasının her zaman ailesiyle bir arada olmak istediğinden söz edilmişti. Ailesi ile sirke gitmek istediği belirtilmişti. Yukarıdaki cümleye bakıldığında Cin Ali ile kardeşi Suna’nın annelerine bu mutlu haberi verdiği görülmektedir. Cümlelerin sonunda “Hep birlikte gideceğiz” demeleri birlik ve beraberlikten ne kadar mutlu olduklarını hissettirmektedir.

6. Kültürel Değerleri Koruma ve Geliştirme

Kültürel değerler, her toplum için önemli ve kıymetli unsurlardır. Kültürel değerlerin korunması ve yaşatılması oldukça önemlidir.

Kültür, *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.1558) “Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmeye kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin” şeklinde ifade edilmektedir. Değer ise *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.607) “Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” şeklinde ifade edilmektedir. “Millî ve kültürel değerler ülkeyi ve yaşam kalitesini biçimlendiren değerler olup günümüze gelen ortak kültür ve tarih, dil, din, vatan, aile birliği bayrak ve istiklal marşımız yani bizi biz yapan unsurlar olarak sıralanabilir. Ülkelerin kalkınması ile toplumun değerleri arasında çok yakın bir ilişki vardır. İleri gitmiş ülkelerin konumunda kültürel değerlerin rolü inkâr edilemez” (Güventürk, 2017: s.27). Tarihi miras, tüm toplumların sahip çıkması gereken değerlerdendir. Sahip çıkmayan toplumlar ise varlıklarını tehlikeye atmış olurlar” (Katı, 2023: s.80). “İnsanoğlu doğduğu andan itibaren kendisini bir kültürlenme süreci içerisinde bulur. ‘Kültürlenme’, eğitimin her boyutuyla işe koşularak bireylerin yaşam deneyimlerini, yeni nesle aktarmak için toplumun çoğunluğu tarafından kabul edilen insana özgü yaşam deneyimlerinin paylaşılmasıdır” (Küçükbasmacı ve Öztürk, 2011: s. 672 Akt: Dilci ve Gür, 2012). “İletişim çağını yaşadığımız günümüzde, kültürel değerlerin yeni nesillere aktarılması çok daha fazla önem kazanmaktadır. Kendi kültürünü tanıyıp, özümseyen çocuk, küreselleşen dünya içindeki yerini ve konumunu daha iyi değerlendirecek sağlıklı bir kişilik geliştirebilecektir. Çağdaş eğitimin bir amacı da geçmişteki

toplumsal ve ulusal değerleri tanıtip benimsetmek ve bunları geleceğe dönük olarak kullanabilme becerisi kazandırmaktır” (Barış ve Ece: 2015, s.345).

Aşağıda Kaygusuz’un “Cin Ali” serisinde kültürel değerleri koruma ve geliştirme değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Cin Ali, Ömer’i bırakıp halasına geldi. ‘Halacığım, hoş geldin.’ dedi. Halasının elini öptü.” (Kaygusuz, 1973: s.4).

Toplumda önemli bir yere sahip olan saygı kavramı belirli ölçütlere göre belirlenebilmektedir: Ayağa kalkmak, el öpmek vb... Saygıyı ifade eden bu davranışlar kültürde önemli yer tutan değerlerdendir. Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali’nin halasının elini öperek ona saygısını gösterdiği ve bu kültürel değeri yaşattığı görülmektedir.

“Cin Ali’nin annesi de, Ömer’e ‘Hoş geldin Ömer.’ dedi. Ömer de: ‘Hoş bulduk yenge.’ dedi. Yengesinin elini öptü.” (Kaygusuz, 1973: s.5).

Bir önceki cümlede olduğu gibi bu örnek cümlede de Ömer’in yengesinin elini öptüğü yer almaktadır. Yengesine saygısını göstermiş, bu kültürel değeri yaşattır.

“Cin Ali de, büfeye gidip kolonya getirdi. Önce halasının eline kolonya döktü. Ömer’le annesine de kolonya döktükten sonra oturdu.” (Kaygusuz, 1973: s.7).

Toplumda kolonya önemli bir kültür ögesidir. Bir misafir geldiğinde öncelikle kolonya dökme âdeti yerine getirilir. Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında bu âdetin sürdürüldüğü görülmektedir. Cin Ali’nin kolonya ikramı, kültürel değerlerin yaşatıldığının göstergesidir.

7. Örnek Alma

Birini örnek alma durumu özellikle çocuklarda sıklıkla görülmektedir. Çocuklar çevresinde olan birini rol model alır ve ona benzemeye çalışır. Çocukları olumlu etkilemesi bakımından örnek alma değerine önem verilmelidir.

Örnek almak, *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.1859) “bir kimseye huy ve davranışta uymak, birini ölçü olarak benimsemek” şeklinde ifade edilmektedir. “Günlük hayatta kasıtlı bir öğretim olsun veya olmasın öğrenmelerin büyük çoğunluğu diğer insanlarla ilişki içinde gerçekleşir” (Bacanlı, 2006, akt. Tonga, 2017: s.19). “Bu ilişkiler içinde birey bilerek veya bilmeyerek çevresindeki bazı insanları kendine model alır. Model

alan kişinin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal özellikleri, modelin gözlenmesinden sonra değişime uğrar” (Demirbaş ve Yağbasan, 2005 akt. Tonga, 2017: s.19).

Aşağıda Kaygusuz’un “Cin Ali” serisinde örnek alma değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Cin Ali’nin annesi, halasına, önce, ‘Hoş geldin.’ dedi. Halası da ona: ‘Hoş bulduk.’dedi. Sonra da birbirlerine sarıldılar. Cin Ali ile Ömer de onlara baktı.” (Kaygusuz, 1973: s.2). “Sonra Cin Ali, Ömer’e koştu. ‘Hoş geldin, Ömer.’ dedi. Elini tuttu. Önce toka ettiler. Sonra, onlar da birbirlerine sarıldılar.” (Kaygusuz, 1973: s.3).

Çocuklar çevresindeki insanları gözlemleyerek tavır ve tutumlarını belirlerler. Çevresinde örnek alacakları birileri muhakkak olur. Yukarıdaki örnek cümlede de bunun izleri görülmektedir. Cin Ali ve Ömer, annelerinin karşılaşmalarını gözlemlemiş, onlar gibi sohbet etmiş ve birbirlerine sarılmışlardır. Davranışlarından annelerini örnek aldıkları bellidir.

“Cin Ali, Atatürk’ü çok severdi. Atatürk’ün resimlerine bakar: ‘Ben de okuyup Atatürk olacağım’ derdi.” (Kaygusuz, 1973: s.10).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali’nin Atatürk’ü örnek aldığı görülmektedir.

“Cin Ali: ‘Ben okuyup Atatürk olacağım!’ dedi.” (Kaygusuz, 1973: s.14).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında bir önceki cümlede olduğu gibi Cin Ali Atatürk’ü örnek almış ve onun gibi olmak istemektedir.

8. Düşünceli Olma

Sağlıklı bir iletişim için düşünerek hareket etmek, nazik olmak, anlayış göstermek oldukça önemlidir. Düşünceli davranmak; kişiye değer verildiğinin, nezakete önem verildiğinin göstergesidir. Çünkü düşünceli olmayan bir birey, karşısındaki kişiyi incitmekten çekinmez.

Düşünceli olma, *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.742) “düşünerek davranan, anlayışlı” şeklinde ifade edilmektedir. Şimşek ve Bulut, düşünceli olma değerini nezaket ile bağdaştırmış ve şu cümlelere yer vermişlerdir: “Bünyesinde saygılı ve incelikli davranma, zarafet, kibarlık ve naziklik gibi birbirine yakın kavramları barındıran, insanlar arası ilişkilerde “iyi”yi bir sosyal davranış olarak temel alan,

başkalarına karşı düşünceli olmak, cömert olmak, mütevazı olmak, sempatik olmak gibi genel prensipleri bulunan nezaket, bir sosyokültürel sistemdir” (Şimşek ve Bulut, 2020, s.191).

Aşağıda Kaygusuz’un “Cin Ali” serisinde düşünceli olma değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Cin Ali kitapları çok sever. Ablasının işi az olduğu zaman hikâye kitaplarını alır, ablasının yanına gider.” (Kaygusuz, 1973: s.6).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali’nin ablasının yanına ablasının işinin az olduğu zamanlarda gitmesi dikkat çekmektedir. Ablasının işi çok olduğunda yanına gitmeyerek ona karşı anlayışlı olmakta, düşünceli davranmaktadır.

“Bazen de babasının yorgun olmadığı zamanlar, babasının boynuna sarılır. ‘Babacığım, bana hikâye anlat!’ diye yalvarıp babasına, birkaç tane hikâye anlattırır.” (Kaygusuz, 1973: s.7).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali’nin babasının yorgun olmadığı zamanlarda ondan bir ricada bulunduğu anlaşılmaktadır. Babası yorgunken bunu yapmaması ona karşı anlayışlı ve düşünceli tavrını göstermektedir.

“Cin Ali’nin boyu kısa olduğu için, öğretmen onu ön sıraya, Nevin’le Fatma’nın yanına oturttu.” (Kaygusuz, 1973: s.17).

Öğretmenin Cin Ali’yi öne oturtması, onun iyiliği içindir. Boyu kısa olduğu için ön sırada dersi daha rahat dinleyebilecektir. Öğretmenin bu davranışı düşünceli biri olduğunu göstermektedir.

“Babası, Cin Ali iyi okusun diye, birçok alfabe, kitap ve ders araçları aldı.” (Kaygusuz, 1973: s.8).

Babası Cin Ali’nin iyiliğini düşünerek, daha başarılı olması için ona bir sürü ders aracı almıştır. Bu da babasının düşünceli biri olduğunu göstermektedir.

“Anneleri için topladıkları kır çiçekleri demetlerini de ellerine alarak, şarkı söyleye söyleye, uçurtma uçurarak okullarına döndüler.” (Kaygusuz, 1973: s.16).

Cin Ali ve arkadaşları, gittikleri kır gezisinden dönerken anneleri için çiçek toplamışlardır. Bu davranış annelerini mutlu etme, sevgilerini gösterme amacı taşımaktadır ve oldukça düşünceli bir davranıştır.

9.Güler Yüzlü Olma

Güler yüzlü olmak; insanlara olan yakınlığı, sevgiyi, nezaketi göstermenin güzel bir yoludur. Çoğu insan asık suratlı biriyle iletişim kurmaya cesaret edemez, çekinir. Güler yüz ise içtenliği, sıcaklığı hissettirir. Sağlıklı iletişim için önemlidir.

Güler yüzlü, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.998) “yakınlık gösteren, içten davranan” şeklinde ifade edilmiştir. “Güler yüz, aslında ruhtaki naifliğin, inceliğin, yüze yansımasıdır” (Açık, 2020: s.162). Aşağıda Nâbî'nin “Hayriyye”sinden güler yüzlü olma değeri ile ilgili bir beyite yer verilmiştir.

Hande-rûlık eser-i rahmetdür

Türş-rûlık sebeb-i nefretdür H / 564

Güler yüz, rahmet eseri,

Yüz ekşitme nefret sebebidir (Akt. Açık, 2020: s.161)

“Tatlı dil ve güler yüzün açamayacağı kapı yoktur. Güler yüz, hayatı güzelleştirecektir. Asık suratlı olmak ise insanlarda nefret uyandıracaktır. Nâbî burada da güler yüzlü olmanın önemine işaret eder” (Açık,2020).

Aşağıda Kaygusuz'un "Cin Ali" serisinde güler yüzlü olma değerinin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

“Babası ile Cin Ali de kayıt olmak için, okul müdürünün odasına girdiler. Müdür, onları güler yüzle karşıladı. Sandalyeyi göstererek oturmalarını söyledi.” (Kaygusuz, 1973: s.13).

Yukarıdaki örnek cümlede, okul müdürünün Cin Ali ve babasına olan tavrı dikkat çekmektedir. Müdür onları güler yüzle karşılayarak içtenliğini ve nezaketini ortaya koymuştur.

10.Kolaylaştırıcı Olma

Yaşamda birçok sorunla karşılaşmaktadır. Bu sorunları çözüme kavuşturmak için, zorlukları kolaylaştırmak için birçok yol denenir. Bu anlamda kolaylaştırıcı olma değeri hayatın tam da içinde yer almaktadır.

Kolaylaştırmak, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1461) “kolay bir duruma getirmek, güçlükleri ortadan kaldırmak” şeklinde ifade edilmektedir.

Aşağıda Kaygusuz'un "Cin Ali" serisinde kolaylaştırıcı olma değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

"Cin Ali'nin boyu kısa olduğu için musluğun önüne bir tabure koyar. Üzerine çıkıp aynaya bakarak dişlerini fırçalardı." (Kaygusuz, 1973: s.4).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında, Cin Ali'nin boyu kısa olduğu için musluğu kullanmakta zorluk çektiği anlaşılmaktadır. Cin Ali bu zor durumu tabure ile çözerek kolaylık sağlamıştır.

"Cin Ali'nin boyu kısa olduğu için, öğretmen onu ön sıraya, Nevin'le Fatma'nın yanına oturttu." (Kaygusuz, 1973: s.17).

Bu cümlede de öğretmeni Cin Ali'yi ön sıraya oturatarak dersi daha rahat görmesini sağlamış, ona kolaylık sağlamıştır.

11.Temizlik

Temiz olmak, sağlıklı olma hususunda oldukça önem taşımaktadır. İslam dininde de temizlik kavramının üzerinde durulmaktadır. Bu sebeple Türk toplumu için temizliğin manevi değeri ve önemi de bulunmaktadır. Örneğin; yemeklerden önce ve sonra ellerin yıkanması, dişlerin fırçalanması çocuklara kazandırılan ilk alışkanlıklardandır.

Temizlik, *Türkçe Sözlük*'te (2011; s.2319) "temiz olma durumu, arılık, saffet, nezafet" şeklinde ifade edilmektedir. "Temizlik bazı araştırmacılar tarafından toplumsal bir değer olarak kabul edilmektedir" (Topaç ve Bardak, 2019. s.682). "Örneğin Muzaffer İzgü'nün romanlarının değerler eğitimi açısından inceleyen bir araştırmada en çok sevgi değeri, sonrasında saygı, yardımlaşma, çalışkanlık ve temizlik değerlerinin olduğu ortaya konmuştur" (Topaç ve Bardak, 2019: s.682 akt. Kumbasar, 2011). "Sosyal bir varlık olarak adlandırılan insanın, bu sosyal yaşamı içerisinde sahip olması gereken en önemli değerlerden birisi de hiç şüphesiz temizlik değeridir. Toplum içinde yaşayan birey kendi kişisel temizliğiyle beraber çevresinin temiz olmasını da dikkat etmekle sorumludur. Temizlik değeri çocuklara küçük yaşlardan itibaren öğretilmeli ve kişisel temizliğin önemi çocuklara kavratılmalıdır. Bununla beraber, en iyi temizliğin kirletmemek olduğu bilinci de çocuklara aşılınarak, onların çevresine karşı duyarlı olmaları sağlanmalıdır" (Şahin, 2017: s.282).

Aşağıda Kaygusuz'un "Cin Ali" serisinde temizlik değerin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

"Cin Ali sofrada çok dikkat eder. Üstüne hiç yemek dökmez." (Kaygusuz, 1973: s.3).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali'nin yemek yerken üzerini kirletmemek için gösterdiği özen anlaşılmaktadır. Bu cümle Cin Ali'nin temizliğe önem veren bir çocuk olduğunu göstermektedir.

"Her yemekten sonra ellerini yıkayıp, dişlerini fırçaladı."-Cin Ali- (Kaygusuz, 1973: s.4).

El ve ağız temizliği oldukça önem verilmesi gereken kişisel bakımlardır. Gün içinde birçok yere dokunulduğu için ellerin sık sık yıkanması gerekmektedir. Diş sağlığı için düzenli olarak dişlerin fırçalanması da oldukça önemlidir ve bu alışkanlık çocukluk döneminden itibaren kazanılmaktadır. Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali'nin hijyene önem verdiği ve diş fırçalama alışkanlığı kazandığı görülmektedir.

"Cin Ali, her gün, sabahleyin erkenden kalkar, elini yüzünü yıkar. Okula götüreceği eşyalarını çantasına koyar. Yemeğini yer, yemeğini bitirince, elini ağzını yıkar. Sonra çantasını alıp okula gider." (Kaygusuz, 1973: s.2).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali'nin kalktığı zaman ve yemek yedikten sonra elini, yüzünü, ağzını yıkadığı görülmektedir. Buradan Cin Ali'nin temizliğe önem veren ve öz bakımını yapan bir çocuk olduğu anlaşılmaktadır.

"Öğretmen Gülşen Hanım, her gün birinci dersten önce temizlik yoklaması yapar. Çocukların, ellerinin, tırnaklarının, dişlerinin, kulaklarının, saçlarının, mendillerinin, elbiselerinin temizliğine bakar." (Kaygusuz, 1973: s.5).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali'nin öğretmenin her gün temizlik kontrolü yaptığı, temizlik konusunda kuralları olan biri olduğu görülmüştür. Bu cümleden Gülşen Hanım'ın, hijyene önem veren ve çocuklara kişisel bakım yapmaları hususunda alışkanlık kazandırmaya çalışan biri olduğu anlaşılmaktadır.

"Cin Ali, okula daima temiz gider. Her pazar günü, tırnaklarını keser ve yıkanır. Mendilini de annesine yıkatıp cebine koyar. Yakasını yıkatıp ütüler. Kulaklarının içlerini iyice yıkayıp okula gider." (Kaygusuz, 1973: s.6).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali'nin öz bakımını için neler yaptığı anlatılmaktadır. Cin Ali'nin kişisel bakımına, temizliğine önem veren, üstüne başına özen gösteren bir çocuk olduğu görülmektedir.

“Yemek yeme işi bitince, çeşmede ellerini, ağızlarını yıkadılar, su içtiler.” (Kaygusuz, 1973: s.12).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali ve arkadaşlarının kır gezisindeyken yaptıkları anlatılmaktadır. Çocuklar yemek yedikten sonra çeşmeye giderek ellerini, ağızlarını yıkamışlar ve bu şekilde temizliklerine dikkat etmişlerdir.

12. Neşeli olma

Neşeli olma kavramı, olumlu bir duygu durumunu yansıtmaktadır. Neşeli bir insan düşünüldüğünde akla olumlu özellikler gelmektedir. O kişi; güler yüzlü, mutlu, enerjik, pozitif biri olarak tahayyül edilmektedir. İnsan ilişkilerinde bu olumlu duygu durumları sağlıklı iletişimlerini doğurmakta, bu açıdan önem taşımaktadır.

Neşeli, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1766) “Sevinçli, keyifli, şen, pürneşe” şeklinde ifade edilmiştir. Rokeach (1973), değerleri araçsal ve amaçsal olarak ikiye ayırmıştır. Neşeli olma değeri ise araçsal değerler arasında yer almaktadır.

Aşağıda Kaygusuz'un “Cin Ali” serisinde neşeli olma değerinin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

“Annesi herkesin tabağına yiyeceği kadar yemek koyar. Sonra konuşa konuşa, güle eğlene neşeli neşeli yemeklerini yiyip bitirirler.” (Kaygusuz: 1973, s.3).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali ve ailesinin akşam yemekleri anlatılmaktadır. Görüldüğü gibi aile, sohbet eşliğinde keyifli ve neşeli bir halde yemeklerini yiyip bitiriyorlar.

13. İyilikseverlik

İyilikseverlik, tüm toplumlar için hayati bir kavramdır. Çünkü ancak karşılıksız yapılan iyiliklerle, hayırlarla dünya daha iyi bir hale getirilebilir, birçok hayata dokunulabilir. Derdi olan insanlara deva, yardıma muhtaç insanlara umut olunabilir.

İyilik, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1237) “Karşılık beklenilmeden yapılan yardım, kayra, lütuf, kerem, ihsan, inayet” şeklinde ifade edilmektedir. İyiliksever ise *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1237) “hayırsever” şeklinde ifade edilmektedir.

Aşağıda Kaygusuz'un "Cin Ali" serisinde iyilikseverlik değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

Cin Ali'nin babası: "Cin Ali, bu ot, o da at. Otu al, ata ver." (Kaygusuz, 1973: s.2).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali'nin babasının Cin Ali'yi iyilik yapmaya teşvik ettiği görülmektedir. Babası, Cin Ali'den atı beslemesini isteyerek hayvana iyilik yapmakta ve yaptırmaktadır.

Suna: "Anne, babam Cin Ali'ye bir at aldı. Ata ot aldı. Bir de kova aldı. Cin Ali de, ata ot verdi. Su verdi." (Kaygusuz, 1973: 4).

Yukarıdaki cümleden de anlaşıldığı üzere, Suna babasının ve Cin Ali'nin ata yaptığı yardımı ve iyiliği annesine anlatmaktadır.

Suna: "Can, bak! Babam, Cin Ali'ye at aldı. Bir de kova aldı. Ata ot aldı. Araba aldı." (Kaygusuz, 1973: 4).

Yukarıdaki cümleden de anlaşıldığı üzere, Suna babasının ve Cin Ali'nin ata yaptığı yardımı ve iyiliği Can'a anlatmaktadır.

"Cin Ali, atı arabadan çözdü. Hepsi koşup ata ot verdiler. Bir kova da su verdiler. Hepsi de atı çok sevdiler." (Kaygusuz, 1973: s.15).

Yukarıdaki cümleye bakıldığında Cin Ali, Suna ve arkadaşlarının ata ot ve su verdikleri, sonra da sevdikleri görülmektedir. Bu da iyiliksever çocuklar olduklarını kanıtlamaktadır.

"Cin Ali topu almaya koşmadı. Oya da koşmadı. Yalnız, Kaya topu almaya koştu." (Kaygusuz, 1973: s.8).

Yukarıdaki cümlede Cin Ali ve arkadaşları top oynarken topun başka bir yere kaçtığı görülmektedir. Kimse topu almaya gitmek istemezken Kaya bu görevi üstlenmiş ve arkadaşları için topu almaya gitmiştir. Kaya'nın bu güzel davranışında iyilikseverlik, fedakârlık görülmektedir.

"Cin Ali, Karagözlü Kuzu'ya ot verdi. Kuzu otu yerken, Cin Ali eve gitti. Ekmek, şeker, süt, bir kova da su getirdi. Karagözlü Kuzu'suna verdi. Yaramaz, hepsini yedi. Suyu da içti. (Kaygusuz, 1973: s.4).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali'nin ata yaptığı iyilik görülmektedir. Ata yemek ve su vermiştir.

“Kardeşi Suna ile babası, kuzuyu tutup sevdiler. Annesi ekmek getirdi. Ablası şeker getirdi. Cin Ali de bir salkım üzüm getirip kuzuya verdi.” (Kaygusuz, 1973: s.16).

Yukarıdaki cümleye bakıldığında Cin Ali ve ailesinin kuzuya yaptığı iyilikler görülmektedir. Aile kuzuyu sevmekte ve doyması için yiyecek vermektedir.

“Nuri'nin düşmesine herkes güldü. Cin Ali koştu, Nuri'nin kollarından tutup yerden kaldırdı.” (Kaygusuz, 1973: s.10).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali'nin arkadaşı Nuri'yi yerden kaldırarak iyilik yaptığı, yardımcı olduğu anlaşılmaktadır.

14.İtaatkârlık

Söz dinlemek, buyruğa uymak yerine göre saygının göstergesi olarak kabul edilmektedir. İtaatkâr kavramı bağlılığı ve sadakati yansıtmaktadır. Özellikle çocukluk döneminde anne babanın sözünü dinleme hususuna önem verilir. Çünkü çocuklar her zaman doğru ile yanlış ayırt edemeyebilirler. Anne babaları onlara yön verir, bu aşamada da sözlerinin dinlenmesini, itaatkâr davranılmasını isterler.

İtaatli, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1230) “söz dinleyen, buyruğa uyan, itaatkâr” şeklinde ifade edilmektedir. “İtaatkâr olma değerini Schwartz'ın değer sınıflandırmasında görmekteyiz. Schwartz (1992), değerler teorisini ortaya koyarken belirlediği 56 değeri 10 temel tipe ayırmıştır. İtaatkârlık değerine “Uyma” başlığı altında şu şekilde yer verilmiştir: Uyma: Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması. Buna bağlı değerler: Kibarlık, itaatkâr olmak, anne-babaya ve yaşlılara değer vermek ve kendini denetleyebilmek” (Akari, 2019: s.17).

Aşağıda Kaygusuz'un “Cin Ali” serisinde itaatkârlık değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

Cin Ali'nin babası: “Cin Ali, bu o da at. Otu al, ata ver.” (Kaygusuz, 1973: s.2).

Cin Ali'nin babası: “Bak, Suna! Cin Ali, ata ot verdi. Su verdi.” (Kaygusuz, 1973. 3).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali'nin babasının sözüne itaat ettiği, buyruğunu yerine getirdiği görülmektedir.

“Cin Ali, Ayşe ile Gül'e: 'Koşun koşun. Sizde arabaya binin.' dedi. Ayşe ile Gül de koşup arabaya bindiler.” (Kaygusuz, 1973: s.11).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Ayşe ile Gül'ün Cin Ali'nin sözüne itaat ettiği, buyruğunu yerine getirdiği görülmektedir.

“Hepsi birden, Cin Ali'ye: 'Sür, Cin Ali sür! Arabayı iyi sür! Hızlı hızlı sür!' dediler. Cin Ali de hızlı hızlı sürdü.” (Kaygusuz, 1973: s.12).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali'nin arkadaşlarının sözüne itaat ettiği, buyruğunu yerine getirdiği görülmektedir.

“Baba, bana top al.” “-Koş, Cin Ali, koş! Bak sana güzel bir top aldım. Bu topu al. Pat pat oyna.” (Kaygusuz, 1973: s.1).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında babasının Cin Ali'nin sözüne itaat ettiği, buyruğunu yerine getirdiği görülmektedir.

“Suna bak! Babam bana güzel bir top aldı. Gel, sen de bu topa oyna. Tuta tuta, saya saya oyna. Sen bana at. Ben de sana atayım.” (Kaygusuz, 1973: s.2). “Oya bak! Babam, Cin Ali'ye çok güzel bir top almış. Gel, Oya, gel! Bu topa sen de, ata ata, tuta tuta oyna.” (Kaygusuz, 1973: s.3). “Cin Ali, Suna, Oya topu aldılar. Cin Ali'lerin bahçesinin yanındaki boş yere gittiler. Ata ata, tuta tuta oynadılar. Saya saya da oynadılar.” (Kaygusuz, 1973: s.4).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali'nin kardeşinin ve arkadaşlarının Cin Ali'nin sözüne itaat ettiği, buyruğunu yerine getirdiği görülmektedir.

Oya, o topu tut. Bana at. Ben de Suna'ya atayım. Suna da Kaya'ya atsın.” (Kaygusuz, 1973: s.5). “Suna topu tuttu. Kaya'ya attı.” (Kaygusuz, 1973: s.6).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Suna'nın Cin Ali'nin sözüne itaat ettiği, buyruğunu yerine getirdiği görülmektedir.

“Cin Ali, topu annesine verdi. 'Al anne, bu topu bir yere koy. Sonra yine oynarım.' dedi. Annesi de topu aldı, sakladı.” (Kaygusuz, 1973: s.16).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında annesinin Cin Ali'nin sözüne itaat ettiği, buyruğunu yerine getirdiği görülmektedir.

“Cin Ali koştu, bir eline topacı aldı. Öbür eline de kırbacı aldı, dayısına geldi. ‘Dayı, bu topaçla kırbaç çok güzel. Al bunu, benim için çevir. Dedi.’ (Kaygusuz, 1973: s.2). “Dayısı topacı aldı. Kırbacı topaca sardı. Yere koydu. Kırbacı hızlıca çekti. Topaç dönmeye başladı. Sonra da, kırbacı topaca hızlı hızlı vurdu.” (Kaygusuz, 1973, s.3).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında dayısının Cin Ali'nin sözüne itaat ettiği, buyruğunu yerine getirdiği görülmektedir.

“Dayısı, yerden topacı aldı. Cin Ali'ye uzattı. ‘Al Cin Ali, kırbacı topaca sar, yere koy. Kırbacı hızlıca çek. Sonra da kırbacı, topaca sert sert vur!’ dedi.” (Kaygusuz, 1973: s.4). “Cin Ali topacı dayısından aldı. Kırbacı topaca sardı. Yere koydu. Kırbacı hızlıca çekti. Topaç döndü. Sonra da kırbacı topaca sert sert vurdu.” (Kaygusuz, 1973: s.5).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali'nin dayısının sözüne itaat ettiği, buyruğunu yerine getirdiği görülmektedir.

“Çetin'in halası pencereden başını çıkardı. Çetin'le ağabeyini çağırdı. Çetin'le, ağabeyi, oyunu bırakıp evlerine koşa koşa gittiler.” (Kaygusuz, 1973: s.15).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Çetin ile ağabeyinin halalarının sözüne itaat ettiği, buyruğunu yerine getirdiği görülmektedir.

“Can'ı da ablası çağırdı. Can da koşa koşa evine gitti.” (Kaygusuz, 1973: s.16).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Can'ın ablasının sözüne itaat ettiği, buyruğunu yerine getirdiği görülmektedir.

“Cin Ali terbiyeli çok da akıllı bir çocuktur. Annesini babasını hiç üzmez. Onlar ne derlerse, onu yapar.” (Kaygusuz, 1973: s.8).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali'nin anne ve babasının sözünden çıkmadığı, her dediğini yaptığı anlaşılmaktadır. Bu da ailesine olan itaatinin ve saygısının göstergesidir.

“Öğretmen Gülşen Hanım, her gün birinci dersten önce temizlik yoklaması yapar. Çocukların, ellerinin, tırnaklarının, dişlerinin, kulaklarının, saçlarının, mendillerinin, elbiselerinin temizliğine bakar.” (Kaygusuz, 1973: s.5). “Cin Ali, okula

daima temiz gider. Her pazar günü, tırnaklarını keser ve yıkanır. Mendilini de annesine yıkatıp cebine koyar. Yakasını yıkatıp ütüler. Kulaklarının içlerini iyice yıkayıp okula gider.” (Kaygusuz, 1973: s.6).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali’nin öğretmeninin kurallarına itaat ettiği, buyruğunu yerine getirdiği görülmektedir.

“Öğretmenim benim adım Ali İpek. Ama bana hep Cin Ali derler. Siz de Cin Ali deyin.” dedi. Öğretmeni de ona Cin Ali dedi.” (Kaygusuz, 1973: s.7).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında öğretmenin Cin Ali’nin sözüne itaat ettiği, buyruğunu yerine getirdiği görülmektedir.

“Teyzesi: ‘Çocuklar bugün sizi Selma ablanızla birlikte çocuk bahçesine göndereceğim. Ama, caddelerin kenarından gidip gelerseniz, orada yaramazlık yapmazsanız.’ dedi. Buna çok sevindiler.” (Kaygusuz, 1973: s.7). “Caddelerin kenarından gidip geleceklerine, yaramazlık yapmayacaklarına söz verdiler.” (Kaygusuz, 1973: s.8).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında çocukların teyzesinin sözüne itaat ettiği ve bunun için verdikleri söz görülmektedir.

“Bahçede epeyce oynadılar. Akşam olmuştu. Ablaları Selma, ‘Haydi artık akşam oldu, eve gidelim.’ dedi. Onlar da ‘Peki gidelim.’ dediler.” (Kaygusuz, 1973: s.15).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında çocukların ablalarının sözüne itaat ettiği, buyruğunu yerine getirdiği görülmektedir.

“Öğretmen: ‘Çocuklar, çarşamba günü yanınızda yiyeceğinizi, ipinizi, topunuzu, uçurtmanızı getirin.’ dedi.” (Kaygusuz, 1973: s.3). “Çocuklar, çarşamba günü okula gelirken yiyecek torbalarını almışlardı. Erkek çocuklarından bazıları uçurtma, bazıları da top almıştı. Kızlar da iplerini, toplarını alıp gelmişlerdi.” (Kaygusuz, 1973: s.4).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında çocukların öğretmenlerinin sözüne itaat ettiği, öğretmenlerinin istediği şeyleri getirdikleri görülmektedir.

15.Onurlandırma

Birini onurlandırmak, ona olan beğeniyi, verilen değeri göstermenin bir yoludur. Birine güzel sözler söylendiğinde, takdir edildiğinde o kişiye duyulan saygı, sevgi, verilen kıymet de gösterilmiş olur. Bunun sonucunda karşımızdaki kişi mutlu olacak ve öz güveni artacaktır.

Onurlandırmak, *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.1806) “kendisine saygı duyulan bir kimse, bir yere gelerek oradakileri mutlu etmek, onur kazandırmak, onurunu artırmak, şereflendirmek, şeref vermek” şeklinde ifade edilmektedir. Onurunu okşamak ise *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.1806) kişiliğini yüceltecek sözler söylemek veya davranışlarda bulunmak” şeklinde ifade edilmiştir. “İnsan onuru, izzeti nefis, haysiyet, özsaygı, şeref, erdem, vakar, saygınlık, kendine saygı duyma ve başkalarını da kendine saygılı kılma gibi anlamlara gelir. İnsanı diğer canlılardan ayıran en temel vasıf; konuşma, aklını kullanma, seçme, yeryüzünün, maddi ve manevi imarını üstlenme gibi kabiliyetlerle yaratılmış olmasıdır. Her bireyin insanlık onurunun bilincinde olması, onu bir temel değer olarak özümsemesi, eğitimle mümkündür” (Güventürk, 2017: s.56).

Aşağıda Kaygusuz’un “Cin Ali” serisinde onurlandırma değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

Cin Ali’nin babası: “Bak, Suna! Cin Ali, ata ot verdi. Su verdi.” (Kaygusuz, 1973: 3).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında babası Cin Ali’nin güzel davranışını kızına anlatmaktadır. Burada oğlunun davranışının hoşuna gittiği ve bunu kızına söyleyerek Cin Ali’yi onurlandığı anlaşılmaktadır.

Suna: “Anne, babam Cin Ali’ye bir at aldı. Ata ot aldı. Bir de kova aldı. Cin Ali de, ata ot verdi. Su verdi.” (Kaygusuz, 1973: 4).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Suna Cin Ali’nin güzel davranışını annesine anlatmaktadır. Burada kardeşinin davranışının hoşuna gittiği ve bunu annesine söyleyerek Cin Ali’yi onurlandığı anlaşılmaktadır.

Suna: “Can, bak! Babam, Cin Ali’ye at aldı. Bir de kova aldı. Ata ot aldı. Araba aldı.” (Kaygusuz, 1973: 4).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Suna Cin Ali'nin güzel davranışını Can'a anlatmaktadır. Burada kardeşinin davranışının hoşuna gittiği ve bunu arkadaşına söyleyerek Cin Ali'yi onurlandırıdığı anlaşılmaktadır.

“Cin Ali'nin babası onları gördü. Cin Ali'ye: ‘Aferin Cin Ali. Arabayı güzel güzel sürdün. Çok iyi sürdün.’ dedi.” (Kaygusuz, 1973: s.13).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında babasının Cin Ali'yi başarısından dolayı güzel sözler söyleyerek onurlandırıdığı görülmektedir.

“Cin Ali'nin annesi de onları gördü. O da: ‘Aferin Cin Ali. Arabayı güzel güzel sürdün. İyi sürdün.’ dedi.” (Kaygusuz, 1973. s.14).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında annesinin Cin Ali'yi başarısından dolayı güzel sözler söyleyerek onurlandırıdığı görülmektedir.

“Cin Ali, dayısına: ‘Bak dayı, topacım döndü!’ dedi. Dayısı da, Cin Ali'ye: ‘Aferin Cin Ali. Topacın güzel döndü. Kırbacı iyi vur.’ dedi.” (Kaygusuz, 197: s.6).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında dayısının Cin Ali'yi başarısından dolayı güzel sözler söyleyerek onurlandırıdığı görülmektedir.

“Cin Ali'nin bu sözü, müdürün çok hoşuna gitti. Masasından kalktı, Cin Ali'nin yanaklarını okşadı. ‘Aferin Ali, çok çalış, Atatürk gibi büyük adam ol!’ dedi.” (Kaygusuz, 1973: s.15).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında müdürün Cin Ali'nin sözlerini beğendiği için ona güzel sözler söyleyerek ve yanağını okşayarak onurlandırıdığı görülmektedir.

“Müdür Bey, Cin Ali'nin elinden tuttu. Bir A. sınıfına götürdü. Bir A. öğretmeni Gülşen Hanıma: ‘Bakın size çok iyi bir öğrenci getirdim’, dedi. Gülşen Hanım da Cin Ali'nin yanaklarını okşadı.” (Kaygusuz, 1973: s.16).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında müdürün Cin Ali'yi “çok iyi bir öğrenci” şeklinde tanımlayarak onurlandırıdığı görülmektedir.

“Cin Ali bunlarla hem oynadı, hem de oynarken üzerindeki yazıları okudu. Onun için de kısa zamanda okumayı öğrendi. Herkesten önce okuduğu için, öğretmen kurdeleyi ilk önce ona taktı.” (Kaygusuz, 1973. s.9).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında öğretmenin Cin Ali'ye başarısından dolayı kurdele takması onurlandırıcı bir davranıştır.

“Öğretmeni kurdeleyi takınca arkadaşları Cin Ali'yi alkışladılar.” (Kaygusuz, 1973: s.10).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında öğretmenin Cin Ali'ye kurdele takmasından sonra arkadaşlarının alkışlaması onurlandırıcı bir davranıştır.

“Arkadaşları Cin Ali'nin şiirini çok beğendiler. Cin Ali'yi çok alkışladılar.” (Kaygusuz, 1973: s.11).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali şiir okuduktan sonra arkadaşlarının alkışlaması, beğenilerini yansıtmalarını ve Cin Ali'nin onurlanmasını sağlamıştır.

“Suna, babasının elindeki biletleri görünce, koşup babasına sarıldı. Cin Ali de koştu, o da babasına sarıldı. Ablası ile annesi de ‘Sağol!’ Çok yaşa!’ diye sevinerek alkışladılar.” (Kaygusuz, 1973: s.7).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında babalarının bilet aldığını gören çocuklar babalarına sarılmış, abla ve anne ise güzel sözler söyleyerek alkışlamışlardır. Tüm bunlar onurlandırıcı birer davranış olarak görülmektedir.

16.Başkalarının Mutluluğunu İsteme

Burada ele alınan değer ise bir başkasının mutluluğunu, saadetini, dolayısıyla onun iyi bir durumda olmasını istemektir. Birinin gerçekten mutlu olmasını, iyi olmasını istemek o kişiye verdiğimiz değer ve saf sevginin göstergesidir.

Mutluluk, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1716) “Bütün özlemlere eksiksiz ve sürekli olarak ulaşılmaktan duyulan kıvanç durumu, mut, ongunluk, kut, saadet, bahtiyarlık, saadetlilik” şeklinde ifade edilmektedir.

Aşağıda Kaygusuz'un “Cin Ali” serisinde başkalarının mutluluğunu isteme değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

Suna: “Can, bak! Babam, Cin Ali'ye at aldı. Bir de kova aldı. Ata ot aldı. Araba aldı.” (Kaygusuz, 1973: 4).

Cin Ali hayvanları seven bir çocuktur. Babasının Cin Ali'ye at ve araba alması, onu mutlu edecektir.

Cin Ali: “Can, koş! Suna, sen de koş! Arabaya binin! Bu araba çok güzel. Suna, arabam çok güzel.” (Kaygusuz, 1973: 7).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali’nin at arabasına Can ve Suna’yı çağırdığı görülmektedir. Kendisine alınan hediyeden duyduğu mutluluğu başkalarıyla paylaşmak istemektedir. Onların da bu güzel arabaya binmelerini, mutlu olmalarını istemektedir.

“Cin Ali, Ayşe ile Gül’e: ‘Koşun koşun. Sizde arabaya binin.’ dedi. Ayşe ile Gül de koşup arabaya bindiler.” (Kaygusuz, 1973: s.11).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali’nin at arabasına Can ve Suna’dan sonra Ayşe ve Gül’ü de çağırdığı görülmektedir. Kendisine alınan hediyeden duyduğu mutluluğu başkalarıyla paylaşmak istemektedir. Onların da bu güzel arabaya binmelerini, mutlu olmalarını istemektedir.

“Suna bak! Babam bana güzel bir top aldı. Gel, sen de bu topa oyna. Tuta tuta, saya saya oyna. Sen bana at. Ben de sana atayım.” (Kaygusuz, 1973: s.2).

Yukarıdaki örnek cümlede görüldüğü gibi Cin Ali kendisine alınan hediyeği kardeşi ile paylaşmak istemektedir. Bu durum bizlere kardeşinin de top ile oynayarak güzel vakit geçirmesini ve mutlu olmasını istediğini göstermektedir.

“Oya bak! Babam, Cin Ali’ye çok güzel bir top almış. Gel, Oya, gel! Bu topa sen de, ata ata, tuta tuta oyna.” (Kaygusuz, 1973: s.3).

Yukarıdaki örnek cümlede görüldüğü gibi Cin Ali kendisine alınan hediyeği Oya ile paylaşmak istemektedir. Bu durum Cin Ali’nin, Oya’nın da top ile oynayarak güzel vakit geçirmesini ve mutlu olmasını istediğini göstermektedir.

“Kaya gel! Sen de top oyna. Bu topa güzel güzel oyna. Oya, o topu tut. Bana at. Ben de Suna’ya atayım. Suna da Kaya’ya atsin.” (Kaygusuz, 1973: s.5).

Yukarıdaki örnek cümlede görüldüğü gibi Cin Ali kendisine alınan hediyeği Kaya ile paylaşmak istemektedir. Bu durum Cin Ali’nin, Kaya’nın da top ile oynayarak güzel vakit geçirmesini ve mutlu olmasını istediğini göstermektedir.

“Cin Ali, ağaca çıktı. Ağaçtan bir elma kopardı. Oya’ya attı. ‘-Oya, bu elma bizim elma. Al, tatlı tatlı ye.’ dedi. Kaya ile Suna’ya da birer elma attı.” (Kaygusuz, 1973: s.13).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali'nin ağaçtan topladığı elmaları arkadaşlarına verdiği görülmektedir. Bu tavrı onlara verdiği değeri ve onların mutluluklarını, iyiliklerini düşündüğünü göstermiştir.

“Ye, Suna, ye! Tatlı tatlı elma ye. Sulu sulu elma ye. Kaya, sen de tatlı tatlı ye. Bu elma bizim elma, al ye. Haydi, tatlı tatlı elma ye.” (Kaygusuz, 1973: s.14).

Cin Ali, paylaşmayı çok seven bir çocuktur. Arkadaşlarına güzel sözlerle ağaçtaki elmalardan ikram ederek onların mutluluğunu ve iyiliğini düşündüğünü göstermiştir.

“Kaya, Çetin’e: ‘Vur Çetin, vur. Topaca iyi vur! Canlı canlı vur! Topacın iyi dönsün! Güzel güzel dönsün!’ dedi.” (Kaygusuz, 1973: 11).

Yukarıdaki cümlede Cin Ali ve arkadaşlarının topaç ile oynarken söyledikleri sözlere yer verilmiştir. Bu sözlere baktığımızda ise oyunda birbirlerine destek verdikleri, birbirlerinin başarılarını ve mutluluklarını istedikleri görülmektedir.

“Can da, Cin Ali’ye: ‘Cin Ali, sen de topacına kırbağı sert sert vur! Senin de topacın iyi dönsün! Güzel güzel dönsün!’ dedi.” (Kaygusuz, 1973: 12).

Yukarıdaki cümlede Cin Ali ve arkadaşlarının topaç ile oynarken söyledikleri sözlere yer verilmiştir. Bu sözlere baktığımızda ise oyunda birbirlerine destek verdikleri, birbirlerinin başarılarını ve mutluluklarını istedikleri görülmektedir.

“Cin Ali, Karagözlü Kuzu’sunun boynuna bir ip bağladı. Sonra ipinden tutup Karagözlü Kuzu’sunu kırlara doğru gezmeye götürdü.” (Kaygusuz, 1973: s.5).

Cin Ali’nin Karagözlü Kuzu’sunu kırlara gezmeye götürmesi, kuzunun mutluluğu ve iyiliği için yapılmış bir davranıştır. Burada bir çocuğun bir hayvana karşı olan saf sevgisi ve düşünceli tavrı görülmektedir.

“Cin Ali, Karagözlü Kuzu’sunun boynundan ipini çözdü. Kuzuyu kırlara salıverdi. Yaramaz, Cin Ali’nin çevresinde hoplayıp zıpladı. Oraya buraya koşarak oynadı.” (Kaygusuz, 1973: s.6).

Cin Ali’nin Karagözlü Kuzu’sunu kırlara gezmeye götürmesi, kuzuyu özgür bırakması kuzunun mutluluğu ve iyiliği için yapılmış bir davranıştır. Kuzunun oraya buraya koşarak oynamasından da mutlu olduğu anlaşılmaktadır.

“Cin Ali’nin bu sözü, müdürün çok hoşuna gitti. Masasından kalktı, Cin Ali’nin yanaklarını okşadı. ‘Aferin Ali, çok çalış, Atatürk gibi büyük adam ol!’ dedi.” (Kaygusuz, 1973: s.15).

Yukarıdaki örnek cümlede müdürün Cin Ali’nin yanağını okşayarak ona olan sevgisini göstermesi, ona güzel sözler söylemesi, Atatürk gibi büyük adam olmasını istemesi Cin Ali’nin iyiliğini ve mutluluğunu istediğini gösteren davranışlardır.

“Öğretmeni kurdeleyi takınca arkadaşları Cin Ali’yi alkışladılar.” (Kaygusuz, 1973: s.10).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali’nin sınıftaki başarısından dolayı öğretmenin kurdele taktığı ve arkadaşlarının alkışladıkları görülmektedir. Burada arkadaşlarının Cin Ali’yi alkışlaması, onore eden bir davranış olarak yer almaktadır. Bu davranış ise Cin Ali’nin mutlu olması içindir.

“Cin Ali’nin annesi güzel havalarda, her hafta çarşamba günü, Cin Ali’yi, Suna’yı, ablası Selma’yı çocuk bahçesine götürürdü.” (Kaygusuz, 1973: s.1).

Cin Ali’nin annesinin bu düşünceli davranışı, çocuklarının orada güzel vakit geçirmeleri ve mutlu olmaları içindir. Bu davranıştan bir annenin çocuklarına verdiği önemi ve iyiliklerini istediği anlaşılmaktadır.

17.Dostluk Kurma ve İnsanlarla Yakın İlişki İçinde Olma

“Dost” kavramı derin anlamlar içermektedir. Dost denilen insanlarla birçok şey paylaşılır, destek olunur, iyi günde de kötü günde de yan yana olunur. Bu sebeple dostluk kurmak ve insanlarla yakın ilişki içinde olmak oldukça önemli bir değerdir.

Dostluk kurmak, *Türkçe Sözlük*’te (2011, s.707) “Yakınlık, ahabalık kurmak” şeklinde ifade edilmektedir. Yakınlık kurmak ise *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.2507) “sıkı ilişki içinde bulunmak, ilgi ve destek vermek” şeklinde ifade edilmiştir. “İnsan ilişkilerinde dostluk, yakınlık ve akrabalığın önemli bir yeri vardır. Tek başına yaşayamayan, sosyal bir varlık olan insan için başka insanlarla kuracağı ilişkinin niteliği önemlidir” (Emiroğlu, 2010: s.105). “Dostluk ve arkadaşlık, en az iki birey arasında meydana gelir. Bu değerler, ortak sevgi ve muhabbeti, duygu yoğunluğunu oluşturur. Dostluk ve arkadaşlığın olmadığı ortamlar, toplumlar kişiyi güvensiz hissettirir. Çünkü dost ve arkadaşın olması demek, sırtını dayayacağın bir gücün olması demektir” (Katı, 2023: s.72).

Aşağıda Kaygusuz'un "Cin Ali" serisinde dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

"Can, koş! Suna, sen de koş! Arabaya binin! Bu araba çok güzel. Suna, arabam çok güzel." (Kaygusuz, 1973: 7).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali'nin arabasına arkadaşı Can'ı ve kardeşi Suna'yı çağırdığı görülmektedir. Arabasını çok seven ve beğenen Cin Ali, Can'ı da çağırmış ve onunla birlikte bu güzel anı yaşamak istemiştir. Cin Ali ve Can arasındaki yakınlık ve dostluk gözler önüne serilmiştir.

"Cin Ali, Ayşe ile Gül'e: 'Koşun koşun. Sizde arabaya binin.' dedi. Ayşe ile Gül de koşup arabaya bindiler." (Kaygusuz, 1973: s.11).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali'nin arabasına arkadaşları Ayşe ve Gül'ü çağırdığı görülmektedir. Arabasını çok seven ve beğenen Cin Ali, Can'ı da çağırdığı gibi Ayşe ve Gül'ü de çağırmış, bu güzel ana onları da dahil etmek istemiştir. Cin Ali, Ayşe ve Gül arasındaki yakınlık ve dostluk anlaşılmaktadır.

"Oya bak! Babam, Cin Ali'ye çok güzel bir top almış. Gel, Oya, gel! Bu topla sen de, ata ata, tuta tuta oyna." (Kaygusuz, 1973: s.3).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Suna'nın aldıkları topu arkadaşı Oya ile paylaşmak istediği ve onu da oyuna dahil etmek istediği görülmektedir. Arkadaşına karşı bu düşünceli tavrı, onunla olan yakınlığını ve dostluğunu gözler önüne sermektedir.

"Cin Ali, Suna, Oya topu aldılar. Cin Ali'lerin bahçesinin yanındaki boş yere gittiler. Ata ata, tuta tuta oynadılar. Saya saya da oynadılar." (Kaygusuz, 1973: s.4).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali ve Suna'nın arkadaşları Oya ile top oynadıkları anlaşılmaktadır. Yakınlıkları, hep birlikte oyun oynamaları güzel bir dostluk kurduklarını göstermektedir.

"Kaya gel! Sen de top oyna. Bu topla güzel güzel oyna. Oya, o topu tut. Bana at. Ben de Suna'ya atayım. Suna da Kaya'ya atsın." (Kaygusuz, 1973: s.5).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali'nin topunu arkadaşı Kaya ile paylaşmak istediği ve onu da oyuna dahil etmek istediği görülmektedir. Arkadaşına karşı bu düşünceli tavrı, onunla olan yakınlığını ve dostluğunu gözler önüne sermektedir.

“Cin Ali koş! Suna, Oya siz de koşun. Burada bir elma ağacı var. Ağaçta kırmızı kırmızı çok elma var. Bir de küçük kuş var.” (Kaygusuz, 197: s.10).

Yukarıdaki örnek cümlede Kaya’nın ağaçta elma gördükten sonra arkadaşlarını çağırdığı görülmektedir. Bu cümle ile arkadaşlarına karşı paylaşımcı bir yaklaşımı olduğu anlaşılmaktadır. Arkadaşlarını çağırması onlarla olan yakınlığını ve kurduğu dostluğu göstermektedir.

“Cin Ali, ağaca çıktı. Ağaçtan bir elma kopardı. Oya’ya attı. ‘-Oya, bu elma bizim elma. Al, tatlı tatlı ye.’ dedi. Kaya ile Suna’ya da birer elma attı.” (Kaygusuz, 1973: s.13).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali’nin ağaca çıkarak elmaları arkadaşlarına paylaştığı görülmektedir. Cin Ali’nin bu paylaşımcı ve düşünceli tavrı, dostlarına olan yakınlığını ve verdiği değeri açıkça göstermektedir.

“Ye, Suna, ye! Tatlı tatlı elma ye. Sulu sulu elma ye. Kaya, sen de tatlı tatlı ye. Bu elma bizim elma, al ye. Haydi, tatlı tatlı elma ye.” (Kaygusuz, 1973: s.14).

Ağaçtaki elmaları arkadaşlarına dağıtan Cin Ali, güzel sözlerle onları elma yemeye teşvik etmektedir. Bu güzel sözleri arkadaşlarına olan yakınlığını, ilgisini göstermektedir.

“Cin Ali’yi, Kaya gördü, Can da gördü. Çetin de gördü. Üçü de, Cin Ali’nin yanına geldiler. Cin Ali’nin topacına baktılar.” (Kaygusuz, 1973: s.8).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali topaç ile oynarken arkadaşlarının yanına geldiği görülmektedir. Cin Ali’nin yanına gitmeleri, yakın olmak istedikleri hissiyatını vermektedir.

“Cin Ali’yi, Kaya gördü, Can da gördü. Çetin de gördü. Üçü de, Cin Ali’nin yanına geldiler. Cin Ali’nin topacına baktılar.” (Kaygusuz, 1973: s.8). “Sonra Can, Kaya, Çetin evlerine gittiler. Onlar da topaçlarını alıp geldiler. Onlar da topaçlarını döve döve, vura vura döndürdüler.” (Kaygusuz, 1973: s.9).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali’nin yanına gelerek topacına bakan çocukların, kendi topaçlarını alarak geldikleri görülmektedir. Çocukların hep birlikte topaç ile oynamak istedikleri aşıkardır. Bir arada oynamaları, yakın olduklarının ve dostluk kurduklarının göstergesidir.

“Kaya, Çetin’e: ‘Vur Çetin, vur. Topaca iyi vur! Canlı canlı vur! Topacın iyi dönsün! Güzel güzel dönsün!’ dedi.” (Kaygusuz, 1973. S.11).

Kaya, arkadaşı Çetin’in başarılı olmasını istemekte ve onu desteklemektedir. Bu cümle ile Kaya ve Çetin arasındaki yakınlık ve dostluk açıkça görülmektedir.

“Can da, Cin Ali’ye: ‘Cin Ali, sen de topacına kırbacı sert sert vur! Senin de topacın iyi dönsün! Güzel güzel dönsün!’ dedi.” (Kaygusuz, 1973: s.12).

Can, Cin Ali’nin başarılı olmasını istemekte ve onu desteklemektedir. Bu cümle ile Can ve Cin Ali arasındaki yakınlık ve dostluk açıkça görülmektedir.

“Cin Ali yere uzandı. Çetin de Cin Ali’nin yanına oturdu.” (Kaygusuz, 1973: s.14).

Cin Ali yere uzanınca arkadaşının da onun yanına oturması, onu yakın gördüğünün ve aralarındaki dostluğun bir göstergesidir.

“Teneffüse çıkınca önce tuvalete gider, susamışsa suyunu içer. Geri kalan zamanda da, bahçenin bir kenarında arkadaşları ile birdirbir oynar. Zil çalınca oyunu bırakıp sınıfa koşar.” (Kaygusuz, 1973: s.13).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali’nin okuldaki bir günü anlatılmaktadır. Teneffüste arkadaşları ile oynadığı yazılmıştır. Bu da okulda dostluk kurduğu ve yakın olduğu kişiler olduğunu göstermektedir.

“Beden hareketlerinden sonra, halka olup, ‘Tazı tavşan’ oyununu oynadılar. Cin Ali tavşan oldu, halkanın ortasına girdi. Bülent tazı oldu, halkanın dışına çıktı. Oyunun şarkısını söylediler. Sonra tazı tavşanı kovaladı.” (Kaygusuz, 1973: s.15).

Bir önceki cümlede olduğu gibi bu cümlede de Cin Ali ve arkadaşlarının oynadıkları bir oyun anlatılmaktadır. Şarkı söylemeleri, güzelce oyun oynamaları keyifli zaman geçirdiklerinin ve güzel bir dostluk kurduklarının kanıtıdır.

“Cin Ali ile Ahmet uçurtmalarını uçurdular.” (Kaygusuz, 1973: s.5).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali ve Ahmet’in birlikte uçurtma uçurmaları, kurdukları dostluğun ve yakın olduklarının göstergesidir.

“Çocuklar çevreye dağıldılar. Çiçekler topladılar, top oynadılar, uçurtma uçurdular.” (Kaygusuz, 1973: s.7).

Yukarıdaki örnek cümlede çocukların birlikte nasıl vakit geçirdikleri anlatılmıştır. Yazılanlara baktığımızda birlik ve beraberlik içinde, çeşitli aktivitelerle vakit geçirdikleri, dostluk kurdukları ve yakınlıkları anlaşılmaktadır.

“Nuri’nin düşmesine herkes güldü. Cin Ali koştu, Nuri’nin kollarından tutup yerden kaldırdı.” (Kaygusuz, 1973: s.10).

Cin Ali’nin Nuri’ye yardım etmesi, ona hissettiği yakınlığı göstermektedir. Herkes gülerken o yardım etmeyi tercih etmiş, onunla olan dostluk ilişkisini gözler önüne sermiştir.

18.Başarı

Her bireyde başarılı olma arzusu vardır. Bir işi iyi bir şekilde yapabilmek öz güveni artırmaya ve iyi hissetmeye olanak sağlar. Başarılı bir birey çevresindeki kişilerden güzel sözler duymak ve takdir edilmek ister.

Başarı, *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.270) “Başarma işi, muvaffakiyet” şeklinde ifade edilmektedir.

Aşağıda Kaygusuz’un “Cin Ali” serisinde başarı değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Cin Ali arabayı sürdü. Güzel güzel sürdü.” (Kaygusuz, 1973: s.8).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali’nin iyi bir şekilde araba kullandığı, bu konudaki başarısı anlaşılmaktadır.

“Cin Ali’nin babası onları gördü. Cin Ali’ye: ‘Aferin Cin Ali. Arabayı güzel güzel sürdün. Çok iyi sürdün.’ dedi.” (Kaygusuz, 1973: s.13).

Cin Ali’nin babası Cin Ali’nin başarısını fark etmiş ve ona güzel sözler söyleyerek onore etmiştir. Bir çocuğun gelişimi için ailesinin desteği çok önemlidir.

“Cin Ali’nin annesi de onları gördü. O da: ‘Aferin Cin Ali. Arabayı güzel güzel sürdün. İyi sürdün.’ dedi.” (Kaygusuz, 1973: s.14).

Cin Ali’nin babası gibi annesi de Cin Ali’nin başarısını fark etmiş ve ona güzel sözler söyleyerek onore etmiştir. Bir çocuğun gelişimi için ailesinin desteği çok önemlidir.

“Cin Ali, dayısına: ‘Bak dayı, topacım döndü!’ dedi. Dayısı da, Cin Ali’ye: ‘Aferin Cin Ali. Topacın güzel döndü. Kırbacı iyi vur.’ dedi.” (Kaygusuz, 1973: s.6).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali'nin topaç çevirme konusundaki başarısı ve dayısının ona olan desteği görülmektedir. Dayısı Cin Ali'ye güzel sözler söyleyerek başarılı olduğunu hissettirmektedir.

“Cin Ali topacını aldı. Sokağa çıktı. Düz ve temiz bir yer buldu. Orada, tek başına topacını, döve döve, vura vura, güzel güzel döndürdü.” (Kaygusuz, 1973: s.7).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali'nin topacı güzel güzel çevirdiği, bu konuda başarılı olduğu görülmektedir.

“Cin Ali bunlarla hem oynadı, hem de oynarken üzerindeki yazıları okudu. Onun için de kısa zamanda okumayı öğrendi. Herkesten önce okuduğu için, öğretmen kurdeleyi ilk önce ona taktı.” (Kaygusuz, 1973: s.9).

Yukarıdaki örnek cümle ile Cin Ali'nin okuma yazmadaki başarısı görülmektedir. Öğretmeni de bu başarısından dolayı Cin Ali'ye kurdele takarak onu onore etmiştir.

19.Selamlaşma

Toplumumuzda selamlaşmanın yeri ayrıdır. Hem nezaket açısından hem de dini açıdan selamlaşmaya önem verilir. Selamlaşmak, saygının da göstergesidir. Bir tanıdığa selam vermeden geçilmesi saygısızlık olarak nitelendirilebilir.

Selamlaşmak, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.2061) “Birbirine selam vermek, esenleşmek” şeklinde ifade edilmektedir. Selam ise, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.2060) “bir kimseyle karşılaşıldığında, birinin yanına gidildiğinde veya yanından uzaklaşıldığında kendisine söz veya işaretle bir nezaket gösterisi yapma, esenleme, merhaba” şeklinde ifade edilmiştir.

Aşağıda Kaygusuz'un “Cin Ali” serisinde selamlaşma değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Ayşe ile Gül arabayı gördü. Ayşe, arabaya el salladı. Gül de arabaya el salladı. Çok çok el salladılar.” (Kaygusuz, 1973: s.9).

Yukarıdaki örnek cümlede Ayşe ve Gül'ün, içinde arkadaşları Cin Ali, Can ve Suna'nın olduğu arabaya el salladıkları, onlara selam verdikleri görülmektedir.

“Cin Ali, Suna, Can da onlara el salladılar. Cin Ali bir elini salladı. Suna ile Can, iki ellerini salladılar.” (Kaygusuz, 1973: s.10).

Bir önceki cümlede Ayşe ve Gül arkadaşları Cin Ali, Can ve Suna'ya el sallayarak selam vermişlerdi. Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali, Can ve Suna'nın arkadaşlarının selamına el sallayarak karşılık verdikleri görülmektedir.

“Cin Ali'nin annesi, halasına, önce, ‘Hoş geldin.’ dedi. Halası da ona: ‘Hoş bulduk.’dedi. Sonra da birbirlerine sarıldılar. Cin Ali ile Ömer de onlara baktı.” (Kaygusuz, 1973: s.2).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali'nin annesi ve halası karşılaşma anında sözleriyle ve sarılmalarıyla birbirleriyle selamlaşmış oldular.

20.Dayanışma

Gerek aile gerekse arkadaşlık ilişkilerinde ortak paydada birleşmenin, bağlılığın ne kadar önem taşıdığı bilinmektedir. Sağlıklı insan ilişkilerine bakıldığında içerisinde dayanışmanın yer aldığı görülmektedir. Bu sebeple dayanışma, önemli değerlerden biridir.

Dayanışma, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.602) “Bir topluluğu oluşturanların duygu, düşünce ve ortak çıkarlarda birbirlerine karşılıklı bağlanması, tesanüt” şeklinde ifade edilmektedir. “Birlikten, kuvvet doğar. Dayanışma içerisinde olan insanlar, sorunların üstesinden daha kolay gelirler, hayatları daha kolaylaşır. Bu nedenle dayanışma, hayatı daha yaşanabilir hale getiren bir değerdir” (Katı, 2023: s.70). “Bireyleri bir araya getirerek onlara toplum olma bilinci aşılayan dayanışma değeri insanın maddi ve manevi anlamda daha huzurlu hissetmesinin de yolunu açar” (Şahin, 2017: s.175).

Aşağıda Kaygusuz'un ‘Cin Ali’ serisinde dayanışma değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Hepsi birden, Cin Ali'ye: ‘Sür, Cin Ali sür! Arabayı iyi sür! Hızlı hızlı sür!’ dediler. Cin Ali de hızlı hızlı sürdü.” (Kaygusuz, 1973: s.12).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında, arkadaşlarının Cin Ali'ye arabayı iyi ve hızlı sürmesi hususundaki söylemleri görülmektedir. Hepsinin bunu söylemesi ortak paydada birleştiklerini ve Cin Ali'nin arabayı iyi sürmesini, başarılı olmasını istediklerini göstermektedir. Dolayısıyla aralarındaki dayanışma anlaşılmaktadır.

“Akşam gezintisinden dönünce beraber sofralarını hazırlarlar. Babası ekmek keser. Ablası tabak, çatal ve kaşıkları getirir. Suna bardakları, peçeteleri, Cin Ali suyu, annesi de yemekleri getirir.” (Kaygusuz, 1973: s.2).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali ve ailesinin bir akşamlarının nasıl geçtiği anlatılmıştır. Hep birlikte sofrayı hazırlamaları ortak bir çıkar doğrultusunda hareket ettiklerini ve birbirlerine yardımcı olduklarını göstermektedir. Dayanışmaları ve bağlılıkları hissedilmektedir.

“İki salıncak vardı. Salıncağa önce Nermin’le Mehmet bindi. Cin Ali, Mehmet’i, Suna da Nermin’i salladı. Sonra da Cin Ali ile Suna bindi.” (Kaygusuz, 1973: s.13).

Yukarıdaki örnek cümlede çocukların parkta geçirdikleri bir ana şahit olunmuştur. Sırayla salıncağa binmeleri, birbirlerini sallamaları aralarındaki dayanışmayı ve bağlılığı göstermektedir.

21.Örnek Gösterme

Birinin davranışları beğenildiğinde, davranışları güzel geldiğinde o kişi rol model alınabilir veya başka birine o kişi örnek gösterilebilir. O kişinin yaptıklarını yapmak için hevesli olabilir veya o davranışta bulunması için teşvik edilebilir. Burada önemli olan husus, örnek göstermeyi kıyaslama şeklinde yaparak kişiyi kötü hissettirmemektir. Kıyaslama şeklinde değil de kişiyi o iş için heveslendirme ve motive etme şeklinde bir yol izlenirse başarılı olma ihtimali artacaktır.

Örnek, *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.1858) “Benzeri yapılacak olan, benzetilmek istenen şey, model” şeklinde ifade edilmektedir. Örnek olmak ise, *Türkçe Sözlük*’te (2011, s.1859) “davranışlarıyla başkasını heveslendirmek” şeklinde ifade edilmektedir.

Aşağıda Kaygusuz’un “Cin Ali” serisinde örnek gösterme değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

Cin Ali’nin babası: “Bak, Suna! Cin Ali, ata ot verdi. Su verdi.” (Kaygusuz, 1973: s.3).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali’nin babası, Cin Ali’nin güzel davranışını kardeşi Suna’ya göstermektedir. Babasının Cin Ali ile gurur duyduğu ve

onu onore etmek istediği aşikardır. Bunun yanı sıra Suna'ya bu güzel davranışı örnek göstererek onu da bu konuda heveslendirmek istemektedir.

Suna: “Can, bak! Babam, Cin Ali'ye at aldı. Bir de kova aldı. Ata ot aldı. Araba aldı.” (Kaygusuz, 1973: s.4).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Suna Can'a babasının güzel davranışını göstermektedir. Babasının at ve araba alarak Cin Ali'yi mutlu etmesi, cömertliği, düşünceli tavrı, ata ot vererek beslemesi Suna'nın çok hoşuna gitmiş, bu davranışı Can ile paylaşarak ona örnek göstermiştir.

22. Paylaşımçı Olma

Paylaşmak sonradan öğrenilen bir davranıştır ve gelişim için oldukça önemlidir. Paylaşmayı öğrenen çocuk aynı zamanda merhameti, cömertliği, empati kurabilmeyi ve daha birçok olumlu değeri öğrenmektedir. Bu da çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurabilmesine olanak sağlayacaktır.

Paylaşmak, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1903) “Aralarında bölüşmek, pay etmek, üleşmek” şeklinde ifade edilmektedir. “Paylaşma değeri, gelişen teknoloji ile birlikte yalnızlaşan insanın nadir çıkar yollarından biridir. Çünkü paylaşma, karşıdaki kişinin durumunu anlama, o kişiyle aynı duyguları benimseme ve o kişiyle sahip olduklarını bölüşmek demektir. Çağımızın en büyük hastalıklarından biri olarak kabul edilen insanların birbirlerini anlamamaları ve birbirlerinin ne düşündüğünü önemsememeleri, paylaşma değeri ile aşılabılır. Çünkü hayat başkalarıyla paylaşılmca anlam kazanır. İnsan maddi şeyleri paylaşabildiği gibi manevi şeyleri de paylaşabilir. Etrafımızda maddiyata muhtaç insanlar olduğu gibi maneviyata muhtaç insanlar da vardır. İnsanlar maddiyatlarını ve maneviyatlarını bu muhtaç insanlarla paylaştıkları müddetçe mutluluğa, barışa ve huzura ereceklerdir” (Şahin, 2017: s.238).

Aşağıda Kaygusuz'un “Cin Ali” serisinde paylaşımçı olma değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

Cin Ali: “Can, koş! Suna, sen de koş! Arabaya binin! Bu araba çok güzel. Suna, arabam çok güzel.” (Kaygusuz, 1973: s.7).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali'nin arabasına arkadaşını ve kardeşini çağırdığı görülmektedir. Cin Ali babasının hediyesi olan arabasını kullanırken

arkadaşını ve kardeşini de düşünmüş, onların da arabasına binmesini istemiştir. Bu söyleminden Cin Ali'nin paylaşımcı tavrı hissedilmektedir.

“Cin Ali, Ayşe ile Gül'e: 'Koşun koşun. Sizde arabaya binin.' dedi. Ayşe ile Gül de koşup arabaya bindiler.” (Kaygusuz, 1973: s.11).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali'nin arabasına arkadaşlarını çağırdığı görülmektedir. Cin Ali babasının hediyesi olan arabasını kullanırken arkadaşlarını da düşünmüş, onların da arabasına binmesini istemiştir. Bu söyleminden Cin Ali'nin paylaşımcı tavrı hissedilmektedir.

“Suna bak! Babam bana güzel bir top aldı. Gel, sen de bu topa oyna. Tuta tuta, saya saya oyna. Sen bana at. Ben de sana atayım.” (Kaygusuz, 1973: s.2).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali'nin babasının aldığı topu kardeşi Suna ile paylaşmak istediği, onun da top ile oynamasını istediği görülmektedir.

“Oya bak! Babam, Cin Ali'ye çok güzel bir top almış. Gel, Oya, gel! Bu topa sen de, ata ata, tuta tuta oyna.” (Kaygusuz, 1973: s.3).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali'nin babasının aldığı topu arkadaşı Oya ile paylaşmak istediği, onun da top ile oynamasını istediği görülmektedir.

“Kaya gel! Sen de top oyna. Bu topa güzel güzel oyna. Oya, o topu tut. Bana at. Ben de Suna'ya atayım. Suna da Kaya'ya atsın.” (Kaygusuz, 1973: s.5).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali'nin babasının aldığı topu arkadaşı Kaya ile paylaşmak istediği, onun da top ile oynamasını istediği görülmektedir.

“Cin Ali, ağaca çıktı. Ağaçtan bir elma kopardı. Oya'ya attı. ‘-Oya, bu elma bizim elma. Al, tatlı tatlı ye.’ dedi. Kaya ile Suna'ya da birer elma attı.” (Kaygusuz, 1973: s.13).

Yukarıdaki örnek cümleye baktığımızda Cin Ali'nin elma ağacından topladığı elmaları arkadaşlarına ve kardeşine dağıttığı, onlarla paylaştığı görülmektedir.

“Ye, Suna, ye! Tatlı tatlı elma ye. Sulu sulu elma ye. Kaya, sen de tatlı tatlı ye. Bu elma bizim elma, al ye. Haydi, tatlı tatlı elma ye.” (Kaygusuz, 1973: s.14).

Ağaçtaki elmaları arkadaşlarına ve kardeşine paylaştıran Cin Ali, onları güzelce yemeleri için teşvik etmektedir.

“Cin Ali’lerin bahçesinde küçük bir havuz vardı. Ömer’le birlikte oyuncak sandığını alıp havuzun yanına gittiler. Sandıkta, Cin Ali’nin oyuncakları vardı.” (Kaygusuz, 1973: s.9). “Sandığı açtılar. Ömer sandıktan treni çıkardı. Vagonları arka arkaya takmaya başladı. Cin Ali de uçağı çıkardı. Uçağı pervanesini çevirerek, uçağı kurdu.” (Kaygusuz, 1973: s.10)

Yukarıdaki örnek cümlede görüldüğü gibi Cin Ali oyuncaklarını Ömer ile paylaşmaktadır. Ömer, Cin Ali’nin halasının oğludur ve onlara misafirliğe gelmiştir. Cin Ali oyuncak sandığını almış ve oyuncaklarını Ömer ile paylaşmıştır.

“Cin Ali, uçağını iyice kurduktan sonra, ayağa kalktı ve uçağı havaya attı. Ömer de treni kurdu. O da treni yerde yürüttü.” (Kaygusuz, 1973: s.11). “Uçak ve trenle epeyce oynadıktan sonra, Cin Ali, amcasının aldığı taksiyi çıkardı. Kurup yere bıraktı.” (Kaygusuz, 1973: s.12).

Bir önceki cümlelerin devamı niteliğinde olan bu cümlede de Cin Ali ve Ömer’in oyuncaklarla keyifli bir şekilde oynadıkları görülmektedir. Cin Ali oyuncaklarını Ömer ile paylaşarak güzel bir davranışta bulunmuştur.

“Ömer, Cin Ali’nin oyuncaklarını çok sevdi. Oyuncaklarla bol bol oynayıp hoşça vakit geçirdiler.” (Kaygusuz, 1973: s.16).

Bir önceki cümlelerin devamı niteliğinde olan bu cümlede de Cin Ali ve Ömer’in oyuncaklarla keyifli bir şekilde oynadıkları ve hoş zaman geçirdikleri görülmektedir. Bu cümlelerde Cin Ali’nin paylaşımcı tavrı dikkat çekmektedir.

“Top oyunundan sonra, çimenlerin üzerine küme küme oturdular. Getirdikleri yiyecekleri yemeye başladılar. Her küme, kendi yiyeceğinden bir parça diğer kümeye verdi.” (Kaygusuz, 1973: s.11).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında çocukların kır gezisinde geçirdikleri bir zamandan bahsedilmektedir. Küme küme oturan çocukların paylaşımcı tavırları dikkat çekmektedir. Herkes birbirine evden getirdiği yiyeceğinden vererek paylaşımda bulunmuştur.

23.Cömertlik

Olumlu özelliklerden bahsedilince akla ilk gelen değerlerden biri olan cömert olma durumu; paylaşımcılık, yardımseverlik gibi birçok değeri de beraberinde getirmektedir. Romanlarda, destanlarda yer alan birçok kahraman cömertliğiyle ön

plana çıkmakta, bu özelliğine vurgu yapılmaktadır. Cömert kişiler, toplum tarafından da övülür ve takdir edilir.

Cömert, *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.471) “Para ve malını esirgmeden veren, eli açık, selek, semih, ahi, bonkör” şeklinde ifade edilmektedir. Cömertlik ise, *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.471) “cömert olma durumu, eli açıklık, ahilik, semahat, mürüvvet” şeklinde ifade edilmektedir. “Cömertlik insanın elinin açık olması halinin adıdır. Harcamalarda israf ve cimrilikten kaçınmaktır. Gereken yerde gerektiği kadar harcama yapabilmektir” (Güventürk, 2017: s.30).

Aşağıda Kaygusuz’un “Cin Ali” serisinde cömertlik değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Cin Ali, ağaca çıktı. Ağaçtan bir elma kopardı. Oya’ya attı. ‘-Oya, bu elma bizim elma. Al, tatlı tatlı ye.’ dedi. Kaya ile Suna’ya da birer elma attı.” (Kaygusuz, 1973: s.13).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali’nin ağaçlarındaki elmaları Oya, Kaya ve Suna’ya paylaştığı görülmektedir. Elmaları yemeleri için onlara güzel sözler söyleyen Cin Ali’nin bu tavrı, eli açık ve cömert bir çocuk olduğunu kanıtlamaktadır.

“Ye, Suna, ye! Tatlı tatlı elma ye. Sulu sulu elma ye. Kaya, sen de tatlı tatlı ye. Bu elma bizim elma, al ye. Haydi, tatlı tatlı elma ye.” (Kaygusuz, 1973: s.14).

Bir önceki cümlelerin devamı niteliğindeki bu cümlede de Cin Ali’nin arkadaşlarına dağıttığı elmaları yemeleri için söylediği sözler görülmektedir. Elmaları onlara dağıtması ve yemelerini istemesi cömertliğinin göstergesidir.

“Dayısı, Cin Ali’ye bir topaç, bir de kırbaç aldı. Cin Ali, topaçla kırbaçı görünce çok sevindi. Dayısına teşekkür etti.” (Kaygusuz, 1973: s.1).

Yukarıdaki örnek cümlede dayısının Cin Ali’ye bir hediye verdiği görülmektedir. Bu davranış dayısının eli açık ve cömert biri olduğunu göstermektedir.

“Cin Ali’ye, halası bir kuzu verdi.” (Kaygusuz, 1973: s.1).

Yukarıdaki örnek cümlede halasının Cin Ali’ye mutlu olması için bir kuzu verdiği görülmektedir. Cin Ali’nin mutluluğu için karşılıksız yapılan bu güzel davranış halasının cömertliğini göstermektedir.

“Cin Ali, Karagözlü Kuzu’ya ot verdi. Kuzu otu yerken, Cin Ali eve gitti. Ekmek, şeker, süt, bir kova da su getirdi. Karagözlü Kuzu’suna verdi. Yaramaz, hepsini yedi. Suyu da içti. (Kaygusuz, 1973: s.4).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali’nin kuzuyu beslediği görülmektedir. Kuzuya bir sürü yiyecek getiren Cin Ali bu tavrı ile cömertliğini göstermektedir.

“Kardeşi Suna ile babası, kuzuyu tutup sevdiler. Annesi ekmek getirdi. Ablası şeker getirdi. Cin Ali de bir salkım üzüm getirip kuzuya verdi.” (Kaygusuz, 1973: s.16).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali’nin ailesinin kuzuya karşı cömert tavrı görülmektedir. Kuzuya yiyecek getirerek besleyen ailenin bu tavrı eli açık, cömert insanlar olduklarını kanıtlamaktadır.

“Birbirleriyle biraz konuştuktan sonra Cin Ali’nin annesi, misafirlere şeker ve kahve ikram etti.” (Kaygusuz, 1973: s.6).

İkram etmek, toplumda önemli yer tutan ve içinde cömertlik değerini barındıran davranışlardır. Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali’nin ailesinin misafirlere şeker ve kahve ikram ettiği görülmektedir. Bu davranış annesinin eli açık ve cömert biri olduğunu hissettirmektedir.

“Bir gün, babası, eve, elinde küçük bir çantayla geldi. ‘Bak Cin Ali, sana çanta, defter, kalem, silgi aldım. Yarın seni okula kayıt ettireceğim’ dedi. Cin Ali buna çok sevindi. Babasının boynuna sarıldı.” (Kaygusuz, 1973: s.11).

Yukarıdaki örnek cümlede babasının Cin Ali’ye okulda başarılı olması için bir sürü araç gereç aldığı görülmektedir. Bu davranışı babasının cömert, eli açık biri olduğunu hissettirmektedir.

“Babası, Cin Ali iyi okusun diye, birçok alfabe, kitap ve ders araçları aldı.” (Kaygusuz, 1973: s.8).

Yukarıdaki örnek cümlede babasının Cin Ali’ye okumada başarılı olması için bir sürü araç gereç aldığı görülmektedir. Bu davranışı babasının cömert, eli açık biri olduğunu hissettirmektedir.

“Ablaları birer dondurma aldı. Yiyerek, sevine sevine evlerine döndüler.” (Kaygusuz, 1973: s.16).

Yukarıdaki cümlede eve dönerken ablalarının Cin Ali ve Suna'ya dondurma aldığı görülmektedir. Ablasının bu güzel davranışı, eli açık ve cömert biri olduğunu hissettirmektedir.

24.Fedakârlık

Fedakâr denildiğinde kendinden çok başkalarını düşünen, onlar uğruna savaşıyor ve çabalayan, yeri geldiğinde kendi hakkından feragat eden kişiler akla gelmektedir. Birisi için gösterilen fedakârlık, o kişiye olan derin sevgiyi, bağlılığı da ortaya koymaktadır.

Feda, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.856) “bir amaç uğrunda bir değer veya varlıktan vazgeçme, uğruna verme” şeklinde ifade edilmektedir. Fedakârlık ise, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.857) “özveri” şeklinde ifade edilmiştir. “Başkaları için kendi çıkarlarından vazgeçmek çok zordur. Bunu başarabilen insanlar ise toplumda sevilen ve kabul gören insanlardır” (Katı, 2023: s.124). “Fedakârlık karşılık beklenmeden ve karşı taraftan gelen bir istek olmadan yapılan bir eylem olduğu için toplumlarda övülen bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüz toplumlarında insanların bencillik konusunda birbirleriyle yarıştıkları bir ortamda, fedakârlık değerinin can alıcı bir öneme sahip olduğu su götürmez bir gerçektir. Bir toplumu oluşturan fertlerin her birine aile, arkadaş, komşu, mensubu olduğu toplum, vatan, millet, insanlık gibi değerler için fedakârlık yapma bilincinin aşılması, o toplumun asli vazifeleri arasındadır. Bu nedendir ki; toplumlar genç nesillerine bu değeri kazandırmalı ve onları bu bilince sahip bir şekilde yetiştirmelidir” (Şahin, 2017: s.189).

Aşağıda Kaygusuz'un “Cin Ali” serisinde fedakârlık değerinin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

“Cin Ali topu almaya koşmadı. Oya da koşmadı. Yalnız, Kaya topu almaya koştu.” (Kaygusuz, 1973: s.8).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali ve arkadaşlarının oyun sırasında yaşadıkları bir andan bahsedilmektedir. Top başka bir yere kaçınca Cin Ali ve Oya topu almaya gitmemiştir. Kaya ise bu görevi üstlenerek arkadaşları için topu alıp gelmiştir. Kaya'nın topu alma zorunluluğu olmamasına rağmen kendinden ödün vererek topu almaya gitmesi fedakâr yapıda biri olduğunu hissettirmektedir.

25.Güvenilir Olma

Güven duygusu tüm insanlar için oldukça önemlidir. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde dahi güven duygusu temel ihtiyaçlar arasında yer almaktadır. Doğumdan ölüme değin güvende olma duygusuna, güvenilir insanlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Güven, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1012) "korku, çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu, itimat" şeklinde ifade edilmektedir. Güvenilir ise, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1012) "güven duygusu veren, güvenilen, itimatlı" şeklinde ifade edilmiştir. "İnsan ihtiyaçlarının ilk sırasını fiziksel ihtiyaçlar alır. Fiziksel ihtiyaçlarını karşılayan insan, ikinci aşamada kendisini güvende hissetmek ister ve bunun çabası içerisine girer. Güvenin olmadığı ortamlar, bireylerin varlıklarını sürdürmek istemeyecekleri ortamlardır" (Katı, 2023: s.75). "Güvenilir olmak ve başkalarına güvenmek, toplumun fertlerini birbirine sıkıca bağlayan bir mekanizma gibidir. Güven duymak kadar güvenilir birisi olmak da insanlarda aranan özelliklerin başında gelir. Kimseye güvenmemenin günümüzde bir çeşit değer ve akıllıca bir davranış olarak kabul edilmesi, insanları küçülen bir dünyada yaşamaya mahkûm etmektedir. Tüm bu nedenlerden dolayıdır ki; güven ve güvenilir olma, toplumlardaki en önemli değerlerden biri olarak kabul edilir" (Şahin, 2017: s.194).

Aşağıda Kaygusuz'un "Cin Ali" serisinde güvenilir olma değerinin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

"Cin Ali, topu annesine verdi. 'Al anne, bu topu bir yere koy. Sonra yine oynarım.' dedi. Annesi de topu aldı, sakladı." (Kaygusuz, 1973: s.16).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali'nin topunu saklaması için annesine teslim ettiği görülmektedir. Bir çocuk için oyuncakları oldukça önem taşımaktadır. Cin Ali için de topu değerlidir ve kendisi için bu kadar değerli olan bir şeyayı annesine teslim etmesi ona olan güvenini açık bir şekilde göstermektedir.

26.Temkinli ve Dikkatli Olma

Yaşamda daha sağlam adımlar atabilmek ve güvenliği sağlayabilmek için temkinli, dikkatli olmakta yarar vardır. Dikkatsiz kişilerin günlük yaşamlarında birçok aksilikle karşılaşabildiği gözlemlenmektedir.

Temkin, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.2319) “bir işin sonunu düşünerek ölçülü, tedbirli davranma” şeklinde; temkinli ise, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.2319) “davranışlarında ölçülü olan” şeklinde ifade edilmektedir. Dikkat, *Türkçe Sözlük*'te (2011: 660) “duygularla düşünceyi bir şey üzerinde toplama, uyanıklık” şeklinde; dikkatli ise, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.660) “dikkat eden, özen gösteren (kimse)” şeklinde ifade edilmektedir.

Aşağıda Kaygusuz'un “Cin Ali” serisinde temkinli ve dikkatli olma değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Cin Ali, topu annesine verdi. ‘Al anne, bu topu bir yere koy. Sonra yine oynarım.’ dedi. Annesi de topu aldı, sakladı.” (Kaygusuz, 1973: s.16).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında, Cin Ali'nin topuna değer verdiği ve topunun başına bir şey gelmesinden korktuğu anlaşılmaktadır. Cin Ali bunu düşünerek bu konuda temkinli ve dikkatli davranmış, topunu en güvendiği kişiye, annesine teslim etmiştir.

“Cin Ali sofrada çok dikkat eder. Üstüne hiç yemek dökmez.” (Kaygusuz, 1973: s.3).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali'nin yemek sofrasındaki dikkati anlaşılmaktadır. Cin Ali üzerine yemek dökmek için dikkatli davranmakta, bu şekilde üstüne hiç yemek dökmemektedir.

“Teyzesi: ‘Çocuklar bugün sizi Selma ablanızla birlikte çocuk bahçesine göndereceğim. Ama, caddelerin kenarından gidip gelerseniz, orada yaramazlık yapmazsanız.’ dedi. Buna çok sevindiler.” (Kaygusuz, 1973: s.7).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali'nin teyzesinin bazı endişelerinin olduğu ve bundan dolayı çocuklardan söz aldığı görülmektedir. Caddedeki arabalardan ve çocukların yaramazlık yapmasından endişe eden teyze, çocuklardan bu konuda söz alarak temkinli ve dikkatli davranmaktadır.

27.Mutluluk

Tüm canlıların ortak arzusu olan mutluluk duygusu önemli değerlerden biridir. Her şeyin başı kendini iyi hissetmekle, mutluluğa erişmekle başlamaktadır. Mutluluğa erişemeyen insan olumsuz bir bakış açısı ile hayata karşı motivasyonunu kaybedebilir, isteklerini gerçekleştirmekte zorluk yaşayabilir.

Mutluluk, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1716) “bütün özlemlere eksiksiz ve sürekli olarak ulaşılmaktan duyulan kıvanç durumu, mut, ongunluk, kut, saadet, bahtiyarlık, saadetlilik” şeklinde ifade edilmektedir. Emiroğlu (2010: s.178), mutluluğu “İnsanın yaşamından zevk alması, kıvançlı, saadetli ve doyum sağlamış bir ruh hâli içinde olması” şeklinde tanımlamıştır.

Aşağıda Kaygusuz'un “Cin Ali” serisinde mutluluk değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Dayısı, Cin Ali'ye bir topaç, bir de kırbaç aldı. Cin Ali, topaçla kırbaçı görünce çok sevindi. Dayısına teşekkür etti.” (Kaygusuz, 1973: s.1).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali'nin dayısının hediyesi karşısında hissettiği mutluluğa yer verilmiştir.

“Tanktan sonra, Cin Ali gemisini getirdi. Gemiye kurup havuza bıraktılar. Gemi sesler çıkara çıkara havuzda yüzerken, ikisi de sevinerek gemiye baktı.” (Kaygusuz, 1973: s.14).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali ve kuzeni Ömer'in oyuncaklarla oynarken hissettikleri mutluluk duygusuna yer verilmiştir.

“Bir gün, babası, eve, elinde küçük bir çantayla geldi. ‘Bak Cin Ali, sana çanta, defter, kalem, silgi aldım. Yarın seni okula kayıt ettireceğim’ dedi. Cin Ali buna çok sevindi. Babasının boynuna sarıldı.” (Kaygusuz, 1973: s.11).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali'nin babasının aldığı hediyeler ve okula gideceğini duyunca yaşadığı mutluluk görülmektedir. Bu mutluluk duygusunu ise babasına sarılarak bedenselleştirmiştir.

“Cin Ali, o gün sevincinden sabaha kadar uyuyamadı. Sabahleyin erkenden kalktı. Annesini, babasını, ablasını kaldırdı. Acele çaylarını içtiler.” (Kaygusuz, 1973: s.12).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali'nin okula başlamadan önceki gece mutluluktan sabaha kadar uyuyamadığı görülmektedir.

“Cin Ali, okuldan ablası ile sevine sevine evlerine geldi. Annesine sarıldı.” (Kaygusuz, 1973: s.1).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali'nin okul gününün güzel geçtiği ve okulu sevdiği anlaşılmaktadır. Okuldan dönen Cin Ali mutlu bir şekilde annesine sarılmıştır.

“Cin Ali, Mehmet, Nermin semaveri görünce, çay içecekleri için sevindiler. Teyzesi, ablası, babası da sevindi.” (Kaygusuz, 1973: s.5).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali ve ailesinin çay içecekleri için mutlu oldukları anlaşılmaktadır.

“Teyzesi: ‘Çocuklar bugün sizi Selma ablanızla birlikte çocuk bahçesine göndereceğim. Ama, caddelerin kenarından gidip gelerseniz, orada yaramazlık yapmazsanız.’ dedi. Buna çok sevindiler.” (Kaygusuz, 1973: s.7).

Çocuklar çocuk parkına gitmek istediklerini söylemişlerdir. Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında teyzelerinin çocukların isteğini bir şartla kabul ettiği, çocukların da bu duruma mutlu olduğu görülmektedir.

“Ablaları birer dondurma aldı. Yiyerek, sevine sevine evlerine döndüler.” (Kaygusuz, 1973: s.16).

Yukarıdaki örnek cümlede dondurma yiyen çocukların mutluluklarına şahit olunmaktadır.

“Aradan birkaç gün geçmişti. Bir akşam, babası daireden gelirken, Berber Fil için beş tane bilet almış, kapıdan içeri girerken, ‘Bakın size ne aldım!’ diye biletleri sallayarak gösterdi. Buna hepsi çok sevindi.” (Kaygusuz, 1973: s.6).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali'nin babasının ailesine yaptığı sürpriz görülmektedir. Ailesinin bu sürpriz karşısında büyük bir mutluluk duyduğu açıkça belirtilmiştir.

“Suna, babasının elindeki biletleri görünce, koşup babasına sarıldı. Cin Ali de koştu, o da babasına sarıldı. Ablası ile annesi de ‘Sağol!’ Çok yaşa!’ diye sevinerek alkışladılar.” (Kaygusuz, 1973: s.7).

Bir önceki cümlelerin devamı niteliğinde olan bu cümlede, Cin Ali'nin babasının ailesine yaptığı sürprize ve ailesinin mutluluğuna şahit olunmuştur.

“Öğretmen, ‘Sizi kıra götüreceğim!’ deyince, bütün çocuklar, sevinerek, öğretmeni alkışladılar.” (Kaygusuz, 1973: s.3).

Yukarıdaki örnek cümlede çocukların kır gezisi yapacakları için çok mutlu oldukları görülmektedir.

28.Nezaket ve Görgü Kuralları

Nezaket ve görgü kuralları içerisinde saygı, uyumlu olma gibi farklı değerleri barındırır. Nezaket ve görgü kuralları; hoşgörölü, birbirine saygı gösteren, toplum kurallarına uyum sağlayan bireylerin yetişmesine katkıda bulunur. Örneğin; hasta olan birini veya yaşlı birini ziyaret etmek nezaket ve görgü kurallarındandır. Ziyaret etmek, o kişiye olan saygıyı, sevgiyi gösterir ve insanlarla yakın ilişki kurulmasını sağlar. Birçok değeri içinde barındırması açısından nezaket ve görgü kurallarının önemi büyüktür.

Nezaket, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1769) “Başkalarına karşı saygılı ve kibar davranma; naziklik” şeklinde ifade edilmektedir. Görgü kuralları ise *Türkçe Sözlük* 'te (2011, s.1769) şu tanım ile yer almaktadır: “Bir toplumda veya toplulukta, davranışları denetlemeye yönelik olan kuralların bütünü; davranış bilgisi, muaşeret adabı, adabımuaşeret”.

Aşağıda Kaygusuz'un “Cin Ali” serisinde nezaket ve görgü kuralları değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Dayısı, Cin Ali'ye bir topaç, bir de kırbaç aldı. Cin Ali, topaçla kırbaçı görünce çok sevindi. Dayısına teşekkür etti.” (Kaygusuz, 1973: s.1). (Nezaket ve görgü kuralları).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali'nin dayısına hediyesinden dolayı teşekkür ettiği görülmektedir. Bir hediye alındığında o kişiye teşekkür etmek nezaket ve görgü kurallarından biridir.

“Ablacığım ne olur, bunu bana oku! Diye yalvarıp gönlünü yapar. Hikâyeyi okutur. (Kaygusuz, 1973: s.6).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali'nin ablasına olan hitabı dikkat çekmektedir. Cin Ali'nin “ablacığım” hitabı nezaket içermektedir.

“Bazen de babasının yorgun olmadığı zamanlar, babasının boynuna sarılır. ‘Babacığım, bana hikâyeye anlat!’ diye yalvarıp babasına, birkaç tane hikâyeye anlattırır.” (Kaygusuz, 1973: s.7).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali'nin babasına olan hitabı dikkat çekmektedir. Cin Ali'nin "babacığım" hitabı nezaket içermektedir.

"Babası ile Cin Ali de kayıt olmak için, okul müdürünün odasına girdiler. Müdür, onları güler yüzle karşıladı. Sandalyeyi göstererek oturmalarını söyledi." (Kaygusuz, 1973: s.13).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında müdürün güler yüzlü tavrı dikkat çekmektedir. Güler yüz ile karşılaması ve sandalyeye oturmalarını söylemesi nezaket ve görgü içeren davranışlardır.

Mehmet: "Teyzeciğim, geçen gün bize, 'Sizi çocuk bahçesine götüreceğim.' diye söz vermiştin. Haydi bizi götür.' diye rica etti." (Kaygusuz, 1973: s.6).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali'nin teyzesine olan hitabı dikkat çekmektedir. Cin Ali'nin "teyzeciğim" hitabı nezaket içermektedir. Bunun yanı sıra rica etmek de nezaket ve görgü kurallarındandır.

"Suna babasına: 'Ne olur, babacığım! Bizi bu Berber Fil'e götür.' diye rica etti. Diğer taraftan, Cin Ali de babasına rica etti." (Kaygusuz, 1973: s.2).

Yukarıdaki örnek cümlede Suna'nın babasına olan hitabı dikkat çekmektedir. Suna'nın "babacığım" hitabı nezaket içermektedir. Bunun yanı sıra rica etmek de nezaket ve görgü kurallarındandır.

29.Özgürlük-Bağımsızlık

Özgürlük, bağımsızlık duygusu her bireyde bulunur. Bireyler kararlarını kendi iradeleriyle verebilmeyi, istedikleri zaman istedikleri yerlere gidebilmeyi, kısacası bağımsız hissetmeyi önemserler.

Özgürlük, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1869) "Herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya bağlı olmaksızın düşünme veya davranma, herhangi bir şarta bağlı olmama durumu; azadlık" şeklinde; Bağımsızlık ise *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1869), "Bağımsız olma durumu; istiklal" şeklinde ifade edilmektedir. "Özgürlük değeri aslında iki boyutlu bir değer olarak okur/araştırmacı karşısına çıkmaktadır. Birinci boyutu kişinin kimsenin etkisi altında kalmadan kendi kararlarını verebilmesi anlamındaki bireysel özgürlük oluşturur. İkinci boyutu ise millî ya da toplumsal özgürlük, bağımsızlık; istiklal oluşturmaktadır" (Şahin, 2017: s.226).

Aşağıda Kaygusuz'un "Cin Ali" serisinde özgürlük-bağımsızlık değerinin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

"Cin Ali, Karagözlü Kuzu'sunun boynundan ipini çözdü. Kuzuyu kırlara salıverdi. Yaramaz, Cin Ali'nin çevresinde hoplayıp zıpladı. Oraya buraya koşarak oynadı." (Kaygusuz, 1973: s.6).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali'nin kuzunun boynundaki ipi çözerek onu kırlara saldığı anlaşılmaktadır. Kuzu, hareketlerini kısıtlayan ipten kurtulduğunda koşmuş, hoplayıp zıplamıştır. Kuzunun özgürlüğü, bağımsızlığı karşısındaki mutluluğu hissedilmektedir.

30.Sorumluluk

Her insanın belirli sorumlulukları bulunur. Sorumluluklarını yerine getiren bireyler; genellikle planlı hareket edebilen, başarılı, öz saygısı yüksek kişilerdir. Sorumluluklar yerine getirilmediğinde yapılacak işler birikebilir ve başarısızlık durumu söz konusu olabilir. Bunun sonucunda ise birey kendini kötü hisseder, öz saygısını yitirir.

"İnsanın ailesine, çevresine, arkadaşlarına, işyerine, dinine ve vatanına karşı sorumluluklarını yerine getirmesini, topluma karşı genel olarak iyi olanı yapmasını dile ettirmektedir" (Güventürk, 2017: s.33). "Sorumluluk sahibi olmak değeri, her insanda bulunması gereken değerlerdendir. Aksi takdirde hiç kimse, üstüne düşen görevi yerine getirmediği için toplumda işler yürümez, aksaklık ve kargaşa olur. Toplum ise sorumluluk duygusuna sahip fertleri sayesinde kalkınır ve geleceğe yönelir" (Katı, 2023: s.62). "Var olduğu andan itibaren hem kendine hem de çevresine karşı çeşitli sorumlulukları bulunan insan, bu bilinçle yoluna devam etmek zorundadır. Aksi hâlde toplumsal yaşam olumsuz etkilenir. Öğretim programlarında doğrudan yer alan ve öğrencilere mutlaka kazandırılması gerektiğine inanılan sorumluluk değeri, çocuğa ilk olarak aile ortamında verilmelidir. Bu nedenle ebeveynler bu konuda azami dikkati ve çabayı göstermekle mükelleftirler" (Şahin, 2017: s.267).

Aşağıda Kaygusuz'un "Cin Ali" serisinde sorumluluk değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Akşam gezintisinden dönünce beraber sofralarını hazırlarlar. Babası ekmek keser. Ablası tabak, çatal ve kaşıkları getirir. Suna bardakları, peçeteleri, Cin Ali suyu, annesi de yemekleri getirir.” (Kaygusuz, 1973: s.2).

Yukarıdaki örnek cümlede aile bireylerinin her birinin bir sorumluluk aldığı görülmektedir. Aralarındaki iş bölümünden, hepsinin sorumluluk sahibi bireyler oldukları anlaşılmaktadır.

“Cin Ali, her gün, sabahleyin erkenden kalkar, elini yüzünü yıkar. Okula götüreceği eşyalarını çantasına koyar. Yemeğini yer, yemeğini bitirince, elini ağzını yıkar. Sonra çantasını alıp okula gider.” (Kaygusuz, 1973: s.2).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali’nin günlük yaşantısında yaptıklarına şahit olunmaktadır. Yaptıklarına bakıldığında ise tek başına her şeyin üstesinden gelebildiği, sorumluluk aldığı görülmektedir.

“Okulda zil çalınca arkadaşlarıyla düzgünce sıra olur. Sırasını bozmadan ve sırada konuşmadan sınıfına girer, sırasına oturur. Derste gerekli olan eşyalarını önüne çıkarıp öğretmenin gelmesini bekler.” (Kaygusuz, 1973: s.3).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali’nin işlerini tek başına halledebilen, planlı, düzenli ve sorumluluk sahibi bir çocuk olduğu anlaşılmaktadır.

31. İsraf Etmeme

İsraf etmek, sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan biridir. Dünyada su ve yiyecek bile bulamayan birçok insan varken boşa tüketim yapmak çok yanlıştır. Bu konunun önemi çocuklara mutlaka anlatılmalı, israf etmeme değeri onlara benimsetilmelidir.

İsraf etmek, *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.1211) “gereksiz yere harcamak, savurganlık etmek, tutumsuzluk etmek” şeklinde ifade edilmiştir.

Aşağıda Kaygusuz’un “Cin Ali” serisinde israf etmeme değerinin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

“Annesi herkesin tabağına yiyeceği kadar yemek koyar.” (Kaygusuz, 1973: s.3).

Yukarıdaki örnek cümlede görüldüğü gibi, annesi bu davranışıyla israfı önlemektedir. Fazla yemek konulduğunda yemeklerin bir kısmı kalabilmektedir ve birçok kişi bu yemekleri çöpe dökmektedir. Dünyamızda o kadar açlık çeken canlı varken yemeklerin israf edilmesi ise oldukça kötü bir davranıştır. Cin Ali'nin annesi bu konuda bilinçli davranmaktadır.

32. Ölçülü Olma

Yaşanılan dünyaya bakıldığında her şeyin ölçülü ve bir denge içerisinde olduğu görülmektedir. Ölçülü olmak, hayatın her alanında olumlu sonuçlar doğuracak bir değerdir. Duygular, davranışlar dengeli ve ölçülü olduğunda hayal kırıklıkları, başarısızlıklar da daha az olacaktır.

Ölçülü, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1844) “Tutum ve davranışları uyumlu, dengeli olan; muvazeneli” şeklinde ifade edilmiştir. “Ölçülü olmak, dikkatli, hassas, aşırılıklardan uzak, sakın ve düşünceli olmak da demektir. İslam dini ölçüyü, orta yolu, orta hâli, insanın yaşantısında ve eylemlerinde mutedil olmasını esas alır. En büyük kaynağı İslam dini olan nasihat-nâmelerde şairler, kişinin ölçüyü, itidali koruması, nerede duracağını bilmesi, din de dâhil hiçbir şeyde aşırıya gitmemesi, tasarruflu ve kanaatkâr yaşaması, tükenmez bir hazine olan kanaatten ayrılmaması, ayağını yorganına göre uzatması, israftan ve cimrilikten kaçınması, dengeli olması, sınırları fark etmesi, ne istediğini bilen, açgözlülüğten uzak bir yaşam sürdürmesi yönünde öğütler vermişlerdir” (Emiroğlu, 2010: s.209).

Aşağıda Kaygusuz'un “Cin Ali” serisinde ölçülü olma değerinin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

“Annesi herkesin tabağına yiyeceği kadar yemek koyar.” (Kaygusuz, 1973: s.3).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali'nin annesinin tabaklara koyduğu yiyecek miktarı konusunda ölçülü ve dikkatli davrandığı görülmektedir. Anne, bu davranışıyla israfın da önüne geçmiş olmaktadır.

33. Uyumlu Olma

Uyumlu olma değeri, yaşamın her anında etkili olan bir değerdir. Dünyada, toplumda bir düzen, bir sistem vardır. Doğulan evde, gidilen okulda, yürünen sokakta;

kısacası yaşamın her alanında uyum sağlanması gereken kurallar vardır. Örneğin; kırmızı ışıkta geçen bir araç, toplum kurallarına uyum sağlamamış olur ve bunun bir cezası vardır. Bu anlamda uyumlu olma değeri, düzeni bozmamayı, bireyler arasında hoşgörüyü sağlaması açısından oldukça olumludur.

Uyumlu, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.2431) “Uyumu olan, ahenkli, mevzun, imtizaçlı” şeklinde ifade edilmiştir.

Aşağıda Kaygusuz’un “Cin Ali” serisinde uyumlu olma değerinin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

“Okulda zil çalınca arkadaşlarıyla düzgünce sıra olur. Sırasını bozmadan ve sırada konuşmadan sınıfına girer, sırasına oturur. Derste gerekli olan eşyalarını önüne çıkarıp öğretmenin gelmesini bekler.” (Kaygusuz, 1973: s.3).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali’nin okuldaki uyumlu davranışları dikkat çekmektedir. Sırasını bozmaması, sınıfa girince sırasına oturup beklemesi, eşyalarını çıkarması onun okul kurallarına uyduğunu göstermektedir.

34. Planlı Olma

Planlı olmak, işlerin aksamaması ve düzen içinde ilerlemesi açısından oldukça önemli bir değerdir. Bireyin neyi ne zaman yapacağını bilmesi, planlı programlı hareket etmesi kolaylaştırıcı olma değeriyle de bağdaşmaktadır. Aynı zamanda planlı olmak, zamanı iyi yönetmek açısından da önem taşımaktadır.

Planlı, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1932) “Önceden belirlenerek yapılan, ölçülü, hesaplı” şeklinde ifade edilmiştir.

Aşağıda Kaygusuz’un “Cin Ali” serisinde planlı olma değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Cin Ali, her gün, sabahleyin erkenden kalkar, elini yüzünü yıkar. Okula götüreceği eşyalarını çantasına koyar. Yemeğini yer, yemeğini bitirince, elini ağzını yıkar. Sonra çantasını alıp okula gider.” (Kaygusuz, 1973: s.2).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali’nin günlük yaşantısında yaptıklarına yer verilmiştir. Yaptıklarına bakıldığında ise gününün belli bir düzene göre ilerlediği, sorumluluk alan, planlı biri olduğu görülmektedir.

“Okulda zil çalınca arkadaşlarıyla düzgünce sıra olur. Sırasını bozmadan ve sırada konuşmadan sınıfına girer, sırasına oturur. Derste gerekli olan eşyalarını önüne çıkarıp öğretmenin gelmesini bekler.” (Kaygusuz, 1973: s.3).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali’nin okuldaki davranışları görülmektedir. Sıra olmasından, eşyalarını çıkarmasından planlı, tertipli biri olduğu anlaşılmaktadır.

“Teneffüse çıkınca önce tuvalete gider, susamışsa suyunu içer. Geri kalan zamanda da, bahçenin bir kenarında arkadaşları ile birdirbir oynar. Zil çalınca oyunu bırakıp sınıfa koşar.” (Kaygusuz, 1973: s.13).

Yukarıdaki örnek cümlede Cin Ali’nin okulda yapacaklarını planladığı görülmektedir. Teneffüste tuvalete gitmesi, su içmesi, oyun oynaması, zil çalınca sınıfa gitmesi planlı biri olduğunu göstermektedir.

“Cin Ali’nin annesi güzel havalarda, her hafta çarşamba günü, Cin Ali’yi, Suna’yı, ablası Selma’yı çocuk bahçesine götürürdü.” (Kaygusuz, 1973: s.1).

Yukarıdaki örnek cümlede annenin her hafta aynı gün çocuklarını çocuk bahçesine götürmesi planlı biri olduğunun göstergesidir.

35. Millî Birlik Şuuru

Her toplumun; ortak amaçları, koruduğu değerleri vardır. Sahip çıkılan bu ortak değerler, geçmişten günümüze gelerek varlığını sürdürür. Güçlü ve huzurlu bir toplum için; ortak amaçların olması, değerlerin korunması, toplumda birlik ve beraberliğin olması son derece önemlidir.

“Atalarımızdan bize kalan geleneksel yapılarımız ve kültürel özelliklerimiz olarak tanımlayabileceğimiz tarihsel miras, millî bilincimizin gelişmesini etkileyen en önemli faktörlerdendir. Atalarımızın zor şartlar altında elde ettikleri değerler olan tarihsel mirasımız, onların torunları olan bizler tarafından korunmalı ve bizden sonrakilere aktarılmalıdır. Bu nedenle her Türk vatandaşı bu bilince ve hassasiyete sahip olmalı ve gelen her yeni nesil de bu şekilde yetiştirilmelidir. Çünkü geçmişinden ders alan ve geçmişine sahip çıkan bir millet, geleceğe daha sağlam adımlarla yürüyecektir” (Şahin, 2017: s.277). “Milleti oluşturan insan topluluklarının, ortak amaçları olmalıdır. Ortak amaçlar, insan topluluklarını millet yapar ve bir devlet çatısı altında toplar. Aynı devlet çatısı altında toplanan milletler de milliyetçilik değerine

sahip olmalıdırlar. Aksi takdirde parçalanıp yok olmaktan kurtulamazlar kurtulamazlar” (Katı, 2023: s.88). “Millî ve kültürel değerler ülkeyi ve yaşam kalitesini biçimlendiren değerler olup günümüze gelen ortak kültür ve tarih, dil, din, vatan, aile birliği, bayrak ve istiklal marşımız yani bizi biz yapan unsurlar olarak sıralanabilir. Ülkelerin kalkınması ile toplumun değerleri arasında çok yakın bir ilişki vardır. İleri gitmiş ülkelerin konumunda kültürel değerlerin rolü inkâr edilemez” (Güventürk, 2017, s.27).

Aşağıda Kaygusuz’un “Cin Ali” serisinde millî birlik şuuru değerinin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

“Öğretmen kapıyı açıp içeriye girince, öğrenciler ayağa kalkar. Öğretmen ‘Günaydın!’ deyince, bütün sınıf hep birlikte ‘Sağ ol!’ der. Arkasından da ‘Türküm, doğruyum, çalışkanım!’ diye okul andını söylerler.” (Kaygusuz, 1973: s.4).

Yukarıdaki örnek cümlede millî duyguları harekete geçiren sözlere yer verildiği görülmektedir. Andımızda geçen “Türküm, doğruyum, çalışkanım!” sözleri, millî duyguları harekete geçiren, millî birliği sağlayan sözlerdir.

36. Adaletli Olma

“Adalet” kavramı; haklının yanında olmak, kimseyi kayırmamak, kötülüğe göz yummamak, eşit davranmak gibi önemli hususlar barındırır. Adaletli insan, vicdanının sesini dinleyebilen, doğru yoldan sapmayan insandır. Toplumsal yaşamda adalet değeri oldukça önem taşımaktadır.

Türkçe Sözlük’te (2011: s.24) “Adaletlilik” sözcüğü ile yer alan adaletli olma durumu; insaflı olma, hak yememe, eşitliği sağlama gibi anlamlara gelmektedir. “Zulüm ve taşkınlığın zıddı olan adalet; her şeyi yerli yerine koymak, hak edenin hakkını vermek şeklinde tarif edilebilir. Bu sebepten toplumdaki dirlik ve düzen, ancak adalet sayesinde sağlanabilir. Toplumda kurulmuş olan dirlik ve düzenin devamı da, yine adaletle mümkündür. Adalet insana şeref ve üstünlük kazandırır” (Güventürk, 2017: s.30). “Adaletin, hukukun egemen olduğu toplumlarda insanlar refah ve huzur içinde yaşarlar. Aksi hâlde güçlü olan zayıf olanı ezer, insanlar köleleşir ve toplumda kaos hüküm sürer. Bu nedenle adalet, önce kişiden başlar. İnsan; insaflı, adaletli olmalı, adaleti gözetmeli ve kimseye zulüm etmemelidir” (Emiroğlu, 2010: s.56).

Aşağıda Kaygusuz'un "Cin Ali" serisinde adaletli olma değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

"İki salıncak vardı. Salıncağa önce Nermin'le Mehmet bindi. Cin Ali, Mehmet'i, Suna da Nermin'i salladı. Sonra da Cin Ali ile Suna bindi." (Kaygusuz, 1973: s.13).

Yukarıdaki örnek cümlede çocukların salıncağa sıra ile bindikleri görülmektedir. Bu durum "adaletli olma" değerini hissettirmektedir.

"Epeyce ip atladıktan sonra, öğretmen, çocukları halka yaptı. Halkanın ortasına girdi. Sıra ile herkese top atarak, top oynamaya başladılar." (Kaygusuz, 1973: s.9).

Yukarıdaki örnek cümlede öğretmenin sıra ile tüm çocuklara tek tek top atması, adaletli davrandığının göstergesidir.

37. Sözünde Durma

İnsan ilişkilerinin olumlu yönde ilerlemesini sağlayan bazı etkenler vardır. Karşıdaki kişiye duyulan güven, ilişkinin güçlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Güveni sağlayacak olan ise o kişinin tavırları olacaktır. Bir konuda söz veren ve bunu yerine getirmeyen kişiye güven duymak oldukça zordur. Verdiği sözün arkasında duran, dediğini yapanlar ise güvenilir nitelikte olan kişilerdir. Dolayısıyla sözünde durma değeri, insan ilişkilerinin güçlenmesi bakımından ehemmiyetli bir değerdir.

Söz tutmak, *Türkçe Sözlük*'te (2011. s.2153) "Söylenen bir sözü, verilen bir öğüdü benimsemek, davranışlarını bunlara uydurmak" şeklinde ifade edilmiştir. "Sözünde durma değeri, toplumsal yaşamda bireyler arasındaki güven ortamını oluşturmak ve korumak için hayati öneme sahip bir değerdir. Temelini karşılıklı ilişkilerin oluşturduğu toplumsal yaşamda, insanlar arasında çeşitli anlaşmalar ve sözler yapılır. Bu anlaşmalar ve sözler, toplumsal yaşamın zorunlu bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal ve ekonomik hayatın gelişip devam etmesi ise, bu anlaşmaların ve sözlerin gerçekleşmesiyle olur. Sözünde durma değerine sahip olmayan bireyler, bu anlaşmalara ve sözlere ihanet edecek ve toplumda hüküm sürmekte olan düzeni de baltamış olacaklardır. Bu nedenledir ki sözünde durma değeri, insan ilişkilerinde ve sosyal birliktelikte büyük önem arz etmektedir" (Şahin, 2017: s.272). "Dürüst insan, yapabileceklerinin sözünü verir, yapamayacakları için kesinlikle söz vermez. Söz verdiğinde de yerine getirebilmek için elinden geleni

yapmaya çalışır” (Katı, 2023: s.64). “Sözün bir namus olduğunu bilmek, arkasında durmak gerekir. Verilen bir sözden dönmek, söz verilen kimse için güvensizlik duygusuna kapılma, aldatıldığını hissetme, kalbinin kırılması, ümitsizliğe düşürülme ve kandırılmış olma gibi durumlara; söz veren içinse vicdan azabı, pişmanlık ve bunalıma sebep olabilir. Bu sebeple insan çok az söz vermeye çalışmalı, yalan vaatlerde bulunmamalı, elinden geliyorsa söz vermeden, taahhüt etmeden insanlarla ilişkilerini sürdürmeyi denemelidir” (Emiroğlu, 2010: s.219).

Aşağıda Kaygusuz’un ‘Cin Ali’ serisinde sözünde durma değerinin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

“Teyzesi: ‘Çocuklar bugün sizi Selma ablanızla birlikte çocuk bahçesine göndereceğim. Ama, caddelerin kenarından gidip gelerseniz, orada yaramazlık yapmazsanız.’ dedi. Buna çok sevindiler.” (Kaygusuz, 1973: s.7).

Cin Ali’nin teyzesi, onları çocuk bahçesine yollayacağına dair bir söz vermişti. Yukarıdaki örnek cümlede sözünde durduğu görülmektedir.

38. İş Bölümü/İş Birliği

İş bölümü/ iş birliği yapmak, dayanışmanın bir göstergesidir. Kolaylaştırıcı olma değerini de içinde barındırır ve mevcut işin daha çabuk bitmesini sağlar. “Bir elin nesi var, iki elin sesi var” atasözümüz bu değerın önemini vurgulamaktadır.

İş bölümü, *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.1223) “Bir işi, iki veya daha çok kişi arasında bölme” şeklinde ifade edilmektedir. İş birliği ise *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.1223) “Bir işin birden çok kişi tarafından yapılması için oluşturulan birliktelik” şeklinde ifade edilmiştir. “Aile içinde sorumluluk bilinciyle bir iş bölümü ve paylaşım ortamı oluşturmak, bu duygunun yerleşmesinde iyi bir başlangıç olabilir. Aile; yalnızca toplu barınma mekânı olarak algılanmamalı; aynı zamanda sorumluluk ve yetkilerin de paylaşıldığı bir takım çalışması alanı olarak kabul edilmelidir. Aile bireylerinin her türlü dilek, istek ve sorunları aile meclisinde konuşulduktan sonra gerekli sorumluluk da paylaşılmalıdır. Aile bireylerinin her biri, ailevi konularda gücü, yeteneği ve konumu nispetinde görev ve sorumluluk almalıdır” (Güventürk, 2017: s.45). “İş birliği, ortak amaç ve çıkarları bulunan insanları bir araya getirerek hedeflerine daha kolay bir şekilde ulaşmalarını sağlayan bir değerdir. Sosyal bir varlık olarak nitelendirilen insanların, birlik olmaları neticesinde ortaya çıkan bir değer olan

iş birliği yapma değeri, kültürümüzde önemli bir yere sahiptir ve “Birlikten kuvvet doğar.”, “Bir elin nesi var iki elin sesi var.” gibi atasözlerinde de kendine yer bulmuştur” (Şahin, 2017: s.205).

Aşağıda Kaygusuz’un “Cin Ali” serisinde iş bölümü/iş birliği değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Epeyce konuştuktan sonra, annesi semaveri, Suna çay bardaklarını getirip masaya koydular.” (Kaygusuz, 1973: s.5).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında anne ve kızı arasında bir iş bölümü olduğu, birbirlerine yardımcı oldukları görülmektedir.

“Epeyce konuştuktan sonra, annesi semaveri, Suna çay bardaklarını getirip masaya koydular.” (Kaygusuz, 1973: s.5). “Cin Ali’nin babası çayları bardaklara koydu.” (Kaygusuz, 1973: s.6).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında anne, baba ve kızları arasında bir iş bölümü olduğu, birbirlerine yardımcı oldukları görülmektedir.

39. Yardımseverlik

Yardımsever olmak, iyiliğin simgelerinden biridir. Darda olana el uzatmak, ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarını karşılamak, düşeni kaldırmak hem vicdanen hem dinen önemlidir. Zor durumda olan birinin yardımına koşmak; o kişinin merhametli, vicdanlı, iyiliksever biri olduğunun göstergesidir.

Yardımseverlik, *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.2536) “Hayırseverlik” şeklinde ifade edilmiştir. “Kültürümüz ve dinî inançlarımız bizlere, zor durumda olana yardım eli uzatmamızı emreder. Yardıma koştırmayanın da dini inancı ve kültürel pozisyonu sorgulanır. İnsan olan, her şeye güç yetiremeyip mutlaka başkalarının yardımına ihtiyaç duyar” (Kati, 2023: s.81). “Toplumsal hayatta insanların yardımlaşmaları yaşamı kolaylaştırır ve bu; huzur, barış ve refah için hayati önem arz etmektedir. İnsan, çevresindeki herkese ve her şeye yardım etmenin insan olmanın getirdiği bir zorunluluk olduğunun bilincine varmalı ve kendi etrafına da bu bilinci aşılmalıdır” (Şahin, 2017: s.303).

Aşağıda Kaygusuz’un “Cin Ali” serisinde yardımseverlik değerinin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

“Nuri’nin düşmesine herkes güldü. Cin Ali koştu, Nuri’nin kollarından tutup yerden kaldırdı.” (Kaygusuz, 1973: s.10).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Nuri’ye kimse yardım etmezken Cin Ali’nin koşarak onu kaldırdığı, yardımcı olduğu görülmektedir.

C. Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum ve Davranışlar

1. Acelecilik

Acelecilik olmak, bilinmesi ve sakınılması gereken tavır, tutum ve davranışlar arasında yer almaktadır. Acele eden kişi, yaptığı işi düzgün yapamayabilir, işlerini daha zor hâle getirebilir. “Acele işe şeytan karışır” atasözümüz bu konuyu çok güzel açıklamakta, aceleyle yapılan işin iyi sonuçlanmayacağını anlatmaktadır.

Acelecilik, *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.7) “Acelecilik olma durumu; ıvencilik, tez canlılık” şeklinde ifade edilmiştir. “İncelenen nasihat-nâmelerin pek çoğunda aceleciliğin zararları üzerinde durulmuştur. Acele gidenin acele gideceği, acele verilen kararlar ya da yapılan eylemlerin olumsuz sonuçlar doğuracağı beyitlerle dile getirilir” (Emiroğlu, 2010: s.227).

Bu beyitlerden biri şu şekildedir:

İve kılmış işler neçe yig bolur

İve bısmış aşnı yise ig bolur

(Kutadgu Bilig, s.190)

(Aceleyle yapılan işler hep çığ kalır,

Aceleyle pişirilen yemeği yiyen hasta olur.)

Aşağıda Kaygusuz’un “Cin Ali” serisinde sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan aceleciliğin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Hepsi birden, Cin Ali’ye: ‘Sür, Cin Ali sür! Arabayı iyi sür! Hızlı hızlı sür!’ dediler. Cin Ali de hızlı hızlı sürdü.” (Kaygusuz, 1973: s.12).

Yukarıdaki örnek cümlede, arkadaşlarının Cin Ali'den arabayı hızlı sürmesini istedikleri görülmektedir. Daha hızlı gitmesi için Cin Ali'yi acele ettirmeleri olumsuz durumlara yol açabilir.

“Cin Ali, o gün sevincinden sabaha kadar uyuyamadı. Sabahleyin erkenden kalktı. Annesini, babasını, ablasını kaldırdı. Acele çaylarını içtiler.” (Kaygusuz, 1973: s.12).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali'nin heyecan ve mutluluğundan dolayı ailesini erken kaldırdığı, aceleyle çay içtikleri görülmektedir.

2. Söz Dinlememe

Söz dinlememe, bilinmesi ve sakınılması gereken tavır, tutum ve davranışlar arasındadır. Bu durum çoğunlukla olumsuz sonuçlar alınmasına sebep olur. Bir kişinin bir konuda verdiği öğüdün benimsenmemesi, bu söze uyulmaması büyük ölçüde pişmanlıkla bitmektedir. Toplumda özellikle anne, baba sözünün dinlenilmesi hususu önem taşımakta, bu durum aynı zamanda saygının bir göstergesi olarak kabul edilmektedir.

Aşağıda Kaygusuz'un “Cin Ali” serisinde sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan söz dinlememenin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

Oya, o topu tut. Bana at. Ben de Suna'ya atayım. Suna da Kaya'ya atsın.” (Kaygusuz, 1973. s.5). “Oya topu tuttu. Cin Ali'ye atmadı. Suna'ya attı.” (Kaygusuz, 1973: s.6).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali'nin Oya'dan topu kendisine atmasını istediği görülmektedir. Oya ise Cin Ali'yi dinlememekte, topu başkasına atmaktadır.

3. Sorumsuzluk

Sorumsuzluk, bireylerde istenmeyen tavır, tutum ve davranışlar arasında yer almaktadır. Sorumsuz olan bireyler, genellikle işlerini yarım bırakma eğiliminde olup başarıyı sağlayamazlar. Üzerine düşen görevleri yerine getirmeyen bu bireyler, planlı bir yaşam sürmekte zorlanabilirler. Bu durum işlerinin aksamasına ve başarısızlığa sebep olmaktadır.

Sorumsuz, *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.2142) “Sorumlu olmayan, sorumluluk taşımayan, sorumluluk duygusu bulunmayan, düşünmeden hareket eden (kimse); mesuliyetsiz” şeklinde ifade edilmiştir.

Aşağıda Kaygusuz’un “Cin Ali” serisinde sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan sorumsuzluğun işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

“Cin Ali topu tutamadı. Top, Cin Ali’lerin bahçesine kaçtı.” (Kaygusuz, 1973: s.7). “Cin Ali topu almaya koşmadı. Oya da koşmadı. Yalnız, Kaya topu almaya koştu.” (Kaygusuz, 1973: s.8).

Yukarıdaki örnek cümlede, topu tutamayan kişinin Cin Ali olduğu görülmektedir. Topu alma sorumluluğu Cin Ali’de olması gerekirken bu görevi yerine getiren Kaya olmuştur.

4. Kanaatkâr Olmama

Kanaatkâr olmayan bireyler; küçük şeylerle mutlu olmayan, hep daha fazlasını isteyen, beklentisi yüksek kişilerdir. Bu kişiler kanaatkâr olan insanlara göre mutluluğu daha az yaşarlar çünkü beklentileri kolay kolay karşılanmaz. Dolayısıyla kanaatkâr olmamak, bilinmesi ve sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlar arasındadır.

Kanaatkâr, *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.1293) “Azla yetinen, elindeki ile yetinen; kanık, kanaatli, yetingen” şeklinde ifade edilmektedir.

Aşağıda Kaygusuz’un “Cin Ali” serisinde sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan kanaatkâr olmamanın işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

“Cin Ali bir elma yedi. Bir elma da kopardı, eline aldı.” (Kaygusuz, 1973: s.15).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Cin Ali’nin yiyebileceği bir elma varken bir tane daha elma kopardığı, azla yetinmediği görülmektedir.

5. Şiddet

Şiddet, yalnızca fizikî değildir. Şiddetin hem fizikî hem psikolojik boyutu vardır ve her türlü çok kötüdür. Hakaret etmek, aşağılamak da şiddetin farklı bir boyutudur. Şiddet, kişiyi fiziksel ve psikolojik olarak yıpratarak ciddi sağlık

sorunlarına bile yol açabilir. Şiddete meyilli kişiler bireylere zarar vererek toplum huzurunu bozar.

Şiddet, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.2223) “Bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğinlik, sertlik” şeklinde ifade edilmektedir.

Aşağıda Kaygusuz'un “Cin Ali” serisinde sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan şiddetin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Köpeklerden sonra dört tane at geldi. Bir kadın, kırbaç sallayarak onlara dans ettirdi.” (Kaygusuz, 1973: s.11).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında bir sirkte yaşananlar görülmektedir. Kadının hayvanlara kırbaç sallayarak dans ettirmesi, şiddet içermektedir. Kırbaç, başlı başına bir şiddet ögesidir.

“Arkasından aslanlar geldi. Altı tane aslan vardı. Bir adam, elindeki kırbağı şaklata şaklata üç tane aslanı, ateş yanan yuvarlak bir çemberin içinden atlattı. (Kaygusuz, 1973: s.13).

Bir önceki cümlelerin devamı niteliğindeki bu cümlede de, sirkte yaşanan ve şiddet içeren bir olaya şahit olunmaktadır.

6. Özgürlükten Yoksun Kılma

Özgürlük, bağımsızlık duygusu her canlıda bulunur. Bireyler kararlarını kendi iradeleriyle verebilmeyi, istedikleri zaman istedikleri yerlere gidebilmeyi, kısacası bağımsız hissetmeyi önemserler. Özgürlükten yoksun kılmak, kişinin istediği şeyi engellemek, şiddetin farklı bir boyutu olup psikolojik olarak yıpratıcı olmaktadır.

Özgürlük, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1869) “Herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya bağlı olmaksızın düşünme veya davranma, herhangi bir şarta bağlı olmama durumu; azadlık” şeklinde ifade edilmektedir.

Aşağıda Kaygusuz'un “Cin Ali” serisinde sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan özgürlükten yoksun kılmanın işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Cin Ali, Karagözlü Kuzu'sunun boynuna bir ip bağladı. Sonra ipinden tutup Karagözlü Kuzu'sunu kırlara doğru gezmeye götürdü.” (Kaygusuz, 1973: s.5).

Yukarıdaki örnek cümlede, Cin Ali'nin, kuzunun boynuna ip bağlayarak istediği yere götürdüğü görülmektedir. Kuzunun boynuna bağlanan ip, onu özgürlüğünden yoksun kılmaktadır.

“Akşam oluyordu. Cin Ali, kuzusunun boynuna ipini bağladı. İpin ucundan tuttu. Cin Ali önde, Karagözlü Kuzu arkada, yürüye yürüye eve gittiler.” (Kaygusuz, 1973: s. 13).

Bir önceki cümlede olduğu gibi yukarıdaki örnek cümlede de Cin Ali'nin, kuzunun boynuna ip bağlayarak eve götürdüğünü görmekteyiz. Kuzunun boynuna bağlanan ip, onu özgürlüğünden yoksun kılmaktadır.

“Köpeklerden sonra dört tane at geldi. Bir kadın, kırbaç sallayarak onlara dans ettirdi.” (Kaygusuz, 1973: s.11).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında, sirk ortamındaki hayvanların gördüğü muameleye tanık olunmaktadır. Sirk ortamlarındaki hayvanlar ne yazık ki kırbaç gibi şiddet içerikli nesnelerle istenilen şeyleri yapmaktadırlar. Hayvanların doğal ortamlarından koparılarak sirk ortamında istemedikleri şeyleri yapmaya zorlanmaları, bilinmesi ve sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan özgürlükten yoksun kılma ile uyuşmaktadır.

“Arkasından aslanlar geldi. Altı tane aslan vardı. Bir adam, elindeki kırbağı şaklata şaklata üç tane aslanı, ateş yanan yuvarlak bir çemberin içinden atlattı. (Kaygusuz, 1973: s.13).

Bir önceki cümlede olduğu gibi bu örnek cümlede de aslanların kırbaç ile ateşli çemberin içinden atmaları zorunlu tutulmuştur. Bu cümle de sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan özgürlükten yoksun kılma ile uyuşmaktadır.

7. Israrcı Olma

Bir konuyu, bir durumu üstelemek, tekrar etmek olumsuz görülen tavır, tutum ve davranışlardandır. Birine karşı ısrarcı olunması, bir konuda zorlanması, bunalmasına ve olumsuz duygular hissetmesine sebep olacaktır.

Israrcılık, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1131) “Israrcı olma durumu” şeklinde ifade edilmiştir.

Aşağıda Kaygusuz’un “Cin Ali” serisinde sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan ısrarcı olmanın işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Ablacığım ne olur, bunu bana oku! Diye yalvarıp gönlünü yapar. Hikâyeyi okutur. (Kaygusuz, 1973: s.6).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında, Cin Ali’nin ablasına kitap okuması için ısrar ettiği görülmektedir.

“Bazen de babasının yorgun olmadığı zamanlar, babasının boynuna sarılır. ‘Babacığım, bana hikâye anlat!’ diye yalvarıp babasına, birkaç tane hikâye anlatır.” (Kaygusuz, 1973: s.7).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında, Cin Ali’nin babasına hikâye anlatması için ısrar ettiği görülmektedir.

8. İsraf Etme

İsraf etmek, sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan biridir. Dünyada su ve yiyecek bile bulamayan birçok insan varken boşa tüketim yapmak çok yanlıştır. Bu konunun önemi çocuklara mutlaka anlatılmalı, israf etmeme değeri benimsetilmelidir.

İsraf, *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.1211) "Gereksiz yere para, zaman, emek vb.ni harcama; savurganlık” şeklinde ifade edilmektedir.

Aşağıda Kaygusuz’un “Cin Ali” serisinde sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan israf etmenin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

“Çocuklardan bir kısmı, atılan kâğıtları toplayıp yaktı.” (Kaygusuz, 1973: s.12).

Yukarıdaki örnek cümlede, çocukların kâğıtları yakarak israf ettiği görülmektedir. Kâğıtlar, farklı şekillerde değerlendirilebilirdi.

9. Kendisi ve çevresi için güvenilir olmayan eylemlerde bulunma

Özellikle çocukluk döneminde tehlikeli olabilecek durumlarla sıklıkla karşılaşmaktadır. Çocuklar, tehlikeyi sezemeyebilirler, bir eylemin sonucunun kötü olabileceğini düşünemeyebilirler. Aynı zamanda çocuklar heyecan içeren aktivitelerden hoşlanmaktadırlar. Bu sebeple güvenli olmayan, tehlike içeren

eylemlerde bulunabilirler. Çocuklara çevrede tehlike içerebilecek durumlar; seviyelerine uygun şekilde anlatılmalı, çocuklar gözetim altında tutularak tehlikeli durumlar önlenmelidir.

Güvenli, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1012) “Güven verici, emin” şeklinde ifade edilmiştir.

Aşağıda Kaygusuz'un “Cin Ali” serisinde sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan kendisi ve çevresi için güvenilir olmayan eylemlerde bulunma durumuna ait örnek bir cümle yer almaktadır:

“Çocuklardan bir kısmı, atılan kâğıtları toplayıp yaktı.” (Kaygusuz, 1973: s.12).

Yukarıdaki örnek cümlede, çocukların güvenli olmayan bir eylemde bulundukları, kâğıtları yaktıkları görülmektedir. Bu eylem sonucunda yangın gibi olumsuz durumlarla karşılaşılabilirdi.

D. ”Levent” Serisinin Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi

E. Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

1. Sevgi

Bu duygu, tüm canlılar için bir ihtiyaçtır. Öyle ki Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde de sevgi duygusu üçüncü sırada görülmektedir. Sevgi içten gelir, beraberinde yakınlık ve ilgiyi getirir. Bunun dışavurumu ise gerek sözlere, gerek davranışlara yansır.

Sözlük anlamı olarak sevgi, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.2081) “insanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yöneltten duygu” şeklinde ifade edilmektedir. “Sevgi, insanda doğuştan var olan bir duygudur. Sevgi insanın işinde, mesleğinde motive eden, insanlarda kaynaşmayı, yaratıklara ve doğaya karşı saygılı ve hoşgörülü olmayı sağlayan fert, aile ve topluma huzur mutluluk veren manevi bir güçtür” (Güventürk, 2017: s.31). “Sevgi, çok yönlü bir tabirdir. Her türlü varlığa ve var olduğu kabul edilene duyulabilir. Kimi zaman karşılıklı, kimi zaman ise karşılıksızdır. Sevgi, ne şekilde olursa olsun, insanı insan kılan bir değerdir. Sevgi duyulmayan canlılar, kendilerini kıymetli ve gerekli hissetmezler hissetmezler” (Katı,

2023: s.77). “Sevmek, insanın en önemli psikolojik gereksinimlerinden biridir. Pek çok psikolojik ve bedensel rahatsızlıkların temelinde sevgisizliğin yattığı söylenebilir. Sevmeyen, seilmeyen, başkaları ve toplum tarafından benimsenmeyen kişi tüm silahlardan daha tehlikelidir; çünkü her türlü tutarsız davranışın kaynaklarından biri de sevgisizliktir” (Sönmez, 1994, akt. Çintaş Yıldız, 2009: s.208). “Sevgi, insanı; varlıklara, olgulara veya herhangi bir şeye karşı yakınlık ve bağlılık göstermeye yönelten içsel bir duygudur. Sevgi, nefret madalyonunun ters yüzüdür. Sevgi üzerine söylenmiş o kadar çok söz, yazılmış o kadar çok şiir vardır ki belki de hayatta hiçbir olgu edebiyatın bu kadar merkezinde olmamıştır. Hangi romanı açsanız, hangi sinema filmini izleseniz bir sevgiye, bir aşka, bir muhabbete rastlamamak imkânsızdır. Bu açıdan sevgi evrensel bir değer olmanın da ötesinde doğanın bir kanunudur denilebilir” (Somuncu, 2008: s.78).

Mustafa Orakçı’nın eserlerinde de sevgi değerinin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Aşağıda Orakçı’nın “Levent” serisinde sevgi değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Bayramları çok seviyorum. Babam her bayram bizi köye götürüyor. Dedemler orada oturuyorlar. Bu bayram sabahı da hep birlikte arabamıza bindik ve köye gittik.” (Orakçı, 2020: s.2).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent’in bayram sevgisi net bir şekilde ifade edilmiştir.

“Dedem bizi görünce çok sevindi. Mert’le beraber koşup dedeme sarıldık. Sonra dedemin elini öptük.” (Orakçı, 2020: s.3).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent ve Mert’in dedelerine sarıldıkları görülmektedir. Sarılmaları, dedelerine olan sevgilerinin dışavurumu olarak ortaya çıkmıştır.

“Babam sürpriz yapmayı çok sever. Geçenlerde de anneme sürpriz yemek yaptı. Annem çok mutlu oldu. ‘Annemi mutlu etmek için ben de sürpriz yapabilirim.’ diye düşündüm.” (Orakçı, 2020: s.2)

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Levent’in babasının sürpriz yapmayı sevdiği anlaşılmaktadır.

“Bahçemizde top oynamayı çok seviyordum.” (Orakçı, 2020: s.2).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent bahçede top oynamayı çok sevdiğini dile getirmiştir.

a. Sevgi (Anne Sevgisi)

Aşağıda Orakçı'nın "Levent" serisinde anne sevgisi değerinin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

"Annem yanıma geldi. 'Benim oğullarımın canı çok mu sıkılmış', diye sordu. 'Evet anne çok sıkıldık', dedim." (Orakçı, 2020: s.4). "Kamillere gitmek ister misiniz, diye sordu annem. Çok sevindim. 'İsteriz! Aslan anne, diye boynuna sarıldım.'" (Orakçı, 2020: s.5).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in, annesinin boynuna sarıldığı görülmektedir. Sarılmak, sevgiyi bedenselleştirmenin bir çeşididir.

b. Sevgi-Baba Sevgisi

Aşağıda Orakçı'nın "Levent" serisinde baba sevgisi değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

"Babam güldü: 'Bunlar yetmez. Madem Mert sana yardım etti, benim de etmem lazım. Bisikletin kalan parasını ben tamamlarım.' 'Aslan babam', diyerek boynuna sarıldım. (Orakçı, 2020: s.10).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in, babasının boynuna sarıldığı görülmektedir. Sarılmak, sevgiyi bedenselleştirmenin bir çeşididir.

"Babamdan top istedim. O da hem bana hem Mert'e top aldı. İkimiz de çok sevindik. Babama sarıldım, teşekkür ettim. Mert de, 'Cici baba', dedi. Mert teşekkür edemediği için 'cici' diyor." (Orakçı, 2020: s.3).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Levent'in babasına sarıldığı, Mert'in ise "Cici baba" dediği görülmektedir. Çocukların bu tavırları babalarına olan sevgilerini gözler önüne sermektedir.

c. Sevgi-Kardeş Sevgisi

Kardeş sevgisi; anne, baba sevgisi kadar güçlü olan bir sevgidir. Kardeş olmak; her koşulda yanında olacağını bilmek, birlikte ağlayıp gülmek, yeri geldiğinde kavga etmek, çoğu zaman en yakın arkadaşın gibi hissetmektir.

Kardeş, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1325) “Aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocukların birbirine göre adı; karındaş” şeklinde ifade edilmiştir. Fromm (1985), kardeş sevgisinin, “eşitler arası sevgi” ye yönelimin ilk aşaması olduğunu ifade etmiştir. Böylece etrafındaki bütün insanları kardeş kabul eden insanlar yetiştirilebilir.

Aşağıda Orakçı'nın “Levent” serisinde kardeş sevgisi değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Kardeşimi seviyorum ama bazen beni kızdırıyor.” (Orakçı, 2020: s.3).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent, kardeşini sevdiğini açık bir şekilde dile getirmiştir.

“Cebimden paramı çıkardım. ‘Ama benim sadece beş param var. Bisiklet alınır mı bu parayla?’” (Orakçı, 2020: s.8) “O sırada Mert geldi. En değerli şeyini, ayısını uzattı: ‘Appi al’, dedi. Birden mutlu oldum.” (Orakçı, 2020: s.9).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert'in, abisi Levent'i mutlu etmek için ona ayısını verdiği görülmektedir. En değerli şeyini abisine vermesi, mutluluğunu istemesi, onu çok sevdiğini hissettirmektedir.

“O sırada Mert geldi. Elinde en sevdiği arabası vardı. ‘Appiii, vın vınn’, dedi. Canım kardeşim benle oyun oynamak istiyordu. Neyse ki her şey rüyaymış. Mert'in tek appisi benim.” (Orakçı, 2020: s.15).

Levent rüyasında Mert ve robotun abi kardeş gibi olduğunu görmüş ve bunu çok kıskanmıştır. Yukarıdaki örnek cümlede rüyanın sona erdiğine sevinmektedir. Mert'in tek abisi olduğuna sevinmesi, “canım kardeşim” hitabı; ona olan sevgisini yansıtmaktadır.

“Mert kucağında topuyla pencereden bizi izliyordu. Canı oynamak istiyordu galiba.” (Orakçı, 2020: s.7). “Mert bana topunu vermemişti ama ben onu oyunumuza aldım. Ne de olsa o benim kardeşim.” (Orakçı, 2020: s.8).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in Mert'e olan anlayışlı tavrı ve onu mutlu etmek istediği görülmektedir. Bu tavırları Mert'e olan sevgisini hissettirmektedir.

“Mert'in bana topunu vermek istemesine çok sevindim. ‘Canım kardeşim’, diyerek onu öptüm. O da bana sarıldı, dedi.” (Orakçı, 2020: s.12).

Levent'in topu patlayınca bu durum onu çok üzmüştür. Yukarıdaki örnek cümlede abisinin üzüldüğünü gören Mert'in ona kendi topunu verdiği görülmektedir. Bu düşünceli tavrı, abisini mutlu etmek istemesi, abisinin onu öpmesi, sarılmaları aralarındaki güçlü sevgiyi hissettirmektedir.

d. Sevgi (Arkadaş Sevgisi)

Her insan yanında derdini paylaşabilecek, sohbet edecek, destek olacak bir arkadaş ister. Özellikle çocukluk döneminde arkadaşlarla oyun oynamak oldukça önemlidir, gelişimin bir parçasıdır. Bu sebeple arkadaş sevgisi, çocuk kitaplarında yer alması gereken değerlerden biridir.

Arkadaş, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.153) “Birbirlerine karşı sevgi ve anlayış gösteren kimselerden her biri; yoldaş” şeklinde ifade edilmektedir.

Aşağıda Orakçı'nın “Levent” serisinde arkadaş sevgisi değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“O günden sonra Hayri ve Osman, bizim yakın arkadaşımız oldu. İyi ki varlar hepsini çok seviyorum.” (Orakçı, 2020: s.15).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent, yakın arkadaşlarından bahsetmekte ve onlara olan sevgisini açıkça dile getirmektedir.

Odasına doğru giderken, ‘Kamil’in odasına girmeyin Leventçiğim. Hastalığı bulaşabilir’, dedi annesi. (Orakçı, 2020: s.7). “Kâmil benim en iyi arkadaşım. Onun nasıl olduğunu öğrenmem lazım. Yavaşça odasının kapısını açtım. Kapıdan Mert’le birlikte Kamil’e baktık.” (Orakçı, 2020, s.8).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in yakın arkadaşı Kamil'i düşündüğü, nasıl olduğu konusunda endişelendiği görülmektedir. Bu tavrı, Levent'in Kamil'e olan sevgisini yansıtmaktadır.

e. Sevgi (Hayvan Sevgisi)

Aşağıda Orakçı'nın “Levent” serisinde sevgi (hayvan sevgisi) değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Mert önce kuzudan biraz çekindi. Ben kuzunun tüylerini okşayınca o da sevmeye başladı.” (Orakçı, 2020: s.3).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent ve Mert’in kuzuyu sevdikleri görülmektedir.

“Hemen kuzuyu aldım ve bizim bahçeye götürdüm. Çok mutluydum. Artık benim de bir kuzum vardı.” (Orakçı, 2020: s.7).

Yukarıdaki örnek cümlede bulduğu kuzuyu kendi bahçesine götüren Levent, ona bakmak istemektedir. Bu durum hayvan sevgisi değerini yansıtmaktadır.

“O günden beri sık sık komşumuzun minik kuzusunu sevmeye gidiyoruz.” (Orakçı, 2020: s.15).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent ve Mert’in kuzuyu sevmeye gitmeleri, hayvan sevgisi değerini yansıtmaktadır.

2. Onurlandırma

Aşağıda Orakçı’nın “Levent” serisinde onurlandırma değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Merhaba, bu kardeşim Mert. Herkes onun çok akıllı olduğunu söylüyor. Bence de öyle. Çünkü o her dediğimi anlıyor, oysa ben onun dediklerini pek anlayamıyorum. Babam geçen gün: ‘Çok akıllı bu kerata’, dedi.” (Orakçı, 2020: s.2).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent, kardeşi Mert’i tanıtmakta, onun hakkında güzel sözler sarf etmektedir. Mert’in akıllı olduğundan söz etmesi, babasının da onu “akıllı” diye nitelendirmesi oldukça onurlandırıcıdır.

“Ama iki tekerlekli bisiklete hâlâ tam alışamadım, sürekli düşüyorum. Mert ise benim üç tekerlekliyi ‘vızır vızır’ sürüyor. Bu Mert gerçekten çok akıllı... Kerata...” (Orakçı, 2020: s.15).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent’in kardeşi Mert’i övdüğü, başarılı ve akıllı bir çocuk olduğunu vurguladığı görülmektedir. Bu durum Mert için onurlandırıcıdır.

3. Mutluluk

Aşağıda Orakçı'nın "Levent" serisinde mutluluk değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

"Cebimden paramı çıkardım. 'Ama benim sadece beş param var. Bisiklet alınır mı bu parayla?'" (Orakçı, 2020: s.8) "O sırada Mert geldi. En değerli şeyini, ayısını uzattı: 'Appi al', dedi. Birden mutlu oldum." (Orakçı, 2020: s.9).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent, mutlu olduğunu açık bir şekilde dile getirmiştir. Mutluluğunun sebebi ise kardeşi Mert'in ona en değerli şeyini, ayısını vermesidir.

"Paraları ve ayıyı, amcaya uzattım. Amca paraları alıp ayıyı bana geri verdi. Ben de Mert'e verdim. Mert çok sevindi." (Orakçı, 2020: s.13).

Mert, abisinin bisiklet alabilmesi için ona ayısını vermişti. Yukarıdaki örnek cümlede bisikletçi amcanın ayıyı geri verdiği, Mert'in de bu durum karşısındaki mutluluğu görülmektedir.

"Sonunda benim de istediğim gibi bir bisikletim oldu. Çok mutluyum." (Orakçı, 2020: s.14).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in mutluluğuna şahit olunmaktadır. Mutluluğun sebebi ise bisikletinin olmasıdır.

"Parka gittiğimiz için çok sevinçliydik." (Orakçı, 2020, s.2).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Levent ve Mert'in parka gittikleri için çok mutlu oldukları anlaşılmaktadır.

"Kâmil, salıncakları boş görünce sevindi." (Orakçı, 2020: s.6).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in yakın arkadaşı Kamil'in hissettiği mutluluk duygusuna yer verilmiştir.

"Canımız sıkıldı. 'Gel, Kâmil gidelim', dedim. O sırada çocuklardan biri, 'Beraber oyun oynayalım mı', diye sordu." (Orakçı, 2020: s.9). "Şaşırmıştım. Ama sevinmişim de..." (Orakçı, 2020: s.10).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in, çocukların teklifi karşısında yaşadığı mutluluk duygusuna yer verilmiştir.

“Kâmil bu oyunu çok iyi oynuyordu. En çok o mutlu oldu.” (Orakçı 2020: s.13).

Yukarıdaki örnek cümlede Kamil’in oyundaki başarısından dolayı yaşadığı mutluluk duygusuna yer verilmiştir.

“Dedem bizi görünce çok sevindi. Mert’le beraber koşup dedeme sarıldık. Sonra dedemin elini öptük.” (Orakçı, 2020: s.3).

Yukarıdaki örnek cümlede torunlarını gören bir dedenin yaşadığı mutluluk gözler önüne serilmektedir.

“Önce dedemlerin en yakınındaki eve gittik. Sıdika teyzenin elini öptük. Sıdika teyze bize para verdi. Çok mutlu olmuştum.” (Orakçı, 2020: s.7).

Yukarıdaki örnek cümlede bayram ziyaretine giden Levent’in, Sıdika teyzeden bayram harçlığı aldığı için yaşadığı mutluluk görülmektedir.

“Sonra da Sıdika teyzenin kızı bize şeker ikram etti. Mert, şekerleri görünce çok sevindi. Tabaktan birkaç tane aldı.” (Orakçı, 2020, s.8).

Yukarıdaki örnek cümlede bayram ziyaretine giden Mert’in ikram edilen şekerler karşısında hissettiği mutluluk duygusuna yer verilmiştir.

“Ben para biriktirmek istiyordum, Mert de şeker yemek istiyordu. Mert’le anlaştım. Gittiğimiz yerlerde verdikleri parayı ben aldım. Şekerleri de Mert’e verdim. İkimiz de mutlu olmuştuk.” (Orakçı, 2020: s.10).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent ve Mert’in aralarında yaptıkları anlaşma, bunun sonucunda hissettikleri memnuniyet ve mutluluğa yer verilmiştir.

“Eve gidince topladığım paralara baktım. Sayamayacağım kadar çoktu. ‘Paralarım la ne yapsam?’ diye düşündüm. Kendime oyuncakçı dükkânı açabilirdim! Mert’e de topladığı şekerlerle bir şekerçi dükkânı açardık belki.” (Orakçı, 2020: s.12).
“Ben mutlu mutlu bunları hayal ederken annem odaya girdi.” (Orakçı, 2020: s.13).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent’in bayram ziyaretinden geldikten sonra topladıkları para ve şekerlerle ilgili hayaller kurduğu, bu hayallerin onu çok mutlu ettiği görülmektedir.

“Annem yanımıza geldi. ‘Benim oğullarımın canı çok mu sıkılmış’, diye sordu. ‘Evet anne çok sıkıldık’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.4). “Kamillere gitmek ister misiniz, diye sordu annem. Çok sevindim. ‘İsteriz! Aslan anne, diye boynuna sarıldım.” (Orakçı, 2020: s.5).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Levent’in, annesinin teklifini çok beğendiği, en yakın arkadaşı Kamil’in yanına gideceği için çok mutlu olduğu anlaşılmaktadır.

“Gece kar yağmış. Sabah uyanınca gördüm. Hemen Mert’in yanına gittim. ‘Mert kalk çabuk!’ ‘Appi?’ ‘Kar yağmış. Dışarısı bembeyaz!’ Mert yatağından indi. Pencerenin önündeki tabureye çıktı. Ona dışarıyı gösterdim. ‘Bak Mert, kar!’ ‘Kay kay kay, diyerek Mert el çırpı.” (Orakçı, 2020: s.2).

Yukarıdaki örnek cümlede mutluluk duygusunun bedenselleştirildiği görülmektedir. Kar yağdığını gören Mert, el çırparak içindeki mutluluğu dışarı yansıtmıştır.

“Annem Mert’in şapkasını taktı. Mert çok mutlu olmuştu.” (Orakçı, 2020. s.7).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert’in şapka taktığı için hissettiği mutluluk duygusu net bir şekilde yansıtılmıştır.

“Babam önce bereyi kardan adamın başına taktı. Sonra da battaniyeyle onu sardı. ‘Bak Mert, artık kardan adam üşümez’, dedi. Mert çok mutlu oldu.” (Orakçı, 2020: s.14).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert’in hissettiği mutluluk duygusuna yer verilmiştir. Kardan adamın üşümesinden endişelenen Mert, babası kardan adamı battaniyeye sardığı zaman çok mutlu olmuştur.

“Aklıma bir fikir geldi. ‘Mert seninle oyun oynayalım mı’, diye sordum. ‘Evet! Evet’, diye zıplamaya başladı Mert.” (Orakçı, 2020: s.10).

Yukarıdaki örnek cümlede mutluluk duygusu bedenselleştirilerek dışarı yansıtılmıştır. Mert’in oyun oynama teklifi karşısında zıplaması mutlu olduğunun göstergesidir.

“Hemen kuzuyu aldım ve bizim bahçeye götürdüm. Çok mutluydum. Artık benim de bir kuzum vardı.” (Orakçı, 2020: s.7).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in kuzu bulduğu için yaşadığı mutluluk duygusuna yer verilmiştir.

“Komşumuz teşekkür etti. Kuzuyu istediğimiz zaman gidip sevebileceğimizi söyledi. Çok mutlu oldum.” (Orakçı, 2020: s.14).

Yukarıdaki örnek cümlede kuzuyu sahibine teslim eden Levent'in, sahibinin söylediği söz üzerine yaşadığı mutluluk görülmektedir.

“Babam sürpriz yapmayı çok sever. Geçenlerde de anneme sürpriz yemek yaptı. Annem çok mutlu oldu. ‘Annemi mutlu etmek için ben de sürpriz yapabilirim.’ diye düşündüm.” (Orakçı, 2020: s.2).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in annesinin hissettiği mutluluk duygusuna yer verilmiştir. Levent de annesini mutlu etmek istemektedir.

“Babamdan top istedim. O da hem bana hem Mert'e top aldı. İkimiz de çok sevindik. Babama sarıldım, teşekkür ettim. Mert de, ‘Cici baba’, dedi. Mert teşekkür edemediği için ‘cici’ diyor.” (Orakçı, 2020. s.3).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Levent ve Mert'in, babalarının aldıkları hediye karşısında yaşadıkları mutluluk görülmektedir. Levent ve babasının sarılmaları ve Mert'in babasına güzel sözler söylemesi de bu mutluluğu yansıtmaktadır.

“Mert'in bana topunu vermek istemesine çok sevindim. ‘Canım kardeşim’, diyerek onu öptüm. O da bana sarıldı, dedi.” (Orakçı, 2020: s.12).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in mutluluğunu dile getirdiği görülmektedir. Kardeşi Mert topunu verince Levent bu duruma çok sevinmiş, mutluluğunu da öperek ve güzel bir söz söyleyerek yansıtmıştır.

4. Kanaatkârlık

Kanaatkâr olan bireyler; küçük şeylerle mutlu olan, azla yetinen, beklentisi düşük kişilerdir. Bu kişiler kanaatkâr olmayan insanlara göre mutluluğu daha fazla yaşarlar çünkü beklentileri kolay karşılanır. Dolayısıyla kanaatkâr olmak, bilinmesi ve benimsenmesi gereken değerler arasında yer almaktadır.

Kanaatkâr, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1293) “Azla yetinen, elindeki ile yetinen; kanık, kanaatli, yetingen” şeklinde ifade edilmektedir.

Aşağıda Orakçı'nın “Levent” serisinde kanaatkârlık değerinin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

“Dükkânın her tarafı bisiklet doluydu. Nereye bakacağımı şaşırdım. O sırada kırmızı bir bisiklete gözüme takıldı. Parıl parıl parlıyordu. Babama gösterdim.” (Orakçı, 2020: s.11). “Babam: ‘O çok pahalı Leventçiğim ama bak bunu alabiliriz’, diye başka bir bisiklet gösterdi.” (Orakçı, 2020: s.12). “Bu bisiklet öbürü kadar parlamıyordu ama ‘Peki’ dedim.” (Orakçı, 2020: s.13).

Yukarıdaki örnek cümleden Levent'in azla yetinmeyi bilen, elindekiyle mutlu olabilen bir çocuk olduğu anlaşılmaktadır. Daha pahalı bir bisiklet istemesine rağmen babasını düşünerek directmeyen Levent, düşünceli ve kanaatkâr biri olarak görünmektedir.

5. Sözünde Durma

Aşağıda Orakçı'nın “Levent” serisinde sözünde durma değerinin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

“Akşam olunca babam geldi. Hemen ona bisiklet istediğimi söyledim. ‘Olur’, dedi babam.” (Orakçı, 2020: s.8). “Ertesi gün üçümüz bisikletçiye gittik.” (Orakçı, 2020: s.11).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in babasının söz verdiği ve sözünü tuttuğu anlaşılmaktadır. Babasının sözünde durması erdemli bir davranıştır.

6. Dayanışma

Aşağıda Orakçı'nın “Levent” serisinde dayanışma değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Cebimden paramı çıkardım. ‘Ama benim sadece beş param var. Bisiklet alınır mı bu parayla?’” (Orakçı, 2020: s.8) “O sırada Mert geldi. En değerli şeyini, ayısını uzattı: ‘Appi al’, dedi. Birden mutlu oldum.” (Orakçı, 2020: s.9).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Mert'in abisine ayısını vererek destek olmaya çalıştığı görülmektedir. Mert'in bu güzel tavrı kardeşler arasındaki dayanışmayı hissettirmektedir.

“Babam güldü: ‘Bunlar yetmez. Madem Mert sana yardım etti, benim de etmem lazım. Bisikletin kalan parasını ben tamamlarım.’ ‘Aslan babam’, diyerek boynuna sarıldım. (Orakçı, 2020: s.10).

Bir önceki cümlede Mert'in Levent'e bisiklet alabilmesi için destek olmaya çalıştığı görülmüştü. Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında babasının da destek olduğu ve aralarındaki dayanışma anlaşılmaktadır.

“Canımız sıkıldı. ‘Gel, Kâmil gidelim’, dedim. O sırada çocuklardan biri, ‘Beraber oyun oynayalım mı’, diye sordu.” (Orakçı, 2020: s.9).

Kâmil ve Levent parkta salıncakları boş bulamadıklarında bu duruma canları sıkılmıştır. Salıncakları boş bulamayan sadece Kâmil ve Levent değildir. Tanımadıkları iki çocuk yanlarına gelmiş ve beraber oynamayı teklif etmişlerdir. Bu teklif karşısında Levent ve Kâmil sevinmiştir. Bu olumsuz durumu birlikte çözmeye çalışmaları ve ortak paydada buluşmaları aralarındaki dayanışmayı göstermektedir.

“Ben para biriktirmek istiyordum, Mert de şeker yemek istiyordu. Mert'le anlaştım. Gittiğimiz yerlerde verdikleri parayı ben aldım. Şekerleri de Mert'e verdim. İkimiz de mutlu olmuştuk.” (Orakçı, 2020: s.10).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent ve Mert'in; yaptıkları anlaşma, ortak duygu, düşünce ve çıkar birliğiyle birbirlerine bağlandıkları görülmektedir. Bu da aralarındaki dayanışmayı gözler önüne sermektedir.

7. Paylaşımçı Olma

Aşağıda Orakçı'nın “Levent” serisinde paylaşımçı olma değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Cebimden paramı çıkardım. ‘Ama benim sadece beş param var. Bisiklet alınır mı bu parayla?’” (Orakçı, 2020: s.8) “O sırada Mert geldi. En değerli şeyini, ayısını uzattı: ‘Appi al’, dedi. Birden mutlu oldum.” (Orakçı, 2020: s.9).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert'in, abisi Levent'i düşündüğü için ona destek olmak istediği, kendisi için çok değerli olan ayısını paylaştığı görülmektedir.

“Ne kadar güzel topun var Levent!’ Bir baktım, arkadaşım Hayri beni izliyordu. Yanında da annesi vardı. ‘Sen de gel Hayri, beraber oynayalım’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.5).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Levent’in arkadaşıyla topunu paylaşmak istediği görülmüştür.

“Çiviler topa batmış olacak ki büyük bir gürültü koptu. Topum patlamıştı. Mert’e bir şey demedim ama çok canım sıkıldı. Yüzüm asıldı hemen.” (Orakçı, 2020: s.10). “Mert eve doğru koştu. Niçin koştuğunu anlamadım. Ben de arkasından gittim. Odasına girdi ve yatağının altından topunu çıkardı bana uzattı: ‘Appi, al’, dedi. (Orakçı, 2020: s.12).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert’in abisini mutlu etmek için topunu paylaşmak istediği anlaşılmaktadır.

8. Sorumluluk

Aşağıda Orakçı’nın “Levent” serisinde sorumluluk değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Akşam olunca babam geldi. Hemen ona bisiklet istediğimi söyledim. ‘Olur’, dedi babam. ‘Kendi paranla alabilirsin.’” (Orakçı, 2020: s.8).

Yukarıdaki örnek cümlede babası Levent’e isteğini kendisinin yerine getirmesini, bisikleti kendi parasıyla almasını söylemektedir. Burada babasının Levent’e sorumluluk yüklediği anlaşılmaktadır.

“Annem beni görünce, ‘Karşıdaki fırından ekmek alır mısın’, diye sordu. ‘Alırım’, dedim sevinçle.” (Orakçı, 2020: s.9).

Yukarıdaki örnek cümlede annesinin Levent’e bir istekte bulunduğu görülmektedir. Levent’e bu yükümlülüğü, bu görevi vermesi; sorumluluk değerini yansıtmaktadır.

9. Başarı

Aşağıda Orakçı’nın “Levent” serisinde başarı değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Ama iki tekerlekli bisiklete hâlâ tam alışamadım, sürekli düşünüyorum. Mert ise benim üç tekerlekliyi ‘vızır vızır’ sürüyor. Bu Mert gerçekten çok akıllı... Kerata...” (Orakçı, 2020: s.15).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent’in kardeşi Mert ile ilgili düşüncelerine yer verilmiştir. Mert’in bisikleti “vızır vızır”, yani aralıksız şekilde sürebildiği, bu konudaki başarısı vurgulanmıştır.

“Kâmil bu oyunu çok iyi oynuyordu. En çok o mutlu oldu.” (Orakçı, 2020: s.13).

Yukarıdaki örnek cümlede Kâmil’in oyundaki başarısına yer verilmiştir.

10. Başkalarının Mutluluğunu İsteme

Aşağıda Orakçı’nın “Levent” serisinde başkalarının mutluluğunu isteme değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Bu çok güzel bir bisiklet, Kâmil’, dedim. Yanımıza diğer arkadaşlar da gelmişti. Hepsi ‘Evet, çok güzel.’ dedi.” (Orakçı, 2020: s.6).

Bazen insanların mutlu olması için onlara veya sahip oldukları şeylere güzel şeyler söylenebilir, iltifat edilebilir. Bu durum karşıdaki kişiye olumlu duygular hissettirmekte, onları mutlu etmektedir. Yukarıdaki örnek cümlede de Levent ve arkadaşlarının, Kâmil’e bisikletiyle ilgili güzel sözler söyleyerek beğenilerini dile getirmeleri, onun mutlu olmasını sağlayacak bir davranıştır.

“Kâmil’in hâline üzüldüm. Ne yapsam da keyfini yerine getirsem diye düşünmeye başladım. O sırada salıncakların boşaldığını gördüm. Hemen Kâmil’e seslendim: ‘Kâmil koş! Salıncakları kapalım!’” (Orakçı, 2020: s.5).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Levent’in, Kâmil’i mutlu etmek için çabaladığı görülmektedir. Kâmil’in keyfini yerine getirmek, onu mutlu etmek için salıncaklara binmeyi teklif etmektedir.

“Annem yanımıza geldi. ‘Benim oğullarımın canı çok mu sıkılmış’, diye sordu. ‘Evet anne çok sıkıldık’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.4). “Kâmillere gitmek ister misiniz, diye sordu annem. Çok sevindim. ‘İsteriz! Aslan anne, diye boynuna sarıldım.” (Orakçı, 2020: s.5).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında annelerinin, Levent ve Mert'i mutlu edecek bir teklifte bulunduğu görülmektedir. Oğullarının sıkıldığını anlayan anne, onları mutlu etmek için arkadaşına götürmeyi teklif etmekte ve çocuklar da buna sevinmektedir.

“Kâmil ne oldu sana, diye tekrar sordum.” ‘Kızamık olmuşum Levent.’ (Orakçı, 2020: s.12). “O ne Kâmil? Artık yüzün hep böyle mi olacak?” ‘Yok, bir haftaya geçermiş. Öyle dedi doktor.’ ‘Oh be!’ Çok rahatlamıştım.” (Orakçı, 2020: s.13).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Levent'in, arkadaşı Kâmil için endişelendiği, onun iyiliğini ve mutluluğunu istediği, iyileşeceğini öğrendiğinde rahatladığı görülmektedir.

“Abi yakala’ demek istiyordu. Peşinden koşmaya başladım. Mert yakalanmayı sevmiyordu. Ben de yavaş yavaş koşuyordum.” (Orakçı, 2020: s.4).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in, kardeşini mutlu etmek için onunla oyun oynadığı, yakalamamak için bilerek yavaş koştuğu görülmektedir.

“Babam sürpriz yapmayı çok sever. Geçenlerde de anneme sürpriz yemek yaptı. Annem çok mutlu oldu. ‘Annemi mutlu etmek için ben de sürpriz yapabilirim.’ diye düşündüm.” (Orakçı, 2020: s.2).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in babasının annesini mutlu etmek için sürpriz yaptığı anlaşılmaktadır. Babasını örnek alan Levent de, annesine sürpriz yapabileceğini dile getirmiş ve onu mutlu edebilmeyi hayal etmiştir.

“Ne kadar güzel topun var Levent!’ Bir baktım, arkadaşım Hayri beni izliyordu. Yanında da annesi vardı. ‘Sen de gel Hayri, beraber oynayalım’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.5).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent, arkadaşının topunu beğenmesi üzerine onu oyuna davet etmektedir. Buradan Levent'in, arkadaşının mutlu olmasını istediği anlaşılmaktadır.

“Mert kucağında topuyla pencereden bizi izliyordu. Canı oynamak istiyordu galiba.” (Orakçı, 2020: s.7). “Mert bana topunu vermemişti ama ben onu oyunumuza aldım. Ne de olsa o benim kardeşim.” (Orakçı, 2020: s.8).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in, Mert'in üzülmeye kıyamadığı, onu mutlu etmek için oyuna aldığı görülmektedir.

“Topu birbirimize atıyorduk. Düşüren yanıyordu. Mert birkaç kez düşürdü ama küçük olduğu için onu oyundan çıkarmadık.” (Orakçı, 2020: s.9).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in, Mert'e kıyamadığı, mutluluğunu istediği için onu oyundan çıkarmadığı görülmektedir.

“Mert eve doğru koştu. Niçin koştuğunu anlamadım. Ben de arkasından gittim. Odasına girdi ve yatağının altından topunu çıkardı bana uzattı: ‘Appi, al’, dedi. (Orakçı, 2020: s.12).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert'in, abisi Levent'e kendi topunu verdiği görülmektedir. Bunun sebebi Levent'in topu patladığı için üzgün olması ve Mert'in onun mutluluğunu istemesidir.

“O sırada annem bizi yanına çağırdı. Bize bir sürprizi olduğunu söyledi. Sonra patlayan topumu ortasından kesti. Mert’le bana şapka yaptı.” (Orakçı, 2020: s.14).

Yukarıdaki örnek cümlede topu patladığı için çocuklarının üzülmelerini istemeyen bir annenin, onları mutlu etmek için topu şapkaya çevirmesine şahit olunmaktadır.

11. Cömertlik

Aşağıda Orakçı'nın “Levent” serisinde cömertlik değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Cebimden paramı çıkardım. ‘Ama benim sadece beş param var. Bisiklet alınır mı bu parayla?’” (Orakçı, 2020: s.8) “O sırada Mert geldi. En değerli şeyini, ayısını uzattı: ‘Appi al’, dedi. Birden mutlu oldum.” (Orakçı, 2020: s.9).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert'in kendisi için çok değerli olan ayısını abisine verdiği görülmektedir. Mert'in bu tavrı, onun cömert bir çocuk olduğunu göstermektedir.

“Babam güldü: ‘Bunlar yetmez. Madem Mert sana yardım etti, benim de etmem lazım. Bisikletin kalan parasını ben tamamlarım.’ ‘Aslan babam’, diyerek boynuna sarıldım. (Orakçı, 2020: s.10).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in babasının maddi yardımı, cömert tavrı görülmektedir.

“Bir gün anneme böyle bir robot istediğimi söyledim.” (Orakçı, 2020: s.4).
“Hemen annemin yanına koştum. ‘Anneee!.. Odamda robot var, hem de konuşuyor’, dedim. Annem, ‘Evet Leventçiğim... Çok istediğin için aldık. İşlerimizde de yardım edecek bize’, dedi.” (Orakçı, 2020: s.6).

Yukarıdaki örnekte Levent istediği için ailesinin robot aldığı görülmektedir. Bu durum bize aile bireylerinin eli açık ve cömert insanlar olduklarını göstermektedir.

“Alın bakalım bu bayram harçlığınız, diyerek para verdi sonra da. Ben teşekkür ettim.” (Orakçı, 2020: s.5).

Yukarıdaki örnek cümlede bayram ziyaretinde çocuklara harçlık verildiği görülmektedir. Harçlık vermek cömertlik değerini yansıtmaktadır.

“Önce dedemlerin en yakınındaki eve gittik. Sıdika teyzenin elini öptük. Sıdika teyze bize para verdi. Çok mutlu olmuştum.” (Orakçı, 2020: s.7).

Yukarıdaki örnek cümlede bayram ziyaretinde çocuklara bayram harçlığı verildiği görülmektedir. Bayram harçlığı vermek cömertlik değerini yansıtmaktadır.

“Sonra da Sıdika teyzenin kızı bize şeker ikram etti. Mert şekerleri görünce çok sevindi. Tabaktan birkaç tane aldı.” (Orakçı, 2020: s.8).

İkram etmek, cömertliğin göstergesidir. Yukarıdaki örnek cümlede çocuklara şeker ikram edildiği anlaşılmaktadır.

“Sonra dedemlerin diğer komşularını da ziyaret ettik. Gittiğimiz yerlerde hem şeker hem de para veriyorlardı.” (Orakçı, 2020: s.9).

Yukarıdaki örnek cümlede bayram ziyaretinde ikram edilen şekerden ve verilen harçlıktan bahsedilmektedir. Bu da cömertlik değerini yansıtmaktadır.

“Babamdan top istedim. O da hem bana hem Mert’e top aldı. İkimiz de çok sevindik. Babama sarıldım, teşekkür ettim. Mert de, ‘Cici baba’, dedi. Mert teşekkür edemediği için ‘cici’ diyor.” (Orakçı, 2020: s.3).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in babasından top istediği, babasının ise hem Levent'e hem de Mert'e top aldığı görülmektedir. Levent'in isteğini yerine

getirmesi, bir top yerine iki top alması, babasının eli açık ve cömert biri olduğunu göstermektedirler.

“Mert eve doğru koştu. Niçin koştuğunu anlamadım. Ben de arkasından gittim. Odasına girdi ve yatağının altından topunu çıkardı bana uzattı: ‘Appi, al’, dedi. (Orakçı, 2020: s.12).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert’in abisine kendi topunu verdiği görülmektedir. Levent’in topunun patlamasına üzülen Mert, cömert bir tavırla kendi topunu abisine vermiştir.

12. Dostluk Kurma ve İnsanlarla Yakın İlişki İçinde Olma

Aşağıda Orakçı’nın “Levent” serisinde dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Bu çok güzel bir bisiklet, Kâmil’, dedim. Yanımıza diğer arkadaşlar da gelmişti. Hepsi ‘Evet, çok güzel.’ dedi.” (Orakçı, 2020: s.6).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent’in ve diğer arkadaşlarının Kâmil ile yakınlık kurduğu, bisikletine övgüde bulundukları görülmektedir.

“Hava çok güzeldi. Kâmil ve Mert’le parka gittik.” (Orakçı, 2020: s.2).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent’in kardeşi Mert ve en yakın arkadaşı, dostu Kâmil ile parka gittiği görülmektedir. Bu cümle ile Kâmil ile Levent’in yakın ilişki içinde oldukları anlaşılmaktadır.

“Kamil’in hâline üzüldüm. Ne yapsam da keyfini yerine getirsem diye düşünmeye başladım. O sırada salıncakların boşaldığını gördüm. Hemen Kamil’e seslendim: ‘Kâmil koş! Salıncakları kapalım!’” (Orakçı, 2020: s.5).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent’in; dostu Kâmil için üzüldüğü, onu mutlu görmek istediği anlaşılmaktadır. Kâmil’in keyfini yerine getirmek için çözüm aramaktadır.

“Dördümüz salıncağın önüne gelmiştik ki beklenmedik bir şey oldu. İki küçük çocuk aramızdan sıyrılıp önümüze geçti. Dördümüz şaşkın şaşkın bakarken onlar salıncakları kaptılar.” (Orakçı, 2020: s.8). “Canımız sıkıldı. ‘Gel, Kâmil gidelim’,

dedim. O sırada çocuklardan biri, ‘Beraber oyun oynayalım mı’, diye sordu.” (Orakçı, 2020: s.9).

Yukarıdaki örnek cümlede iki çocuğun Kâmil ve Levent ile dostluk kurmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır.

“Ağaçların yanına gidince birlikte köşe kapmaca oynamaya başladık. Önce ben ebe oldum. Onlar ağaçtan ağaca geçerken ben de boşalan ağacı kapmaya çalıştım. Sonra Hayri, Osman, Kâmil ebe oldu.” (Orakçı, 2020: s.13).

Bir önceki cümlede iki çocuğun Kâmil ve Levent ile dostluk kurmaya çalıştığı görülmüştü. Yukarıdaki örnek cümlede ise dostluk kurduklarını ve birlikte oyun oynadıkları görülmektedir.

“Biraz sonra bizi gören başka çocuklar da oyunumuza katıldılar. Çok kalabalık olduk.” (Orakçı, 2020: s.14).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent ve arkadaşları oyun oynarken başka çocukların da yanlarına geldiği, dostluk kurdukları görülmektedir.

“O günden sonra Hayri ve Osman, bizim yakın arkadaşımız oldu. İyi ki varlar hepsini çok seviyorum.” (Orakçı, 2020: s.15).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent, dostlarına olan sevgisini dile getirmiş, yakınlığını belirtmiştir.

Odasına doğru giderken, ‘Kamil’in odasına girmeyin Leventçiğim. Hastalığı bulaşabilir’, dedi annesi. (Orakçı, 2020: s.7). “Kâmil benim en iyi arkadaşım. Onun nasıl olduğunu öğrenmem lazım. Yavaşça odasının kapısını açtım. Kapıdan Mert’le birlikte Kamil’e baktık.” (Orakçı, 2020: s.8).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent, arkadaşı Kâmil hasta olduğu için endişelenmekte, onu görmek istemektedir. Bu cümle ile aralarındaki dostluk bağı anlaşılmaktadır.

“Ne kadar güzel topun var Levent!’ Bir baktım, arkadaşım Hayri beni izliyordu. Yanında da annesi vardı. ‘Sen de gel Hayri, beraber oynayalım’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.5).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent oyununa arkadaşını da davet etmekte, onunla yakın ilişki kurmak istemektedir.

“Ne kadar güzel topun var Levent!’ Bir baktım, arkadaşım Hayri beni izliyordu. Yanında da annesi vardı. ‘Sen de gel Hayri, beraber oynayalım’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.5). “Hayri, izin verecek mi, diye annesine baktı. Annesi gülümsedi: ‘Gidebilirsin Hayri. Birazdan alırım ben seni.’ Hayri hemen bizim bahçeye geldi. Birlikte oynamaya başladık.” (Orakçı, 2020: s.6).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent ile arkadaşı Hayri’nin birlikte oyun oynadıkları, aralarındaki dostluk ilişkisi görülmektedir.

13. Düşünceli Olma

Aşağıda Orakçı’nın “Levent” serisinde düşünceli olma değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Cebimden paramı çıkardım. ‘Ama benim sadece beş param var. Bisiklet alınır mı bu parayla?’” (Orakçı, 2020: s.8) “O sırada Mert geldi. En değerli şeyini, ayısını uzattı: ‘Appi al’, dedi. Birden mutlu oldum.” (Orakçı, 2020: s.9).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert’in, abisi Levent’e ayısını verdiği görülmektedir. Abisinin bisiklet alamayacağını düşünen Mert, düşünceli bir tavır ile ona yardım etmeye çalışmaktadır.

“Kamil’in hâline üzuldüm. Ne yapsam da keyfini yerine getirsem diye düşünmeye başladım. O sırada salıncakların boşaldığını gördüm. Hemen Kamil’e seslendim: ‘Kâmil koş! Salıncakları kapalım!’” (Orakçı, 2020: s.5).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent’in, arkadaşı Kamil’i düşündüğü, onu mutlu etmek için çabaladığı anlaşılmaktadır.

“Burada bir sürü ağaç var. Köşe kapmaca oynayabiliriz!” (Orakçı, 2020: s.10). “Anneme haber verdik.” (Orakçı, 2020, s.11).

Yukarıdaki örnek cümlede çocuklar gittikleri yeri annesine haber vermektedir. Annesinin merak etmemesi için söyleyerek gitmeleri düşünceli olduklarının göstergesidir.

“Birkaç gündür yağmur yağıyordu. Annem hasta oluruz diye dışarıya çıkmamıza izin vermiyordu. Evde oturmaktan çok sıkılmışım.” (Orakçı, 2020: s.2).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent ve Mert’in annesinin düşünceli tavrı görülmektedir. Anneleri, hasta olmalarından endişelendiği için dışarı çıkmalarına izin vermemektedir.

“Annem yanımıza geldi. ‘Benim oğullarımın canı çok mu sıkılmış’, diye sordu. ‘Evet anne çok sıkıldık’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.4). “Kâmillere gitmek ister misiniz, diye sordu annem. Çok sevindim. ‘İsteriz! Aslan anne, diye boynuna sarıldım.” (Orakçı, 2020: s.5).

Yukarıdaki örnek cümlede çocukların sıkıldığını anlayan anne, onları mutlu etmek için çözüm üretmektedir. Annenin bu tavrı düşünceli biri olduğunu göstermektedir.

Odasına doğru giderken, ‘Kâmil’in odasına girmeyin Leventçiğim. Hastalığı bulaşabilir’, dedi annesi. (Orakçı, 2020: s.7). “Kâmil benim en iyi arkadaşım. Onun nasıl olduğunu öğrenmem lazım. Yavaşça odasının kapısını açtım. Kapıdan Mert’le birlikte Kamil’e baktık.” (Orakçı, 2020: s.8).

Yukarıdaki örnek cümlede annenin çocuklara hastalık bulaşmasından endişelenmesi, Levent’in ise arkadaşının yanında olmak istemesi düşünceli olma değerini yansıtmaktadır.

“Kâmil! Ne oldu sana, dedim. O sırada annem geldi.” (Orakçı, 2020: s.10). “Evladım, Kâmil hasta görmüyor musunuz, rahatsız etmeyin, diyerek bizi odadan çıkardı.” (Orakçı, 2020: s.11).

Hasta ziyaretlerinin kısası makbuldür. Levent’in hasta arkadaşının yanına gitmesi ve annesinin Levent’ten Kâmil’i rahatsız etmemesini istemesi düşünceli bir davranıştır.

“Aklım Kâmil’deydi. Onun yanına gitmek, neyi olduğunu öğrenmek istiyordum.” (Orakçı, 2020: s.11).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent’in, arkadaşı Kâmil’i düşündüğüne, onun için endişelendiğine, yanında olmak istediğine şahit olunmaktadır.

“Birden Mert odaya girdi. Beni Kamil’in yanında görünce korkarak, ‘Appiiii!.. Deel, diye bağırmaya başladı. Mert sus annem duyacak, desem de onu susturamadım. (Orakçı, 2020: s.13).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert’in Levent için endişelendiği, onun iyiliğini düşündüğü görülmektedir. Çünkü Levent, hastalığın bulaşma riskini göze alarak Kamil’in odasına girmiştir.

“O sırada annem geldi. Mert’in montunu giydirdi. Atkısını sardı. Tam şapkasını takmıştı ki Mert çıkarıp attı. Annem, ‘Bunu giymelisin’, diyerek şapkayı tekrar uzattı ama Mert giymeyi reddetti. Annem sinirlenmişti. Sesini yükseltti: ‘Mert hava çok soğuk... Dışarıda kar var, giy çabuk!’” (Orakçı, 2020: s.4).

Yukarıdaki örnek cümlede annenin düşünceli tavrı görülmektedir. Mert’in üşümesinden, hasta olmasından korkan anne, onu sıkı giydirmek istemektedir.

“Kardan adama sarıldı, kulaklarını tutarak, ‘Adam üşü, üşü’, dedi. ‘Mert kardan adamlar üşümez’, dedim ama inanmadı. Kardan adama daha da sıkı sarıldı.” (Orakçı, 2020: s.12).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert’in kardan adamın üşümesini istemediği, onu düşündüğü anlaşılmaktadır.

“Babam önce bereyi kardan adamın başına taktı. Sonra da battaniyeyle onu sardı. ‘Bak Mert, artık kardan adam üşümez’, dedi. Mert çok mutlu oldu.” (Orakçı, 2020: s.14).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert’in içini rahatlatmaya çalışan bir babaya ve kardan adamın üşümeyeceğini düşünüp mutlu olan bir çocuğun düşünceli tavrına şahit olunmaktadır.

“Oğlum kuzuya bakmak kedi, kuş beslemek gibi bir şey değil. Burada sıkılır o. Otlanabileceği geniş şeyler lazım. Yazık olur kuzuya.” (Orakçı, 2020: s.5).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent’in bahçede kuzu bakmak istemesi üzerine annesinin kuzunun yaşam alanını, iyiliğini düşündüğü anlaşılmaktadır.

“Mert’e baktım. Hala kuzuyla oynuyordu. Ama artık çok yorulmuştu. Ona eve girmesini söyledim. Hiç itiraz etmedi.” (Orakçı, 2020: s.6).

Yukarıdaki örnek cümlede kardeşi Mert'in yorulduğunu anlayan Levent, düşünceli bir tavırla ondan eve girmesini istemektedir.

“Annem bana seslendi: ‘Kuzu annesini özlemiştir Levent, dedi.’ Annem haklıydı. Ben de annemden ayrı kalsam ben de üzülürdüm.” (Orakçı, 2020: s.12).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in annesinin kuzuyu düşünmesi, Levent'in de empati kurarak annesine hak vermesi düşünceli olma değerini yansıtmaktadır.

“Babam sürpriz yapmayı çok sever. Geçenlerde de anneme sürpriz yemek yaptı. Annem çok mutlu oldu. ‘Annemi mutlu etmek için ben de sürpriz yapabilirim.’ diye düşündüm.” (Orakçı, 2020: s.2).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in babasının sürpriz yaparak eşini mutlu ettiği görülmektedir. Bu tavrı oldukça düşünceli biri olduğunu yansıtmaktadır. Aynı şekilde Levent'in sürpriz yaparak annesini mutlu etmek istemesi de düşünceli olduğunu göstermektedir.

“Annem mutfak topladı, sonra da bize kahvaltı hazırladı. Ben de ona az da olsa yardım ettim.” (Orakçı, 2020: s.14).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in annesini düşünerek ona yardımcı olmaya çalıştığına şahit olunmaktadır.

“Babamdan top istedim. O da hem bana hem Mert'e top aldı. İkimiz de çok sevindik. Babama sarıldım, teşekkür ettim. Mert de, ‘Cici baba’, dedi. Mert teşekkür edemediği için ‘cici’ diyor.” (Orakçı, 2020: s.3).

Yukarıdaki örnek cümlede babanın, çocuğunun isteğini yerine getirmesi, Levent'e top alınca Mert'e de alması düşünceli biri olduğunu göstermektedir.

“Mert eve doğru koştu. Niçin koştuğunu anlamadım. Ben de arkasından gittim. Odasına girdi ve yatağının altından topunu çıkardı bana uzattı: ‘Appi, al’, dedi. (Orakçı, 2020: s.12).

Yukarıdaki örnek cümlede abisinin topunun patladığını gören Mert'in düşünceli bir tavır ile kendi topunu Levent'e verdiği görülmektedir.

“O sırada annem bizi yanına çağırdı. Bize bir sürprizi olduğunu söyledi. Sonra patlayan topumu ortasından kesti. Mert'le bana şapka yaptı.” (Orakçı, 2020: s.14).

Yukarıdaki örnek cümlede topun patlaması üzerine çocuklarının üzülmelerini istemeyen bir annenin düşünceli tavrı ile bulduğu çözüme şahit olunmaktadır.

14. Anlayışlı Olma

Hayatta istenilen her şey olmayabilir, beklenmeyen durumlarla karşılaşılabilir. Karşılaşılan bu olaylar, durumlar karşısında ne tepki verileceği oldukça önemlidir. Olumsuz bir tepki vermek, karşıdaki kişiyi anlamamak sağlıklı iletişim kurulmasını engeller. Bu sebeple anlayışlı olmak, empati yapmak, hoşgörülü davranmak çok daha iyi sonuçlara ulaşılmasını sağlar.

Anlayış göstermek, *Türkçe Sözlük*'te “Yapılan, istenilen veya söylenilen bir şeyi hoşgörüyle karşılamak” şeklinde ifade edilmiştir.

Aşağıda Orakçı'nın “Levent” serisinde anlayışlı olma değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Dükkânın her tarafı bisiklet doluydu. Nereye bakacağımı şaşırdım. O sırada kırmızı bir bisiklete gözüm takıldı. Parıl parıl parlıyordu. Babama gösterdim.” (Orakçı, 2020: s.11). “Babam: ‘O çok pahalı Leventçiğim ama bak bunu alabiliriz’, diye başka bir bisiklet gösterdi.” (Orakçı, 2020: s.12). “Bu bisiklet öbürü kadar parlamıyordu ama ‘Peki’ dedim.” (Orakçı, 2020: s.13).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in babasına karşı anlayışlı davrandığı ve istemediği bisikleti almayı kabul ettiği görülmektedir.

“Annem her gün çok sevdiğim iki çizgi filmi izlememe izin veriyor.” (Orakçı, 2020: s.2).

Yukarıdaki örnek cümle ile Levent'in annesinin teknolojik aletler konusunda duyarlı davrandığı anlaşılmaktadır. Annesi ölçülü şekilde de olsa sevdiği çizgi filmleri izletmekte, bu konuda anlayış göstermektedir.

“Ne kadar güzel topun var Levent!’ Bir baktım, arkadaşım Hayri beni izliyordu. Yanında da annesi vardı. ‘Sen de gel Hayri, beraber oynayalım’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.5). “Hayri, izin verecek mi, diye annesine baktı. Annesi gülümsedi: ‘Gidebilirsin Hayri. Birazdan alırım ben seni.’ Hayri hemen bizim bahçeye geldi. Birlikte oynamaya başladık.” (Orakçı, 2020: s.6).

Yukarıdaki örnek cümlede annesinin Hayri'ye olan anlayışlı tavrı, ona izin verdiği görülmektedir.

“Mert kucağında topuyla pencereden bizi izliyordu. Canı oynamak istiyordu galiba.” (Orakçı, 2020: s.7). “Mert bana topunu vermemişti ama ben onu oyunumuza aldım. Ne de olsa o benim kardeşim.” (Orakçı, 2020: s.8).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert Levent'e topunu vermediği hâlde Levent'in ona anlayışlı davrandığı ve oyuna dâhil ettiği anlaşılmaktadır.

“Topu birbirimize atıyorduk. Düşüren yanıyordu. Mert birkaç kez düşürdü ama küçük olduğu için onu oyundan çıkarmadık.” (Orakçı, 2020: s.9).

Yukarıdaki örnek cümle ile Levent ve arkadaşlarının Mert'e gösterdikleri anlayışa şahit olunmaktadır.

15. Ölçülü Olma

Yaşanılan dünyaya bakıldığında her şeyin ölçülü ve bir denge içerisinde olduğu görülmektedir. Ölçülü olmak, hayatın her alanında olumlu sonuçlar doğuracak bir değerdir. Duygular, davranışlar dengeli ve ölçülü olduğunda hayal kırıklıkları, başarısızlıklar da daha az olacaktır.

Ölçülü, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1844) “Tutum ve davranışları uyumlu, dengeli olan; muvazeneli” şeklinde ifade edilmiştir. Ölçülü olmak, dikkatli, hassas, aşırılıklardan uzak, sakın ve düşünceli olmak da demektir. İslam dini; ölçüyü, orta yolu, orta hâli, insanın yaşantısında ve eylemlerinde mutedil olmasını esas alır. En büyük kaynağı İslam dini olan nasihat-nâmelerde şairler, kişinin ölçüyü, itidali koruması, nerede duracağını bilmesi, din de dâhil hiçbir şeyde aşırıya gitmemesi, tasarruflu ve kanaatkâr yaşaması, tükenmez bir hazine olan kanaatten ayrılmaması, ayağını yorganına göre uzatması, israftan ve cimrilikten kaçınması, dengeli olması, sınırları fark etmesi, ne istediğini bilen, açgözlülükten uzak bir yaşam sürdürmesi yönünde öğütler vermişlerdir (Emiroğlu, 2010: s.209).

Aşağıda Orakçı'nın “Levent” serisinde ölçülü olma değerinin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

“Annem her gün çok sevdiğim iki çizgi filmi izlememe izin veriyor.” (Orakçı, 2020: s.2).

Yukarıdaki örnek cümle ile Levent'in annesinin teknolojik aletler konusunda bilinçli olduğu ve bu konuda çocuğuna kısıtlamalar getirdiği görülmektedir. Annenin çocuğunu her gün iki çizgi film ile sınırlandırması ölçülü biri olduğunu yansıtmaktadır.

16. Duyarlılık

Bazı insanlar bazı konulara karşı daha hassastır, daha duyarlıdırlar. O konuya ehemmiyet verirler. Özellikle anne babalarda bu durum sıklıkla görülebilir. Örneğin; bazı anne babalar çocukların beslenme konusunu çok önemserler ve her zaman organik besinleri tercih ederler. Bu durum, bu konudaki duyarlılıklarını, hassasiyetlerini göstermektedir.

Duyarlılık, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.729) “Duyarlı olma durumu; duygunluk, duyarlık, hassaslık, hassasiyet” şeklinde ifade edilmektedir.

Aşağıda Orakçı'nın “Levent” serisinde duyarlılık değerinin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

“Annem her gün çok sevdiğim iki çizgi filmi izlememe izin veriyor.” (Orakçı, 2020: s.2).

Çocukların gün içinde teknolojik aletlerle fazla ilgilenmesi olumsuz etkilere yol açabilir. Yukarıdaki örnek cümle ile Levent'in annesinin teknolojik aletler konusunda bilinçli, duyarlı olduğu ve kısıtlama getirdiği görülmektedir. Annenin çocuğunu her gün iki çizgi film ile sınırlandırması, ölçülü ve duyarlı biri olduğunu yansıtmaktadır.

17. Saygı (Büyüklerle Saygı)

Aşağıda Orakçı'nın “Levent” serisinde saygı (büyüklerle saygı) değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Dedem bizi görünce çok sevindi. Mert'le beraber koşup dedeme sarıldık. Sonra dedemin elini öptük.” (Orakçı, 2020: s.3).

El öpmek kültürümüzde saygıyı gösteren bir davranıştır. Yukarıdaki örnek cümlede de Levent ve Mert'in, dedelerinin elini öperek ona saygı gösterdikleri görülmektedir.

“Önce dedemlerin en yakınındaki eve gittik. Sıdika teyzenin elini öptük. Sıdika teyze bize para verdi. Çok mutlu olmuştum.”

El öpmek ve büyükleri ziyaret etmek kültürümüzde saygıyı gösteren davranışlardır. Yukarıdaki örnek cümlede de Levent ve Mert’in bir büyüğü ziyaret ettikleri, elini öperek saygı gösterdikleri görülmektedir.

“Ne kadar güzel topun var Levent!’ Bir baktım, arkadaşım Hayri beni izliyordu. Yanında da annesi vardı. ‘Sen de gel Hayri, beraber oynayalım’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.5). “Hayri, izin verecek mi, diye annesine baktı. Annesi gülümsedi: ‘Gidebilirsin Hayri. Birazdan alırım ben seni.’ Hayri hemen bizim bahçeye geldi. Birlikte oynamaya başladık.” (Orakçı, 2020: s.6).

Yukarıdaki örnek cümlede Hayri’nin izin verecek mi diye annesine bakması, onun onayını beklemesi annesine saygı duyduğunun bir göstergesidir.

a. Saygı (Hak ve Özgürlüklere Saygı)

Tüm insanlar, temel hak ve özgürlüklere sahiptir. Her birey; istekleri, seçimleri konusunda bağımsız olmak ister, engellenmek istemez. Aynı zamanda karşıdaki kişiden bu duruma saygı göstermesi beklenir. Çocuklar hususunda onların gelişimi için bazı konuları kısıtlamak gerekebilir. Bu durumda sınırların bilinmesi, bunun doğru bir yaklaşımla yapılması gerekir. Örneğin; ekran konusunda kısıtlama yapıldığında ortak bir paydada buluşmak, hak ve özgürlüklerine saygı gösterdiğini hissettirmek önemlidir.

Hak, *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.1027) “Verilmiş emekten doğan manevi yetki”, özgürlük ise *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.1869) “Herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya bağlı olmaksızın düşünme veya davranma, herhangi bir şarta bağlı olmama durumu; azadlık” şeklinde ifade edilmektedir.

Aşağıda Orakçı’nın “Levent” serisinde saygı (hak ve özgürlüklerle saygı) değerinin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

“Annem her gün çok sevdiğim iki çizgi filmi izlememe izin veriyor.” (Orakçı, 2020: s.2).

Her birey, istediği şeyi yapma konusunda hak ve özgürlüklere sahip olmalıdır. Bunun yanı sıra iyiliğimiz için koyulan bazı sınırlandırmalar olabilir. Yukarıdaki

örnek cümleye bakıldığında annesinin Levent’i sınırlandırmasının yanı sıra onun hak ve özgürlüklerine saygı duyarak, ona sevdiği çizgi filmi izlettiği anlaşılmaktadır.

18. İtaatkârlık

Aşağıda Orakçı’nın “Levent” serisinde itaatkârlık değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Bir gün anneme böyle bir robot istediğimi söyledim.” (Orakçı, 2020: s.4). “Hemen annemin yanına koştum. ‘Anneee!.. Odamda robot var, hem de konuşuyor’, dedim. Annem, ‘Evet Leventçiğim... Çok istediğin için aldık. İşlerimizde de yardım edecek bize’, dedi.” (Orakçı, 2020: s.6).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent’in isteğini söylemesi üzerine annesinin isteğini yerine getirdiği görülmektedir. Bu da istenilenin yapılmasından dolayı itaat değerine uygundur.

“Annem güldü. Masadaki kumbaramı getirdi.” (Orakçı, 2020: s.13). “Şimdi kumbaranın karnını doyuralım, dedi. Ben de paralarımın hepsini kumbaraya attım.” (Orakçı, 2020: s.14).

Levent’in annesi “Şimdi kumbaranın karnını doyuralım” sözüyle Levent’in paralarını kumbaraya atmasını istemektedir. Levent de annesinin sözünü dinleyerek paralarını kumbaraya atmış, dolayısıyla annesine itaat etmiştir.

“Yağmur biraz azalınca tekrar sordum: ‘Dışarı çıkabilir miyiz anne?’ ‘Yağmur kesilsin ondan sonra’, dedi annem.” (Orakçı, 2020: s.2). “Yağmur kesilecek mi, diye pencere kenarında beklemeye başladık.” (Orakçı, 2020: s.2).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent’in annesinden dışarı çıkmak için izin istediği, annesinin de bir şart ile isteğini kabul ettiği görülmektedir.

“Abi yakala’ demek istiyordu. Peşinden koşmaya başladım. Mert yakalanmayı sevmiyordu. Ben de yavaş yavaş koşuyordum.” (Orakçı, 2020: s.4).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert’in, abisi Levent’e onu yakalamasını istediğini söylediği görülmektedir. Levent de kardeşinin sözüne itaat etmiş ve peşinden koşmaya başlamıştır.

“Mert’e baktım. Hala kuzuyla oynuyordu. Ama artık çok yorulmuştu. Ona eve girmesini söyledim. Hiç itiraz etmedi.” (Orakçı, 2020: s.6).

Yukarı örnek cümlede Levent, Mert’e eve girmesini söylemiş, Mert de abisinin sözünü dinleyerek ona itaat etmiştir.

“Babamdan top istedim. O da hem bana hem Mert’e top aldı. İkimiz de çok sevindik. Babama sarıldım, teşekkür ettim. Mert de, ‘Cici baba’, dedi. Mert teşekkür edemediği için ‘cici’ diyor.” (Orakçı, 2020: s.3).

Yukarıdaki örnek cümlede babasının Levent’in isteğini yerine getirdiği, sözüne itaat ettiği anlaşılmaktadır.

“Ne kadar güzel topun var Levent!’ Bir baktım, arkadaşım Hayri beni izliyordu. Yanında da annesi vardı. ‘Sen de gel Hayri, beraber oynayalım’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.5). “Hayri, izin verecek mi, diye annesine baktı. Annesi gülümsedi: ‘Gidebilirsin Hayri. Birazdan alırım ben seni.’ Hayri hemen bizim bahçeye geldi. Birlikte oynamaya başladık.” (Orakçı, 2020: s.6).

Yukarıdaki örnek cümlede annesinin Hayri’nin isteğine onay verdiği görülmektedir.

“O sırada Hayri’nin annesi geldi. Hayri’yi çağırdı, eve gittiler.” (Orakçı, 2020: s.11).

Bir önceki cümlede annesinin Hayri’nin isteğine onay verdiği, birazdan onu alacağını söylediği görülmüştür. Yukarıdaki cümlede ise annesinin Hayri’yi eve çağırdığı, Hayri’nin de annesinin sözüne itaat ederek eve gittiği görülmektedir.

19. Adaletli Olma

Aşağıda Orakçı’nın “Levent” serisinde adaletli olma değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Kahvaltıdan sonra robotla birlikte resim yaptık. Ben daha başlamadan o kendi resmini bitiriverdi. Resmi de benimkilerden daha güzel oldu. Bu pek hoşuma gitmedi.” (Orakçı, 2020: s.7). “Hevesim kaçtı. Resmimi yarım bıraktım. Robot hemen kendi resmini anneme götürdü. Annem benimki yerine onun resmini astı. Bu işe canım çok sıkıldı.” (Orakçı, 2020: s.8).

Yukarıdaki örnek cümlede robotun resmi tamamlayarak Levent'in annesine götürdüğü anlaşılmaktadır. Levent resmini tamamlamış, üstelik robotun resmi onunkinden daha güzel olmuştur. Bu durumda annesinin Levent'in resmi yerine robotun resmini asması adaletin göstergesidir.

“Ağaçların yanına gidince birlikte köşe kapmaca oynamaya başladık. Önce ben ebe oldum. Onlar ağaçtan ağaca geçerken ben de boşalan ağacı kapmaya çalıştım. Sonra Hayri, Osman, Kâmil ebe oldu.” (Orakçı, 2020: s.13).

Yukarıdaki örnek cümlede çocukların oyunda sırayla ebe oldukları görülmektedir. Bu durumda adaletli olma değerini yansıtmaktadır.

“Oyuncak, oyuncak!..’ ‘Evet, hadi biz de onu korkutalım’, dedim. İkimiz de korkuluğun karşısına geçtik, ‘Ööööö’, yapıp ellerimizi salladık.” (Orakçı, 2020: s.13).

Levent ile Mert, korkuluk ile karşılaşmış ve ondan çok korkmuşlardır. Yukarıdaki örnek cümlede çocukların adaleti sağlamak amacıyla korkuluğu korkutmak istedikleri görülmektedir.

20. Nezaket ve Görgü Kuralları

Aşağıda Orakçı'nın “Levent” serisinde nezaket ve görgü kuralları değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Annem beni görünce, ‘Karşıdaki fırından ekmek alır mısın’, diye sordu. ‘Alırım’, dedim sevinçle.” (Orakçı, 2020: s.9).

Yukarıdaki örnek cümlede annesinin Levent'e bir ricada bulunduğu görülmektedir. İsteğini rica ederek belirtmesi, nezaket ve görgü kuralları değerini yansıtmaktadır.

“Alın bakalım bu bayram harçlığınız, diyerek para verdi sonra da. Ben teşekkür ettim.” (Orakçı, 2020: s.5).

Yukarıdaki örnek cümlede bayramda harçlık alan Levent'in teşekkür ettiği görülmektedir. Teşekkür etmek, nezaket ve görgü kurallarından biridir.

“Hemen onları kuzunun olduğu yere götürdüm.” (Orakçı, 2020: s.13).
“Komşumuz teşekkür etti. Kuzuyu istediğimiz zaman gidip sevebileceğimizi söyledi. Çok mutlu oldum.” (Orakçı, 2020: s.14).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in komşusuna kuzusunu teslim ettiği anlaşılmaktadır. Komşusu bu durum karşısında teşekkür ederek ve istedikleri zaman sevebileceklerini söyleyerek nezaket ve görgü kurallarına uygun davranmıştır.

“Babamdan top istedim. O da hem bana hem Mert’e top aldı. İkimiz de çok sevindik. Babama sarıldım, teşekkür ettim. Mert de, ‘Cici baba’, dedi. Mert teşekkür edemediği için ‘cici’ diyor.” (Orakçı, 2020: s.3).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in isteğini yerine getiren babasına teşekkür ettiği, Mert'in de teşekkür anlamında ‘cici’ dediği görülmektedir. Çocukların babalarına sarılıp ona teşekkür etmeleri, nezaket ve görgü kuralları değerini yansıtmaktadır.

21. Yenilik Arayışı

Yenilik arayışı değeri, Schwartz’ın değer sınıflandırmasında uyarılım kısmında yer almaktadır. İnsanlar bir süre sonra monotonluktan sıkılabilmekte ve yenilik arayışı içerisinde olabilmektedirler. Özellikle çocuklar yetişkinlere göre yaşamlarında daha fazla heyecan verici olayları isterler ve yenilik arayışında olabilirler. Yeni bir oyuncak, yeni bir yemek, yeni bir arkadaş vb. şeyler onları mutlu etmektedir.

Aşağıda Orakçı’nın “Levent” serisinde yenilik arayışı değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Parka gittiğimiz için çok sevinçliydik. Ama oyuncakları görünce sevincimiz uçup gitti. Hepsi doluydu.” (Orakçı, 2020: s.2) “Biz de başka oyun oynayalım, diye düşündük ve saklambaç oynamaya karar verdik.” (Orakçı, 2020: s.3).

Yukarıdaki örnek cümlede parktaki oyuncakların dolu olduğunu gören çocuklar, oyuncakların boşalmasını beklemek yerine yeni bir fikir düşünerek saklambaç oynamaya karar veriyorlar. Bu da onların yeniliğe açık yapıda olduklarını göstermektedir.

“O sırada annem bizi yanına çağırdı. Bize bir sürprizi olduğunu söyledi. Sonra patlayan topumu ortasından kesti. Mert’le bana şapka yaptı.” (Orakçı, 2020: s.14). “Artık bahçeye çıkıp Mert’in topuyla oyun oynuyoruz. Onu henüz patlatmadık. Şapkalarımız da bizi güneşten koruyor!” (Orakçı, 2020: s.15).

Topu patlayan Levent, bu duruma çok üzölmüştür. Yukarıdaki örnek cümlede annesinin yeni bir fikir üreterek patlayan topu şapkaya çevirdiği görölmektedir. Bu durum, yenilik arayışı değeriini yansıtmaktadır.

22. Birlik ve Beraberlik

Aşağıda Orakçı'nın "Levent" serisinde birlik ve beraberlik değeriinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

"Canımız sıkıldı. 'Gel, Kâmil gidelim', dedim. O sırada çocuklardan biri, 'Beraber oyun oynayalım mı', diye sordu." (Orakçı, 2020: s.9).

Kâmil ve Levent, parkta salıncakları başka çocuklara kaptırmışlardır. Yukarıdaki örnek cümlede ise salıncakları kaptıran diğer iki çocuğun birlik olarak oyun oynamayı teklif ettiği görölmektedir.

"Biraz sonra bizi gören başka çocuklar da oyunumuza katıldılar. Çok kalabalık olduk." (Orakçı, 2020: s.14).

Bir önceki cümleinin devamı niteliğindeki bu cümlede, birlik olarak oyun oynayan çocuklara yeni çocukların dâhil olmak istediği görölmektedir. Bu durum, birlik ve beraberlik değeriini yansıtmaktadır.

"Bayramları çok seviyorum. Babam her bayram bizi köye götürüyor. Dedemler orada oturuyorlar. Bu bayram sabahı da hep birlikte arabamıza bindik ve köye gittik." (Orakçı, 2020: s.2).

Yukarıdaki örnek cümlede bayramda bir arada olmak için hep birlikte yola çıkan Levent ve ailesi görölmektedir.

"Biraz sonra hep birlikte kahvaltı masasına oturduk." (Orakçı, 2020: s.6).

Yukarıdaki örnek cümlede 'hep birlikte' sözüyle birlik ve beraberliğin vurgulandığı anlaşılmaktadır.

"Yerden kocaman bir kartopu yuvarladım. Sonra da Mert'le beraber birer tane daha hazırladık." (Orakçı, 2020: s.10).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in önce tek başına, sonra kardeşi Mert ile beraber kartopu yaptığı görölmektedir. Buradan kardeşlerin birlik ve beraberliği anlaşılmaktadır.

“Sabah erkenden kalktım. Hava çok güzeldi. Hemen gidip Mert’i kaldırdım. Elimizi yüzümüzü yıkadıktan sonra mutfağa gittik. Her beraber kahvaltı ettik.” (Orakçı, 2020: s.2).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent’in hep beraber kahvaltı yaptıklarını söylemesi, ailedeki birlik ve beraberliğin göstergesidir.

“Ne kadar güzel topun var Levent!’ Bir baktım, arkadaşım Hayri beni izliyordu. Yanında da annesi vardı. ‘Sen de gel Hayri, beraber oynayalım’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.5).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent’in, arkadaşısı Hayri ile beraber oyun oynamak istemesi birlik ve beraberlik değerini yansıtmaktadır.

“Ne kadar güzel topun var Levent!’ Bir baktım, arkadaşım Hayri beni izliyordu. Yanında da annesi vardı. ‘Sen de gel Hayri, beraber oynayalım’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.5). “Hayri, izin verecek mi, diye annesine baktı. Annesi gülümsedi: ‘Gidebilirsin Hayri. Birazdan alırım ben seni.’ Hayri hemen bizim bahçeye geldi. Birlikte oynamaya başladık.” (Orakçı, 2020: s.6).

Bir önceki cümlelerin devamı niteliğindeki bu cümlede de Levent ile Hayri’nin birlikte oyun oynamaya başladıkları görülmektedir. Burada arkadaşlar arasındaki birlik ve beraberlik gözler önüne serilmiştir.

23. Kültürel Değerleri Koruma ve Geliştirme

Aşağıda Orakçı’nın “Levent” serisinde kültürel değerleri koruma ve geliştirme değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Bayramları çok seviyorum. Babam her bayram bizi köye götürüyor. Dedemler orada oturuyorlar. Bu bayram sabahı da hep birlikte arabamıza bindik ve köye gittik.” (Orakçı, 2020: s.2).

Bayramlarda aile ile bir arada olmak, aile büyüklerini ziyaret etmek; kültürel değerlerimizden biridir. Yukarıdaki örnek cümlede Levent ve ailesinin bayram sabahı dedelerini ziyarete gittikleri görülmektedir.

“Dedem bizi görünce çok sevindi. Mert’le beraber koşup dedeme sarıldık. Sonra dedemin elini öptük.” (Orakçı, 2020: s.3).

Büyüklerin elini öpmek saygıyı gösteren önemli kültürel değerlerimizden biridir. Bir önceki cümlenin devamı niteliğindeki bu cümlede de Levent ve Mert'in, dedelerinin elini öptüklerine şahit olunmaktadır.

Sonra dedemin elini öptük.” (Orakçı, 2020: s.3). “Alın bakalım bu bayram harçlığımız, diyerek para verdi sonra da. Ben teşekkür ettim.” (Orakçı, 2020: s.5).

Bayram harçlığı, geçmişten günümüze kadar devamlılığını sürdüren kültürel bir değerdir. Eli öpülen büyüklerimiz bayram harçlığı vererek bu geleneği sürdürmüşlerdir. Yukarıdaki örnek cümlede Levent ve Mert; dedelerinin elini öpmekte, dedeleri ise onlara bayram harçlığı vermektedir.

“Kahvaltıdan sonra babam, ‘Hadi komşularla bayramlaşalım’, dedi.” (Orakçı, 2020: s.6).

Komşuları ziyaret etmek, onlarla bayramlaşmak da önemli kültürel değerlerimizdendir. Yukarıdaki örnek cümlede de bu geleneğin sürdürüldüğü görülmektedir.

“Önce dedemlerin en yakınındaki eve gittik. Sıdika teyzenin elini öptük. Sıdika teyze bize para verdi. Çok mutlu olmuştum.” (Orakçı, 2020: s.7).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent ve ailesinin, komşuları Sıdika teyzeyi ziyaret ettikleri, elini öptükleri ve ondan bayram harçlığı aldıkları görülmektedir. Buradan kültürel değerlerin korunduğu anlaşılmaktadır.

“Sonra da Sıdika teyzenin kızı bize şeker ikram etti. Mert şekerleri görünce çok sevindi. Tabaktan birkaç tane aldı.” (Orakçı, 2020: s.8).

Misafire ikramda bulunmak önemli kültürel değerlerden biridir. Yukarıdaki cümlede ziyarete gittikleri Sıdika teyzenin kızının onlara şeker ikram ettiği görülmektedir.

“Sonra dedemlerin diğer komşularını da ziyaret ettik. Gittiğimiz yerlerde hem şeker hem de para veriyorlardı.” (Orakçı, 2020: s.9).

Yukarıdaki örnek cümlede diğer komşuların da ziyaret edilerek, kültürel değerlerin sürdürüldüğü görülmektedir.

24. Ziyarete Bulunma

Aşağıda Orakçı'nın "Levent" serisinde ziyarete bulunma değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

"Bayramları çok seviyorum. Babam her bayram bizi köye götürüyor. Dedemler orada oturuyorlar. Bu bayram sabahı da hep birlikte arabamıza bindik ve köye gittik." (Orakçı, 2020: s.2).

Ziyarete bulunma, önemli kültürel değerler arasında yer alır. Yukarıdaki örnek cümlede Levent ve ailesinin bayram sabahı dedelerini ziyaret etmek için köye gittikleri anlaşılmaktadır.

"Önce dedemlerin en yakınındaki eve gittik. Sıdika teyzenin elini öptük. Sıdika teyze bize para verdi. Çok mutlu olmuştum." (Orakçı, 2020: s.7).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent ve ailesinin, komşuları olan Sıdika teyzeyi ziyaret ettikleri görülmektedir.

"Sonra dedemlerin diğer komşularını da ziyaret ettik. Gittiğimiz yerlerde hem şeker hem de para veriyorlardı." (Orakçı, 2020: s.9).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent ve ailesinin, diğer komşuları da ziyaret ettiği görülmektedir.

25. Misafirperverlik

Aşağıda Orakçı'nın "Levent" serisinde misafirperverlik değerinin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

"Sonra da Sıdika teyzenin kızı bize şeker ikram etti. Mert şekerleri görünce çok sevindi. Tabaktan birkaç tane aldı." (Orakçı, 2020: s.8).

Toplumda misafirperverlik önemli bir yer tutmaktadır. İkramda bulunma, misafirperverlik için en önemli değerlerden biridir. Yukarıdaki örnek cümlede Sıdika teyzenin kızı, misafirlere şeker ikram etmektedir. Bu da misafirperverliklerine kanıt niteliğindedir.

26. Temkinli ve Dikkatli Olma

Aşağıda Orakçı'nın "Levent" serisinde temkinli ve dikkatli olma değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Birkaç gündür yağmur yağıyordu. Annem hasta oluruz diye dışarıya çıkmamıza izin vermiyordu. Evde oturmaktan çok sıkılmıştım.” (Orakçı, 2020: s.2).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent’in annesinin hasta olmamaları için tedbirli davrandığı, kardeşiyle dışarıya çıkmalarına izin vermediği görülmektedir.

“İçeri girince Kâmil’i göremedim. Annesine sordum: ‘Ayşe teyze, Kâmil evde yok mu? ‘Kâmil odasında Levent. Hasta...’ ‘Hasta mı!..’ Kâmil’i merak ettim. Odasına doğru giderken, ‘Kâmil’in odasına girmeyin Leventçğim. Hastalığı bulaşabilir’, dedi annesi. (Orakçı, 2020: s.7).

Yukarıdaki cümlede Kâmil’in annesinin “Kâmil’in odasına gitmeyin, hastalığı bulaşabilir.” demesi tedbirli ve dikkatli davrandığını göstermektedir.

“O sırada annem geldi. Mert’in montunu giydirdi. Atkısını sardı. Tam şapkasını takmıştı ki Mert çıkarıp attı. Annem, ‘Bunu giymelisin’, diyerek şapkayı tekrar uzattı ama Mert giymeyi reddetti. Annem sinirlenmişti. Sesini yükseltti: ‘Mert hava çok soğuk... Dışarıda kar var, giy çabuk!’” (Orakçı, 2020: s.4).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert’in hastalanmasını, üşümesini istemeyen annesinin aldığı tedbirler görülmektedir.

“Mert’in elinden tuttum. Bahçeye çıktık. Mert kara çok dikkatli basıyor, yavaş yavaş yürüyordu.” (Orakçı, 2020: s.6).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert’in düşmemek için temkinli ve dikkatli olduğu anlaşılmaktadır.

“Mert’in ilk defa topu oldu. Ona bir şey olacak diye çok korkuyordu. Bir gün, ‘Hadi Mert topunla oynayalım’, dedim. Ama o, ‘Benim benim’, deyip vermedi topunu.” (Orakçı, 2020: s.4).

Yukarıdaki örnek cümlede topuna zarar geleceğinden endişelenen Mert’in temkinli davranarak topu vermek istemediği görülmektedir.

27. Pişmanlık

Pişmanlık duymak, yapılan yanlışın veya eksiğin telafi edilmesinde önemli rol oynar. Değiştirilemeyen bir durum olsa bile pişmanlık değeri bizim için bir öğrettir. Hatalardan ders çıkarılmasını, eksiklerin tamamlanmasını sağlar.

Pişman, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1929) “Yaptığı bir işin veya davranışın olumsuz sonucunu görerek üzülen; nadim” şeklinde ifade edilmektedir. “Pişmanlık, çok güzel bir değerdir. İnsanoğlu kusursuz bir varlık değildir çünkü. Bazı kusurları, yanlış ve eksiklerinin olması çok normaldir. Önemli olan, eksilerinden ders almayı başarıp onları artıya çevirmeye çalışmasıdır. İnsanoğlu kusursuz değildir. Bu nedenle hayatı boyunca birçok hata yapabilir. Önemli olan, yaptığı hatalardan dolayı pişmanlık duyması ve bir daha aynı hataları, yapmamaya çalışmasıdır” (Katı, 2023: s.165).

Aşağıda Orakçı'nın “Levent” serisinde pişmanlık değerinin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

“Ben hastayken yağmur da kesildi. Hava çok güzel oldu. Ama tabii ben dışarı çıkamadım. Keşke annemin sözünü dinleseydim.” (Orakçı, 2020: s.15).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in, annesinin sözünü dinlemediği için pişman olduğu anlaşılmaktadır.

28. Yardımseverlik

Aşağıda Orakçı'nın “Levent” serisinde yardımseverlik değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Kardan adama sarıldı, kulaklarını tutarak, ‘Adam üşü, üşü’, dedi. ‘Mert kardan adamlar üşümez’, dedim ama inanmadı. Kardan adama daha da sıkı sarıldı.” (Orakçı, 2020: s.12).

Yukarıdaki örnek cümlede kardan adamın üşüdüğünü düşünen Mert, ona sarılarak onu ısıtmaya çalışmaktadır. Bu da Mert'in yardımsever olduğunu göstermektedir.

“Hemen Mert'e açıkladım: ‘Bak Mert gerçek adam değil bu. İçi saman dolu. Mert hâlâ anlamamıştı. Korkuyla bakıyordu. ‘Mert oyuncak o, dokun bak’, dedim. Onu korkuluğa yaklaştırdım. Mert yavaşça dokundu, sonra gülmeye başladı.” (Orakçı, 2020: s.12).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert'in korkuluktan korkması üzerine abisi Levent ona yardımcı olmakta, korkmaması için açıklamalarda bulunmaktadır.

“Annem mutfağı topladı, sonra da bize kahvaltı hazırladı. Ben de ona az da olsa yardım ettim.” (Orakçı, 2020: s.14).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in mutfakta annesine yardımcı olduğu görülmektedir.

29. Kolaylaştırıcı Olma

Aşağıda Orakçı'nın "Levent" serisinde kolaylaştırıcı olma değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

"Kahvaltıdan sonra canımız bahçeye çıkmak istedi. Ben kendim giyindim. Mert daha küçük olduğu için onu annem giydirdi." (Orakçı, 2020: s.3).

Yukarıdaki örnek cümlede annesinin Mert'i giydirerek ona kolaylık sağladığı anlaşılmaktadır.

"Hemen Mert'e açıkladım: 'Bak Mert gerçek adam değil bu. İçi saman dolu. Mert hâlâ anlamamıştı. Korkuyla bakıyordu. 'Mert oyuncak o, dokun bak', dedim. Onu korkuluğa yaklaştırdım. Mert yavaşça dokundu, sonra gülmeye başladı.'" (Orakçı, 2020: s.12).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert'in korkmaması için çabalayan Levent, kolaylık sağlamak için Mert'in korkuluğa dokunmasını sağlamıştır.

"Buzdolabının kapağını açtım. Kahvaltılıklar üstteki raftaydı. Elimi uzattım ama yetişemedim. Masanın kenarındaki sandalyelerden birini aldım. Çekerek buzdolabının önüne getirdim." (Orakçı, 2020: s.4).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in boyu yetmediği için sandalyeyi buzdolabının önüne çektiği görülmektedir. Bu da kolaylaştırıcı olma değerini yansıtmaktadır.

"Hemen küçük taburemi alıp bahçeye çıktım. Ağaca uzandım. Bir tabak zeytin topladım." (Orakçı, 2020: s.8).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in zeytin toplamak için tabure kullanması kolaylaştırıcı olma değerini yansıtmaktadır.

"Topladığım zeytinleri yıkadım. Sonra dolaptan reçel çıkarmak için yeniden sandalyeye çıktım. Buzdolabının içine uzanıp reçel dolu kâseyi aldım." (Orakçı, 2020: s.9).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in dolaptan reçel çıkarmak için sandalye kullanması kolaylaştırıcı olma değerini yansıtmaktadır.

30. Güvenilir Olma

Aşağıda Orakçı'nın "Levent" serisinde güvenilir olma değerinin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

"Mert yavaşça parmağını uzattı. Gösterdiği tarafa baktım. O da ne! Komşumuzun bahçesinde korkunç bir adam vardı." (Orakçı, 2020: s.6). "Ben de korkmuştum. Annemizin yanına koştuk hemen. 'Anne biz çok korkunç bir şey gördük', dedim. Mert de 'öcüü ööö' diye sesler çıkarıyordu. 'Hani, nerede', dedi annem. Annemin elini sıkı sıkı tuttuk ve o adamı gördüğümüz yere gittik." (Orakçı, 2020:s.7).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent ve Mert'in korkunç bir şey gördükleri anlaşılmaktadır. Gördükten sonra hemen annelerine koşmaları, annelerinin elini sıkı sıkı tutarak o korkunç adamı göstermeye gitmeleri, annelerine duydukları güveni gözler önüne sermektedir.

31. Temizlik

Aşağıda Orakçı'nın "Levent" serisinde temizlik değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

"Sabah erkenden kalktım. Hava çok güzeldi. Hemen gidip Mert'i kaldırdım. Elimizi yüzümüzü yıkadıktan sonra mutfağa gittik. Her beraber kahvaltı ettik." (Orakçı, 2020. s.2).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent ve Mert'in ellerini yüzlerini yıkamaları, temizlik değerini yansıtmaktadır.

"Sabah erkenden kalktım. Daha kimse uyanmamıştı. Elimi yüzümü yıkadım." (Orakçı, 2020: s.3).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in elini yüzünü yıkadığını söylemesi temizlik değerini yansıtmaktadır.

“Topladığım zeytinleri yıkadım. Sonra dolaptan reçel çıkarmak için yeniden sandalyeye çıktım. Buzdolabının içine uzanıp reçel dolu kâseyi aldım.” (Orakçı, 2020: s.9).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent’in topladığı zeytinleri yıkadığı görülmektedir. Bu da onun temizliğe önem veren biri olduğunu göstermektedir.

“Annem benim üzülüşümü görünce gülümsedi: ‘Tamam Leventçiğim önemli değil. Düşünmen yeter. Hadi üstünü değiştir, ellerini de yıka.’” (Orakçı, 2020: s.12).

Yukarıdaki örnek cümlede annesinin Levent’e “Üstünü değiştir, ellerini yıka” demesi, temizlik değerini yansıtmaktadır.

“Sonra da Mert’i banyoya soktu. Mert’in saçından reçelleri çıkarmak biraz zor oldu.” (Orakçı, 2020. s.13).

Yukarıdaki örnek cümlede annesinin Mert’i banyoya sokması, temizlik değerini yansıtmaktadır.

32. Hayâ/Utanma

Aşağıda Orakçı’nın “Levent” serisinde hayâ/utanma değerinin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Annemle bahçeye çıkarken komşumuz geldi. Anneme, ‘Bizim koyunun yavrusu kayıp. Gördünüz mü’, diye sordu.” (Orakçı, 2020: s.11). “Ben suçlu suçlu önüme baktım.” (Orakçı, 2020: s.12).

Levent, komşularının kuzusunu kendi bahçelerine götürmüştür. Yukarıdaki cümlede komşunun kuzuyu araması üzerine Levent, önüne bakarak bu durumdan utanç duyduğunu belli etmektedir.

“Arkamı dönüp tam yere incekken Mert’in sesini duydum: ‘Apppppiiii!..’ Panikle elimdeki reçel kasesini havaya fırlattım. Kase Mert’in kafasına düştü.” (Orakçı, 2020: s.10). “Mert ağlamaya başladı. Onu susturmaya çalıştım. Ama Mert’in susmaya hiç niyeti yoktu. O sırada annemin sesini duydum: ‘Bu mutfağın hâli ne!’ Çok utandım.” (Orakçı, 2020: s.11).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent’in mutfakta reçel kâsesini düşürdüğü ve bu durumdan dolayı utandığı anlaşılmaktadır.

33. Dürüstlük

Dürüst insan denildiğinde akla; yalan söylemekten kaçınan, doğruları savunan, hak yemeyen, sözünde duran, içi dışı bir olan insanlar gelmektedir. Toplum huzurunu sağlayan en büyük etkenin bireyler olduğu düşünüldüğünde, dürüstlüğü ilke edinmiş bireyler sağlıklı ve güçlü bir toplum oluşturacaklardır. Bir toplumun dürüstlüğü benimseyen insanlardan oluşması, o toplumda adaletin, dayanışmanın olacağını göstermektedir.

Dürüstlük, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.739) “Doğruluk” şeklinde ifade edilmiştir. “Dürüstlük; insanın söz ve davranışlarıyla, niyet ve inancında iyilikten ve güzellikten yana olmasıdır. Dürüstlük insan onurunun ve sağlıklı toplum yapısının vazgeçilmez şartlarından birisidir ve insanın sözünü tutmasıdır” (Güventürk, 2017: s.30). “Doğruluktan şaşmayan dürüst insanlar, toplum tarafından sevilen ve kendilerine son derece güvenilen insanlardır. Bu insanlar, toplumda önemli yerlere sahip insanlardır” (Katı, 2023: s.42). “Eğri oturalım doğru konuşalım düsturu uyarınca atalarımız insanın her an her yerde doğrudan yana olması, açık yüreklilik göstermesi, yay gibi eğri olup elde tutulmaktansa ok gibi doğru olup uzağa atılmayı tercih etmesi, şahsi çıkarlarına ters düşse bile doğruyu dile getirmesi, gösterdikleri ile gizlediklerinin birbirine yakın olması, ikiyüzlülükten ve münafıklıktan sakınması gerektiğini vurgulamışlardır” (Emiroğlu, 2010: s.155). “Bir toplumu oluşturan bireyler arasındaki güvenin tesisi için birincil şart olarak karşımıza çıkan dürüstlük değeri, aynı zamanda ideal insan tipinin sahip olması gereken evrensel bir değerdir. Bu nedenle dürüst olma bilincinin toplumun her kesiminden insanlara kazandırılması büyük önem arz etmektedir” (Şahin, 2017: s.179).

Aşağıda Orakçı'nın “Levent” serisinde dürüstlük değerinin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

“Annem bana döndü: ‘Kardeşin kuzu mu diyor Levent? Kuzu mu buldunuz yoksa?’ (Orakçı, 2020: s.10). “Daha fazla saklayamadım. Her şeyi anneme anlattım. Kuzuyu ona göstermemi söyledi. Bu Mert hep benim işlerimi bozuyor!” (Orakçı, 2020: s.11).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in dürüst davranarak sakladığı bir durumu annesine anlattığı görülmektedir.

34. Cesaret

Genellikle kahramanlarla anılan cesaret kavramı; korkularının üzerine gidebilen, risk alabilen, öz güveni yüksek insanları hatırlatır. Cesur insan dediğimizde zihnimizde güçlü kişiler belirir. Hayatın her alanında cesaret değeriyle karşılaşılabilir. Örneğin; yeni bir iş kurmak için mevcut işin bırakılması bir cesaret örneğidir. Sonucu olumlu da olumsuz da olabilir. Cesaret, risk alabilmektir.

Türkçe Sözlük'te (2011: s.455) “Güç veya tehlikeli bir işe girişirken kişinin kendinde bulduğu güven, yüreklilik, yiğitlik, gözü peklik” gibi anlamlara gelen cesaret, kişinin korkularını yönetebilmesini, onların üstesinden gelerek arzularına ulaşmasını sağlar. “Gereksiz, fazla veya yersiz bir cesaret cehaletle, cesarettен yoksun bir yaşam ise esaretle özdeşleştirilir” (Emiroğlu,2010: s.153). “Korkaklığın karşıtı olarak da ifade edilebilen cesaret, hayatta karşılaşılan zorluklarla mücadele etme duygusudur. Bu nedenledir ki, cesaret değeri sadece savaşta ya da kavgada söz konusu olan bir değer değildir. Cesaret değeri hayatın her safhasında insanların sahip olması gereken değerlerden biridir. Ticaret, eğitim, siyaset vb. alanlarda da cesaretli olmanın önemi bugün herkesçe kabul edilmektedir” (Şahin, 2017: s.158). “Destanlarımızın hemen hepsinde cesaret değeri işlenir. Cesaret sahibi olmayan kahraman, zaten destan konusu olamaz. Destan kahramanı, yaptığı tüm kahramanlıkları cesareti sayesinde yapar. Cesaret sahibi olmayan, toplumdan dışlanır. Dede Korkut destanlarında, cesaret örneği göstermeyen, kahramanlık sergilemeyen kişiye ad bile verilmez” (Katı, 2023: s.34).

Aşağıda Orakçı'nın “Levent” serisinde cesaret değerinin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

“Mert önce kuzudan biraz çekindi. Ben kuzunun tüylerini okşayınca o da sevmeye başladı.” (Orakçı, 2020: s.3).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert'in abisinden cesaret alarak kuzuyu sevdiği görülmektedir.

F. Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum ve Davranışlar

1. Öfkeli Olma

Öfke, her insanda bulunur ve zaman zaman ortaya çıkabilir. Burada önemli olan şey, öfke kontrolünü sağlayabilmektir. Öfkesini kontrol edemeyen biri çevresine zarar verebilir. Böyle kişiler toplumun huzurunu bozmakta olup rehabilite edilmelidirler.

Öfke, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1838) “Engelleme, incinme veya gözdağı karşısında gösterilen saldırganlık tepkisi; kakinç, kızgınlık, celal, hırs, hışım, hiddet, gazap” şeklinde ifade edilmektedir. “Öfke insanın en zayıf yönlerinden biridir. Baskı altında olan birey ister istemez bu en ilkel tepkiyi gösterir. Sabırlı davranan kişi öfkesine hâkim olabilir ve yaşanacak olumsuz sonuçları bertaraf edebilir çünkü insanın içindeki öfke canavarı ancak sabırla etkisiz kılınabilir” (Emiroğlu, 2010.s.242).

Aşağıda Orakçı'nın “Levent” serisinde sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan öfkeli olmanın işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Kardeşimi seviyorum ama bazen beni kızdırıyor.” (Orakçı, 2020: s.3).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent kardeşine karşı hem sevgisini hem de bazı zamanlarda duyduğu öfkeyi dile getirmiştir.

“Mert de robotu çok sevmiştir. Canı ne zaman oyun oynamak istese robotun yanına gidiyordu. Hatta ona ‘Appi’ bile demeye başladı.” (Orakçı, 2020: s.12). “Bu kadarı da fazlaydı! Robotu aldığımız yere geri göndermeliydik. Mert’in tek appisi bendim!.. Hemen içeri girdim. Annem koltukta oturuyordu. ‘Annee bu robotu istemiyorum artık’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.13).

Mert’in robotu çok sevmesi, ona daha yakın olması Levent’i kızdırmaktadır. Mert’in sadece kendisine ağabey demesini isteyen Levent, onun robota ağabey dediğini duyunca öfkelenmiş ve annesine robotu istemediğini söylemiştir.

“Annem Mert’in sesini duyunca koşa koşa yanımıza geldi. Sözünü dinlemediğim için bana kızdı. Hastalık bana da bulaşabilirmiş, öyle söyledi. Tahmin edin ne oldu! Tabii ki annemin dediği çıktı.” (Orakçı, 2020: s.14).

Levent annesinin sözünü dinlemeyerek kardeşi Mert ile hasta olan arkadaşı Kamil'in odasına girmiştir. Yukarıdaki örnek cümlede annesinin bu durumu öğrendiğinde öfkelenildiği görülmektedir.

“O sırada annem geldi. Mert'in montunu giydirdi. Atkısını sardı. Tam şapkasını takmıştı ki Mert çıkarıp attı. Annem, ‘Bunu giymelisin’, diyerek şapkayı tekrar uzattı ama Mert giymeyi reddetti. Annem sinirlenmişti. Sesini yükseltti: ‘Mert hava çok soğuk... Dışarıda kar var, giy çabuk!’” (Orakçı, 2020: s.4).

Yukarıdaki örnek cümlede oğlunun sözünü dinlememesi üzerine öfkelenen anne, ona sesini yükseltmektedir.

“Ara sıra da ‘Mee Mee’ diye melemeye devam ediyordu. Ooof of! Beni hiç dinlemiyor bu çocuk. Sonunda dayanamadım. ‘Mert sus! Yakalanacağım’, diye bağırdım.” (Orakçı, 2020: s.9).

Yukarıdaki örnek cümlede kardeşinin sözünü dinlememesine öfkelenen Levent'in bağırarak kızgınlığını dışa vurduğu görülmektedir.

“Daha fazla saklayamadım. Her şeyi anneme anlattım. Kuzuyu ona göstermemi söyledi. Bu Mert hep benim işlerimi bozuyor!” (Orakçı, 2020: s.11).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert yüzünden sakladığı şeyi söylemek zorunda kalan Levent'in bu duruma öfkelenildiği anlaşılmaktadır.

2. Kanaatkâr Olmama

Aşağıda Orakçı'nın “Levent” serisinde sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan kanaatkâr olmamanın işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Hemen annemin yanına gittim. ‘Anne ben bisiklet istiyorum’, dedim. ‘Senin bisikletin var ya oğlum’, ‘Evet ama o üç tekerlekli... Ben büyüdüm artık, Mert binsin ona.’” (Orakçı, 2020: s.7)

Yukarıdaki örnek cümlede Levent, bisikleti varken yeni bir bisiklet istemektedir. Levent'in elindekiyle yetinmemesi kanaatkâr olmama değerini yansıtmaktadır.

“Sonra da Sıdika teyzenin kızı bize şeker ikram etti. Mert şekerleri görünce çok sevindi. Tabaktan birkaç tane aldı.” (Orakçı, 2020: s.8).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert'in ikram edilen şekerlerden fazla alması, azla yetinmemesi; kanaatkâr olmama değerini yansıtmaktadır.

“Oyuncakçı açınca hep oyun oynayacağım. Başka çocuklar da gelebilir. Ama Mert'e galiba şekerli açamayacağız. Çünkü o bütün şekerlerini yedi!” (Orakçı, 2020: s.15).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert'in topladığı bayram şekerlerinin hepsini yiyip bitirdiği anlaşılmaktadır. Fazla miktarda aldığı şekerlerin hepsini yemesi, kanaatkâr olmama değerini yansıtmaktadır.

3. Israrlı Olma

Aşağıda Orakçı'nın “Levent” serisinde sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan ısrarlı olmanın işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Ama Mert parka gideceğimi hemen anladı. ‘Appi appi ben de’, diyerek peşime takıldı. ‘Appi’ dediği benim. Kaç kere ‘abi’ demesini söyledim. Ama o ısrarla öyle demeye devam ediyor.” (Orakçı, 2020: s.4).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in uyarılarına rağmen ‘appi’ demekte ısrarlı olan Mert görülmektedir.

“Annem her gün çok sevdiğim iki çizgi filmi izlememe izin veriyor. Bunlardan bir tanesinde çok komik bir robot var.” (Orakçı, 2020: s.2). Onu izlerken ‘Keşke bizim de böyle bir robotumuz olsa...’ diye düşünüyorum hep.” (Orakçı, 2020: s.3). “Bir gün anneme böyle bir robot istediğimi söyledim. Annem gülerek, ‘Bu sadece çizgi film Levent. Gerçek değil’, dedi. Ama ben hâlâ robot istiyordum.” (Orakçı, 2020: s.4).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in robot istediğini, annesinin ise isteğinin gerçek olamayacağını açıkladığı görülmektedir. Buna rağmen Levent, isteği konusunda ısrarını sürdürmektedir.

“O gün yine ‘Keşke robotum olsa...’ diye düşünerek yatağıma yattım.” (Orakçı, 2020: s.5).

Bir önceki cümlelerin devamı niteliğindeki bu cümlede, isteğinin gerçekleşmeyeceğini bildiği hâlde ısrarını sürdüren Levent görülmektedir.

“Annemin yanına koştum. ‘Anneee bir kuzu alalım mı’, diye sordum. ‘O da nereden çıktı’, dedi annem. ‘Kuzu çok sevimli bir hayvan anne, lütfen’, diye ısrar ettim.” (Orakçı, 2020: s.4).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent’in kuzu alma konusundaki ısrarına şahit olunmaktadır.

4. İnatçılık

İnatçı insanlar, dediğim dedik yapıdadırlar ve fikirlerini, isteklerini diretirler. Özellikle çocuklarda inatçılık sıklıkla görülmektedir. İnatçı insanlarla anlaşmak, sağlıklı bir iletişim kurmak kolay değildir. Çünkü karşıdaki insanların fikirlerini benimsemek yerine kendi fikirlerini benimsetmeye çalışırlar. Kendi isteklerini ön planda tutarlar.

İnatçılık, *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.1187) “İnatçı olma durumu; aksilik, direngenlik, inatlık, anutluk, muannitlik” şeklinde ifade edilmektedir. “İnatçılar, genellikle kendi fikirlerinin ve doğrularının en iyi ve en doğru olduğuna inanıp başkalarının ortaya koyduğu doğrulara gözlerini ve kulaklarını kapatırlar ve kendi fikirlerinde ısrar ederler. İnsan, nesnel bir anlayışla, ön yargı, aşırı ısrar ve inattan uzak bir şekilde tekliflere, görüşlere yaklaşmalı ve öyle karar vermelidir” (Emiroğlu, 2010: s.241).

Aşağıda Orakçı’nın “Levent” serisinde sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan inatçılığın işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Ama Mert parka gideceğimi hemen anladı. ‘Appi appi ben de’, diyerek peşime takıldı. ‘Appi’ dediği benim. Kaç kere ‘abi’ demesini söyledim. Ama o ısrarla öyle demeye devam ediyor.” (Orakçı, 2020: s.4).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent’in uyarılarına rağmen ‘appi’ diyen Mert görülmektedir. Mert’in bu konuda inadını sürdürdüğü, söz dinlemediği anlaşılmaktadır.

“O sırada annem geldi. Mert’in montunu giydirdi. Atkısını sardı. Tam şapkasını takmıştı ki Mert çıkarıp attı. Annem, ‘Bunu giymelisin’, diyerek şapkayı tekrar uzattı ama Mert giymeyi reddetti. Annem sinirlenmişti. Sesini yükseltti: ‘Mert hava çok soğuk... Dışarıda kar var, giy çabuk!’” (Orakçı, 2020: s.4).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert'in şapka takmamak için inat ettiği, şapka takmayı reddettiği görülmektedir.

“Ama Mert annemin anlattığı iki inatçı keçi masalındaki keçiler gibiydi. Şapkayı bir türlü taktırmadı. Annem de daha fazla ısrar etmedi.” (Orakçı, 2020: s.5).

Bir önceki cümlelerin devamı niteliğindeki bu cümlede de Mert'in inatçılığı gözler önündedir. Hatta Levent, inadından dolayı Mert'i keçiye benzetmiştir.

“Mert hadi eve girelim’, dedim. Ama Mert kaşlarını kaldırarak ‘ıh’ dedi. Mert'i içeri sokmak için elinden tutmaya çalıştım ama kaçtı benden.” (Orakçı: 2020, s.11).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert'in eve girmemek için inat ettiği, Levent'ten kaçtığı görülmektedir.

5. Bencillik

Bencil insanlar için kendi istek ve ihtiyaçları önemlidir. Başkalarının istek ve ihtiyaçları ikinci plandadır. Bu insanlar benmerkezci olup kendi yararına olan durumları önemserler. Dolayısıyla empati yetenekleri zayıftır, bu insanlarla sağlıklı iletişim kurmak zordur.

Bencillik, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.306) “Bencil olma durumu; kendimcilik, hodbinlik, hodkâmlık, egoistlik, egoizm, enaniyet” şeklinde ifade edilmiştir. “Batılıların egoist, eski insanımızın hodkâm dediği bencil insan, çevresine faydası dokunmayan, paylaşımdan uzak, yalnız kendi mutluluğunu, çıkarlarını düşünen ve kendi mutluluğu için diğer insanların haklarını görmezden gelen kimsedir. Bencillik, insanı yalnızlığa ve kimsesizliğe sürükler. İnsan kendisini hayatın merkezine koyar ve böylece diğer insanlara karşı, çevresine karşı duyarsızlaşır. Paylaşımdan, sevgiden ve empatiden giderek uzaklaşır” (Emiroğlu, 2010: s.233).

Aşağıda Orakçı'nın “Levent” serisinde sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan bencilliğin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Kardeşimi seviyorum ama bazen beni kızdırıyor. Dün, parka gidip oynamak istedim. O olunca rahat oynayamıyorum. O yüzden anneme sessizce: ‘Ben parka gidebilir miyim’, diye sordum.” (Orakçı, 2020: s.3).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in kardeşinin oyun sırasında yanında olmasından rahatsızlık duyduğu için parka gizlice gitmek istediği görülmektedir. Bu durumda Levent kardeşini değil, kendini düşünmekte, dolayısıyla bilinmesi ve sakınılması istenilen tavır, tutum, davranışlardan olan bencilliği yansıtmaktadır.

“Anneme haber verdik. Mert de onun yanında kum oynuyordu. Neyse ki peşimizden gelmedi.” (Orakçı, 2020: s.11).

Yukarıdaki örnek cümlede arkadaşlarıyla oyun oynamak isteyen Levent'in, Mert'in peşlerinden gelmediğine sevindiği görülmektedir. Kardeşinden rahatsız olan Levent, rahatça oyun oynamak için onu istememekte, dolayısıyla bilinmesi ve sakınılması istenilen tavır, tutum, davranışlardan olan bencilliği yansıtmaktadır.

“Mert'in ilk defa topu oldu. Ona bir şey olacak diye çok korkuyordu. Bir gün, ‘Hadi Mert topunla oynayalım’, dedim. Ama o, ‘Benim benim’, deyip vermedi topunu.” (Orakçı, 2020: s.4).

Yukarıdaki örnek cümlede topuna zarar gelmesinden korkan Mert'in abisi Levent ile topunu paylaşmadığı görülmektedir. Bu durum bilinmesi ve sakınılması istenilen tavır, tutum, davranışlardan olan bencilliği yansıtmaktadır.

6. Kıskançlık

Kıskançlık, sakınılması gereken tavır, tutum ve davranışlar arasındadır. Kıskanç insanlar, başkalarının başarılı olmalarından, iyi şeylere sahip olmalarından hoşlanmazlar. Bazı kişiler kıskançlığı kontrol edemeyip o kişiye zarar vermeye bile çalışabilir. Örneğin; kıskanç olan bir kimse, iş yerinde terfi alan birini gördüğünde sevinmek yerine öfke ile dolabilir, hatta onun başarısını olumsuz etkileyecek şeyler yapmaya çalışabilir. Bu kişilerin psikolojik destek almaları hem kendileri hem çevreleri için yararlı olacaktır.

Kıskançlık, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1424) “Bir kimse bir üstünlük gösterdiğinde veya sevilen birisinin, başkası ile ilgilendiği kanısına varıldığında takınılan olumsuz tutum; günü, günücülük, haset, hasetçilik, hasetlik, hasutluk” şeklinde ifade edilmektedir. “Başkalarının sahip olduğu maddi ve manevi değerleri, başarıları, güzellikleri ve çeşitli nitelikleri çekememe, bunlardan hoşlanmama durumu olan kıskançlık, her insanda olan ancak kontrol edilmesi gereken olumsuz bir duygudur. Aşırı kıskanç bir kişinin kendisine karşı sevgi ve saygısı olmadığı gibi bu

kişi etrafındakilere de öfke, güvensizlik, şiddet ve kötü duygular besler” (Emiroğlu, 2010: s.238). “Kıskançlık, daima kişiye zarar verir. Kıskanmak yerine, çeşitli dersler alarak ileriye adım atmaya çalışmak kişiyi daha kazançlı kılar” (Katı, 2023: s.55).

Aşağıda Orakçı’nın “Levent” serisinde sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan kıskançlığın işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Kahvaltıdan sonra robotla birlikte resim yaptık. Ben daha başlamadan o kendi resmini bitiriverdi. Resmi de benimkilerden daha güzel oldu. Bu pek hoşuma gitmedi.” (Orakçı, 2020: s.7).

Yukarıdaki örnek cümlede robotun resmini Levent’ten hızlı bitirdiği ve daha güzel bir resim yaptığı anlaşılmaktadır. Levent, bu durumun hoşuna gitmediğini söylemektedir ve bu durum, bilinmesi ve sakınılması istenilen tavır, tutum, davranışlardan olan kıskançlığı yansıtmaktadır.

“Hevesim kaçtı. Resmimi yarım bıraktım. Robot hemen kendi resmini anneme götürdü. Annem benimki yerine onun resmini astı. Bu işe canım çok sıkıldı.” (Orakçı, 2020: s.8).

Bir önceki cümlelerin devamı niteliğindeki bu cümlede annesinin robotun resmini asmasına iğerleyen Levent, bilinmesi ve sakınılması istenilen tavır, tutum, davranışlardan olan kıskançlığı okura hissettirmektedir.

“Sonra robotla bahçeye çıktık. Oyun oynadık. Hep robot kazandı. Hiç zevkli değildi. Mutsuz mutsuz eve girdim.” (Orakçı, 2020: s.9).

Yukarıdaki örnek cümlede robotun oyunu kazanmasına üzülen Levent, bilinmesi ve sakınılması istenilen tavır, tutum, davranışlardan olan kıskançlığı okura hissettirmektedir.

“Artık hiç eğlenmiyordum. Robot benim yerime geçmiş gibiydi. Babam bile arabasını robotla beraber yıkıyordu. Oysa önceden ben babama yardım ederdim.” (Orakçı, 2020: s.11).

Yukarıdaki örnek cümlede robotun ailesiyle daha yakın olduğunu gören Levent, bu duruma üzülmekte ve bu durum bilinmesi ve sakınılması istenilen tavır, tutum, davranışlardan olan kıskançlığı yansıtmaktadır.

“Mert de robotu çok sevmişti. Canı ne zaman oyun oynamak istese robotun yanına gidiyordu. Hatta ona ‘Appi’ bile demeye başladı.” (Orakçı, 2020: s.12). “Bu kadarı da fazlaydı! Robotu aldığımız yere geri göndermeliydik. Mert’in tek appisi bendim!.. Hemen içeri girdim. Annem koltukta oturuyordu. ‘Annee bu robotu istemiyorum artık’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.13).

Yukarıdaki örnek cümlede kardeşi Mert’in robotu sevdiğini ve ona abi dediğini duyan Levent’in yoğun bir kıskançlık hissettiğı, annesine robotu artık istemediğini söylediğı görölmektedir.

7. Pes Etme

Pes etmek denildiğinde akla vazgeçmek, başarısız olmak, sonuna kadar gidememek gibi kelimeler gelmektedir. Pes eden kişi, o durum için daha fazla mücadele edemeyecek duruma gelmiştir veya artık mücadele etmek istemiyordur. Pes etme durumu; umutsuzluğı, gücün azalmasını yansıtmaktadır.

Pes etmek, *Türkçe Sözlük*’te (2011: s.1916) “Yenilgiyi kabul etmek, pes demek” şeklinde ifade edilmiştir.

Aşağıda Orakçı’nın “Levent” serisinde sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan pes etmenin işlendiğı örnek cümleler yer almaktadır:

“Kahvaltıdan sonra robotla birlikte resim yaptık. Ben daha başlamadan o kendi resmini bitiriverdi. Resmi de benimkilerden daha güzel oldu. Bu pek hoşuma gitmedi.” (Orakçı, 2020: s.7). “Hevesim kaçtı. Resmimi yarım bıraktım. Robot hemen kendi resmini anneme götürdü. Annem benimki yerine onun resmini astı. Bu işe canım çok sıkıldı.” (Orakçı, 2020: s.8).

Yukarıdaki örnek cümlede robotun resmini daha güzel bulan Levent’in, pes ederek resmini yarım bıraktığı görölmektedir.

“Kâmil nereye saklansa görünüyordu. O yüzden hep ebelendi. Bu duruma çok canı sıkıldı. ‘Ben oynamayacağım’, dedi. Gidip bir banka oturdu.” (Orakçı, 2020: s.4).

Yukarıdaki örnek cümlede oyunda başarısızlık hisseden Kamil’in pes ederek oyunu bıraktığı görölmektedir.

“Ama Mert annemin anlattığı iki inatçı keçi masalındaki keçiler gibiydi. Şapkayı bir türlü taktırmadı. Annem de daha fazla ısrar etmedi.” (Orakçı, 2020: s.5).

Yukarıdaki örnek cümlede şapka takmak istemeyen Mert’in inadı karşısında pes eden annesi görülmektedir.

8. Ayrımcılık

Ayrımcılık, eşit davranmamayı yansıtmaktadır. Ayrımcılık her konuda yapılabilir. En çok karşımıza çıkan; din, dil, ırk ayrımıdır. Bu anlamda ayrımcılıkta ön yargı olduğu açıktır. Kişinin kendi duygu ve düşünceleri doğrultusunda istediği kişiyi kayırıp, istemediği kişiye olumsuz tavırlarda bulunması adaletsizliğin göstergesidir.

Ayrımcılık, Türkçe Sözlük’te (2011: s.210) “Ayrımcı olma durumu” şeklinde ifade edilmiştir.

Aşağıda Orakçı’nın “Levent” serisinde sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan ayrımcılığın işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Annem beni görünce, ‘Karşıdaki fırından ekmek alır mısın’, diye sordu. ‘Alırım’, dedim sevinçle.” (Orakçı, 2020: s.9). “Tam dışarı çıkacaktım ki annem, ‘Ayy unutmuşum!’ Artık robotumuz var. O alır ekmeği, dedi. Robot hemen fırladı gitti.” (Orakçı, 2020: s.10).

Levent ve ailesi, robot alındığından beri çoğu işi robota yaptırmak istemektedirler. Normalde Levent’e verilen görevler, artık robota yüklenmiştir. Yukarıdaki cümlede bu durumun bir örneği görülmekte ve Levent ile robot arasında ayrımcılığın başladığına şahit olunmaktadır.

“Artık hiç eğlenmiyordum. Robot benim yerime geçmiş gibiydi. Babam bile arabasını robotla beraber yıkıyordu. Oysa önceden ben babama yardım ederdim.” (Orakçı, 2020: s.11).

Yukarıdaki örnek cümlede yardıma ihtiyacı olan baba, Levent yerine robot ile arabasını yıkamaktadır. Robotun tercih edilmesi, ayrımcılığı hissettirmektedir.

“Mert de robotu çok sevmişti. Canı ne zaman oyun oynamak istese robotun yanına gidiyordu. Hatta ona ‘Appi’ bile demeye başladı.” (Orakçı, 2020: s.12).

Yukarıdaki örnek cümlede tüm aile fertlerinde olduğu gibi Mert'in de Levent'ten önce robotu tercih ettiği anlaşılmaktadır. Bu durum bilinmesi ve sakınılması istenilen tavır, tutum, davranışlardan olan ayrımcılığı yansıtmaktadır.

9. Rekabet

Rekabet kavramı; üstün olma, başarılı olma amacı güder. Bundan dolayı rakip görülen kişilerle yarış hâline girilmektedir. Rekabet; iş hayatında, okul hayatında, spor, sanat aktivitelerinde, kısacası hayatın her alanında görülebilmektedir. Oyun çağında da sıklıkla karşımıza çıkmaktadır.

Rekabet, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1971) “Aynı amacı güden kimseler arasındaki çekişme; rakiplik, yarışma, yarış” şeklinde ifade edilmektedir.

Aşağıda Orakçı'nın “Levent” serisinde sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan rekabetin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

“Kâmil salıncakları boş görünce sevindi. Koşmaya başladık. O sırada iki çocuğun daha salıncaklara koştüğünü gördüm.” (Orakçı, 2020: s.6). “Kâmil biraz geride kalmıştı. Ona seslendim: ‘Kâmiiiiil hızlı ol! Biz kapalım!’. Salıncaklara çok yaklaşmıştık. Acaba onlar mı kapacaktı biz mi... Çok heyecanlıydı.” (Orakçı, 2020: s.7).

Yukarıdaki örnek cümlede çocukların salıncakları kapmak için bir yarışa girdikleri görülmektedir. Bu durum bilinmesi ve sakınılması istenilen tavır, tutum, davranışlardan olan rekabeti yansıtmaktadır.

10. Nasihate Kulak Vermeme

Genellikle yaşça büyük, tecrübesi olan insanlar nasihat ederler. Yapılması ve yapılmaması gereken şeyleri söylerler. Nasihatler, yol göstericidir, insanlara rehberlik ederler. Değerlerimizle, kültürümüzle bağdaşmaktadır. Büyüklerimiz tecrübelerini öğütler vererek aktarırlar ve doğru yolda olmamızı isterler. Nasihate kulak vermemek, pişmanlıkla sonuçlanabilir.

Nasihat, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.1753) “Öğüt” şeklinde ifade edilmiştir. Büyükler, tecrübeli insanlardır. Hayatta pek çok şeyi görüp geçirmişlerdir. Bu nedenle akıllı insan, her şeyi kendisi tecrübe etmeye kalkmaz ve bu konuda bilgisi olduğunu

düşündüğü insanlara başvurur. Dolayısıyla bir işe girişmeden önce büyüklerin fikrine müracaat eder (Katı, 2023: s.33).

Aşağıda Orakçı'nın "Levent" serisinde sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan nasihate kulak vermemenin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

"Tahmin edin ne oldu! Tabii ki annemin dediği çıktı." (Orakçı, 2020: s.14).
"Ertesi sabah uyandığımda çok ateşim vardı ve yüzümde kırmızı kırmızı benekler çıkmıştı. Kızamık olmuştum!" (Orakçı, 2020. s.15).

Yukarıdaki örnek cümlede annesinin sözünü dinlemeyerek hasta arkadaşının odasına giren Levent'in hastalandığı görülmektedir. Annesi Levent'e odaya girerse hastalığın bulaşabileceğini söylemişti ancak Levent annesinin nasihatine kulak vermedi.

"Tam şapkasını takmıştı ki Mert çıkarıp attı. Annem, 'Bunu giymelisin', diyerek şapkayı tekrar uzattı ama Mert giymeyi reddetti. Annem sinirlenmişti. Sesini yükseltti: 'Mert hava çok soğuk... Dışarıda kar var, giy çabuk!'" (Orakçı, 2020, s.4).
"Mert yere düşmüştü. Neyse ki yerler kar olduğu için canı yanmamıştı ama başı üşümüştü." (Orakçı, 2020:s.7).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert'in, annesinin nasihatine kulak vermediği ve bunun sonucunda düştüğünde başının üşüdüğü görülmektedir.

11. Söz Dinlememe

Aşağıda Orakçı'nın "Levent" serisinde sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan söz dinlememenin işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

Odasına doğru giderken, 'Kamil'in odasına girmeyin Leventçiğim. Hastalığı bulaşabilir', dedi annesi. (Orakçı, 2020: s.7). "Kâmil benim en iyi arkadaşım. Onun nasıl olduğunu öğrenmem lazım. Yavaşça odasının kapısını açtım. Kapıdan Mert'le birlikte Kâmil'e baktık." (Orakçı, 2020: s.8).

"Baktım annemler sohbet ediyordu. Mert de oyuncaklara dalmıştı. Sessizce salondan çıktım. Kâmil'in odasına girdim." (Orakçı, 2020: s.12).

Yukarıdaki örnek cümlelerde görüldüğü üzere Levent, büyüklerinin sözünü dinlemeyerek hasta arkadaşı Kamil'in odasına girmektedir.

“Birden Mert odaya girdi. Beni Kâmil’in yanında görünce korkarak, ‘Appiiii!.. Deel, diye bağırmaya başladı. Mert sus annem duyacak, desem de onu susturamadım. (Orakçı, 2020: s.13).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert’in, abisinin sözünü dinlemediği, bağırmaya devam ettiği anlaşılmaktadır.

“O sırada annem geldi. Mert’in montunu giydirdi. Atkısını sardı. Tam şapkasını takmıştı ki Mert çıkarıp attı. Annem, ‘Bunu giymelisin’, diyerek şapkayı tekrar uzattı ama Mert giymeyi reddetti. Annem sinirlenmişti. Sesini yükseltti: ‘Mert hava çok soğuk... Dışarıda kar var, giy çabuk!’” (Orakçı, 2020: s.4).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert’in, annesinin sözünü dinlemediği, şapkayı takmamak için direndiği görülmektedir.

“Mert hadi eve girelim’, dedim. Ama Mert kaşlarını kaldırarak ‘ııh’ dedi. Mert’i içeri sokmak için elinden tutmaya çalıştım ama kaçtı benden.” (Orakçı, 2020: s.11).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert’in, abisinin sözünü dinlemediği ve eve girmemek için kaçtığı görülmektedir.

“Sonra eve girdim. Arabalarımıyla oynamaya başladım. Mert ise kuzudan melemeyi öğrenmiş, evde ‘Meeee’ diyerek dolaşıyordu. Hemen Mert’in yanına koştum. Annem duymasın diye onu susturmaya çalıştım ama fayda etmedi. Bir de ‘Appi!.. Duzu duzu’, demeye başladı.” (Orakçı, 2020: s.8).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert’in, abisinin sözünü dinlemediği, susmadığı görülmektedir.

“Ara sıra da ‘Mee Mee’ diye melemeye devam ediyordu. Ooof of! Beni hiç dinlemiyor bu çocuk. Sonunda dayanamadım. ‘Mert sus! Yakalanacağım’, diye bağırdım.” (Orakçı, 2020: s.9).

Yukarıdaki örnek cümlede Mert’in, abisini dinlemediği, abisinin de bu durumdan şikâyet ettiği görülmektedir.

12. Acelecilik

Aşağıda Orakçı'nın "Levent" serisinde sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan aceleciliğin işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

"Gece kar yağmış. Sabah uyanınca gördüm. Hemen Mert'in yanına gittim. 'Mert kalk çabuk!'" (Orakçı, 2020: s.2).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in kar yağdığını görünce aceleci davrandığı, hemen Mert'i uyandırmaya çalıştığı görülmektedir.

13. Kendisi veya Başkaları İçin Güvenli Olmayan Eylemlerde Bulunma

Aşağıda Orakçı'nın "Levent" serisinde sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan kendisi veya başkaları için güvenli olmayan eylemlerde bulunmanın işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

"Mert'in elinden tuttum. Bahçeye çıktık. Mert kara çok dikkatli basıyor, yavaş yavaş yürüyordu. Sonra birden elini çekti ve ters yöne koşmaya başladı." (Orakçı, 2020, s.6). Hemen arkasından gidecektim ki 'Paat' diye bir ses çıktı. Mert yere düşmüştü." (Orakçı, 2020: s.7).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Mert'in kendisi için güvenli bir eylemde bulunmadığı görülmektedir. Mert karda koşmaya başlamış ve yere düşmüştür.

"Sandalyeyi çekerken halı toplanmıştı. 'Sonra düzeltirim.' diye düşünerek sandalyenin üzerine çıktım." (Orakçı, 2020: s.5). "Masaya doğru adım atmıştım ki ayağım halıya takıldı ve küüt diye düştüm. Zeytinler yere döküldü. Çok üzüldüm. Onları tek tek topladım. Her taraf yağ olmuştu." (Orakçı, 2020: s.6).

Yukarıdaki örnek cümleye bakıldığında Levent'in kendisi için güvenli bir eylemde bulunmadığı görülmektedir. Levent, toplanan halıyı önemsememiş, bunun sonucunda halıya takılarak düşmüştür.

14. Sorumsuzluk

Sorumsuzluk, bireylerde istenmeyen tavır, tutum ve davranışlar arasında yer almaktadır. Sorumsuz olan bireyler, genellikle işlerini yarım bırakma eğiliminde olup başarıyı sağlayamazlar. Üzerine düşen görevleri yerine getirmeyen bu bireyler, planlı

bir yaşam sürmekte zorlanabilirler. Bu durum işlerinin aksamasına ve başarısızlığa sebep olmaktadır. Sorumsuz, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.2142) “Sorumlu olmayan, sorumluluk taşımayan, sorumluluk duygusu bulunmayan, düşünmeden hareket eden (kimse); mesuliyetsiz” şeklinde ifade edilmiştir.

Aşağıda Orakçı'nın “Levent” serisinde sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan sorumsuzluğun işlendiği örnek bir cümle yer almaktadır:

“Sandalyeyi çekerken halı toplanmıştı. ‘Sonra düzeltirim.’ diye düşünerek sandalyenin üzerine çıktım.” (Orakçı, 2020: s.5).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent'in o an yapması gereken bir şeyi yapmadığı görülmektedir. Toplanan halıyı düzeltmesi gereken Levent, düzeltmeyerek sorumsuzca bir davranışta bulunmuştur.

15. Yalan ve Aldatma

Yalan ve aldatma, güven sarsıcı eylemlerdir. Birine yalan söylendiğinde, kandırıldığında aynı zamanda aldatmış da olunur. O kişi yanılır, beklemediği bir durumla karşılaştığı için ortaya güvensiz bir ilişki çıkar. Bu durum sağlıklı bir ilişkiye, uzaklaşmaya sebep olacaktır. Çocukluk döneminde yalan sık görülen bir şeydir. Çocuklar istediği şeyleri elde etmek için veya bunu eğlenceli gördükleri için doğru olmayan şeyleri söyleyebilirler. Bu duruma hayal güçlerinin gelişmiş olması da etkindir. Burada çocuğa olan yaklaşım önemlidir. Doğru bir yaklaşımla bu durumun doğru olmadığı, olumsuz sonuçlar doğurabileceği anlatılmalıdır.

Yalan, *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.2510) “Doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz; kaşkariko, kıtır, hilaf, şorolop” şeklinde, Aldatma ise *Türkçe Sözlük*'te (2011: s.88) “Aldatmak işi; desise, şike” şeklinde ifade edilmektedir.

Aşağıda Orakçı'nın “Levent” serisinde sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan yalan ve aldatmanın işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Yaklaşınca onun korkulacak bir şey olmadığını gördüm. Oyuncak gibiydi. Ama Mert hâlâ korkuyordu.” (Orakçı, 2020: s.9). “Aklıma bir fikir geldi. ‘Mert seninle oyun oynayalım mı’, diye sordum. ‘Evet! Evet’, diye zıplamaya başladı Mert. ‘Gözlerini kapat o zaman’, dedim. Mert korkuluğu unuttu ve gözlerini kapattı. (Orakçı, 2020. s.10). Onu çitin öbür tarafındaki korkuluğun yanına götürdüm. ‘Mert aç bakalım

gözlerini’, dedim. Mert gözlerini açınca çok korktu. ‘Appii’, diyerek arkama saklandı.” (Orakçı, 2020: s.11).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent’in kötü niyetle olmasa da Mert’e yalan söylediği görülmektedir. Mert’i korkuluğa götürmek isteyen Levent, oyun oynama yalanını söyleyerek onu kandırmıştır.

“Sonra eve girdim. Arabalarımıyla oynamaya başladım. Mert ise kuzudan melemeyi öğrenmiş, evde ‘Meeee’ diyerek dolaşıyordu. Hemen Mert’in yanına koştum. Annem duymasın diye onu susturmaya çalıştım ama fayda etmedi. Bir de ‘Appi!.. Duzu duzu’, demeye başladı.” (Orakçı, 2020: s.8).

Yukarıdaki örnek cümlede Levent’in annesinden kuzuyu sakladığı anlaşılmaktadır. Levent, Mert’i susturmaya çalışarak bu aldatmacayı devam ettirmeye çalışmaktadır.

16. Özgürlükten Yoksun Kılma

Aşağıda Orakçı’nın “Levent” serisinde sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlardan olan özgürlükten yoksun kılmanın işlendiği örnek cümleler yer almaktadır:

“Hemen kuzuyu aldım ve bizim bahçeye götürdüm. Çok mutluydum. Artık benim de bir kuzum vardı.” (Orakçı, 2020: s.7).

Yukarıdaki örnek cümlede bulduğu kuzuyu alıp bahçesine götüren Levent, kuzunun özgürlüğünü sınırlandırmış bulunmaktadır.

IV. SÖZ VARLIĞI

Cin Ali serisindeki ve Levent serisindeki tüm kitaplar; deyimler, atasözleri ve ikilemeler bakımından incelenmiştir. Kitaplarda bulunan deyimler ve ikilemeler aşağıda yer almaktadır. Her iki kitap serisinde de atasözüne rastlanmamıştır.

A. “Cin Ali” Serisinin Söz Varlığı (Deyimler, Atasözleri ve İkilemeler) Bakımından İncelenmesi

Bu bölümde “Cin Ali” serisindeki söz varlığı unsurları (deyimler, atasözleri ve ikilemeler) açısından kitap kitap taranmış, elde edilen sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

Cin Ali Serisi 1.Kitap

İkilemeler:

Hızlı hızlı sürmek (s.12).

Güzel güzel sürmek (s.13-14).

Cin Ali Serisi 2.Kitap

İkilemeler:

Pat pat oyna (s.1).

Tuta tuta, saya saya oyna (s.2).

Ata ata, tuta tuta oyna (s.3-4).

Güzel güzel oyna (s.5).

Kırmızı kırmızı elma (s.10).

Koşa koşa gitmek (s.11).

Tatlı tatlı ye (s.13-14).

Sulu sulu ye (s.14).

Cin Ali Serisi 3.Kitap

İkilemeler:

Hızlı hızlı vurmak (s.3).

Sert sert vurmak (s.4-5-12-13).

Döve döve (s.7-9), vura vura (s.7-9-13), güzel güzel döndürmek (s.7-11-12).

Canlı canlı vurmak (s.11).

Koşa koşa gitmek (s.15-16).

Cin Ali Serisi 4.Kitap**İkilemeler:**

Kara kara gözler (s.2).

Oynaya oynaya yorulmak (s.7).

Kuyruğunu sallaya sallaya (s.10).

Yürüye yürüye gitmek (s.13).

Deyimler:

Kollarını açmak (s.1).

Cin Ali Serisi 5.Kitap**İkilemeler:**

Tatlı tatlı konuşmak (s.7).

Döne döne gitmek (s.12).

Bol bol oynamak (s.16).

Alev çıkara çıkara (s.13).

Arka arkaya (s.10).

Deyimler:

Hoş geldin (s.2-3-4-5).

Hoş bulduk (s.2-5).

Toka etmek (s.3).

Hoşuna gitmek (s.12-15).

Vakit geçirmek (s.16).

Cin Ali Serisi 6.Kitap

İkilemeler:

Konuşa konuşa (s.3)

Neşeli neşeli (s.3)

Deyimler:

Yiyip bitirmek (s.3)

Gönlünü yapmak (s.6)

İçini çekmek (s.9)

Sabaha kadar (s.12)

Hoşuna gitmek (s.15)

Cin Ali Serisi 7.Kitap

İkilemeler:

Sevine sevine gelmek (s.1)

Deyimler:

Ayağa kalkmak (s.4)

Parmak kaldırmak (s.7)

Cin Ali Serisi 8.Kitap

İkilemeler:

Sevine sevine dönmek (s.16)

Deyimler:

Ricada bulunmak (s.6)

Söz vermek (s.6)

(Bir yerin) yolunu tutmak (s.8)

Hoşuna gitmek (s.11)

Cin Ali Serisi 9.Kitap

İkilemeler:

Yürüye yürüye gitmek (s.8)

Selam vere vere ayrılmak (s.13)

Kırbacı şaklata şaklata atlatmak (s.13)

Usturayı sürte sürte tıraş yapmak (s.17)

Deyimler:

Dikkat çekmek (s.2)

Söz vermek (s.3)

Ricada bulunmak (s.2)

Gülmekten katılmak (s.18)

Selam vermek (s.19)

Cin Ali Serisi 10.Kitap

İkilemeler:

Renk renk kelebekler (s.1)

Uçura uçura gelmek (s.6)

Küme küme oturmak (s.11)

Cıvıl cıvıl ötmek (s.13)

Şarkı söyleye söyleye (s.16)

Deyimler:

Davet etmek (s.11)

B. “Levent” Serisinin Söz Varlığı (Deyimler, Atasözleri ve İkilemeler) Bakımından İncelenmesi

Levent Serisi 1.Kitap

İkilemeler:

Parıl parıl parlamak (s.11)

Vızır vızır sürmek (s.15)

Deyimler:

Akıllı olmak (s.2-15)

Peşine takılmak (s.4)

Canı sıkılmak (s.8)

Gözü takılmak (s.11)

Geri vermek (s.13)

Levent Serisi 2.Kitap

İkilemeler:

Mutsuz mutsuz eve girmek (s.9)

Deyimler:

Gözlerine inanamamak (s.5)

Canı sıkılmak (s.8)

Geri göndermek (s.13)

Levent Serisi 3.Kitap

İkilemeler:

Şaşkın şaşkın bakmak (s.8)

Deyimler:

Uçup gitmek (s.2)

Karar vermek (s.3)

Canı sıkılmak (s.4-7-8)

Yerine getirmek (s.5)

Geri kalmak (s.7)

Haber vermek (s.11)

İyi ki (s.15)

Aradan sıyrılmak (s.8)

Donup kalmak (s.8)

Levent Serisi 4.Kitap

İkilemeler:

Mutlu mutlu hayal etmek (s.13)

Deyimler:

Surat asmak (s.5)

Ziyaret etmek (s.9)

Karın doyurmak (s.14)

Levent Serisi 5.Kitap

İkilemeler:

Hopla zıplaya varmak (s.6)

Yavaş yavaş dönmek (s.10)

Koşa koşa gelmek (s.14)

Kırmızı kırmızı benekler (s.15)

Deyimler:

Canı sıkılmak (s.2-4)

Söz dinlemek (s.14-15)

Dediği çıkmak (s.14)

Levent Serisi 6.Kitap

İkilemeler:

Yavaş yavaş yürümek (s.6)

Üst üste koymak (s.10)

Deyimler:

El çırpmaq (s.2)

İsrar etmek (s.5)

Canı yanmaq (s.7)

Levent Serisi 7.Kitap

İkilemeler:

Bahçeye çıkar çıkmaz (s.3)

Deyimler:

Canı istemek (s.3)

Tur atmaq (s.4)

Karar vermek (s.4)

Hoşuna gitmek (s.14)

Levent Serisi 8.Kitap

İkilemeler:

Suçlu suçlu önüne bakmaq (s.12)

Sık sık gitmek (s.15)

Deyimler:

Hoşuna gitmek (s.4)

İsrar etmek (s.4)

Yazık olmak (s.5)

Canı sıkılmak (s.5)

Fayda etmemek (s.8)

Levent Serisi 9.Kitap

İkilemeler:

Tek tek toplamak (s.6)

Deyimler:

Sürpriz yapmak (s.2-14-15)

Küt diye düşmek (s.6)

İş çıkarmak (s.14)

Levent Serisi 10.Kitap**İkilemeler:**

-

Deyimler:

Canı sıkılmak (s.2)

Israr etmek (s.4)

Canı istemek (s.7)

Farkında olmak (s.9)

Denk gelmek (s.10)

Yüzü asılmak (s.10)

V.SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

A. Tartışma ve Sonuç

Çeşitli tanımlarla karşımıza çıkan değer kavramı, toplumumuz için oldukça önem arz etmektedir. Sağlıklı bir toplum için sağlıklı bireylerin yetiştirilmesi gerekmektedir. Çünkü bireyler topluma yön verecek, şekillendirecek potansiyele sahiptirler. Bu anlamda değerler eğitiminin bireye kazandırılması elzemdir. Nesilden nesle aktarılan değerler; insan ilişkileri, kültürel değerleri koruma, toplumu daha üst seviyeye ulaştırma gibi hususlar açısından oldukça önemlidir. Hülasa; değerler eğitimi bireyi, birey toplumu, toplum dünyayı etkiler. Bu anlamda bu konu oldukça ciddiye alınmalıdır.

Eğitimin önce ailede başladığı bilinmektedir. Çocuk, ailenin yansımasıdır, gördüğü tutum ve davranışları taklit eder. Aile, çocuğa örnek teşkil edecek şekilde davranarak değerleri çocuğa sezdirmeli ve benimsetmelidir. Örneğin önemli günlerde aile büyükleriyle bir araya gelen bir çocuk; ziyaret etme, birlik ve beraberlik, ikramda bulunma, misafirperverlik gibi değerleri içselleştirecektir. Nesilden nesle aktarım bu şekilde olacak ve kültürel, millî değerlerimiz korunup geliştirilecektir. Bu durum toplumumuz için elzemdir çünkü bir milleti oluşturan en önemli unsur kültürdür. Kültür, bir milletin maddi manevi sahip olduğu her şeydir.

Değerler eğitiminde bir diğer önemli husus, yazılı ürünlerdir. Yazılı ürünler, geçmişten günümüze kadar gelebilen ve pek çok bilgiyi aktaran eserlerdir. Değerler eğitiminin aktarımı, kültürel değerlerimizin korunması konusunda çocuk kitapları önemli edebiyat ürünleridir. Unutulmamalıdır ki çocukluk döneminde öğrendiklerimiz, kişiliğimizi belirleme hususunda önemli rol oynar, geleceğimize yön verir. Özellikle de çocukluk döneminde taklit etme, rol model alma durumu sıklıkla yaşandığı için çocuk kitaplarındaki karakterlerin tutum ve davranışlarına daha fazla dikkat edilmesi gerekir.

Çocuk kitabı denildiğinde aklımıza kuşkusuz Rasim Kaygusuz ve “Cin Ali” serisi gelmektedir. Bir neslin elinden düşürmediği “Cin Ali” serisi, 1970’li yılların popüler çocuk kitaplarından. Bir diğer seri ise yakın bir tarihte karşımıza çıkan Mustafa Orakçı’nın eseri olan “Levent” serisidir. Araştırma incelenen iki kitap seti, iki ayrı dönemde yazılmıştır. Serilerden hareketle yetiştirilmek istenilen insan profili açısından bir karşılaştırma yapılmak istendiğinde şu sonuca ulaşılabilir: 1968 yılında yayımlanmaya başlanan “Cin Ali” serisi incelendiğinde kitabın ana karakteri olan Cin Ali’nin; yemek yerken üstüne dökmemeye çalışan, temizliğe önem veren, sorumluluklarını zamanında yerine getiren, planlı, programlı, çevresindeki herkese karşı saygılı, nezaket ifadelerini kullanan, Atatürk’ü ve ülkesini seven, arkadaş canlısı, kitap okumayı seven, hayvansever, değerlerine sahip çıkan biri olduğu görülmektedir. O dönemin görmek istediği insan profilini yansıtan bu özellikler, Cin Ali’nin okurlara rol model olması açısından oldukça önemlidir. 2018 yılında yayımlanmaya başlayan “Levent” serisi incelendiğinde kitabın ana karakteri olan Levent’in; çevresindekileri mutlu etmeye çalışan, sürprizler hazırlayan, saygılı, arkadaş canlısı, hayvansever, değerlerine sahip çıkan, başarıya önem veren biri olduğu görülmektedir. O dönemin görmek istediği insan profilini yansıtan bu özellikler, Cin Ali’nin okurlara rol model olması açısından oldukça önemlidir. Ayrıca bu dönemde çocukların teknolojiyle olan ilişkisi kitaba da yansıtılmış, kitapta Levent’in robot istediği yer almıştır. Bu çalışmanın sonuç bölümü, çalışmanın problem cümleleri ile bakışımı bir biçimde, dört başlık şeklinde aşağıda sunulmuştur.

1. “Cin Ali” Serisinde Tespit Edilen Değerlere İlişkin Sonuçlar

“Cin Ali” serisinde birçok değer tespit edilmiştir. Rasim Kaygusuz’un bu eseri yazarken değerler eğitimini göz önünde bulundurduğu açıktır. “Cin Ali” serisinde alt temalarla birlikte tespit edilen bilinmesi ve benimsenmesi istenen değer sayısı 47’dir. Tespit edilen bilinmesi ve sakınılması gereken tutum, tavır ve davranışlar ise 9 tanedir.

“Cin Ali” serisinde tespit edilen bilinmesi ve benimsenmesi istenilen değerlerin geçiş sıklıkları şu şekildedir:

- Seride en sık kullanılan değer, “Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma” değeridir. 18 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre ikinci sırada yer alan değer, “İtaatkârlık” değeridir. 17 kez kullanılmıştır.

- Seride kullanım sıklığına göre üçüncü sırada yer alan değer, “Başkalarının mutluluğunu isteme” değeridir. 15 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre dördüncü sırada yer alan değer, “Onurlandırma” değeridir. 13 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre beşinci sırada yer alan değerler, “Mutluluk” ve “Paylaşımçı olma” değerleridir. 11 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre altıncı sırada yer alan değerler, “Sevgi (Hayvan Sevgisi)”, “Cömertlik” ve “Birlik ve Beraberlik” değerleridir. 10 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre yedinci sırada yer alan değer, “Sevgi” değeridir. 9 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre sekizinci sırada yer alan değer, “İyilikseverlik” değeridir. 7 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre dokuzuncu sırada yer alan değerler, “Başarı”, “Nezaket ve görgü kuralları” ve “Temizlik” değerleridir. 6 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre onuncu sırada yer alan değerler, “Misafirperverlik” ve “Düşünceli olma” değerleridir. 5 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre on birinci sırada yer alan değer, “Planlı olma” değeridir. 4 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre on ikinci sırada yer alan değerler, “Sevgi (Baba sevgisi)”, “Sevgi (Anne sevgisi)”, “Selamlaşma”, “Dayanışma”, “Temkinli ve dikkatli olma”, “Saygı (Büyüklerle saygı)”, “Kültürel değerleri koruma ve geliştirme”, “Örnek alma”, “Sorumluluk” değerleridir. 3 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre on üçüncü sırada yer alan değerler, “Sevgi (Atatürk Sevgisi)”, “Örnek gösterme”, “Ziyarette bulunma”, “Kolaylaştırıcı olma”, “Adaletli olma”, “Sözünde durma” değerleridir. 2 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre on dördüncü ve en son sırada yer alan değerler, “Sevgi (Öğretmen Sevgisi)”, “Sevgi (Okul Sevgisi)”, “Sevgi (Kitap Sevgisi)”, “Fedakarlık”, “Güvenilir olma”, “Özgürlük-Bağımsızlık”, “Saygı (Anne-Babaya Saygı)”, “Saygı (Öğretmene Saygı)”, “Güler yüzlü olma”, “Neşeli olma”, “İsraf etmeme”, “Ölçülü olma”, “Uyumlu olma”, “Milli birlik şuuru” değerleridir. 1 kez kullanılmıştır.

Çizelge 3: “Cin Ali” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

BİLİNMEŞİ VE BENİMSENMESİ KULLANIM SIKLIĞI
İSTENİLEN DEĞERLER

Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma	18
İtaatkârlık	17
Başkalarının mutluluğunu isteme	15
Onurlandırma	13
Mutluluk	11
Paylaşımçı olma	11
Sevgi (Hayvan Sevgisi)	10
Cömertlik	10
Birlik ve beraberlik	10
Sevgi	9
İyilikseverlik	7
Başarı	6
Nezaket ve görgü kuralları	6
Temizlik	6
Düşünceli olma	5
Misafirperverlik	5
Planlı olma	4
Sevgi (Baba Sevgisi)	3
Sevgi (Anne Sevgisi)	3
Selamlaşmak	3
Dayanışma	3
Temkinli ve dikkatli olmak	3
Saygı (Büyüklerle Saygı)	3
Kültürel değerleri koruma ve geliştirme	3
Sorumluluk	3
Örnek alma	3
Sevgi (Atatürk Sevgisi)	2
Örnek gösterme	2
Ziyarete bulunmak	2

Çizelge 3 (devamı): “Cin Ali” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

Kolaylaştırıcı olma	2
Adaletli olma	2
Sözünde durma	2
Sevgi (Öğretmen Sevgisi)	1
Sevgi (Okul Sevgisi)	1
Sevgi (Kitap Sevgisi)	1
Fedakârlık	1
Güvenilir olma	1
Özgürlük-Bağımsızlık	1
Saygı (Anne-Babaya Saygı)	1
Saygı (Öğretmene Saygı)	1
Millî birlik şuuru	1
Güler yüzlü olma	1
Neşeli olmak	1
İsraf etmemek	1
Ölçülü olmak	1
Uyumlu olma	1
TOPLAM: 47 Değer	

Çizelge 4: “Cin Ali” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerlerin Kitaplardaki Kullanım Sayısı

1.Kitap: “Cin Ali’nin Atı”	11
7.Kitap: “Cin Ali Okulda”	21
8.Kitap: “Cin Ali Çocuk Bahçesinde”	13
5.Kitap: “Cin Ali’nin Oyuncakları”	11
1.Kitap: “Cin Ali’nin Atı”	11
10.Kitap: “Cin Ali Kır Gezisinde”	11
2.Kitap: “Cin Ali’nin Topu”	8
3.Kitap: “Cin Ali’nin Topacı”	6
9.Kitap: “Cin Ali ile Berber Fil”	7
4.Kitap: “Cin Ali’nin Karagözlü Kuzusu”	11

Çizelge 5: “Cin Ali” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerlerin Yüzdelik Dağılımları

BİLİNMESİ VE BENİMSENMESİ İSTENİLEN YÜZDE (%) DEĞERLER	
Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma	%8.46
İtaatkârlık	%7.99
Başkalarının mutluluğunu isteme	%7.05
Onurlandırma	%6.11
Paylaşımçı olma	%5.17
Mutluluk	%5.17
Sevgi	%4.23
Sevgi (Hayvan Sevgisi)	%4.7
Cömertlik	%4.7
Birlik ve beraberlik	%4.7
İyilikseverlik	%3.29
Başarı	%2.82
Nezaket ve görgü kuralları	%2.82
Temizlik	%2.82
Misafirperverlik	%2.35
Düşünceli olma	%2.35
Planlı olma	%1.88
Kültürel değerleri koruma ve geliştirme	%1.88
Sevgi (Baba Sevgisi)	%1.41
Sevgi (Anne Sevgisi)	%1.41
Selamlaşmak	%1.41
Dayanışma	%1.41
Temkinli ve dikkatli olmak	%1.41
Saygı (Büyüklerle Saygı)	%1.41
Sorumluluk	%1.41
Örnek alma	%1.41
Sevgi (Atatürk Sevgisi)	%0.94

Çizelge 5(devamı): “Cin Ali” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerlerin Yüzdelik Dağılımları

Örnek gösterme	%0.94
Ziyarette bulunmak	%0.94
Kolaylaştırıcı olma	%0.94
Adaletli olma	%0.94
Sözünde durma	%0.94
Sevgi (Öğretmen Sevgisi)	%0.47
Sevgi (Okul Sevgisi)	%0.47
Sevgi (Kitap Sevgisi)	%0.47
Fedakârlık	%0.47
Güvenilir olma	%0.47
Özgürlük-Bağımsızlık	%0.47
Saygı (Anne-Babaya Saygı)	%0.47
Saygı (Öğretmene Saygı)	%0.47
Güler yüzlü olma	%0.47
Neşeli olmak	%0.47
İsraf etmemek	%0.47
Millî birlik şuuru	%0.47
Ölçülü olmak	%0.47
Uyumlu olma	%0.47
TOPLAM: 47 Değer	

“Cin Ali” serisinde tespit edilen bilinmesi ve sakınılması istenilen tutum, tavır ve davranışların geçiş sıklıkları şu şekildedir:

- Seride en sık kullanılan tutum, tavır ve davranışların başında “Özgürlükten yoksun kılma” gelmektedir. 4 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre ikinci sırada yer alan tutum, tavır ve davranışlar, “Acelecilik”, “Şiddet” ve “İsrarcı olma” şeklindedir. 2 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre üçüncü ve en son sırada yer alan tutum, tavır ve davranışlar, “Söz dinlememe”, “Sorumsuzluk”, “Kanaatkâr olmama”, “İsraf etmek”, ve “Kendisi ve çevresi için güvenilir olmayan eylemlerde bulunma” şeklindedir. 1 kez kullanılmıştır.

Çizelge 6:: “Cin Ali” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır,
Tutum, Davranışlar

BİLİNMESİ VE SAKINILMASI KULLANIM SIKLIĞI
İSTENİLEN DEĞERLER

Özgürlükten yoksun kılma	4
Acelecilik	2
Şiddet	2
Israrcı olma	2
Söz dinlememe	1
Sorumsuzluk	1
Kanaatkâr olmama	1
İsraf etme	1
Kendisi ve çevresi için güvenilir olmayan eylemlerde bulunma	1

TOPLAM: 9 Tavır, Tutum, Davranışlar

Çizelge 7: “Cin Ali” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır,
Tutum, Davranışların Kitaplardaki Kullanım Sayısı

2.Kitap: “Cin Ali’nin Topu”	3
6.Kitap: “Cin Ali Okula Başlıyor”	2
9.Kitap: “Cin Ali ile Berber Fil”	2
10.Kitap: “Cin Ali Kır Gezisinde”	2
1.Kitap: “Cin Ali’nin Atı”	1
4.Kitap: “Cin Ali’nin Karagözlü Kuzusu”	1
3.Kitap: “Cin Ali’nin Topacı”	0
5.Kitap: “Cin Ali’nin Oyuncakları”	0
7.Kitap: “Cin Ali Okulda”	0
8.Kitap: “Cin Ali Çocuk Bahçesinde”	0

Çizelge 8: “Cin Ali” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum, Davranışların Yüzdelik Dağılımları

BİLİNMESİ VE SAKINILMASI İSTENİLEN YÜZDE (%)

TAVİR, TUTUM, DAVRANIŞLAR

Özgürlükten yoksun kılma	%0.36
Acelecilik	%0.18
Israrcı olma	%0.18
Şiddet	%0.18
Söz dinlememe	%0.09
Sorumsuzluk	%0.09
Kanaatkâr olmama	%0.09
İsraf etme	%0.09
Kendisi ve çevresi için güvenilir olmayan eylemlerde bulunma	%0.09

TOPLAM: 9 Tavır, Tutum, Davranış

2. “Levent” Serisinde Tespit Edilen Değerlere İlişkin Sonuçlar

“Levent” adlı seride birçok değer tespit edilmiştir. Mustafa Orakçı’nın da Rasim Kaygusuz gibi değerler eğitimine önem verdiği aşikardır. “Levent” serisinde alt temalarla birlikte tespit edilen bilinmesi ve benimsenmesi istenen değer sayısı 40, tespit edilen bilinmesi ve sakınılması gereken tutum, tavır ve davranışlar ise 16’dır.

“Levent” serisinde tespit edilen bilinmesi ve benimsenmesi istenilen değerlerin geçiş sıklıkları şu şekildedir:

- Seride en sık kullanılan değer, “Mutluluk” değeridir. 22 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre ikinci sırada yer alan değer, “Düşünceli olma” değeridir. 20 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre üçüncü sırada yer alan değer, “Başkalarının mutluluğunu isteme” değeridir. 11 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre dördüncü sırada yer alan değer, “Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma” değeridir. 10 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre beşinci sırada yer alan değer, “Cömertlik” değeridir. 9 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre altıncı sırada yer alan değerler, “Birlik ve beraberlik” ve “İtaatkarlık” değerleridir. 8 kez kullanılmıştır.

- Seride kullanım sıklığına göre yedinci sırada yer alan değer, “Kültürel değerleri koruma ve geliştirme” değeridir. 7 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre sekizinci sırada yer alan değer, “Anlayışlı olma” değeridir. 6 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre dokuzuncu sırada yer alan değerler, “Sevgi (Kardeş sevgisi)”, “Temkinli ve dikkatli olma”, “Kolaylaştırıcı olma”, “Temizlik” değerleridir. 5 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre onuncu sırada yer alan değerler, “Sevgi”, “Dayanışma”, “Nezaket ve Görgü Kuralları” değerleridir. 4 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre on birinci sırada yer alan değerler, “Sevgi (Hayvan Sevgisi)”, “Saygı (Büyüklerle Saygı)”, “Ziyarete bulunma”, “Yardımseverlik” değerleridir. 3 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre on ikinci sırada yer alan değerler, “Onurlandırma”, “Sevgi (Baba Sevgisi)”, “Sevgi (Arkadaş Sevgisi)”, “Sorumluluk”, “Başarı”, “Yenilik Arayışı” ve “Hayâ/Utanma” değerleridir. 2 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre on üçüncü ve sonuncu sırada yer alan değerler, “Kanaatkâr Olma”, “Sözünde Durma”, “Dürüstlük”, “Cesaret”, “Sevgi (Anne Sevgisi)”, “Paylaşımçı Olma”, “Ölçülü olma”, “Duyarlılık”, “Saygı (Hak ve Özgürlüklere Saygı)”, “Misafirperverlik”, “Pişmanlık”, “Güvenilir olma”, “Millî birlik şuuru” değerleridir. 1 kez kullanılmıştır.

“Levent” serisinde tespit edilen bilinmesi ve sakınılması istenilen tutum, tavır ve davranışların geçiş sıklıkları şu şekildedir:

- Seride en sık kullanılan tutum, tavır ve davranışların başında “Söz dinlememe” gelmektedir. 7 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre ikinci sırada yer alan tutum, tavır ve davranış, “Öfkeli Olma” şeklinde karşımıza çıkmaktadır. 6 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre üçüncü sırada yer alan tutum, tavır ve davranış, “Kıskançlık” şeklinde karşımıza çıkmaktadır. 5 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre dördüncü sırada yer alan tutum, tavır ve davranışlar, “İsrarcı olma” ve “İnatçılık” şeklindedir. 4 kez kullanılmıştır.

- Seride kullanım sıklığına göre beşinci sırada yer alan tutum, tavır ve davranışlar, " Kanaatkâr olmama", "Bencillik", "Pes Etme", "Ayrımcılık" şeklindedir. 3 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre altıncı sırada yer alan tutum, tavır ve davranışlar, " Kendisi veya başkaları için güvenli olmayan eylemlerde bulunma", "Nasihate kulak vermeme", "Yalan ve Aldatma", "Ayrımcılık" şeklindedir. 2 kez kullanılmıştır.
- Seride kullanım sıklığına göre yedinci ve son sırada yer alan tutum, tavır ve davranışlar, "Acelecilik", "Rekabet", "Özgürlükten yoksun kılma", "Sorumsuzluk" şeklindedir. 1 kez kullanılmıştır.

Çizelge 9: “Levent” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

OLUMLU DEĞERLER	KULLANIM SIKLIĞI
Mutluluk	22
Düşünceli olma	20
Başkalarının mutluluğunu isteme	11
Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma	10
Cömertlik	9
İtaatkârlık	8
Birlik ve beraberlik	8
Kültürel değerleri koruma ve geliştirme	7
Anlayışlı olma	6
Sevgi (Kardeş Sevgisi)	5
Temkinli ve dikkatli olmak	5
Kolaylaştırıcı olma	5
Temizlik	5
Sevgi	4
Dayanışma	4
Nezaket ve görgü kuralları	4
Sevgi (Hayvan Sevgisi)	3

Çizelge 9 (devamı): “Levent” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

Ziyarete bulunma	3
Saygı (Büyükklere Saygı)	3
Adaletli olma	3
Yardımsverlik	3
Onurlandırma	2
Sevgi (Baba Sevgisi)	2
Sevgi (Arkadaş Sevgisi)	2
Sorumluluk	2
Başarı	2
Yenilik arayışı	2
Hayâ/Utanma	2
Kanaatkâr olma	1
Sözünde durma	1
Dürüstlük	1
Cesaret	1
Sevgi (Anne Sevgisi)	1
Paylaşımıcı olma	1
Ölçülü olma	1
Duyarlılık	1
Saygı (Hak ve Özgürlüklere Saygı)	1
Misafirperverlik	1
Pişmanlık	1
Güvenilir olma	1
TOPLAM: 40 Değer	

Çizelge 10: “Levent” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerlerin Kitaplardaki Kullanım Sayısı

6.Kitap: “Levent ve Kardan Adam”	23
7.Kitap: “Levent ve Korkuluk”	21
8.Kitap: “Levent ve Sevimli Kuzu”	13
1.Kitap: “Levent ve Yeni Bisikleti ”	11
5.Kitap: “Levent ve Hastalık”	11
10.Kitap: “Levent Top Oynuyor”	11
2.Kitap: “Levent ve Akıllı Robot”	9
3.Kitap: “Levent ve Arkadaşları”	8
9.Kitap: “Levent Sürpriz Yapıyor”	7
4.Kitap: “Levent Bayram Ziyaretinde”	6

Çizelge 11: “Levent” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerlerin Yüzdelik Dağılımları

OLUMLU DEĞERLER	YÜZDE (%)
Mutluluk	%8.8
Düşünceli olma	%8
Başkalarının mutluluğunu isteme	%4.4
Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma	%4
Cömertlik	%3.6
Birlik ve beraberlik	%3.2
İtaatkarlık	%3.2
Kültürel değerleri koruma ve geliştirme	%2.8
Anlayışlı olma	%2.4
Sevgi (Kardeş Sevgisi)	%2
Temizlik	%2
Kolaylaştırıcı olma	%2
Temkinli ve dikkatli olma	%2
Sevgi	%1.6
Nezaket ve görgü kuralları	%1.6

Çizelge 11(devamı): “Levent” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerlerin Yüzdelik Dağılımları

Dayanışma	%1.6
Sevgi (Hayvan Sevgisi)	%1.2
Saygı (Büyüklerle Saygı)	%1.2
Ziyarete bulunma	%1.2
Adaletli olma	%1.2
Yardımseverlik	%1.2
Onurlandırma	%0.8
Sevgi (Baba Sevgisi)	%0.8
Sevgi (Arkadaş Sevgisi)	%0.8
Sorumluluk	%0.8
Yenilik arayışı	%0.8
Başarı	%0.8
Hayâ/Utanma	%0.8
Kanaatkâr Olma	%0.4
Sözünde Durma	%0.4
Dürüstlük	%0.4
Cesaret	%0.4
Sevgi (Anne Sevgisi)	%0.4
Paylaşımçı olma	%0.4
Ölçülü olma	%0.4
Duyarlılık	%0.4
Saygı (Hak ve Özgürlüklere Saygı)	%0.4
Misafirperverlik	%0.4
Pişmanlık	%0.4
Güvenilir olma	%0.4
TOPLAM: 40 Değer	

Çizelge 12: “Levent” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavrı, Tutum, Davranışlar

BİLİNMESİ VE SAKINILMASI KULLANIM SIKLIĞI
İSTENİLEN TAVIR, TUTUM VE
DAVRANIŞLAR

Söz dinlememe	7
Öfkeli olma	6
Kıskançlık	5
Israrcı olma	4
İnatçılık	4
Kanaatkâr olmama	3
Bencillik	3
Pes Etme	3
Ayrımcılık	3
Yalan ve aldatma	2
Kendisi veya başkaları için güvenli olmayan eylemlerde bulunma	2
Nasihate kulak vermeme	2
Acelecilik	1
Rekabet	1
Özgürlükten yoksun kılma	1
Sorumsuzluk	1

TOPLAM: 16 Tavrı, Tutum, Davranış

Çizelge 13: “Levent” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavrı, Tutum ve Davranışların Kitaplardaki Kullanım Sayısı

6.Kitap: “Levent ve Kardan Adam”	7
1.Kitap: “Levent ve Yeni Bisikleti ”	5
8.Kitap: “Levent ve Sevimli Kuzu”	5
2.Kitap: “Levent ve Akıllı Robot”	5
3.Kitap: “Levent ve Arkadaşları”	3
5.Kitap: “Levent ve Hastalık”	3
9.Kitap: “Levent Sürpriz Yapıyor”	2
4.Kitap: “Levent Bayram Ziyaretinde”	1
7.Kitap: “Levent ve Korkuluk”	1
10.Kitap: “Levent Top Oynuyor”	1

Çizelge 14: “Levent” Serisinde Tespit Edilen Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavrı, Tutum, Davranışların Yüzdelik Dağılımları

BİLİNMESESİ VE SAKINILMASI İSTENİLEN YÜZDE (%)

TAVIR, TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Söz dinlememe	%1.12
Öfkeli Olma	%0.96
Kıskançlık	%0.80
Israrcı olma	%0.64
İnatçılık	%0.64
Kanaatkâr olmama	%0.48
Bencillik	%0.48
Pes etme	%0.48
Ayrımcılık	%0.48
Kendisi veya başkaları için güvenli olmayan eylemlerde bulunma	%0.32
Acelecilik	%0.16
Rekabet	%0.16
Özgürlükten yoksun kılma	%0.16
Sorumsuzluk	%0.16
Nasihate kulak vermeme	%0.8
Yalan ve aldatma	%0.8

TOPLAM: 16 Tavrı, Tutum, Davranış

3. “Cin Ali” Serisinde Tespit Edilen Söz Varlığına (Deyimler, Atasözleri ve İkilemeler) İlişkin Sonuçlar

“Cin Ali” serisinde söz varlığı incelendiğinde ikilemelere çok sık yer verildiği görülmektedir. İkilemeler anlamı pekiştirerek okumayı daha zevkli bir hâle getirmektedir. Bu anlamda çocuklar açısından oldukça dikkat çekicidir. İkilemelerin yanı sıra kitaplarda deyimlere de yer verilmiştir. Deyimler de anlatımı güçlendirerek çocukların kelime hazinesinin zenginleşmesini sağlamaktadır. “Levent” serisi ile kıyaslandığında ikilemelerin “Cin Ali” serisinde daha fazla kullanıldığı, deyimlerin ise daha az kullanıldığı görülmektedir. “Cin Ali” serisinde toplamda 28 ikilemeye yer verilmiştir. Toplam kullanılan deyim sayısı ise 18’dir. Seride birden fazla kullanılan deyimler şunlardır: Hoşuna gitmek, söz vermek, ricada bulunmak. Birden fazla yerde kullanılan, tekrar edilen ikilemeler ise şunlardır: Güzel güzel, hızlı hızlı, koşa koşa, tatlı tatlı, sevine sevine. Ancak inceleme sonucunda kitaplarda atasözüne hiç rastlanmamıştır. Atasözleri bir toplumun kültürünü, düşünce yapısını yansıtarak içinde çeşitli mesajlar, öğütler barındıran özlü sözlerdir. Dolayısıyla seviyeye uygunluğa dikkat edilerek çocuk kitaplarında az da olsa atasözlerine yer verilmesi faydalı olacaktır.

Çizelge 15: “Cin Ali” Serisindeki Söz Varlıklarının (Deyimler, Atasözleri ve İkilemeler) Kitaplardaki Kullanım Sayısı

“Cin Ali” Serisi	İkilemeler	Deyimler
1.Kitap: “Cin Ali’nin Atı”	2	0
2.Kitap: “Cin Ali’nin Topu”	8	0
3.Kitap: “Cin Ali’nin Topacı”	7	0
4.Kitap: “Cin Ali’nin Karagözlü Kuzusu”	4	1
5.Kitap: “Cin Ali’nin Oyuncakları”	5	5
6.Kitap: “Cin Ali Okula Başlıyor”	2	5
7.Kitap: “Cin Ali Okulda”	1	2
8.Kitap: “Cin Ali Çocuk Bahçesinde”	1	4
9.Kitap: “Cin Ali ile Berber Fil”	4	5
10.Kitap: “Cin Ali Kır Gezisinde”	5	1

4. “Levent” Serisinde Tespit Edilen Söz Varlığına (Deyimler, Atasözleri ve İkilemeler) İlişkin Sonuçlar

“Levent” serisinde söz varlığı incelendiğinde deyimlere sıklıkla yer verildiği görülmektedir. Deyimler anlatımı güçlendirerek çocukların kelime hazinesinin zenginleşmesini sağlamaktadır. “Cin Ali” serisi ile kıyaslandığında deyimlerin “Levent” serisinde daha fazla kullanıldığı, ikilemelerin ise daha az kullanıldığı görülmektedir. “Levent” serisinde toplamda 34 deyime yer verilmiştir. Toplam kullanılan ikileme sayısı ise 15’tir. Seride birden fazla kullanılan deyimler şunlardır: Canı sıkılmak, hoşuna gitmek, ısrar etmek. Birden fazla yerde kullanılan, tekrarlanan ikileme yoktur. İnceleme sonucunda “Cin Ali” serisinde olduğu gibi bu serideki kitaplarda da hiç atasözüne rastlanmamıştır. Atasözleri bir toplumun kültürünü, düşünce yapısını yansıtarak içinde çeşitli mesajlar, öğütler barındıran özlü sözlerdir. Dolayısıyla seviyeye uygunluğa dikkat edilerek çocuk kitaplarında az da olsa atasözlerine yer verilmesi faydalı olacaktır.

Çizelge 16: “Levent” Serisindeki Söz Varlıklarının (Deyimler, Atasözleri ve İkilemeler) Kitaplardaki Kullanım Sayısı

“Levent” Serisi	İkilemeler	Deyimler
1.Kitap	2	5
2.Kitap	1	3
3.Kitap	1	9
4.Kitap	1	3
5.Kitap	4	3
6.Kitap	2	3
7.Kitap	1	4
8.Kitap	2	5
9.Kitap	1	3
10.Kitap	0	6

B. Öneriler

Aşağıda “Cin Ali” ve “Levent” serisine ait problem cümlelerine yer verilmiş, çalışma bu problem cümlelerine öneriler verme doğrultusunda ilerletilmiştir.

1. “Cin Ali” çocuk edebiyatı serisinde tespit edilen bilinmesi ve benimsenmesi istenilen değerlere yönelik öneriler:

- “Cin Ali” serisinde birçok değer bulunmaktadır. Değerlerin çeşitliliğinin artırılması, daha fazla fayda sağlayabilir.

2. “Cin Ali” çocuk edebiyatı serisinde tespit edilen bilinmesi ve sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlara yönelik öneriler:

- “Cin Ali” serisinde, bilinmesi benimsenmesi istenilen değerlerin yanı sıra bilinmesi ve sakınılması istenilen tutum, tavır ve davranışlar da bulunmaktadır. Örneğin; sirkte kırbaç ile ateşin içinden geçmeye zorlanan aslanlardan bahsedilmektedir. Bu durum çocuklar için korkutucu olabilir. Çocuk edebiyatı ürünlerinde kırbaç vb. şiddet unsurlarına yer verilmemelidir.

3. “Levent” çocuk edebiyatı serisinde tespit edilen bilinmesi ve benimsenmesi istenilen değerlere yönelik öneriler:

- “Levent” serisinde birçok değer bulunmaktadır. Değerlerin çeşitliliğinin artırılması, daha fazla fayda sağlayabilir.

4. “Levent” çocuk edebiyatı serisinde tespit edilen bilinmesi ve sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışlara yönelik öneriler:

- “Levent” serisinde, bilinmesi benimsenmesi istenilen değerlerin yanı sıra bilinmesi ve sakınılması istenilen tutum, tavır ve davranışlar da bulunmaktadır. Örneğin; Levent’in annesinin uyarısını dikkate almayıp, gizlice kızamık olan arkadaşı Kâmil’in odasına girmesi olumsuz bir davranıştır. Çocuk edebiyatı ürünlerinde, olumlu davranışlarda bulunan kahramanlar, çocuklara rol model olma açısından daha yararlı olacaklardır.

5. “Cin Ali” çocuk edebiyatı serisinde tespit edilen söz varlığı unsurlarına (deyimler, atasözleri ve ikilemeler) yönelik öneriler:

- “Cin Ali” serisinde ikilemelere sıklıkla yer verilmiştir. Çocukların söz varlığının gelişmesi açısından deyim sayısının daha fazla olması yarar sağlayabilir. Seride atasözlerine yer verilmemiştir. Çocuk edebiyatı

ürünlerinde söz varlığı unsurlarının kullanılması çocuklar için oldukça faydalı olacaktır.

Aşağıda “Cin Ali” serisindeki bir kitaba yönelik örnek bir cümle ve atasözü önerisi yer almaktadır.

“Bir cuma günü, bahçeye, beden eğitimine çıktılar. Sıra oldular. Öğretmenleri, önce, kollarını açtırarak beden hareketleri yaptırdı.” (Kaygusuz, 7, s.14).

Yukarıdaki örnek cümleye “Bir elin nesi var, iki elin sesi var” atasözü önerilebilir.

6. “Levent” çocuk edebiyatı serisinde tespit edilen söz varlığı unsurlarına (deyimler, atasözleri ve ikilemeler) yönelik öneriler:

- “Levent” serisinde ikilemelere kıyasla deyimlere daha fazla yer verilmiştir. Çocukların söz varlığının gelişmesi ve sözcüklerin pekişmesi açısından ikilemelerin sayısının daha fazla olması yarar sağlayabilir. Seride atasözlerine yer verilmemiştir. Çocuk edebiyatı ürünlerinde söz varlığı unsurlarının kullanılması çocuklar için oldukça faydalı olacaktır.

Aşağıda “Levent” serisindeki bir kitaba yönelik örnek bir cümle ve atasözü önerisi yer almaktadır.

“Baba! Bunlarla bisiklet alabilir miyim, diye sordum. Babam güldü. “Bunlar yetmez. Madem Mert sana yardım etti, benim de etmem lazım. Bisikletin kalan parasını ben tamamlarım.” (Orakçı, 1, s.10).

Yukarıdaki örnek cümleye “Bir elin nesi var, iki elin sesi var” atasözü önerilebilir.

7. “Cin Ali” ve “Levent” çocuk edebiyatı serilerinin değerler eğitimi açısından mukayesesi sonucunda ne gibi öneriler verilebilir?

- “Cin Ali” serisinde “Levent” serisine kıyasla, bilinmesi ve benimsenmesi istenilen değer sayısı daha fazladır. Dolayısıyla “Levent” serisinde bilinmesi ve benimsenmesi istenilen değer sayısı artırılabilir. “Cin Ali” serisinde bilinmesi ve sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışların sayısı “Levent” serisine kıyasla daha azdır. Bu hususta da, “Levent” serisindeki bilinmesi ve sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranışların sayısı azaltılabilir.

8. “Cin Ali” ve “Levent” çocuk edebiyatı serileri söz varlığı unsurları (deyimler ve ikilemeler) açısından mukayesesi sonucunda ne gibi öneriler verilebilir?

- “Cin Ali” serisinde “Levent” serisine kıyasla, ikilemelere daha fazla yer verilmiştir. “Levent” serisinde ise deyimlere daha fazla yer verilmiştir. “Cin Ali” serisinde deyimlerin, “Levent” serisinde ise ikilemelerin sayısının artırılması çocuklar açısından daha faydalı olabilir. Her iki kitap serisinde de atasözlerine yer verilmemiştir. Atasözlerine yer verilmesi çocuklar için oldukça faydalı olacaktır.

Değerler Eğitimi ve Söz Varlığı Unsurlarına Yönelik Genel Öneriler

1. Eğitimin önce ailede başladığı düşünüldüğünde, çocuklardan önce ebeveynlerin eğitilmesi daha doğru olacaktır. Bu anlamda değerler eğitimi hususunda önce ebeveynlere yönelik eğitim ve seminerlerin düzenlenmesi faydalı olabilir. Unutulmamalıdır ki çocuklar anne babalarını rol model alırlar.
2. Okullarda değerler eğitimine yönelik kitaplara, etkinliklere, oyunlara ağırlık verilebilir.
3. Değerler; kitaplardaki örneklerle, görsellerle dikkat çekici bir hale getirilerek sezdirebilir.
4. Benimsenmesi ve sakınılması istenilen tavır, tutum ve davranış örneklerinden çok bilinmesi ve benimsenmesi istenilen değerlerin ön planda tutulması çocuk için daha faydalı olabilir.
5. Kitaplarda deyim ve ikilemelerin yanı sıra atasözlerine de yer verilerek çocukların kelime hazineleri zenginleştirilebilir. Kültürel aktarım için atasözlerinin önemi büyüktür.
6. Kitaplarda hep aynı deyim, atasözü ve ikilemeler kullanılmamalıdır. Söz varlığının genişlemesi için türsel çeşitliliğe dikkat edilmesi fayda sağlayabilir.

VI. KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- AKSOY, Ö.A. (2017). **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü Atasözleri Sözlüğü-1**. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- BACANLI, H. (2006). **Gelişim ve Öğrenme**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- BALCI, A. (2016). **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler**. PEGEM AKADEMI.
- BEILL, Brigitte (2003). **İyi Çocuk, Zor Çocuk “Doğru Davranışlar Çocuklara Nasıl Kazandırılır?”** (Çev. Cuma Yorulmaz). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- BERG, B. L. and LUNE, H. (2015). **Sosyal bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. H. Aydın (Çev.Edt). Konya: Eğitim Kitabevi.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., KILIÇ ÇAKMAK, E., AKGÜN, Ö. A., KARADENİZ, Ş. ve DEMIREL, F. (2013). **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- ÇELİKKAYA, H. (1996). **Fonksiyonel Eğitim Sosyolojisi**. İstanbul: Alfa Yayınları.
- D’ASSAILLY, G. (1967). **Günlük Yaşantımızda Saygı Kuralları**. (Çev. M. Öney). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- DENZIN, N. K. and LINCOLN, Y. S. (1998). **The Landscape of Qualitative Research: Theories and Issues**. Thousand Oaks: Sage.
- DOĞAN, A. (1996). **Türkçenin Söz Varlığı**. Ankara: Engin Yayınları.
- ERDAL, K. (2020). **Örneklerle Değerler Eğitimi**. Bursa: Sentez.
- ERGİN, M. (2012). **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yayınları, İstanbul.
- ERGÜZEL, M. (2007). **Dil ve Kültür Üzerine Yazılar 1**. Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul.
- FROOM, E. (1985). **Sevme Sanatı**, Çev. Işıtan Gündüz, İstanbul.
- GENCAN, T. N. (2001). **Dilbilgisi**. Ankara: Ayraç

- GREENHALGH, T. (1997). **How to Read a Paper: Papers that Summarize Other Papers** (Systematic Reviews and Meta-Analyses). BMJ, 315, 672-675.
- GÜNEŞ, F. (2007). **Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma**. (1. Basım). Nobel Yayınları, Ankara.
- GÜNEŞ, F. (2015). **Değerler Eğitiminde Yaklaşım ve Modeller**. Cilt I, 1.
- GÜNGÖR, E. (2000). **Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak**. İstanbul:Özenen Matbaası.
- GÜVENÇ, B. (1984). **İnsan ve Kültür**. 4. bs. İstanbul: Remzi.
- GÜVENTÜRK, F. (2017). **İnsan ve Temel Değerler: İnsanı İnsan Yapan Değerler**.
- HUNT, P. (1999). **“Introduction: The World of Children’s Literature Studies** (Giriş: Çocuk Edebiyatı Çalışmalarının Dünyası).” Understanding Children’s Literature: Key Essays from the International Companion Encyclopedia of Children’s Literature (Uluslararası Çocuk Edebiyatı Ansiklopedisinden Önemli Denemeler). London: Routledge.
- JERNBERG, A. (1979). **Theraplay: A New Treatment Using Structured Play for Problem Children and Their Families**. San Francisco, Jossey-Bass.
- KAĞAN, M. ve YILMAZ, N. (2020). **Karakter ve Değer Eğitimi**. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- KARADAĞ, Ö. (2019). **Kelime Öğretimi**. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- KARAHAN, L. (2012). **Türkçede Söz Dizimi**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- KARASAR, N. (2005). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. NOBEL YAYIN DAĞITIM.
- KARASAR, N. (2012). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. ANKARA: NOBEL YAYINCILIK.
- KAYA, M. (2007). **Okuma Yazma Öğretiminde Çocuk Edebiyatının Öğretim Amaçlı Kullanımındaki Yöntem ve Teknikler**. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (04-06 Ekim 2006), Bildiriler Kitabı (s. 117-122). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- KAYGUSUZ R. (1973). **Cin Ali’nin Hikâye Kitapları**, Cin Ali Yayınları, Ankara.
- MERRIAM, S. B. (1988). **Case study research in education: A qualitative approach**. San Francisco: Jossey-Bass.

- MERRIAM, S. B. (2009). **Qualitative research. A guide to design and implementation.** San Francisco: John Wiley-Sons.
- MİLES, M. B. and HUBERMAN, M. A. (1994). **Qualitative Data Analysis.** London: Sage Publication.
- MORRIS, DESMOND (1985). **Sevmek Dokunmaktır,** Çev. Nuran Yavuz, İstanbul.
- OKUMUŞLAR, M. (2013). **Sosyalleşme Sürecinde Din Eğitimi.** Konya: Yediveren.
- O'LEARY, Z. (2017). **The Essential Guide To Doing Your Research Project.** Sage Publications Inc.
- ORAKÇI, M. (2020). **Levent-İlk Okuma Kitaplarım.** Timaş Çocuk Yayınları.
- PALA, İ. (2002). **Atasözleri Sözlüğü.** İstanbul: LM Yayınları.
- PÜSKÜLLÜOĞLU, A. (2004b). **Türkçe Deyimler Sözlüğü.** Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- ROKEACH, M. (1973). **The Nature Of Human Values,** New York: The Free Press.
- SARAÇBAŞI E. and Minnetoğlu İ. (1978). **Türkçe Deyimler Sözlüğü.** İstanbul: Minnetoğlu Yayınları.
- SEVER, S. (2003). **Çocuk ve Edebiyat.** Ankara: Kök Yayıncılık.
- SEYİDOĞLU, H. (2016). **Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı.** Güzem Can Yayınları.
- SINAR ÇILGIN, A. (2007). **Çocuk Edebiyatı.** İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- SÖNMEZ, V. (1994). **Sevgi Eğitimi.** Ankara : Pegem Yay. No: 88.
- ŞİMŞEK, Ş. (2020). **Çocuk Edebiyatında Değerler Eğitimi.** Çocuk Edebiyatı Yazarlarının Kaleminden Değerler Eğitimi (Ed. Şahin Şimşek ve Funda Bulut). Ankara: Akademisyen Kitabevi, s. 9-19.
- ŞİRİN, M. R. (1994). **Çocuk Edebiyatı.** İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- ŞİRİN, M. R. (2007). **Çocuk Edebiyatı Kültürü.** Ankara: Kök Yayıncılık.
- TABUROĞLU, Ö. (2017). **Nazar, Başkası Nasıl Görür?** İstanbul: Doğubatı.
- TEMİZYÜREK, F. (2006). **Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Okulları Türkçe Programı,** Nobel Yayınları.

TEZCAN, Mahmut (1974). **Türklerle İlgili Stereotipler (Kalıp Yargılar) ve Türk Değerleri Üzerine Bir Deneme**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları. Timaş Yayınları (1982).

Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2005.

UYGUR, N. (2006). **Kültür Kuramı**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

ÜLKEN, H.Z. (1965). **Değerler, Kültür ve Sanat**. İstanbul: Kağıt ve Basım İşleri AŞ Matbaası.

YAVUZER, H. (2008). **Çocuk Psikolojisi**. Remzi Kitabevi, İstanbul.

YILDIRIM, A. VE ŞİMŞEK, H. (2011). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

MAKALELER

AÇIK, N. (2020). Nâbî'nin Hayriyye'sinin Eğitsel Yönü. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi [**MSKU Journal of Education**], 7(2), 161.

ADIGÜZEL, A. (2012). Okula İlişkin Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 11(40), 30-45.

ALTUNBAY, M. (2016). Temel Bir Değer Olarak Dede Korkut'ta Misafirperverlik ve İzzeti İkrâm. **Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi**, (56), 359-369-371.

AVCI, Ü., USLU, Y. K., KURTOĞLU, M., ve USLU, N. (2013). Yeniliklerin Benimsenmesi Sürecinde Rol Oynayan Değişkenlerin Betimsel Tarama Yöntemiyle İncelenmesi. **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 33(33), 53-71.

BARIŞ, D. A., ve ECE, A. S. (2015). Kültürel değerlerin aktarılmasında çocuk tekerlemeleri" tekerlemelerimizi biliyor muyuz?". **Değerler eğitimi dergisi**, 13(29), 343-368.

BİÇER, N. ve KILIÇ, B. S. (2017). Suriyeli Öğrencilere Türkçe Öğretmen İçin Kullanılan Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirmesi. **Ana Dili Eğitimi Dergisi**, 5(4), 649-663.

BOWEN, G. A. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. **Qualitative Research Journal**, 9(2), 27-40.

- ÇİNTAŞ YILDIZ, D. (2009). İbrahim Zeki Burdurlu'nun Eserlerinde Sevgi Değeri. **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, 208.
- DEMİRBAŞ, M. ve YAĞBASAN, R. (2005). Sosyal Öğrenme Teorisine Dayalı Öğretim Etkinliklerinin, Öğrencilerin Bilimsel Tutumlarının Kalıcılığına Olan Etkisinin İncelenmesi. **Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 18 (2), s. 363-382.
- DİLCİ, T., VE GÜR, T. (2012). Tekerlemelerin Eğitim Öğretim-Sürecinde Kullanımına Yönelik İlköğretim Öğrencilerinin Görüşleri. Sivas İli Örneği. **Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume**, 7/4, Fall 2012, p.1503-1518, Ankara, Turkey.
- DOĞAN, P. D. C. (2011). Kazak Türklerinde Konukseverlik ve Konuk Ağır lama. **Istanbul Journal of Sociological Studies**(36), 27-44.
- FIRAT, H. (2012). Çocuk Edebiyatının Türkçe Eğitimindeki Yeri: Biyografi Örneği. **Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 44-56.
- KALAYCI, N. ve YILDIRIM, N. (2020). Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırmalı Analizi (2009-2017-2019). **Trakya Eğitim Dergisi**, 10(1), 238-262.
- KAYA. M. Kişilik Özelliklerinin Ahlak Yargısı Üzerindeki Etkisi. Marmara Üniversitesi **Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 4,1997.
- KEYIFLI, Ş. (2017). Birlik Olmanın Teolojik ve Pedagojik Temeli. **Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi**, (3), 9-21.
- KIRAL, E. (2018). Kayıp Giden Bir Değer: Saygı. **Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi**, 5(1), 5.
- KING, W. R. VE HE, J. (2005). Understanding The Role and Methods of Meta-analysis n IS Research. **Communications Of The Association For Information Systems**, 16, 665-686.
- KOCAYIĞIT, A., ve AYKAÇ, N. (2019). İlkokul Türkçe Öğretim Programının Eğitim Programı Öğeleri Açısından Değerlendirilmesi (1923-2017). **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 16(44), 251-279.

- KURTASLAN, H., ve ALDUT, D. B. (2024). Antalya Etnografya Müzesinde Sergilenen Çalgıların Özellikleri ve Yöredeki Kullanılma Durumları. **Ekev Akademi Dergisi**, (97), 163-193.
- MERT, E. L. (2009). Türkçenin Söz Varlığı Açısından Eflatun Cem Güney'in Derleyip Yazdığı Masallar. **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 27(2).
- MERT, E. L. (2012). Anadili Eğitimi-Öğretimi Sürecinde Çocuk Yazını Ürünlerinden Yararlanma ve Masal Türüne Yönelik Bazı Belirlemeler. **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 31(31), 1-12.44
- NILGÜN, A. Ç. I. K. Nâbî'nin Hayriyye Adlı Eserinin Eğitim Değeri. **Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 7(2), 159-169.
- OTMAR, Ö., ve ERDEM, A. (2019). Yalvaç Ural'ın Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Hayvan Sevgisi Değeri. **Değerler Eğitimi Dergisi**, 17(37), 7-34.
- ÖZDEN, M. ve GÜNAY, G. (2024). Kutadgu Bilig ve Bilgi Okuryazarlığı. **RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**, (Ö14), 349-360.
- SCHWARTZ, S.H. (1992). Universals In The Content And Structure Of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests In 20 Countries. In M. P. Zanna (Ed.), **Advances in Experimental Social Psychology**: 25 (pp. 1-65). San Diego, CA: Academic Press.
- ŞİMŞEK, Ü. Ş., ve Bulut, Ü. F. (2020). Bir Yaratıcı Yazma Etkinliği Olarak Küçürek Öykü ile Değerler Eğitimi. **Türk Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi**, 8(23).
- TONGA, D. (2017). Rol Model Olarak Sosyal Bilgiler Öğretmeni. **Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 7(2), 17-30.
- TULUMCU, F. I., veTULUMCU, F. M. (2015). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Programlarında Yer Alan Değerler. **Değerler Eğitimi Dergisi**, 13(29), 535-559.
- YILDIZ, D. Ç. (2011). İbrahim Zeki Burdurlu'nun Eserlerinde Sevgi Değeri. **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, (29), 203-230.

YIĞITTIR, S. (2012). İlköğretim 5.Sınıf Öğrencilerinin Değer Yönelimlerinin Rokeach ve Schwartz Değer Sınıflandırmasına Göre Değerlendirilmesi. **Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi**, (19), 1-15.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

ARUL, M.J. (2002). Measurement of Attitudes. Erişim adresi <http://www.geocities.com/arulmj/atti2-b.html>.

TEZLER

AKARİ, Ö. F. (2019). Değerler Eğitimi Açısından Spor (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).

APAYDIN, N. (2019). Eğitim İçerikli Müze Kurma Sürecinin İncelenmesi: Cin Ali Müzesi Örneği. (Yüksek lisans tezi, Ankara üniversitesi, Ankara).

EMİROĞLU, S. (2010). Türkçe Manzum Nasihat-nâmelerin Eğitim Değeri Üzerine Bir İnceleme. (Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi).

KATI, Y. (2023). Türk Halk Anlatımlarında Değerler Eğitimi. (Doktora Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde).

KUMBASAR, E. (2011). Muzaffer İzgü'nün Romanlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon).

MEMİŞ, Y. S. (2013). Aşık Eşref Taşlıova'dan Derlenen Halk Hikâyelerinde Değerler Eğitimi. (Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya).

ÖNLER, R. (2023). Mustafa Orakçı'nın Kitaplarındaki Çocuk Kahramanların Karakter Öğeleri Bakımından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan).

SOMUNCU, S. (2008). İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Edebî Metinlerin Temel Evrensel Değerleri İçermesi Bakımından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar).

ŞAHİN, N. (2017). Cengiz Aytmatov'un Eserlerinin Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi ve Ortaokul Türkçe Ders Kitapları İçin Metin Önerileri. (Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum).

YIGITTIR, S. (2009). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4 ve 5. Sınıf Değerlerinin Kazanılma Düzeyi. (Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara).

DİĞER KAYNAKLAR

KUÇARİDİ, J. (1995) Felsefi Açıdan Eğitim ve Türkiye'de Eğitim, 17-18 Kasım, İstanbul.

MEB (1968). İlkokul Programı. İstanbul. Milli Eğitim Basımevi.

MEB. (2018). İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar). Ankara: MEB

TOPAÇ, N. ve BARDAK, M. (2019). Çocuğun Temizlik Alışkanlığını Kazanmasında Erken Çocukluk Eğitim Kurumlarının Yeri. 5.Uluslararası Sosyal Beşerî ve Eğitim Bilimleri Kongresi, İstanbul, 19-20 Aralık 2019, 682.

ÇALIŞMADA İNCELENEN KİTAPLAR KAYNAKÇASI

KAYGUSUZ, R. (1973). Cin Ali'nin Atı, Cin Ali Yayınları, Ankara.

KAYGUSUZ, R. (1973). Cin Ali'nin Topu, Cin Ali Yayınları, Ankara.

KAYGUSUZ, R. (1973). Cin Ali'nin Topacı, Cin Ali Yayınları, Ankara.

KAYGUSUZ, R. (1973). Cin Ali'nin Karagözlü Kuzusu, Cin Ali Yayınları, Ankara.

KAYGUSUZ, R. (1973). Cin Ali'nin Oyuncakları, Cin Ali Yayınları, Ankara.

KAYGUSUZ, R. (1973). Cin Ali Okula Başlıyor, Cin Ali Yayınları, Ankara.

KAYGUSUZ, R. (1973). Cin Ali Okulda, Cin Ali Yayınları, Ankara.

KAYGUSUZ, R. (1973). Cin Ali Çocuk Bahçesinde, Cin Ali Yayınları, Ankara.

KAYGUSUZ, R. (1973). Cin Ali Kır Gezisinde, Cin Ali Yayınları, Ankara.

ORAKÇI, M. (2020). Levent ve Yeni Bisikleti, Timaş Çocuk Yayınları, İstanbul.

ORAKÇI, M. (2020). Levent ve Akıllı Robot, Timaş Çocuk Yayınları, İstanbul.

ORAKÇI, M. (2020). Levent ve Arkadaşları, Timaş Çocuk Yayınları, İstanbul.

ORAKÇI, M. (2020). Levent Bayram Ziyaretinde Kuzusu, Timaş Çocuk Yayınları, İstanbul.

ORAKÇI, M. (2020). Levent ve Hastalık, Timaş Çocuk Yayınları, İstanbul.

ORAKÇI, M. (2020). Levent ve Kardan Adam, Timaş Çocuk Yayınları, İstanbul.

ORAKÇI, M. (2020). Levent ve Korkuluk, Timaş Çocuk Yayınları, İstanbul.

ORAKÇI, M. (2020). Levent ve Sevimli Kuzu, Timaş Çocuk Yayınları, İstanbul.

ORAKÇI, M. (2020). Levent Sürpriz Yapıyor, Timaş Çocuk Yayınları, İstanbul.

ORAKÇI, M. (2020). Levent Top Oynuyor, Timaş Çocuk Yayınları, İstanbul.

EKLER

EK-1: Uzman Görüşü Formu

EK-2: Birinci Uzman Görüşü Formu

EK-3: Birinci Uzman Görüşü Formu

EK-4: Birinci Uzman Görüşü Formu

EK-5: Birinci Uzman Görüşü Formu

EK-6: Birinci Uzman Görüşü Formu

EK-7: “Cin Ali” Ve “Levent” Serisinde Bilinmesi Ve Benimsenmesi İstenilen Değerler-Bilinmesi Ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum, Davranışların Tespit Edildiği Fişler

EK-8: Etik Kurul Kararı

EK-1: UZMAN GÖRÜŞÜ FORMU

"CİN ALİ" VE "LEVENT" SERİLERİNDE TESPİT EDİLEN "BİLİNMEŞİ VE BENİMSENMESİ İSTENİLEN DEĞERLER", "BİLİNMEŞİ VE SAKINILMASI GEREKEN TAVIR, TUTUM VE DAVRANIŞLAR" UZMAN GÖRÜŞÜ FORMU

Sayın Hocam,

"Cin Ali" ve "Levent" adlı çocuk edebiyatı serilerini değerler eğitimi bakımından inceleyen bir yüksek lisans tezi hazırlamaktayım. Çalışmada değerlerin tespit edilme sürecinin istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını kontrol etmek için uzman görüşüne ihtiyaç duyulmaktadır. Tespit edilen değerler, eleştiriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak raporlaştırılmaya hazır hâle getirilecektir.

Sizden, "Cin Ali" ve "Levent" adlı serilerden alıntılanmış aşağıdaki cümlelerde yer alan değerlerin doğru tespit edilip edilmediğine ilişkin değerlendirme yapmanız beklenmektedir. **Araştırmada uygun bulmadığınız değerler için açıklama sütununu lütfen doldurunuz.**

Formda paylaştığınız kişisel bilgiler gizli kalacaktır. Araştırmanın sonuçları değerlendirilirken araştırmaya katılan hiçbir öğretmenin ismi, çalışmanın herhangi bir aşamasında kesinlikle yer almayacaktır. Değerli katkılarınız için şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Melisa KURŞUNLU

İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

EL-MEK: msedefogluu@hotmail.com

KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyet: () Kadın () Erkek

Mezuniyet: () Sınıf Öğr. () Türkçe Öğr. () Diğer.....

Eğitim Durumu: () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora

Yaş: () 21-30 Yaş () 31-40 Yaş () 41-50 Yaş () 51 Yaş Üzeri

Kıdem Yılı: () 1-10 Yıl () 11-20 Yıl () 21-30 Yıl () 31 Yıl Üzeri

Görev Yaptığı Okul:

BÖLÜM 1: "Cin Ali" Serisinde Bulunan Değerler-Tavır, Tutum ve Davranışlar

Bu bölümde, Cin Ali serisinde yer alan cümlelere ve bu cümlelerde tespit edilen değerlere, tavır, tutum ve davranışlara yer verilmiştir. Sizden, aşağıda tespit edilen değerlerin cümlelere uygun olup olmadığına ilişkin değerlendirme yapmanız için "uygun" veya "uygun değil" seçeneklerinden birini "X" işaretini kullanarak belirtmeniz beklenmektedir.

Örnek Cümleler	Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
"Babası, Cin Ali iyi okusun diye, birçok alfabe, kitap ve ders araçları aldı."	Düşünceli olma			
"Arkadaşları Cin Ali'nin şirini çok beğendiler. Cin Ali'yi çok alkışladılar."	Onurlandırma			
"Yemek yeme işi bitince, çeşmede ellerini, ağızlarını yıkadılar, su içtiler."	Temizlik			
Örnek Cümleler	Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavrı, Tutum ve Davranışlar	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
"Köpeklerden sonra dört tane at geldi. Bir kadın, kırbaç sallayarak onlara dans ettirdi."	Şiddet			
"Ablacığım ne olur, bunu bana oku! Diye yalvarıp gönlünü yapar. Hikayeyi okutur."	İsrarcı Olma			

BÖLÜM 2: "Levent" Serisinde Bulunan Değerler-Tavır, Tutum ve Davranışlar

Bu bölümde, Levent serisinde yer alan cümlelere ve bu cümlelerde tespit edilen değerlere, tavır, tutum ve davranışlara yer verilmiştir. Sizden, aşağıda tespit edilen değerlerin cümlelere uygun olup olmadığına ilişkin değerlendirme

yapmanız için "uygun" veya "uygun değil" seçeneklerinden birini "X" işaretini kullanarak belirtmeniz beklenmektedir.

Örnek Cümleler	Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
"Mert'in elinden tuttum. Bahçeye çıktık. Mert kara çok dikkatli basıyor, yavaş yavaş yürüyordu."	Temkinli ve Dikkatli Olma			
"Mert önce kuzudan biraz çekindi. Ben kuzunun tüylerini okşayınca o da sevmeye başladı."	Cesaret			
"Sonunda benim de istediğim gibi bir bisikletim oldu. Çok mutluyum."	Mutluluk			
Örnek Cümleler	Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavrı, Tutum ve Davranışlar	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
"Kardeşimi seviyorum ama bazen beni kızdırıyor."	Öfkeli Olma			
"Mert hadi eve girelim", dedim. Ama Mert kaşlarını kaldırarak 'ıh' dedi. Mert'i içeri sokmak için elinden tutmaya çalıştım ama kaçtı benden."	Söz Dinlememe			

EK-2: BİRİNCİ UZMAN GÖRÜŞÜ FORMU

Bu bölümde, Cin Ali serisinde yer alan cümlelere ve bu cümlelerde tespit edilen değerlere, tavır, tutum ve davranışlara yer verilmiştir. Sizden, aşağıda tespit edilen değerlerin cümlelere uygun olup olmadığına ilişkin değerlendirme yapmanız için "uygun" veya "uygun değil" seçeneklerinden birini "X" işaretini kullanarak belirtmeniz beklenmektedir.

Örnek Cümleler	Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
"Babası, Cin Ali iyi okusun diye, birçok alfabe, kitap ve ders araçları aldı."	Düşünceli olma	✓		
"Arkadaşları Cin Ali'nin şiirini çok beğendiler. Cin Ali'yi çok alkışladılar."	Onurlandırma	✓		
"Yemek yeme işi bitince, çeşmede ellerini, ağızlarını yıkadılar, su içtiler."	Temizlik	✓		
Örnek Cümleler	Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum ve Davranışlar	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
"Köpeklerden sonra dört tane at geldi. Bir kadın, kırbaç sallayarak onlara dans ettirdi."	Şiddet	✓		
"Ablacığım ne olur, bunu bana oku! Diye yalvarıp gönlünü yapar. Hikayeyi okutur."	İsrarcı Olma	✓		

BÖLÜM 2: "Levent" Serisinde Bulunan Değerler-Tavır, Tutum ve Davranışlar

Bu bölümde, Levent serisinde yer alan cümlelere ve bu cümlelerde tespit edilen değerlere, tavır, tutum ve davranışlara yer verilmiştir. Sizden, aşağıda tespit edilen değerlerin cümlelere uygun olup olmadığına ilişkin değerlendirme

"CİN ALİ" VE "LEVENT" SERİLERİNDE TESPİT EDİLEN "BİLİNMESİ VE BENİMSENMESİ İSTENİLEN DEĞERLER", "BİLİNMESİ VE SAKINILMASI GEREKEN TAVIR, TUTUM VE DAVRANIŞLAR" UZMAN GÖRÜŞÜ FORMU

Sayın Hocam,

"Cin Ali" ve "Levent" adlı çocuk edebiyatı serilerini değerler eğitimi bakımından inceleyen bir yüksek lisans tezi hazırlamaktayım. Çalışmada değerlerin tespit edilme sürecinin istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını kontrol etmek için uzman görüşüne ihtiyaç duyulmaktadır. Tespit edilen değerler, eleştiriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak raporlaştırılmaya hazır hâle getirilecektir.

Sizden, "Cin Ali" ve "Levent" adlı serilerden alıntılanmış aşağıdaki cümlelerde yer alan değerlerin doğru tespit edilip edilmediğine ilişkin değerlendirme yapmanız beklenmektedir. **Araştırmada uygun bulmadığınız değerler için açıklama sütununu lütfen doldurunuz.**

Formda paylaştığınız kişisel bilgiler gizli kalacaktır. Araştırmanın sonuçları değerlendirilirken araştırmaya katılan hiçbir öğretmenin ismi, çalışmanın herhangi bir aşamasında kesinlikle yer almayacaktır. Değerli katkılarınız için şimdiden teşekkür eder, saygılarımla sunarım.

Melisa KURŞUNLU

İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

EL-MEK: msedefogluu@hotmail.com

KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyet: ☒ Kadın () Erkek

Mezuniyet: ☒ Sınıf Öğr. () Türkçe Öğr. () Diğer.....

Eğitim Durumu: ☒ Lisans () Yüksek Lisans () Doktora

Yaş: () 21-30 Yaş ☒ 31-40 Yaş () 41-50 Yaş () 51 Yaş Üzeri

Kıdem Yılı: ☒ 1-10 Yıl () 11-20 Yıl () 21-30 Yıl () 31 Yıl Üzeri

Görev Yaptığı Okul: Tulin Mango İlkokulu

BÖLÜM 1: "Cin Ali" Serisinde Bulunan Değerler-Tavır, Tutum ve Davranışlar

yapmanız için "uygun" veya "uygun değil" seçeneklerinden birini "X" işaretini kullanarak belirtmeniz beklenmektedir.

Örnek Cümleler	Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
"Mert'in elinden tuttum. Bahçeye çıktık. Mert kara çok dikkatli basıyor, yavaş yavaş yürüyordu."	Temkinli ve Dikkatli Olma	✓		
"Mert önce kuzudan biraz çekindi. Ben kuzunun tüylerini okşayınca o da sevmeye başladı."	Cesaret	✓		
"Sonunda benim de istediğim gibi bir bisikletim oldu. Çok mutluyum."	Mutluluk	✓		
Örnek Cümleler	Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavrı, Tutum ve Davranışlar	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
"Kardeşimi seviyorum ama bazen beni kızdırıyor."	Öfkeli Olma	✓		
"Mert hadi eve girelim', dedim. Ama Mert kaşlarını kaldırarak 'ııh' dedi. Mert'i içeri sokmak için elinden tutmaya çalıştım ama kaçtı benden."	Söz Dinlememe	✓		

EK-3: BİRİNCİ UZMAN GÖRÜŞÜ FORMU

"CİN ALİ" VE "LEVENT" SERİLERİNDE TESPİT EDİLEN "BİLİNMESİ VE BENİMSENMESİ İSTENİLEN DEĞERLER", "BİLİNMESİ VE SAKINILMASI GEREKEN TAVIR, TUTUM VE DAVRANIŞLAR" UZMAN GÖRÜŞÜ FORMU

Sayın Hocam,

"Cin Ali" ve "Levent" adlı çocuk edebiyatı serilerini değerler eğitimi bakımından inceleyen bir yüksek lisans tezi hazırlamaktayım. Çalışmada değerlerin tespit edilme sürecinin istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını kontrol etmek için uzman görüşüne ihtiyaç duyulmaktadır. Tespit edilen değerler, eleştiriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak raporlaştırılmaya hazır hâle getirilecektir.

Sizden, "Cin Ali" ve "Levent" adlı serilerden alıntılanmış aşağıdaki cümlelerde yer alan değerlerin doğru tespit edilip edilmediğine ilişkin değerlendirme yapmanız beklenmektedir. **Araştırmada uygun bulmadığınız değerler için açıklama sütununu lütfen doldurunuz.**

Formda paylaştığınız kişisel bilgiler gizli kalacaktır. Araştırmanın sonuçları değerlendirilirken araştırmaya katılan hiçbir öğretmenin ismi, çalışmanın herhangi bir aşamasında kesinlikle yer almayacaktır. Değerli katkılarınız için şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Melisa KURŞUNLU

İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

EL-MEK: msedefoglu@hotmail.com

KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyet: ☒ Kadın () Erkek

Mezuniyet: ☒ Sınıf Öğr. () Türkçe Öğr. () Diğer.....

Eğitim Durumu: ☒ Lisans () Yüksek Lisans () Doktora

Yaş: () 21-30 Yaş ☒ 31-40 Yaş () 41-50 Yaş () 51 Yaş Üzeri

Kıdem Yılı: ☒ 1-10 Yıl () 11-20 Yıl () 21-30 Yıl () 31 Yıl Üzeri

Görev Yaptığı Okul: İhsan Şerif Necatulu

BÖLÜM 1: "Cin Ali" Serisinde Bulunan Değerler-Tavır, Tutum ve Davranışlar

Bu bölümde, Cin Ali serisinde yer alan cümlelere ve bu cümlelerde tespit edilen değerlere, tavır, tutum ve davranışlara yer verilmiştir. Sizden, aşağıda tespit edilen değerlerin cümlelere uygun olup olmadığına ilişkin değerlendirme yapmanız için "uygun" veya "uygun değil" seçeneklerinden birini "X" işaretini kullanarak belirtmeniz beklenmektedir.

Örnek Cümleler	Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
"Babası, Cin Ali iyi okusun diye, birçok alfabe, kitap ve ders araçları aldı."	Düşünceli olma	✓		
"Arkadaşları Cin Ali'nin şiirini çok beğendiler. Cin Ali'yi çok alkışladılar."	Onurlandırma	✓		
"Yemek yeme işi bitince, çeşmede ellerini, ağızlarını yıkadılar, su içtiler."	Temizlik	✓		
Örnek Cümleler	Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavrı, Tutum ve Davranışlar	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
"Köpeklerden sonra dört tane at geldi. Bir kadın, kırbaç sallayarak onlara dans ettirdi."	Şiddet	✓		
"Ablacığım ne olur, bunu bana oku! Diye yalvarıp gönlünü yapar. Hikayeyi okutur."	İsrarcı Olma	✓		

BÖLÜM 2: "Levent" Serisinde Bulunan Değerler-Tavır, Tutum ve Davranışlar

Bu bölümde, Levent serisinde yer alan cümlelere ve bu cümlelerde tespit edilen değerlere, tavır, tutum ve davranışlara yer verilmiştir. Sizden, aşağıda tespit edilen değerlerin cümlelere uygun olup olmadığına ilişkin değerlendirme

yapmanız için "uygun" veya "uygun değil" seçeneklerinden birini "X" işaretini kullanarak belirtmeniz beklenmektedir.

Örnek Cümleler	Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
"Mert'in elinden tuttum. Bahçeye çıktık. Mert kara çok dikkatli basıyor, yavaş yavaş yürüyordu."	Temkinli ve Dikkatli Olma	✓		
"Mert önce kuzudan biraz çekindi. Ben kuzunun tüylerini okşayınca o da sevmeye başladı."	Cesaret	✓		
"Sonunda benim de istediğim gibi bir bisikletim oldu. Çok mutluyum."	Mutluluk	✓		
Örnek Cümleler	Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavrı, Tutum ve Davranışlar	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
"Kardeşimi seviyorum ama bazen beni kızdırıyor."	Öfkeli Olma	✓		
"Mert hadi eve girelim", dedim. Ama Mert kaşlarını kaldırarak 'ıh' dedi. Mert'i içeri sokmak için elinden tutmaya çalıştım ama kaçtı benden."	Söz Dinlememe	✓		

EK-4: BİRİNCİ UZMAN GÖRÜŞÜ FORMU

"CİN ALİ" VE "LEVENT" SERİLERİNDE TESPİT EDİLEN "BİLİNMESİ VE BENİMSENMESİ İSTENİLEN DEĞERLER", "BİLİNMESİ VE SAKINILMASI GEREKEN TAVIR, TUTUM VE DAVRANIŞLAR" UZMAN GÖRÜŞÜ FORMU

Sayın Hocam,

"Cin Ali" ve "Levent" adlı çocuk edebiyatı serilerini değerler eğitimi bakımından inceleyen bir yüksek lisans tezi hazırlamaktayım. Çalışmada değerlerin tespit edilme sürecinin istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını kontrol etmek için uzman görüşüne ihtiyaç duyulmaktadır. Tespit edilen değerler, eleştiriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak raporlaştırmaya hazır hâle getirilecektir.

Sizden, "Cin Ali" ve "Levent" adlı serilerden alıntılanmış aşağıdaki cümlelerde yer alan değerlerin doğru tespit edilip edilmediğine ilişkin değerlendirme yapmanız beklenmektedir. **Araştırmada uygun bulmadığınız değerler için açıklama sütununu lütfen doldurunuz.**

Formda paylaştığınız kişisel bilgiler gizli kalacaktır. Araştırmanın sonuçları değerlendirilirken araştırmaya katılan hiçbir öğretmenin ismi, çalışmanın herhangi bir aşamasında kesinlikle yer almayacaktır. Değerli katkılarınız için şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Melisa KURŞUNLU

İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

EL-MEK: msedefogluu@hotmail.com

KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyet: ☒ Kadın () Erkek

Mezuniyet: () Sınıf Öğr. () Türkçe Öğr. () Diğer Türk Dili ve Edebiyatı

Eğitim Durumu: ☒ Lisans () Yüksek Lisans () Doktora

Yaş: ☒ 21-30 Yaş () 31-40 Yaş () 41-50 Yaş () 51 Yaş Üzeri

Kıdem Yılı: ☒ 1-10 Yıl () 11-20 Yıl () 21-30 Yıl () 31 Yıl Üzeri

Görev Yaptığı Okul: O342. Fen Bilimleri Özel Öğretim Kurumu

BÖLÜM 1: "Cin Ali" Serisinde Bulunan Değerler-Tavır, Tutum ve Davranışlar

yapmanız için "uygun" veya "uygun değil" seçeneklerinden birini "X" işaretini kullanarak belirtmeniz beklenmektedir.

Örnek Cümleler	Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
"Mert'in elinden tuttum. Bahçeye çıktık. Mert kara çok dikkatli basıyor, yavaş yavaş yürüyordu."	Temkinli ve Dikkatli Olma	✓		
"Mert önce kuzudan biraz çekindi. Ben kuzunun tüylerini okşayınca o da sevmeye başladı."	Cesaret	✓		
"Sonunda benim de istediğim gibi bir bisikletim oldu. Çok mutluyum."	Mutluluk	✓		
Örnek Cümleler	Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavrı, Tutum ve Davranışlar	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
"Kardeşimi seviyorum ama bazen beni kızdırıyor."	Öfkeli Olma	✓		
"Mert hadi eve girelim", dedim. Ama Mert kaşlarını kaldırarak 'ıh' dedi. Mert'i içeri sokmak için elinden tutmaya çalıştım ama kaçtı benden."	Söz Dinlememe	✓		

Bu bölümde, Cin Ali serisinde yer alan cümlelere ve bu cümlelerde tespit edilen değerlere, tavır, tutum ve davranışlara yer verilmiştir. Sizden, aşağıda tespit edilen değerlerin cümlelere uygun olup olmadığına ilişkin değerlendirme yapmanız için "uygun" veya "uygun değil" seçeneklerinden birini "X" işaretini kullanarak belirtmeniz beklenmektedir.

Örnek Cümleler	Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
"Babası, Cin Ali iyi okusun diye, birçok alfabe, kitap ve ders araçları aldı."	Düşünceli olma	✓		
"Arkadaşları Cin Ali'nin şiirini çok beğendiler. Cin Ali'yi çok alkışladılar."	Onurlandırma	✓		
"Yemek yeme işi bitince, çeşmede ellerini, ağızlarını yıkadılar, su içtiler."	Temizlik	✓		
Örnek Cümleler	Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum ve Davranışlar	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
"Köpeklerden sonra dört tane at geldi. Bir kadın, kırbaç sallayarak onlara dans ettirdi."	Şiddet	✓		
"Ablacığım ne olur, bunu bana oku! Diye yalvarıp gönlünü yapar. Hikayeyi okutur."	İsrarcı Olma	✓		

BÖLÜM 2: "Levent" Serisinde Bulunan Değerler-Tavır, Tutum ve Davranışlar

Bu bölümde, Levent serisinde yer alan cümlelere ve bu cümlelerde tespit edilen değerlere, tavır, tutum ve davranışlara yer verilmiştir. Sizden, aşağıda tespit edilen değerlerin cümlelere uygun olup olmadığına ilişkin değerlendirme

EK-5: BİRİNCİ UZMAN GÖRÜŞÜ FORMU

"CİN ALİ" VE "LEVENT" SERİLERİNDE TESPİT EDİLEN "BİLİNMESİ VE BENİMSENMESİ İSTENİLEN DEĞERLER", "BİLİNMESİ VE SAKINILMASI GEREKEN TAVİR, TUTUM VE DAVRANIŞLAR" UZMAN GÖRÜŞÜ FORMU

Sayın Hocam,

"Cin Ali" ve "Levent" adlı çocuk edebiyatı serilerini değerler eğitimi bakımından inceleyen bir yüksek lisans tezi hazırlamaktayım. Çalışmada değerlerin tespit edilme sürecinin istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını kontrol etmek için uzman görüşüne ihtiyaç duyulmaktadır. Tespit edilen değerler, eleştiriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak raporlaştırılmaya hazır hâle getirilecektir.

Sizden, "Cin Ali" ve "Levent" adlı serilerden alıntılanmış aşağıdaki cümlelerde yer alan değerlerin doğru tespit edilip edilmediğine ilişkin değerlendirme yapmanız beklenmektedir. **Araştırmada uygun bulmadığınız değerler için açıklama sütununu lütfen doldurunuz.**

Formda paylaştığınız kişisel bilgiler gizli kalacaktır. Araştırmanın sonuçları değerlendirilirken araştırmaya katılan hiçbir öğretmenin ismi, çalışmanın herhangi bir aşamasında kesinlikle yer almayacaktır. Değerli katkılarınız için şimdiden teşekkür eder, saygılarımla sunarım.

Melisa KURŞUNLU

İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

EL-MEK: msedefogluu@hotmail.com

KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyet: (☒) Kadın (☐) Erkek

Mezuniyet: (☐) Sınıf Öğr. (☒) Türkçe Öğr. (☐) Diğer.....

Eğitim Durumu: (☐) Lisans (☒) Yüksek Lisans (☐) Doktora

Yaş: (☒) 21-30 Yaş (☐) 31-40 Yaş (☐) 41-50 Yaş (☐) 51 Yaş Üzeri

Kidem Yılı: (☒) 1-10 Yıl (☐) 11-20 Yıl (☐) 21-30 Yıl (☐) 31 Yıl Üzeri

Görev Yaptığı Okul: Halıcı Üniversitesi

BÖLÜM 1: "Cin Ali" Serisinde Bulunan Değerler-Tavir, Tutum ve Davranışlar

yapmanız için "uygun" veya "uygun değil" seçeneklerinden birini "X" işaretini kullanarak belirtmeniz beklenmektedir.

Örnek Cümleler	Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
"Mert'in elinden tuttum. Bahçeye çıktık. Mert kara çok dikkatli basıyor, yavaş yavaş yürüyordu."	Temkinli ve Dikkatli Olma	✓		
"Mert önce kuzudan biraz çekindi. Ben kuzunun tüylerini okşayınca o da sevmeye başladı."	Cesaret	✓		
"Sonunda benim de istediğim gibi bir bisikletim oldu. Çok mutluyum."	Mutluluk	✓		
Örnek Cümleler	Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum ve Davranışlar	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
"Kardeşimi seviyorum ama bazen beni kızdırıyor."	Öfkeli Olma	✓		
"Mert hadi eve girelim", dedim. Ama Mert kaşlarını kaldırarak 'ıh' dedi. Mert'i içeri sokmak için elinden tutmaya çalıştım ama kaçtı benden."	Söz Dinlememe	✓		

Bu bölümde, Cin Ali serisinde yer alan cümlelere ve bu cümlelerde tespit edilen değerlere, tavır, tutum ve davranışlara yer verilmiştir. Sizden, aşağıda tespit edilen değerlerin cümlelere uygun olup olmadığına ilişkin değerlendirme yapmanız için "uygun" veya "uygun değil" seçeneklerinden birini "X" işaretini kullanarak belirtmeniz beklenmektedir.

Örnek Cümleler	Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
"Babası, Cin Ali iyi okusun diye, birçok alfabe, kitap ve ders araçları aldı."	Düşünceli olma		✓	Değer olarak beklenenin yerliye alınması düşünüldüğü olma haline örnek olduğunu düşündürmüştür.
"Arkadaşları Cin Ali'nin şirini çok beğendiler. Cin Ali'yi çok alkışladılar."	Onurlandırma	✓		
"Yemek yeme işi bitince, çeşmede ellerini, ağızlarını yıkadılar, su içtiler."	Temizlik	✓		
Örnek Cümleler	Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum ve Davranışlar	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
"Köpeklerden sonra dört tane at geldi. Bir kadın, kırbaç sallayarak onlara dans ettirdi."	Şiddet	✓		
"Ablacığım ne olur, bunu bana oku! Diye yalvarıp gönlünü yapar. Hikayeyi okutur."	İsrarcı Olma	✓		

BÖLÜM 2: "Levent" Serisinde Bulunan Değerler-Tavır, Tutum ve Davranışlar

Bu bölümde, Levent serisinde yer alan cümlelere ve bu cümlelerde tespit edilen değerlere, tavır, tutum ve davranışlara yer verilmiştir. Sizden, aşağıda tespit edilen değerlerin cümlelere uygun olup olmadığına ilişkin değerlendirme

EK-6: BİRİNCİ UZMAN GÖRÜŞÜ FORMU

"CİN ALİ" VE "LEVENT" SERİLERİNDE TESPİT EDİLEN "BİLİNMESİ VE BENİMSENMESİ İSTENİLEN DEĞERLER", "BİLİNMESİ VE SAKINILMASI GEREKEN TAVIR, TUTUM VE DAVRANIŞLAR" UZMAN GÖRÜŞÜ FORMU

Sayın Hocam,

"Cin Ali" ve "Levent" adlı çocuk edebiyatı serilerini değerler eğitimi bakımından inceleyen bir yüksek lisans tezi hazırlamaktayım. Çalışmada değerlerin tespit edilme sürecinin istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını kontrol etmek için uzman görüşüne ihtiyaç duyulmaktadır. Tespit edilen değerler, eleştiriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak raporlaştırılmaya hazır hâle getirilecektir.

Sizden, "Cin Ali" ve "Levent" adlı serilerden alıntılanmış aşağıdaki cümlelerde yer alan değerlerin doğru tespit edilip edilmediğine ilişkin değerlendirme yapmanız beklenmektedir. **Araştırmada uygun bulmadığınız değerler için açıklama sütununu lütfen doldurunuz.**

Formda paylaştığınız kişisel bilgiler gizli kalacaktır. Araştırmanın sonuçları değerlendirilirken araştırmaya katılan hiçbir öğretmenin ismi, çalışmanın herhangi bir aşamasında kesinlikle yer almayacaktır. Değerli katkılarınız için şimdiden teşekkür eder, saygılarımla sunarım.

Melisa KURŞUNLU

İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

EL-MEK: msedefoglu@hotmail.com

KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyet: (☒) Kadın (☐) Erkek

Mezuniyet: (☐) Sınıf Öğr. (☒) Türkçe Öğr. (☐) Diğer.....

Eğitim Durumu: (☐) Lisans (☒) Yüksek Lisans (☐) Doktora

Yaş: (☒) 21-30 Yaş (☐) 31-40 Yaş (☐) 41-50 Yaş (☐) 51 Yaş Üzeri

Kıdem Yılı: (☒) 1-10 Yıl (☐) 11-20 Yıl (☐) 21-30 Yıl (☐) 31 Yıl Üzeri

Görev Yaptığı Okul: Cumhuriyet Ortaokulu

BÖLÜM 1: "Cin Ali" Serisinde Bulunan Değerler-Tavır, Tutum ve Davranışlar

Bu bölümde, Cin Ali serisinde yer alan cümlelere ve bu cümlelerde tespit edilen değerlere, tavır, tutum ve davranışlara yer verilmiştir. Sizden, aşağıda tespit edilen değerlerin cümlelere uygun olup olmadığına ilişkin değerlendirme yapmanız için "uygun" veya "uygun değil" seçeneklerinden birini "X" işaretini kullanarak belirtmeniz beklenmektedir.

Örnek Cümleler	Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
"Babası, Cin Ali iyi okusun diye, birçok alfabe, kitap ve ders araçları aldı."	Düşünceli olma	✓		
"Arkadaşları Cin Ali'nin şiirini çok beğendiler. Cin Ali'yi çok alkışladılar."	Onurlandırma	✓		
"Yemek yeme işi bitince, çeşmede ellerini, ağızlarını yıkadılar, su içtiler."	Temizlik	✓		
Örnek Cümleler	Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavrı, Tutum ve Davranışlar	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
"Köpeklerden sonra dört tane at geldi. Bir kadın, kırbaç sallayarak onlara dans ettirdi."	Şiddet	✓		
"Abiğim ne olur, bunu bana oku! Diye yalvarıp gönlünü yapar. Hikayeyi okutur."	İsrarcı Olma	✓		

BÖLÜM 2: "Levent" Serisinde Bulunan Değerler-Tavır, Tutum ve Davranışlar

Bu bölümde, Levent serisinde yer alan cümlelere ve bu cümlelerde tespit edilen değerlere, tavır, tutum ve davranışlara yer verilmiştir. Sizden, aşağıda tespit edilen değerlerin cümlelere uygun olup olmadığına ilişkin değerlendirme

yapmanız için "uygun" veya "uygun değil" seçeneklerinden birini "X" işaretini kullanarak belirtmeniz beklenmektedir.

Örnek Cümleler	Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
"Mert'in elinden tuttum. Bahçeye çıktık. Mert kara çok dikkatli basıyor, yavaş yavaş yürüyordu."	Temkinli ve Dikkatli Olma	✓		
"Mert önce kuzudan biraz çekindi. Ben kuzunun tüylerini okşayınca o da sevmeye başladı."	Cesaret	✓		
"Sonunda benim de istediğim gibi bir bisikletim oldu. Çok mutluyum."	Mutluluk	✓		
Örnek Cümleler	Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavrı, Tutum ve Davranışlar	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
"Kardeşimi seviyorum ama bazen beni kızdırıyor."	Öfkeli Olma		✓	Öfkeli olma, abla üst seviyeleri öğrenmesi bu öfkele sevgi de vardır
"Mert hadi eve girelim', dedim. Ama Mert kaşlarını kaldırarak 'ıh' dedi. Mert'i içeri sokmak için elinden tutmaya çalıştım ama kaçtı benden."	Söz Dinlememe	✓		

EK-7: “CİN ALİ” ve “LEVENT” SERİSİNDE BİLİNMEŞİ VE BENİMSENMEŞİ İSTENİLEN DEĞERLER-BİLİNMEŞİ VE SAKINILMASI İSTENİLEN TAVIR, TUTUM, DAVRANIŞLARIN TESPİT EDİLDİĞİ FİŞLER

Cin Ali 1.Kitap

Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

Sevgi (Hayvan Sevgisi)

İyilikseverlik

İtaatkârlık

Onurlandırma

Başkalarının mutluluğunu isteme

Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma

Başarı

Selamlaşma

Dayanışma

Örnek Gösterme

Paylaşımçı olma

Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum ve Davranışlar

Acelecilik

Fiş 1

Cin Ali'nin babası:

“Cin Ali, bu o da at. Otu al, ata ver.” (Kaygusuz, 1973: s.2). (Sevgi-Hayvan sevgisi).

Fiş 2

Cin Ali'nin babası:

“Cin Ali, bu o da at. Otu al, ata ver.” (Kaygusuz, 1973: s.2). (İyilikseverlik).

Fiş 3

Cin Ali'nin babası:

“Cin Ali, bu o da at. Otu al, ata ver.” (Kaygusuz, 1973: s.2). (Cömertlik).

Fiş 4

Cin Ali’nin babası:

“Bak, Suna! Cin Ali, ata ot verdi. Su verdi.” (Kaygusuz, 1973: s.3). (Sevgi-Hayvan Sevgisi).

Fiş 5

Cin Ali’nin babası:

“Bak, Suna! Cin Ali, ata ot verdi. Su verdi.” (Kaygusuz, 1973: s.3). (Onurlandırma).

Fiş 6

Cin Ali’nin babası:

“Bak, Suna! Cin Ali, ata ot verdi. Su verdi.” (Kaygusuz, 1973: s.3). (İtaatkârlık).

Fiş 7

Cin Ali’nin babası:

“Bak, Suna! Cin Ali, ata ot verdi. Su verdi.” (Kaygusuz, 1973: s.3). (Örnek gösterme).

Fiş 8

Suna:

“Anne, babam Cin Ali’ye bir at aldı. Ata ot aldı. Bir de kova aldı. Cin Ali de, ata ot verdi. Su verdi.” (Kaygusuz, 1973: s.4). (Cömertlik).

Fiş 9

Suna:

“Anne, babam Cin Ali’ye bir at aldı. Ata ot aldı. Bir de kova aldı. Cin Ali de, ata ot verdi. Su verdi.” (Kaygusuz, 1973: s. 4). (Sevgi-Hayvan sevgisi).

Fiş 10

Suna:

“Anne, babam Cin Ali’ye bir at aldı. Ata ot aldı. Bir de kova aldı. Cin Ali de, ata ot verdi. Su verdi.” (Kaygusuz, 1973: s. 4). (İyilikseverlik).

Fiş 11

Suna:

“Anne, babam Cin Ali’ye bir at aldı. Ata ot aldı. Bir de kova aldı. Cin Ali de, ata ot verdi. Su verdi.” (Kaygusuz, 1973: s.4). (Onurlandırma).

Fiş 12

Suna:

“Can, bak! Babam, Cin Ali’ye at aldı. Bir de kova aldı. Ata ot aldı. Araba aldı.” (Kaygusuz, 1973: s.4). (Sevgi-Hayvan Sevgisi).

Fiş 13

Suna:

“Can, bak! Babam, Cin Ali’ye at aldı. Bir de kova aldı. Ata ot aldı. Araba aldı.” (Kaygusuz, 1973: s.4). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

Fiş 14

Suna:

“Can, bak! Babam, Cin Ali’ye at aldı. Bir de kova aldı. Ata ot aldı. Araba aldı.” (Kaygusuz, 1973: s.4). (Cömertlik).

Fiş 15

Suna:

“Can, bak! Babam, Cin Ali’ye at aldı. Bir de kova aldı. Ata ot aldı. Araba aldı.” (Kaygusuz, 1973: s.4). (İyilikseverlik).

Fiş 16

Suna:

“Can, bak! Babam, Cin Ali’ye at aldı. Bir de kova aldı. Ata ot aldı. Araba aldı.” (Kaygusuz, 1973: s.4). (Onurlandırma).

Fiş 17

Suna:

“Can, bak! Babam, Cin Ali’ye at aldı. Bir de kova aldı. Ata ot aldı. Araba aldı.”
(Kaygusuz, 1973: s.4). (Örnek Gösterme).

Fiş 18

Cin Ali:

“Can, koş! Suna, sen de koş! Arabaya binin! Bu araba çok güzel. Suna, arabam çok güzel.” (Kaygusuz, 1973, 7). (Paylaşımçı olma).

Fiş 19

Cin Ali:

“Can, koş! Suna, sen de koş! Arabaya binin! Bu araba çok güzel. Suna, arabam çok güzel.” (Kaygusuz, 1973: s.7). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

Fiş 19

Cin Ali:

“Can, koş! Suna, sen de koş! Arabaya binin! Bu araba çok güzel. Suna, arabam çok güzel.” (Kaygusuz, 1973: s.7). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

Fiş 20

“Cin Ali arabayı sürdü. Güzel güzel sürdü.” (Kaygusuz, 1973: s.8). (Başarı).

Fiş 21

“Ayşe ile Gül arabayı gördü. Ayşe, arabaya el salladı. Gül de arabaya el salladı. Çok çok el salladılar.” (Kaygusuz, 1973: s.s.9). (Selamlaşma).

Fiş 22

“Cin Ali, Suna, Can da onlara el salladılar. Cin Ali bir elini salladı. Suna ile Can, iki ellerini salladılar.” (Kaygusuz, 1973: s.s.10). (Selamlaşma).

Fiş 23

“Cin Ali, Ayşe ile Gül’e: ‘Koşun koşun. Sizde arabaya binin.’ dedi. Ayşe ile Gül de koşup arabaya bindiler.” (Kaygusuz, 1973: s.s.11). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

Fiş 24

“Cin Ali, Ayşe ile Gül’e: ‘Koşun koşun. Sizde arabaya binin.’ dedi. Ayşe ile Gül de koşup arabaya bindiler.” (Kaygusuz, 1973: s.s.11). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

Fiş 25

“Cin Ali, Ayşe ile Gül’e: ‘Koşun koşun. Sizde arabaya binin.’ dedi. Ayşe ile Gül de koşup arabaya bindiler.” (Kaygusuz, 1973: s.s.11). (Paylaşımca olma).

Fiş 26

“Cin Ali, Ayşe ile Gül’e: ‘Koşun koşun. Sizde arabaya binin.’ dedi. Ayşe ile Gül de koşup arabaya bindiler.” (Kaygusuz, 1973: s.s.11). (İtaatkârlık).

Fiş 27

“Hepsi birden, Cin Ali’ye: ‘Sür, Cin Ali sür! Arabayı iyi sür! Hızlı hızlı sür!’ dediler. Cin Ali de hızlı hızlı sürdü.” (Kaygusuz, 1973: s., s.12). (Acelecilik).

Fiş 28

“Hepsi birden, Cin Ali’ye: ‘Sür, Cin Ali sür! Arabayı iyi sür! Hızlı hızlı sür!’ dediler. Cin Ali de hızlı hızlı sürdü.” (Kaygusuz, 1973: s.s.12). (İtaatkârlık).

Fiş 29

“Hepsi birden, Cin Ali’ye: ‘Sür, Cin Ali sür! Arabayı iyi sür! Hızlı hızlı sür!’ dediler. Cin Ali de hızlı hızlı sürdü.” (Kaygusuz, 1973: s.s.12). (Dayanışma).

Fiş 30

“Cin Ali’nin babası onları gördü. Cin Ali’ye: ‘Aferin Cin Ali. Arabayı güzel güzel sürdün. Çok iyi sürdün.’ dedi.” (Kaygusuz, 1973: s.13). (Başarı).

Fiş 31

“Cin Ali’nin babası onları gördü. Cin Ali’ye: ‘Aferin Cin Ali. Arabayı güzel güzel sürdün. Çok iyi sürdün.’ dedi.” (Kaygusuz, 1973: s.13). (Onurlandırma).

Fiş 32

“Cin Ali’nin annesi de onları gördü. O da: ‘Aferin Cin Ali. Arabayı güzel güzel sürdün. İyi sürdün.’ dedi.” (Kaygusuz, 1973: s.14). (Başarı).

Fiş 33

“Cin Ali’nin annesi de onları gördü. O da: ‘Aferin Cin Ali. Arabayı güzel güzel sürdün. İyi sürdün.’ dedi.” (Kaygusuz, 1973: s.14). (Onurlandırma).

Fiş 34

“Cin Ali, atı arabadan çözdü. Hepsi koşup ata ot verdiler. Bir kova da su verdiler. Hepsi de atı çok sevdiler.” (Kaygusuz, 1973: s.15). (Sevgi-Hayvan Sevgisi).

Fiş 35

“Cin Ali, atı arabadan çözdü. Hepsi koşup ata ot verdiler. Bir kova da su verdiler. Hepsi de atı çok sevdiler.” (Kaygusuz, 1973: s.15). (İyilikseverlik).

Fiş 36

“Cin Ali, atı arabadan çözdü. Hepsi koşup ata ot verdiler. Bir kova da su verdiler. Hepsi de atı çok sevdiler.” (Kaygusuz, 1973: s.15). (Cömertlik).

Cin Ali 2.Kitapta Bulunan Değerler

Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

İtaatkârlık

Cömertlik

Paylaşımçı olma

Başkalarının mutluluğunu isteme

Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma

Fedakârlık

Güvenilir olma

İyilikseverlik

Temkinli ve dikkatli olma

Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum ve Davranışlar

Söz dinlememe

Sorumsuzluk

Kanaatkâr olmama

Fiş 37

“Baba , bana top al.”

“-Koş, Cin Ali, koş! Bak sana güzel bir top aldım. Bu topu al. Pat pat oyn.”
(Kaygusuz, 1973: s.1). (İtaatkârlık).

Fiş 38

“Suna bak! Babam bana güzel bir top aldı. Gel, sen de bu topa oyn. Tuta tuta, saya saya oyn. Sen bana at. Ben de sana atayım.” (Kaygusuz, 1973: s.2). (Paylaşımçı olma).

Fiş 39

“Suna bak! Babam bana güzel bir top aldı. Gel, sen de bu topa oyn. Tuta tuta, saya saya oyn. Sen bana at. Ben de sana atayım.” (Kaygusuz, 1973: s.2). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

Fiş 40

“Oya bak! Babam, Cin Ali’ye çok güzel bir top almış. Gel, Oya, gel! Bu topa sen de, ata ata, tuta tuta oyn.” (Kaygusuz, 1973: s.3). (Paylaşımçı olma).

Fiş 41

“Oya bak! Babam, Cin Ali’ye çok güzel bir top almış. Gel, Oya, gel! Bu topa sen de, ata ata, tuta tuta oyn.” (Kaygusuz, 1973: s.3). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

Fiş 42

“Oya bak! Babam, Cin Ali’ye çok güzel bir top almış. Gel, Oya, gel! Bu topa sen de, ata ata, tuta tuta oyn.” (Kaygusuz, 1973: s.3). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

Fiş 43

“Suna bak! Babam bana güzel bir top aldı. Gel, sen de bu topa oyn. Tuta tuta, saya saya oyn. Sen bana at. Ben de sana atayım.” (Kaygusuz, 1973: s.2).

“Oya bak! Babam, Cin Ali’ye çok güzel bir top almış. Gel, Oya, gel! Bu topla sen de, ata ata, tuta tuta oyna.” (Kaygusuz, 1973: s.3).

“Cin Ali, Suna, Oya topu aldılar. Cin Ali’lerin bahçesinin yanındaki boş yere gittiler. Ata ata, tuta tuta oynadılar. Saya saya da oynadılar.” (Kaygusuz, 1973: s.4). (İtaatkârlık).

Fiş 44

“Cin Ali, Suna, Oya topu aldılar. Cin Ali’lerin bahçesinin yanındaki boş yere gittiler. Ata ata, tuta tuta oynadılar. Saya saya da oynadılar.” (Kaygusuz 1973: s.4). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

Fiş 45

“Kaya gel! Sen de top oyna. Bu topla güzel güzel oyna. Oya, o topu tut. Bana at. Ben de Suna’ya atayım. Suna da Kaya’ya atsın.” (Kaygusuz, 1973: s.5). (Paylaşımçı olma).

Fiş 46

“Kaya gel! Sen de top oyna. Bu topla güzel güzel oyna. Oya, o topu tut. Bana at. Ben de Suna’ya atayım. Suna da Kaya’ya atsın.” (Kaygusuz, 1973: s.5). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

Fiş 47

“Kaya gel! Sen de top oyna. Bu topla güzel güzel oyna. Oya, o topu tut. Bana at. Ben de Suna’ya atayım. Suna da Kaya’ya atsın.” (Kaygusuz, 1973, s.5). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

Fiş 48

Oya, o topu tut. Bana at. Ben de Suna’ya atayım. Suna da Kaya’ya atsın.” (Kaygusuz, 1973: s.5).

“Oya topu tuttu. Cin Ali’ye atmadı. Suna’ya attı.” (Kaygusuz, 1973: s.6). (Söz dinlememe).

Fiş 49

Oya, o topu tut. Bana at. Ben de Suna’ya atayım. Suna da Kaya’ya atsın.” (Kaygusuz, 1973: s.5).

“Suna topu tuttu. Kaya’ya attı.” (Kaygusuz, 1973: s.6). (İtaatkârlık).

Fiş 50

“*Cin Ali topu tutamadı. Top, Cin Ali’lerin bahçesine kaçtı.*” (Kaygusuz, 1973: s.7).

“Cin Ali topu almaya koşmadı. Oya da koşmadı. Yalnız, Kaya topu almaya koştu.” (Kaygusuz, 1973: s.8). (Sorumsuzluk).

Fiş 51

“Cin Ali topu almaya koşmadı. Oya da koşmadı. Yalnız, Kaya topu almaya koştu.” (Kaygusuz, 1973: s.8). (Fedakârlık).

Fiş 52

“Cin Ali topu almaya koşmadı. Oya da koşmadı. Yalnız, Kaya topu almaya koştu.” (Kaygusuz, 1973: s.8). (İyilikseverlik).

Fiş 53

“Cin Ali koş! Suna, Oya siz de koşun. Burada bir elma ağacı var. Ağaçta kırmızı kırmızı çok elma var. Bir de küçük kuş var.” (Kaygusuz, 1973: s.10). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

Fiş 54

“Cin Ali, ağaca çıktı. Ağaçtan bir elma kopardı. Oya’ya attı. ‘-Oya, bu elma bizim elma. Al, tatlı tatlı ye.’ dedi. Kaya ile Suna’ya da birer elma attı.” (Kaygusuz, 1973: s.13). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

Fiş 55

“Cin Ali, ağaca çıktı. Ağaçtan bir elma kopardı. Oya’ya attı. ‘-Oya, bu elma bizim elma. Al, tatlı tatlı ye.’ dedi. Kaya ile Suna’ya da birer elma attı.” (Kaygusuz, 1973: s.13). (Paylaşımçı olma).

Fiş 56

“Cin Ali, ağaca çıktı. Ağaçtan bir elma kopardı. Oya’ya attı. ‘-Oya, bu elma bizim elma. Al, tatlı tatlı ye.’ dedi. Kaya ile Suna’ya da birer elma attı.” (Kaygusuz, 1973: s.13). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

Fiş 57

“Cin Ali, ağaca çıktı. Ağaçtan bir elma kopardı. Oya’ya attı. ‘-Oya, bu elma bizim elma. Al, tatlı tatlı ye.’ dedi. Kaya ile Suna’ya da birer elma attı.” (Kaygusuz, 1973: s.13). (Cömertlik).

Fiş 58

“Ye, Suna, ye! Tatlı tatlı elma ye. Sulu sulu elma ye. Kaya, sen de tatlı tatlı ye. Bu elma bizim elma, al ye. Haydi, tatlı tatlı elma ye.” (Kaygusuz, 1973: s.14). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

Fiş 59

“Ye, Suna, ye! Tatlı tatlı elma ye. Sulu sulu elma ye. Kaya, sen de tatlı tatlı ye. Bu elma bizim elma, al ye. Haydi, tatlı tatlı elma ye.” (Kaygusuz, 1973: s.14). (Paylaşımçı olma).

Fiş 60

“Ye, Suna, ye! Tatlı tatlı elma ye. Sulu sulu elma ye. Kaya, sen de tatlı tatlı ye. Bu elma bizim elma, al ye. Haydi, tatlı tatlı elma ye.” (Kaygusuz, 1973: s.14). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

Fiş 61

“Ye, Suna, ye! Tatlı tatlı elma ye. Sulu sulu elma ye. Kaya, sen de tatlı tatlı ye. Bu elma bizim elma, al ye. Haydi, tatlı tatlı elma ye.” (Kaygusuz, 1973, s.14). (Cömertlik).

Fiş 62

“Cin Ali bir elma yedi. Bir elma da kopardı, eline aldı.” (Kaygusuz, 1973: s.15). (Kanaatkâr olmama).

Fiş 63

“Cin Ali, topu annesine verdi. ‘Al anne, bu topu bir yere koy. Sonra yine oynarım.’ dedi. Annesi de topu aldı, sakladı.” (Kaygusuz, 1973: s.16). (İtaatkârlık).

Fiş 64

“Cin Ali, topu annesine verdi. ‘Al anne, bu topu bir yere koy. Sonra yine oynarım.’ dedi. Annesi de topu aldı, sakladı.” (Kaygusuz, 1973: s.16). (Güvenilir olma).

Fiş 65

“Cin Ali, topu annesine verdi. ‘Al anne, bu topu bir yere koy. Sonra yine oynarım.’ dedi. Annesi de topu aldı, sakladı.” (Kaygusuz, 1973: s.16). (Temkinli ve dikkatli olma).

Cin Ali 3.Kitapta Bulunan Değerler

Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

İtaatkârlık

Mutluluk

Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma

Başkalarının mutluluğunu isteme

Başarı

Onurlandırma

Cömertlik

Nezaket ve görgü kuralları

Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum ve Davranışlar

-

66.Fiş

“Dayısı, Cin Ali’ye bir topaç, bir de kırbaç aldı. Cin Ali, topaçla kırbacı görünce çok sevindi. Dayısına teşekkür etti.” (Kaygusuz, 1973: s.1). (Cömertlik).

67.Fiş

“Dayısı, Cin Ali’ye bir topaç, bir de kırbaç aldı. Cin Ali, topaçla kırbacı görünce çok sevindi. Dayısına teşekkür etti.” (Kaygusuz, 1973: s.1). (Mutluluk).

68.Fiş

“Dayısı, Cin Ali’ye bir topaç, bir de kırbaç aldı. Cin Ali, topaçla kırbacı görünce çok sevindi. Dayısına teşekkür etti.” (Kaygusuz, 1973: s.1). (Nezaket ve görgü kuralları).

69.Fiş

“Cin Ali koştu, bir eline topacı aldı. Öbür eline de kırbacı aldı, dayısına geldi. ‘Dayı, bu topaçla kırbaç çok güzel. Al bunu, benim için çevir. Dedi.’” (Kaygusuz, 1973: s.2).

“Dayısı topacı aldı. Kırbacı topaca sardı. Yere koydu. Kırbacı hızlıca çekti. Topaç dönmeye başladı. Sonra da, kırbacı topaca hızlı hızlı vurdu.” (Kaygusuz, 1973: s.3). (İtaatkârlık).

70.Fiş

“Dayısı, yerden topacı aldı. Cin Ali’ye uzattı. ‘Al Cin Ali, kırbacı topaca sar, yere koy. Kırbacı hızlıca çek. Sonra da kırbacı, topaca sert sert vur!’ dedi.” (Kaygusuz, 1973: s.4).

“Cin Ali topacı dayısından aldı. Kırbacı topaca sardı. Yere koydu. Kırbacı hızlıca çekti. Topaç döndü. Sonra da kırbacı topaca sert sert vurdu.” (Kaygusuz, 1973: s.5). (İtaatkârlık).

71.Fiş

“Cin Ali, dayısına: ‘Bak dayı, topacım döndü!’ dedi. Dayısı da, Cin Ali’ye: ‘Aferin Cin Ali. Topacın güzel döndü. Kırbacı iyi vur.’ dedi.” (Kaygusuz, 1973: s.6). (Başarı).

72.Fiş

“Cin Ali, dayısına: ‘Bak dayı, topacım döndü!’ dedi. Dayısı da, Cin Ali’ye: ‘Aferin Cin Ali. Topacın güzel döndü. Kırbacı iyi vur.’ dedi.” (Kaygusuz, 1973: s.6). (Onurlandırma).

73.Fiş

“Cin Ali topacını aldı. Sokağa çıktı. Düz ve temiz bir yer buldu. Orada, tek başına topacını, döve döve, vura vura, güzel güzel döndürdü.” (Kaygusuz, 1973: s.7). (Başarı).

74.Fiş

“Cin Ali’yi, Kaya gördü, Can da gördü. Çetin de gördü. Üçü de, Cin Ali’nin yanına geldiler. Cin Ali’nin topacına baktılar.” (Kaygusuz, 1973: s.8). (Dostluk kurmak ve insanlarla yakın ilişki içinde olmak).

75.Fiş

“Cin Ali’yi, Kaya gördü, Can da gördü. Çetin de gördü. Üçü de, Cin Ali’nin yanına geldiler. Cin Ali’nin topacına baktılar.” (Kaygusuz, 1973: s.8).

“Sonra Can, Kaya, Çetin evlerine gittiler. Onlar da topaçlarını alıp geldiler. Onlar da topaçlarını döve döve, vura vura döndürdüler.” (Kaygusuz, 1973: s.9). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

76.Fiş

“Kaya, Çetin’e: ‘Vur Çetin, vur. Topaca iyi vur! Canlı canlı vur! Topacın iyi dönsün! Güzel güzel dönsün!’ dedi.” (Kaygusuz, 1973: 11). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

77.Fiş

“Kaya, Çetin’e: ‘Vur Çetin, vur. Topaca iyi vur! Canlı canlı vur! Topacın iyi dönsün! Güzel güzel dönsün!’ dedi.” (Kaygusuz, 1973: 11). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

78.Fiş

“Can da, Cin Ali’ye: ‘Cin Ali, sen de topacına kırbağı sert sert vur! Senin de topacın iyi dönsün! Güzel güzel dönsün!’ dedi.” (Kaygusuz, 1973: 12). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

79.Fiş

“Can da, Cin Ali’ye: ‘Cin Ali, sen de topacına kırbağı sert sert vur! Senin de topacın iyi dönsün! Güzel güzel dönsün!’ dedi.” (Kaygusuz, 1973: 12). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

80.Fiş

“Cin Ali yere uzandı. Çetin de Cin Ali’nin yanına oturdu.” (Kaygusuz, 1973: s.14).
(Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

81.Fiş

“Çetin’in halası pencereden başını çıkardı. Çetin’le ağabeyini çağırdı. Çetin’le, ağabeyi, oyunu bırakıp evlerine koşa koşa gittiler.” (Kaygusuz, 1973: s.15).
(İtaatkârlık).

82.Fiş

“Can’ı da ablası çağırdı. Can da koşa koşa evine gitti.” (Kaygusuz, 1973: s.16).
(İtaatkârlık).

Cin Ali 4.Kitapta Bulunan Değerler

Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

Sevgi (Hayvan Sevgisi)

Sevgi

İyilikseverlik

Başkalarının mutluluğunu isteme

Özgürlük-Bağımsızlık

Cömertlik

Değerler

Özgürlükten yoksun kılma

83.Fiş

“Cin Ali’ye, halası bir kuzu verdi.” (Kaygusuz, 1973: s.1). (Cömertlik).

84.Fiş

“Kuzu, Cin Ali’yi görünce, ona doğru koştu. Cin Ali kollarını açtı. Küçük kuzuyu sevmek için kuzuya doğru yürüdü.” (Kaygusuz, 1973: s.1). (Sevgi-Hayvan Sevgisi).

85.Fiş

“Cin Ali, Karagözlü Kuzu’yu önce sevdi. Sonra ön ayaklarından tutarak Karagözlü Kuzu ile oynamaya başladı.” (Kaygusuz, 1973: s.3). (Sevgi-Hayvan Sevgisi).

86.Fiş

“Cin Ali, Karagözlü Kuzu’ya ot verdi. Kuzu otu yerken, Cin Ali eve gitti. Ekmek, şeker, süt, bir kova da su getirdi. Karagözlü Kuzu’suna verdi. Yaramaz, hepsini yedi. Suyu da içti. (Kaygusuz, 1973: s.4). (Sevgi-Hayvan Sevgisi).

87.Fiş

“Cin Ali, Karagözlü Kuzu’ya ot verdi. Kuzu otu yerken, Cin Ali eve gitti. Ekmek, şeker, süt, bir kova da su getirdi. Karagözlü Kuzu’suna verdi. Yaramaz, hepsini yedi. Suyu da içti. (Kaygusuz, 1973: s.4). (İyilikseverlik).

88.Fiş

“Cin Ali, Karagözlü Kuzu’ya ot verdi. Kuzu otu yerken, Cin Ali eve gitti. Ekmek, şeker, süt, bir kova da su getirdi. Karagözlü Kuzu’suna verdi. Yaramaz, hepsini yedi. Suyu da içti. (Kaygusuz, 1973: s.4). (Cömertlik).

89.Fiş

“Cin Ali, Karagözlü Kuzu’sunun boynuna bir ip bağladı. Sonra ipinden tutup Karagözlü Kuzu’sunu kırlara doğru gezmeye götürdü.” (Kaygusuz, 1973: s.5). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

90.Fiş

“Cin Ali, Karagözlü Kuzu’sunun boynuna bir ip bağladı. Sonra ipinden tutup Karagözlü Kuzu’sunu kırlara doğru gezmeye götürdü.” (Kaygusuz, 1973: s.5). (Özgürlükten yoksun kılma).

91.Fiş

“Cin Ali, Karagözlü Kuzu’sunun boynundan ipini çözdü. Kuzuyu kırlara salıverdi. Yaramaz, Cin Ali’nin çevresinde hoplayıp zıpladı. Oraya buraya koşarak oynadı.” (Kaygusuz, 1973: s.6). (Özgürlük-Bağımsızlık).

92.Fiş

“Cin Ali, Karagözlü Kuzu’sunun boynundan ipini çözdü. Kuzuyu kırlara salıverdi. Yaramaz, Cin Ali’nin çevresinde hoplayıp zıpladı. Oraya buraya koşarak oynadı.” (Kaygusuz, 1973: s.6). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

93.Fiş

“Karagözlü Kuzu’nun annesi, ‘Meee! Meee!’ Diye meleyerek gelirken, Karagözlü Kuzu da Cin Ali’nin yanından kalktı, annesine doğru, ‘Meee! Meee!’ diye meleyerek koşup gitti.” (Kaygusuz, 1973: s.9). (Sevgi-Anne Sevgisi).

94.Fiş

“Annesi, önce Karagözlü Kuzu’yu kokladı. Sonra emzirdi. Karagözlü Kuzu, küçük kuyruğunu sallaya sallaya annesini emdi.” (Kaygusuz, 1973: s.10). (Sevgi).

95.Fiş

“Akşam oluyordu. Cin Ali, kuzusunun boynuna ipini bağladı. İpin ucundan tuttu. Cin Ali önde, Karagözlü Kuzu arkada, yürüye yürüye eve gittiler.” (Kaygusuz, 1973: s. 13). (Özgürlükten yoksun kılma).

96.Fiş

“Cin Ali, kuzu’su ile eve girdi. Evde babası, annesi, ablası kardeşi Suna vardı. Onlar da kuzuyu çok sevdiler. Annesi, kuzunun sırtını iki eliyle okşadı.” (Kaygusuz, 1973, s.15). (Sevgi-Hayvan Sevgisi).

97.Fiş

“Kardeşi Suna ile babası, kuzuyu tutup sevdiler. Annesi ekmek getirdi. Ablası şeker getirdi. Cin Ali de bir salkım üzüm getirip kuzuya verdi.” (Kaygusuz, 1973: s.16). (Sevgi-Hayvan Sevgisi).

98.Fiş

“Kardeşi Suna ile babası, kuzuyu tutup sevdiler. Annesi ekmek getirdi. Ablası şeker getirdi. Cin Ali de bir salkım üzüm getirip kuzuya verdi.” (Kaygusuz, 1973: s.16). (Cömertlik).

99.Fiş

“Kardeşi Suna ile babası, kuzuyu tutup sevdiler. Annesi ekmek getirdi. Ablası şeker getirdi. Cin Ali de bir salkım üzüm getirip kuzuya verdi.” (Kaygusuz, 1973: s.16). (İyilikseverlik).

Cin Ali 5.Kitapta Bulunan Değerler

Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

Saygı (Büyüklerle Saygı)

Sevgi

Paylaşımçı olma

Misafirperverlik

Cömertlik

Ziyarete bulunma

Birlik ve Beraberlik

Kültürel Değerleri Koruma ve Geliştirme

Örnek alma

Selamlaşma

Mutluluk

Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavr, Tutum ve Davranışlar

-

100.Fiş

“Bir pazar günü, Cin Ali’lere, halası, halasının küçük oğlu Ömer geldi. Cin Ali ile annesi pencereden onları gördüler. Koşup kapının önünde karşıladılar. (Kaygusuz, 1973: s.1). (Ziyarete bulunma).

101.Fiş

“Bir pazar günü, Cin Ali’lere, halası, halasının küçük oğlu Ömer geldi. Cin Ali ile annesi pencereden onları gördüler. Koşup kapının önünde karşıladılar. (Kaygusuz, 1973: s.1). (Misafirperverlik).

101.Fiş

“Cin Ali’nin annesi, halasına, önce, ‘Hoş geldin.’ dedi. Halası da ona: ‘Hoş bulduk.’dedi. Sonra da birbirlerine sarıldılar. Cin Ali ile Ömer de onlara baktı.” (Kaygusuz, 1973: s.2). (Misafirperverlik).

102.Fiş

“Cin Ali’nin annesi, halasına, önce, ‘Hoş geldin.’ dedi. Halası da ona: ‘Hoş bulduk.’dedi. Sonra da birbirlerine sarıldılar. Cin Ali ile Ömer de onlara baktı.” (Kaygusuz, 1973: s.2). (Sevgi).

103.Fiş

“Cin Ali’nin annesi, halasına, önce, ‘Hoş geldin.’ dedi. Halası da ona: ‘Hoş bulduk.’dedi. Sonra da birbirlerine sarıldılar. Cin Ali ile Ömer de onlara baktı.” (Kaygusuz, 1973: s.2).

“Sonra Cin Ali, Ömer’e koştu. ‘Hoş geldin, Ömer.’ dedi. Elini tuttu. Önce toka ettiler. Sonra, onlar da birbirlerine sarıldılar.” (Kaygusuz, 1973: s.3). (Örnek alma).

104.Fiş

“Cin Ali’nin annesi, halasına, önce, ‘Hoş geldin.’ dedi. Halası da ona: ‘Hoş bulduk.’dedi. Sonra da birbirlerine sarıldılar. Cin Ali ile Ömer de onlara baktı.” (Kaygusuz, 1973: s.2). (Selamlaşma).

105.Fiş

“Cin Ali’nin annesi, halasına, önce, ‘Hoş geldin.’ dedi. Halası da ona: ‘Hoş bulduk.’dedi. Sonra da birbirlerine sarıldılar. Cin Ali ile Ömer de onlara baktı.” (Kaygusuz, 1973: s.2). (Sevgi).

106.Fiş

“Cin Ali, Ömer’i bırakıp halasına geldi. ‘Halacığım, hoş geldin.’ dedi. Halasının elini öptü.” (Kaygusuz, 1973: s.4). (Saygı-Büyükklere Saygı).

107.Fiş

“Cin Ali, Ömer’i bırakıp halasına geldi. ‘Halacığım, hoş geldin.’ dedi. Halasının elini öptü.” (Kaygusuz, 1973: s.4). (Kültürel Değerleri Koruma ve Geliştirme).

108.Fiş

“Halası da Cin Ali’ye, ‘Nasılsın Cin Ali, iyi misin?’ dedi; öbür elini Cin Ali’nin başına koydu.” (Kaygusuz, 1973: s.4). (Sevgi).

109.Fiş

“Sonra eğilip Cin Ali’yi kucakladı. Yanaklarından öptü.” (Kaygusuz, 1973: s.5). (Sevgi).

110.Fiş

“Cin Ali’nin annesi de, Ömer’e ‘Hoş geldin Ömer.’ dedi. Ömer de: ‘Hoş bulduk yenge.’ dedi. Yengesinin elini öptü.” (Kaygusuz, 1973: s.5). (Saygı-Büyükklere Saygı).

111.Fiş

“Cin Ali’nin annesi de, Ömer’e ‘Hoş geldin Ömer.’ dedi. Ömer de: ‘Hoş bulduk yenge.’ dedi. Yengesinin elini öptü.” (Kaygusuz, 1973: s.5). (Kültürel Değerleri Koruma ve Geliştirme).

112.Fiş

“Kapının önündeki bu karşılaşmadan sonra, hep birlikte misafir odasına girdiler.” (Kaygusuz, 1973: s.6). (Birlik ve beraberlik).

113.Fiş

“Birbirleriyle biraz konuştuktan sonra Cin Ali’nin annesi, misafirlere şeker ve kahve ikram etti.” (Kaygusuz, 1973: s.6). (Misafirperverlik).

114.Fiş

“Birbirleriyle biraz konuştuktan sonra Cin Ali’nin annesi, misafirlere şeker ve kahve ikram etti.” (Kaygusuz, 1973: s.6). (Cömertlik).

115.Fiş

“Cin Ali de, büfeye gidip kolonya getirdi. Önce halasının eline kolonya döktü. Ömer’le annesine de kolonya döktükten sonra oturdu.” (Kaygusuz, 1973: s.7). (Kültürel değerleri koruma ve geliştirme).

116.Fiş

“Cin Ali de, büfeye gidip kolonya getirdi. Önce halasının eline kolonya döktü. Ömer’le annesine de kolonya döktükten sonra oturdu.” (Kaygusuz, 1973: s.7). (Misafirperverlik).

117.Fiş

“Cin Ali de, büfeye gidip kolonya getirdi. Önce halasının eline kolonya döktü. Ömer’le annesine de kolonya döktükten sonra oturdu.” (Kaygusuz, 1973: s.7). (Saygı-Büyüklere Saygı).

118.Fiş

“Birlikte tatlı tatlı konuştular.” (Kaygusuz, 1973: s.7). (Birlik ve beraberlik).

119.Fiş

“Cin Ali’lerin bahçesinde küçük bir havuz vardı. Ömer’le birlikte oyuncak sandığını alıp havuzun yanına gittiler. Sandıkta, Cin Ali’nin oyuncakları vardı.” (Kaygusuz, 1973: s.9).

“Sandığı açtılar. Ömer sandıktan treni çıkardı. Vagonları arka arkaya takmaya başladı. Cin Ali de uçağı çıkardı. Uçağı pervanesini çevirerek, uçağı kurdu.” (Kaygusuz, 1973: s.10). (Paylaşımçı olma).

120.Fiş

“Cin Ali, uçağını iyice kurduktan sonra, ayağa kalktı ve uçağı havaya attı. Ömer de treni kurdu. O da treni yerde yürüttü.” (Kaygusuz, 1973: s.11).

“Uçak ve trenle epeyce oynadıktan sonra, Cin Ali, amcasının aldığı taksiyi çıkardı. Kurup yere bıraktı.” (Kaygusuz, 1973: s.12). (Paylaşımçı olma).

121.Fiş

“Tanktan sonra, Cin Ali gemisini getirdi. Gemiye kurup havuza bıraktılar. Gemi sesler çıkara çıkara havuzda yüzerken, ikisi de sevinerek gemiye baktı.” (Kaygusuz, 1973: s.14). (Mutluluk).

122.Fiş

“Ömer, Cin Ali’nin oyuncaklarını çok sevdi. Oyuncaklarla bol bol oynayıp hoşça vakit geçirdiler.” (Kaygusuz, 1973: s.16). (Paylaşımçı olma).

Cin Ali 6.Kitapta Bulunan Değerler

Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

Düşünceli olma

Sevgi

Onurlandırma

Başkalarının mutluluğunu isteme

Örnek alma

Nezaket ve görgü kuralları

Güler yüzlü olma

Mutluluk

Sevgi (Baba Sevgisi)

Sevgi (Atatürk Sevgisi)

Sevgi (Anne Sevgisi)

Cömertlik

İtaatkârlık

İş bölümü/İş birliği

Saygı (Aileye Saygı)

Birlik ve beraberlik

Kolaylaştırıcı olma

Temizlik

Temkinli ve dikkatli olma

Neşeli olma

Sorumluluk

İsraf etmeme

Ölçülü olma

Dayanışma

Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum ve Davranışlar

Acelecilik

Israrcı olma

123.Fiş

“Cin Ali’nin babası, yazın sıcak ve güzel havalarda gezmeyi çok severdi. Akşamüzeri işten dönünce Cin Ali’yi, annesini, ablasını, kardeşi Suna’yı alırdı. Beraberce mahallede bir akşam gezintisi yaparlardı.” (Kaygusuz, 1973: s.1). (Birlik ve beraberlik).

124.Fiş

“Akşam gezintisinden dönünce beraber sofralarını hazırlarlar. Babası ekmek keser. Ablası tabak, çatal ve kaşıkları getirir. Suna bardakları, peçeteleri, Cin Ali suyu, annesi de yemekleri getirir.” (Kaygusuz, 1973: s.2). (Birlik ve beraberlik).

125.Fiş

“Akşam gezintisinden dönünce beraber sofralarını hazırlarlar. Babası ekmek keser. Ablası tabak, çatal ve kaşıkları getirir. Suna bardakları, peçeteleri, Cin Ali suyu, annesi de yemekleri getirir.” (Kaygusuz, 1973: s.2). (Dayanışma).

126.Fiş

“Akşam gezintisinden dönünce beraber sofralarını hazırlarlar. Babası ekmek keser. Ablası tabak, çatal ve kaşıkları getirir. Suna bardakları, peçeteleri, Cin Ali suyu, annesi de yemekleri getirir.” (Kaygusuz, 1973: s.2). (Sorumluluk).

127.Fiş

“Akşam gezintisinden dönünce beraber sofralarını hazırlarlar. Babası ekmek keser. Ablası tabak, çatal ve kaşıkları getirir. Suna bardakları, peçeteleri, Cin Ali suyu, annesi de yemekleri getirir.” (Kaygusuz, 1973: s.2). (İş bölümü/iş birliği).

128.Fiş

“Hepsi sofraya oturur.” (Kaygusuz, 1973: s.3). (Birlik ve beraberlik).

129.Fiş

“Annesi herkesin tabağına yiyeceği kadar yemek koyar.” (Kaygusuz, 1973: s.3). (Ölçülü olma).

130.Fiş

“Annesi herkesin tabağına yiyeceği kadar yemek koyar.” (Kaygusuz, 1973: s.3). (İsraf etmeme).

131.Fiş

“Annesi herkesin tabağına yiyeceği kadar yemek koyar. Sonra konuşa konuşa, güle eğlene neşeli neşeli yemeklerini yiyip bitirirler.” (Kaygusuz, 1973: s.3). (Neşeli olma).

132.Fiş

“Cin Ali sofrada çok dikkat eder. Üstüne hiç yemek dökmez.” (Kaygusuz, 1973: s.3). (Temizlik).

133.Fiş

“Cin Ali sofrada çok dikkat eder. Üstüne hiç yemek dökmez.” (Kaygusuz, 1973: s.3). (Temkinli ve dikkatli olma).

134.Fiş

“Her yemekten sonra ellerini yıkayıp, dişlerini fırçalardı.”-Cin Ali- (Kaygusuz, 1973: s.4). (Temizlik).

135.Fiş

“Cin Ali’nin boyu kısa olduğu için musluğun önüne bir tabure koyar. Üzerine çıkıp aynaya bakarak dişlerini fırçalardı.” (Kaygusuz, 1973: s.4). (Kolaylaştırıcı olma).

136.Fiş

“Ellerini yıkayıp dişlerini fırçaladıktan sonra, oturma odasında otururlar. Babası gazetesini okur. Annesi örgü örür. Ablası nakış işler. Suna bebekleriyle oynar. Cin Ali de kitapların resimlerine bakar.” (Kaygusuz, 1973: s.5). (Birlik ve beraberlik).

137.Fiş

“Cin Ali kitapları çok sever. Ablasının işi az olduğu zaman hikaye kitaplarını alır, ablasının yanına gider.” (Kaygusuz, 1973: s.6). (Sevgi-Kitap Sevgisi).

138.Fiş

“Cin Ali kitapları çok sever. Ablasının işi az olduğu zaman hikaye kitaplarını alır, ablasının yanına gider.” (Kaygusuz, 1973: s.6). (Düşünceli olma).

139.Fiş

“*Ablacığım ne olur, bunu bana oku!* Diye yalvarıp gönlünü yapar. Hikayeyi okutur. (Kaygusuz, 1973: s.6). (Nezaket ve görgü kuralları).

140.Fiş

“*Ablacığım ne olur, bunu bana oku!* Diye yalvarıp gönlünü yapar. Hikayeyi okutur.” (Kaygusuz, 1973: s.6). (Israrcı olma).

141.Fiş

“Bazen de babasının yorgun olmadığı zamanlar, babasının boynuna sarılır. ‘*Babacığım, bana hikaye anlat!*’ diye yalvarıp babasına, birkaç tane hikaye anlattırır.” (Kaygusuz, 1973: s.7). (Düşünceli olma).

142.Fiş

“Bazen de babasının yorgun olmadığı zamanlar, babasının boynuna sarılır. ‘*Babacığım, bana hikaye anlat!*’ diye yalvarıp babasına, birkaç tane hikaye anlattırır.” (Kaygusuz, 1973: s.7). (Sevgi-Baba Sevgisi).

143.Fiş

“Bazen de babasının yorgun olmadığı zamanlar, babasının boynuna sarılır. ‘*Babacığım, bana hikaye anlat!*’ diye yalvarıp babasına, birkaç tane hikaye anlattırır.” (Kaygusuz, 1973: s.7). (Nezaket ve görgü kuralları).

144.Fiş

“Bazen de babasının yorgun olmadığı zamanlar, babasının boynuna sarılır. ‘*Babacığım, bana hikaye anlat!*’ diye yalvarıp babasına, birkaç tane hikaye anlattırır.” (Kaygusuz, 1973: s.7). (Israrcı olma).

145.Fiş

“Ara sıra annesinin de boynuna sarılıp ona da hikaye anlattırır.” (Kaygusuz, 1973: s.8). (Sevgi-Anne Sevgisi).

146.Fiş

“Cin Ali terbiyeli çok da akıllı bir çocuktur. Annesini babasını hiç üzmez. Onlar ne derlerse, onu yapar.” (Kaygusuz, 1973: s.8). (Saygı-Aileye Saygı).

147.Fiş

“Cin Ali terbiyeli çok da akıllı bir çocuktur. Annesini babasını hiç üzmez. Onlar ne derlerse, onu yapar.” (Kaygusuz, 1973: s.8). (İtaatkârlık).

148.Fiş

“Cin Ali, Atatürk’ü çok severdi. Atatürk’ün resimlerine bakar: ‘*Ben de okuyup Atatürk olacağım*’ derdi.” (Kaygusuz, 1973: s.10). (Atatürk Sevgisi).

149.Fiş

“Cin Ali, Atatürk’ü çok severdi. Atatürk’ün resimlerine bakar: ‘*Ben de okuyup Atatürk olacağım*’ derdi.” (Kaygusuz, 1973: s.10). (Örnek alma).

150.Fiş

“Bir gün, babası, eve, elinde küçük bir çantayla geldi. ‘Bak Cin Ali, sana çanta, defter, kalem, silgi aldım. Yarın seni okula kayıt ettireceğim’ dedi. Cin Ali buna çok sevindi. Babasının boynuna sarıldı.” (Kaygusuz, 1973: s.11). (Cömertlik).

151.Fiş

“Bir gün, babası, eve, elinde küçük bir çantayla geldi. ‘Bak Cin Ali, sana çanta, defter, kalem, silgi aldım. Yarın seni okula kayıt ettireceğim’ dedi. Cin Ali buna çok sevindi. Babasının boynuna sarıldı.” (Kaygusuz, 1973: s.11). (Mutluluk).

152.Fiş

“Bir gün, babası, eve, elinde küçük bir çantayla geldi. ‘Bak Cin Ali, sana çanta, defter, kalem, silgi aldım. Yarın seni okula kayıt ettireceğim’ dedi. Cin Ali buna çok sevindi. Babasının boynuna sarıldı.” (Kaygusuz, 1973: s.11). (Sevgi-Baba Sevgisi).

153.Fiş

“Cin Ali, o gün sevincinden sabaha kadar uyuyamadı. Sabahleyin erkenden kalktı. Annesini, babasını, ablasını kaldırdı. Acele çaylarını içtiler.” (Kaygusuz, 1973: s.12). (Mutluluk).

154.Fiş

“Cin Ali, o gün sevincinden sabaha kadar uyuyamadı. Sabahleyin erkenden kalktı. Annesini, babasını, ablasını kaldırdı. Acele çaylarını içtiler.” (Kaygusuz, 1973: s.12). (Acelecilik).

155.Fiş

“Babası ile Cin Ali de kayıt olmak için, okul müdürünün odasına girdiler. Müdür, onları güler yüzle karşıladı. Sandalyeyi göstererek oturmalarını söyledi.” (Kaygusuz, 1973: s.13). (Güler yüzlü olma).

156.Fiş

“Babası ile Cin Ali de kayıt olmak için, okul müdürünün odasına girdiler. Müdür, onları güler yüzle karşıladı. Sandalyeyi göstererek oturmalarını söyledi.” (Kaygusuz, 1973: s.13). (Nezaket ve görgü kuralları).

157.Fiş

“Cin Ali: *‘Ben okuyup Atatürk olacağım!’* dedi.” (Kaygusuz, 1973: s.14). (Örnek alma).

158.Fiş

“Cin Ali’nin bu sözü, müdürün çok hoşuna gitti. Masasından kalktı, Cin Ali’nin yanaklarını okşadı. *‘Aferin Ali, çok çalış, Atatürk gibi büyük adam ol!’* dedi.” (Kaygusuz, 1973: s.15). (Sevgi).

159.Fiş

“Cin Ali’nin bu sözü, müdürün çok hoşuna gitti. Masasından kalktı, Cin Ali’nin yanaklarını okşadı. *‘Aferin Ali, çok çalış, Atatürk gibi büyük adam ol!’* dedi.” (Kaygusuz, 1973: s.15). (Onurlandırma).

160.Fiş

“Cin Ali’nin bu sözü, müdürün çok hoşuna gitti. Masasından kalktı, Cin Ali’nin yanaklarını okşadı. *‘Aferin Ali, çok çalış, Atatürk gibi büyük adam ol!’* dedi.” (Kaygusuz, 1973: s.15). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

161.Fiş

“Müdür Bey, Cin Ali’nin elinden tuttu. Bir A. sınıfına götürdü. Bir A. öğretmeni Gülşen Hanıma: *‘Bakın size çok iyi bir öğrenci getirdim’*, dedi. Gülşen Hanım da Cin Ali’nin yanaklarını okşadı.” (Kaygusuz, 1973: s.16). (Onurlandırma).

162.Fiş

“Müdür Bey, Cin Ali’nin elinden tuttu. Bir A. sınıfına götürdü. Bir A. öğretmeni Gülşen Hanıma: *‘Bakın size çok iyi bir öğrenci getirdim’*, dedi. Gülşen Hanım da Cin Ali’nin yanaklarını okşadı.” (Kaygusuz, 1973: s.16). (Sevgi).

163.Fiş

“Cin Ali’nin boyu kısa olduğu için, öğretmen onu ön sıraya, Nevin’le Fatma’nın yanına oturttu.” (Kaygusuz, 1973: s.17). (Düşünceli olma).

164.Fiş

“Cin Ali’nin boyu kısa olduğu için, öğretmen onu ön sıraya, Nevin’le Fatma’nın yanına oturttu.” (Kaygusuz, 1973: s.17). (Kolaylaştırıcı olma).

Cin Ali 7.Kitapta Bulunan Değerler

Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma

Başkalarının mutluluğunu isteme

Sevgi (Atatürk Sevgisi)

Sevgi (Öğretmen Sevgisi)

Sevgi (Okul Sevgisi)

Sevgi (Anne Sevgisi)

Sevgi

Mutluluk

Sorumluluk

Uyumlu olma

Temizlik

İtaatkarlık

Birlik ve beraberlik

Onurlandırma

Başarı

Planlı olma

Dikkatli ve temkinli olma

Düşünceli olma

Cömertlik

Milli birlik şuuru

Saygı (Öğretmene Saygı)

Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum ve Davranışlar

-

165.Fiş

“Cin Ali, okuldan ablası ile sevine sevine evlerine geldi. Annesine sarıldı.” (Kaygusuz, 1973: s.1). (Mutluluk).

166.Fiş

“Cin Ali, okuldan ablası ile sevine sevine evlerine geldi. Annesine sarıldı.” (Kaygusuz, 1973: s.1). (Sevgi-Anne Sevgisi).

167.Fiş

“Anneciğim, okulumu çok sevdim. Öğretmenimi de sevdim.” -Cin Ali- (Kaygusuz, 1973: s.1). (Sevgi-Okul Sevgisi).

168.Fiş

“Anneciğim, okulumu çok sevdim. Öğretmenimi de sevdim.” -Cin Ali- (Kaygusuz, 1973: s.1). (Sevgi-Öğretmen Sevgisi).

169.Fiş

“Anneciğim, okulumu çok sevdim. Öğretmenimi de sevdim. Öğretmen, yanaklarımı okşadı. O da beni çok sevdi.” -Cin Ali- (Kaygusuz, 1973: s.1). (Sevgi).

170.Fiş

“Cin Ali, her gün, sabahleyin erkenden kalkar, elini yüzünü yıkar. Okula götüreceği eşyalarını çantasına koyar. Yemeğini yer, yemeğini bitirince, elini ağzını yıkar. Sonra çantasını alıp okula gider.” (Kaygusuz, 1973: s.2). (Temizlik).

171.Fiş

“Cin Ali, her gün, sabahleyin erkenden kalkar, elini yüzünü yıkar. Okula götüreceği eşyalarını çantasına koyar. Yemeğini yer, yemeğini bitirince, elini ağzını yıkar. Sonra çantasını alıp okula gider.” (Kaygusuz, 1973: s.2). (Sorumluluk).

172.Fiş

“Cin Ali, her gün, sabahleyin erkenden kalkar, elini yüzünü yıkar. Okula götüreceği eşyalarını çantasına koyar. Yemeğini yer, yemeğini bitirince, elini ağzını yıkar. Sonra çantasını alıp okula gider.” (Kaygusuz, 1973: s.2). (Planlı olmak).

173.Fiş

“Okulda zil çalınca arkadaşlarıyla düzgünce sıra olur. Sırasını bozmadan ve sırada konuşmadan sınıfına girer, sırasına oturur. Derste gerekli olan eşyalarını önüne çıkarıp öğretmenin gelmesini bekler.” (Kaygusuz, 1973: s.3). (Planlı olmak).

174.Fiş

“Okulda zil çalınca arkadaşlarıyla düzgünce sıra olur. Sırasını bozmadan ve sırada konuşmadan sınıfına girer, sırasına oturur. Derste gerekli olan eşyalarını önüne çıkarıp öğretmenin gelmesini bekler.” (Kaygusuz, 1973: s.3). (Uyumlu olma).

175.Fiş

“Okulda zil çalınca arkadaşlarıyla düzgünce sıra olur. Sırasını bozmadan ve sırada konuşmadan sınıfına girer, sırasına oturur. Derste gerekli olan eşyalarını önüne çıkarıp öğretmenin gelmesini bekler.” (Kaygusuz, 1973: s.3). (Sorumluluk).

176.Fiş

“Öğretmen kapıyı açıp içeriye girince, öğrenciler ayağa kalkar. Öğretmen ‘Günaydın!’ deyince, bütün sınıf hep birlikte ‘Sağ ol!’ der. Arkasından da ‘Türküm, doğruyum, çalışkanım!’ diye okul andını söylerler.” (Kaygusuz, 1973: s.4). (Saygı-Öğretmene Saygı).

177.Fiş

“Öğretmen kapıyı açıp içeriye girince, öğrenciler ayağa kalkar. Öğretmen ‘Günaydın!’ deyince, bütün sınıf hep birlikte ‘Sağol!’ der. Arkasından da ‘Türküm, doğruyum, çalışkanım!’ diye okul andını söylerler.” (Kaygusuz, 1973: s.4). (Milli birlik şuuru).

178.Fiş

“Öğretmen Gülşen Hanım, her gün birinci dersten önce temizlik yoklaması yapar. Çocukların, ellerinin, tırnaklarının, dişlerinin, kulaklarının, saçlarının, mendillerinin, elbiselerinin temizliğine bakar.” (Kaygusuz, 1973: s.5). (Temizlik).

179.Fiş

“Cin Ali, okula daima temiz gider. Her pazar günü, tırnaklarını keser ve yıkanır. Mendilini de annesine yıkatıp cebine koyar. Yakasını yıkatıp ütüler. Kulaklarının içlerini iyice yıkayıp okula gider.” (Kaygusuz, 1973: s.6). (Temizlik).

180.Fiş

“Öğretmen Gülşen Hanım, her gün birinci dersten önce temizlik yoklaması yapar. Çocukların, ellerinin, tırnaklarının, dişlerinin, kulaklarının, saçlarının, mendillerinin, elbiselerinin temizliğine bakar.” (Kaygusuz, 1973: s.5).

“Cin Ali, okula daima temiz gider. Her pazar günü, tırnaklarını keser ve yıkanır. Mendilini de annesine yıkatıp cebine koyar. Yakasını yıkatıp ütüler. Kulaklarının içlerini iyice yıkayıp okula gider.” (Kaygusuz, 1973: s.6). (İtaatkârlık).

181.Fiş

“Öğretmenim benim adım Ali İpek. Ama bana hep Cin Ali derler. Siz de Cin Ali deyin.’ dedi. Öğretmeni de ona Cin Ali dedi.” (Kaygusuz, 1973: s.7). (İtaatkârlık).

182.Fiş

“Babası, Cin Ali iyi okusun diye, birçok alfabe, kitap ve ders araçları aldı.” (Kaygusuz, 1973: s.8). (Cömertlik).

183.Fiş

“Babası, Cin Ali iyi okusun diye, birçok alfabe, kitap ve ders araçları aldı.” (Kaygusuz, 1973: s.8). (Düşünceli olma).

184.Fiş

“Cin Ali, akşamları yemekten sonra, kitaplarını ve ders araçlarını alıyor, annesi, babası ya da ablası ile birlikte bunlarla oynuyordu.” (Kaygusuz, 1973: s.8). (Birlik ve beraberlik).

185.Fiş

“Cin Ali bunlarla hem oynadı, hem de oynarken üzerindeki yazıları okudu. Onun için de kısa zamanda okumayı öğrendi. Herkesten önce okuduğu için, öğretmen kurdeleyi ilk önce ona taktı.” (Kaygusuz, 1973: s.9). (Başarı).

186.Fiş

“Cin Ali bunlarla hem oynadı, hem de oynarken üzerindeki yazıları okudu. Onun için de kısa zamanda okumayı öğrendi. Herkesten önce okuduğu için, öğretmen kurdeleyi ilk önce ona taktı.” (Kaygusuz, 1973: s.9). (Onurlandırma).

187.Fiş

“Öğretmeni kurdeleyi takınca arkadaşları Cin Ali’yi alkışladılar.” (Kaygusuz, 1973: s.10). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

188.Fiş

“Öğretmeni kurdeleyi takınca arkadaşları Cin Ali’yi alkışladılar.” (Kaygusuz, 1973: s.10). (Onurlandırma).

189.Fiş

-Cin Ali şiir okur.-

“Sınıfta en güzel yer;

Senin köşen Atatürk.

Kalbimde en güzel yer;

Senin yerin Atatürk.

İlk yazıyı öğrendim;

Seni yazdım Atatürk.

Okumayı öğrendim;

Sevindin mi Atatürk?” (Kaygusuz, 1973: s.11). (Sevgi-Atatürk Sevgisi).

190.Fiş

“Arkadaşları Cin Ali’nin şiirini çok beğendiler. Cin Ali’yi çok alkışladılar.” (Kaygusuz, 1973: s.11). (Onurlandırma).

191.Fiş

“Cin Ali, tahtaya kalkıp yazı yazmayı, ders anlatmayı çok sever. Tahtaya yazı yazmaya kalkan arkadaşlarının yazılarını dikkatle okur, yanlışlarını bulur, herkesten

önce parmak kaldırarak yanlışlıkları düzeltir.” (Kaygusuz, 1973: s.12). (Temkinli ve dikkatli olma).

192.Fiş

“Teneffüse çıkınca önce tuvalete gider, susamışsa suyunu içer. Geri kalan zamanda da, bahçenin bir kenarında arkadaşları ile birdirbir oynar. Zil çalınca oyunu bırakıp sınıfa koşar.” (Kaygusuz, 1973: s.13). (Planlı olma).

193.Fiş

“Teneffüse çıkınca önce tuvalete gider, susamışsa suyunu içer. Geri kalan zamanda da, bahçenin bir kenarında arkadaşları ile birdirbir oynar. Zil çalınca oyunu bırakıp sınıfa koşar.” (Kaygusuz, 1973: s.13). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

194.Fiş

“Beden hareketlerinden sonra, halka olup, ‘Tazı tavşan’ oyununu oynadılar. Cin Ali tavşan oldu, halkanın ortasına girdi. Bülent tazı oldu, halkanın dışına çıktı. Oyunun şarkısını söylediler. Sonra tazı tavşanı kovaladı.” (Kaygusuz, 1973: s.15). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

Cin Ali 8.Kitapta Bulunan Değerler

Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

Birlik ve beraberlik

Dayanışma

Adaletli olma

Ziyarete bulunma

Mutluluk

Cömertlik

Misafirperverlik

İtaatkârlık

Sözünde durma

Nezaket ve görgü kuralları

Başkalarının mutluluğunu isteme

Planlı olma

Temkinli ve dikkatli olma

İş bölümü/İş birliği

Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum ve Davranışlar

-

195.Fiş

“Cin Ali’nin annesi güzel havalarda, her hafta çarşamba günü, Cin Ali’yi, Suna’yı, ablası Selma’yı çocuk bahçesine götürürdü.” (Kaygusuz, 1973: s.1). (Planlı olma).

196.Fiş

“Cin Ali’nin annesi güzel havalarda, her hafta çarşamba günü, Cin Ali’yi, Suna’yı, ablası Selma’yı çocuk bahçesine götürürdü.” (Kaygusuz, 1973: s.1). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

197.Fiş

“Bir pazar günü, Cin Ali’lere teyzesi, teyzesinin küçük kızı Nermin’le, teyzesinin oğlu Mehmet gelmişlerdi.” (Kaygusuz, 1973: s.2). (Ziyarete bulunma).

198.Fiş

“Havuzun kenarında, söğüt ağacının gölgesinde, Cin Ali’nin babası, annesi, teyzesi, ablası oturup konuşmaya başladılar.” (Kaygusuz, 1973: s.4). (Birlik ve beraberlik).

199.Fiş

“Epeyce konuştuktan sonra, annesi semaveri, Suna çay bardaklarını getirip masaya koydular.” (Kaygusuz, 1973: s.5). (Misafirperverlik).

200.Fiş

“Epeyce konuştuktan sonra, annesi semaveri, Suna çay bardaklarını getirip masaya koydular.” (Kaygusuz, 1973: s.5). (İş bölümü/İş birliği).

201.Fiş

“Cin Ali, Mehmet, Nermin semaveri görünce, çay içecekleri için sevindiler. Teyzesi, ablası, babası da sevindi.” (Kaygusuz, 1973: s.5). (Mutluluk).

202.Fiş

“Epeyce konuştuktan sonra, annesi semaveri, Suna çay bardaklarını getirip masaya koydular.” (Kaygusuz, 1973: s.5).

“Cin Ali’nin babası çayları bardaklara koydu.” (Kaygusuz, 1973: s.6). (İş bölümü/İş birliği).

203.Fiş

-Mehmet-

“Teyzeciğim, geçen gün bize, ‘Sizi çocuk bahçesine götüreceğim.’ diye söz vermiştin. Haydi bizi götür.’ diye rica etti.” (Kaygusuz, 1973: s.6). (Nezaket ve görgü kuralları).

204.Fiş

“Teyzesi: ‘Çocuklar bugün sizi Selma ablanızla birlikte çocuk bahçesine göndereceğim. Ama, caddelerin kenarından gidip gelerseniz, orada yaramazlık yapmazsanız.’ dedi. Buna çok sevindiler.” (Kaygusuz, 1973: s.7). (Sözünde durma).

205.Fiş

“Teyzesi: ‘Çocuklar bugün sizi Selma ablanızla birlikte çocuk bahçesine göndereceğim. Ama, caddelerin kenarından gidip gelerseniz, orada yaramazlık yapmazsanız.’ dedi. Buna çok sevindiler.” (Kaygusuz, 1973: s.7). (Temkinli ve dikkatli olma).

206.Fiş

“Teyzesi: ‘Çocuklar bugün sizi Selma ablanızla birlikte çocuk bahçesine göndereceğim. Ama, caddelerin kenarından gidip gelerseniz, orada yaramazlık yapmazsanız.’ dedi. Buna çok sevindiler.” (Kaygusuz, 1973: s.7). (Mutluluk).

207.Fiş

“Teyzesi: ‘Çocuklar bugün sizi Selma ablanızla birlikte çocuk bahçesine göndereceğim. Ama, caddelerin kenarından gidip gelerseniz, orada yaramazlık yapmazsanız.’ dedi. Buna çok sevindiler.” (Kaygusuz, 1973: s.7).

“Caddelerin kenarından gidip geleceklerine, yaramazlık yapmayacaklarına söz verdiler.” (Kaygusuz, 1973: s.8). (İtaatkârlık).

208.Fiş

“İki salıncak vardı. Salıncağa önce Nermin’le Mehmet bindi. Cin Ali, Mehmet’i, Suna da Nermin’i salladı. Sonra da Cin Ali ile Suna bindi.” (Kaygusuz, 1973: s.13). (Dayanışma).

209.Fiş

“İki salıncak vardı. Salıncağa önce Nermin’le Mehmet bindi. Cin Ali, Mehmet’i, Suna da Nermin’i salladı. Sonra da Cin Ali ile Suna bindi.” (Kaygusuz, 1973: s.13). (Adaletli olma).

210.Fiş

“Bahçede epeyce oynadılar. Akşam olmuştu. Ablaları Selma, ‘Haydi artık akşam oldu, eve gidelim.’ dedi. Onlar da ‘Peki gidelim.’ dediler.” (Kaygusuz, 1973: s.15). (İtaatkârlık).

211.Fiş

“Ablaları birer dondurma aldı. Yiyerek, sevine sevine evlerine döndüler.” (Kaygusuz, 1973: s.16). (Cömertlik).

212.Fiş

“Ablaları birer dondurma aldı. Yiyerek, sevine sevine evlerine döndüler.” (Kaygusuz, 1973: s.16). (Mutluluk).

Cin Ali 9.Kitapta Bulunan Değerler

Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

Mutluluk

Sözünde Durma

Nezaket ve Görgü Kuralları

Birlik ve Beraberlik

Onurlandırma

Sevgi (Baba Sevgisi)

Sevgi

Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum ve Davranışlar

Şiddet

Özgürlükten yoksun kılma

213.Fiş

“Suna babasına: ‘Ne olur, babacığım! Bizi bu Berber Fil’e götür.’ diye rica etti. Diğer taraftan, Cin Ali de babasına rica etti.” (Kaygusuz, 1973: s.2). (Nezaket ve görgü kuralları).

214.Fiş

“Babası, ikisinin de yanaklarını okşayarak, ‘Ben de merak ettim. Fil nasıl berberlik yapıyormuş? Bugün bilet alayım, annenizle ablanızı da alalım, birlikte gidelim.’ diye Cin Ali ile Suna’ya söz verdi.” (Kaygusuz, 1973: s.3). (Sevgi).

215.Fiş

“Babası, ikisinin de yanaklarını okşayarak, ‘Ben de merak ettim. Fil nasıl berberlik yapıyormuş? Bugün bilet alayım, annenizle ablanızı da alalım, birlikte gidelim.’ diye Cin Ali ile Suna’ya söz verdi.” (Kaygusuz, 1973: s.3). (Birlik ve beraberlik).

216.Fiş

“Cin Ali ile Suna annelerine koştı. ‘Anneciğim, bir taksi ile, ‘Yarından itibaren bir filin nasıl berberlik yaptığını göreceksiniz!’ diye bağıarak geçtiler. Anne! Fil nasıl berberlik yapıyormuş?’” (Kaygusuz, 1973: s.4).

“Biz de babama rica ettik. Babam bilet alıp bizi Berber Fil’e götürecekti. Hep birlikte gideceğiz.’ diye annelerine de müjdelediler.” (Kaygusuz, 1973: s.5). (Birlik ve beraberlik).

217.Fiş

“Bugün bilet alayım, annenizle ablanızı da alalım, birlikte gidelim.’ diye Cin Ali ile Suna’ya söz verdi.” (Kaygusuz, 1973:, s.3).

“Aradan birkaç gün geçmişti. Bir akşam, babası daireden gelirken, Berber Fil için beş tane bilet almış, kapıdan içeri girerken, ‘Bakın size ne aldım!’ diye biletleri sallayarak gösterdi. Buna hepsi çok sevindi.” (Kaygusuz, 1973: s.6). (Sözünde durma).

218.Fiş

“Aradan birkaç gün geçmişti. Bir akşam, babası daireden gelirken, Berber Fil için beş tane bilet almış, kapıdan içeri girerken, ‘Bakın size ne aldım!’ diye biletleri sallayarak gösterdi. Buna hepsi çok sevindi.” (Kaygusuz, 1973: s.6). (Mutluluk).

219.Fiş

“Suna, babasının elindeki biletleri görünce, koşup babasına sarıldı. Cin Ali de koştu, o da babasına sarıldı. Ablası ile annesi de ‘Sağol!’ Çok yaşa!’ diye sevinerek alkışladılar.” (Kaygusuz, 1973: s.7). (Sevgi-Baba Sevgisi).

220.Fiş

“Suna, babasının elindeki biletleri görünce, koşup babasına sarıldı. Cin Ali de koştu, o da babasına sarıldı. Ablası ile annesi de ‘Sağol!’ Çok yaşa!’ diye sevinerek alkışladılar.” (Kaygusuz, 1973: s.7). (Onurlandırma).

221.Fiş

“Suna, babasının elindeki biletleri görünce, koşup babasına sarıldı. Cin Ali de koştu, o da babasına sarıldı. Ablası ile annesi de ‘Sağol!’ Çok yaşa!’ diye sevinerek alkışladılar.” (Kaygusuz, 1973: s.7). (Mutluluk).

222.Fiş

“Köpeklerden sonra dört tane at geldi. Bir kadın, kırbaç sallayarak onlara dans ettirdi.”
(Kaygusuz, 1973: s.11). (Şiddet).

223.Fiş

“Köpeklerden sonra dört tane at geldi. Bir kadın, kırbaç sallayarak onlara dans ettirdi.”
(Kaygusuz, 1973: s.11). (Özgürlükten yoksun kılma).

224.Fiş

“Arkasından aslanlar geldi. Altı tane aslan vardı. Bir adam, elindeki kırbacı şaklata şaklata üç tane aslanı, ateş yanan yuvarlak bir çemberin içinden atlattı. (Kaygusuz, 1973: s.13). (Şiddet).

225.Fiş

“Arkasından aslanlar geldi. Altı tane aslan vardı. Bir adam, elindeki kırbacı şaklata şaklata üç tane aslanı, ateş yanan yuvarlak bir çemberin içinden atlattı. (Kaygusuz, 1973: s.13). (Özgürlükten yoksun kılma).

Cin Ali 10.Kitapta Bulunan Değerler

Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

Düşünceli olma

Sevgi (Anne Sevgisi)

Temizlik

Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma

Paylaşımçı olma

İyilikseverlik

Yardımcı olma

Adaletli olmak

Birlik ve beraberlik

İtaatkârlık

Mutluluk

Olumsuz Değerler

İsraf etme

Kendisi ve çevresi için güvenilir olmayan eylemlerde bulunma

226.Fiş

“Öğretmen, ‘Sizi kıra götüreceğim!’ deyince, bütün çocuklar, sevinerek, öğretmeni alkışladılar.” (Kaygusuz, 1973: s.3). (Mutluluk).

227.Fiş

“Öğretmen: ‘Çocuklar, çarşamba günü yanınızda yiyeceğinizi, ipinizi, topunuzu, uçurtmanızı getirin.’ dedi.” (Kaygusuz, 1973: s.3).

“Çocuklar, çarşamba günü okula gelirken yiyecek torbalarını almışlardı. Erkek çocuklarından bazıları uçurtma, bazıları da top almıştı. Kızlar da iplerini, toplarını alıp gelmişlerdi.” (Kaygusuz, 1973: s.4). (İtaatkarlık).

228.Fiş

“Cin Ali ile Ahmet uçurtmalarını uçurdular.” (Kaygusuz, 1973: s.5). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

229.Fiş

“Çocuklar çevreye dağıldılar. Çiçekler topladılar, top oynadılar, uçurtma uçurdular.” (Kaygusuz, 1973: s.7). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

230.Fiş

“Çocuklar çevreye dağıldılar. Çiçekler topladılar, top oynadılar, uçurtma uçurdular.” (Kaygusuz, 1973: s.7). (Birlik ve beraberlik).

231.Fiş

“Epeyce ip atladıktan sonra, öğretmen, çocukları halka yaptı. Halkanın ortasına girdi. Sıra ile herkese top atarak, top oynamaya başladılar.” (Kaygusuz, 1973: s.9). (Adaletli olma).

232.Fiş

“Nuri’nin düşmesine herkes güldü. Cin Ali koştu, Nuri’nin kollarından tutup yerden kaldırdı.” (Kaygusuz, 1973: s.10). (Yardımcı olma).

233.Fiş

“Nuri’nin düşmesine herkes güldü. Cin Ali koştu, Nuri’nin kollarından tutup yerden kaldırdı.” (Kaygusuz, 1973: s.10). (İyilikseverlik).

234.Fiş

“Nuri’nin düşmesine herkes güldü. Cin Ali koştu, Nuri’nin kollarından tutup yerden kaldırdı.” (Kaygusuz, 1973: s.10). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

235.Fiş

“Top oyunundan sonra, çimenlerin üzerine küme küme oturdular. Getirdikleri yiyecekleri yemeye başladılar. Her küme, kendi yiyeceğinden bir parça diğer kümeye verdi.” (Kaygusuz, 1973: s.11). (Paylaşımçı olma).

236.Fiş

“Yemek yeme işi bitince, çeşmede ellerini, ağızlarını yıkadılar, su içtiler.” (Kaygusuz, 1973: s.12). (Temizlik).

237.Fiş

“Çocuklardan bir kısmı, atılan kağıtları toplayıp yaktı.” (Kaygusuz, 1973, s.12). (İsraf etme).

238.Fiş

“Çocuklardan bir kısmı, atılan kağıtları toplayıp yaktı.” (Kaygusuz, 1973: s.12). (Kendisi ve çevresi için güvenilir olmayan eylemlerde bulunma).

239.Fiş

“Anneleri için topladıkları kır çiçekleri demetlerini de ellerine alarak, şarkı söyleye söyleye, uçurtma uçurarak okullarına döndüler.” (Kaygusuz, 1973: s.16). (Sevgi-Anne Sevgisi).

240.Fiş

“Anneleri için topladıkları kır çiçekleri demetlerini de ellerine alarak, şarkı söyleye söyleye, uçurtma uçurarak okullarına döndüler.” (Kaygusuz, 1973: s.16). (Düşünceli olma).

Levent 1.Kitapta Bulunan Değerler

Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

Onurlandırma

Mutluluk

Kanaatkârlık

Sözünde Durma

Sevgi (Baba Sevgisi)

Sevgi (Kardeş Sevgisi)

Dayanışma

Paylaşımçı Olma

Sorumluluk

Başarı

Başkalarının mutluluğunu isteme

Cömertlik

Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma

Düşünceli olma

Anlayışlı olma

Olumsuz Değerler

Öfkeli Olma

Kanaatkâr olmama

Israrcı olma

İnatçılık

Bencillik

1.Fiş

“Merhaba, bu kardeşim Mert. Herkes onun çok akıllı olduğunu söylüyor. Bence de öyle. Çünkü o her dediğimi anlıyor, oysa ben onun dediklerini pek anlayamıyorum. Babam geçen gün: ‘Çok akıllı bu kerata’, dedi.” (Orakçı, 2020: s.2). (Onurlandırma).

2.Fiş

“Kardeşimi seviyorum ama bazen beni kızdırıyor.” (Orakçı, 2020: s.3). (Öfkeli Olma).

3.Fiş

“Kardeşimi seviyorum ama bazen beni kızdırıyor.” (Orakçı, 2020: s.3). (Kardeş Sevgisi).

4.Fiş

“Kardeşimi seviyorum ama bazen beni kızdırıyor. Dün, parka gidip oynamak istedim. O olunca rahat oynayamıyorum. O yüzden anneme sessizce: ‘Ben parka gidebilir miyim’, diye sordum.” (Orakçı, 2020: s.3). (Bencillik).

5.Fiş

“Ama Mert parka gideceğimi hemen anladı. ‘Appi appi ben de’, diyerek peşime takıldı. ‘Appi’ dediği benim. Kaç kere ‘abi’ demesini söyledim. Ama o ısrarla öyle demeye devam ediyor.” (Orakçı, 2020: s.4). (Israrcı olma).

6.Fiş

“Ama Mert parka gideceğimi hemen anladı. ‘Appi appi ben de’, diyerek peşime takıldı. ‘Appi’ dediği benim. Kaç kere ‘abi’ demesini söyledim. Ama o ısrarla öyle demeye devam ediyor.” (Orakçı, 2020: s.4). (İnatçılık).

7.Fiş

“Bu çok güzel bir bisiklet, Kâmil’, dedim. Yanımıza diğer arkadaşlar da gelmişti. Hepsi ‘Evet, çok güzel.’ dedi.” (Orakçı, 2020: s.6). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

8.Fiş

“Bu çok güzel bir bisiklet, Kâmil’, dedim. Yanımıza diğer arkadaşlar da gelmişti. Hepsi ‘Evet, çok güzel.’ dedi.” (Orakçı, 2020: s.6). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

9.Fiş

“Hemen annemin yanına gittim. ‘Anne ben bisiklet istiyorum’, dedim. ‘Senin bisikletin var ya oğlum’, ‘Evet ama o üç tekerlekli... Ben büyüdüm artık, Mert binsin ona.’” (Orakçı, 2020: s.7). (Kanaatkâr olmama).

10.Fiş

“Akşam olunca babam geldi. Hemen ona bisiklet istediğimi söyledim. ‘Olur’, dedi babam. ‘Kendi paranla alabilirsin.’” (Orakçı, 2020: s.8). (Sorumluluk).

11.Fiş

“Cebimden paramı çıkardım. ‘Ama benim sadece beş param var. Bisiklet alınır mı bu parayla?’” (Orakçı, 2020: s.8)

“O sırada Mert geldi. En değerli şeyini, ayısını uzattı: ‘Appi al’, dedi. Birden mutlu oldum.” (Orakçı, 2020: s.9). (Paylaşımca olma).

12.Fiş

“Cebimden paramı çıkardım. ‘Ama benim sadece beş param var. Bisiklet alınır mı bu parayla?’” (Orakçı, 2020:, s.8)

“O sırada Mert geldi. En değerli şeyini, ayısını uzattı: ‘Appi al’, dedi. Birden mutlu oldum.” (Orakçı, 2020: s.9). (Kardeş sevgisi).

13.Fiş

“Cebimden paramı çıkardım. ‘Ama benim sadece beş param var. Bisiklet alınır mı bu parayla?’” (Orakçı, 2020: s.8)

“O sırada Mert geldi. En değerli şeyini, ayısını uzattı: ‘Appi al’, dedi. Birden mutlu oldum.” (Orakçı, 2020: s.9). (Dayanışma).

14.Fiş

“Cebimden paramı çıkardım. ‘Ama benim sadece beş param var. Bisiklet alınır mı bu parayla?’” (Orakçı, 2020: s.8)

“O sırada Mert geldi. En değerli şeyini, ayısını uzattı: ‘Appi al’, dedi. Birden mutlu oldum.” (Orakçı, 2020: s.9). (Mutluluk).

15.Fiş

“Cebimden paramı çıkardım. ‘Ama benim sadece beş param var. Bisiklet alınır mı bu parayla?’” (Orakçı, 2020: s.8)

“O sırada Mert geldi. En değerli şeyini, ayısını uzattı: ‘Appi al’, dedi. Birden mutlu oldum.” (Orakçı, 2020: s.9). (Cömertlik).

16.Fiş

“Cebimden paramı çıkardım. ‘Ama benim sadece beş param var. Bisiklet alınır mı bu parayla?’” (Orakçı, 2020, s.8)

“O sırada Mert geldi. En değerli şeyini, ayısını uzattı: ‘Appi al’, dedi. Birden mutlu oldum.” (Orakçı, 2020: s.9). (Düşünceli olma).

17.Fiş

“Babam güldü: ‘Bunlar yetmez. Madem Mert sana yardım etti, benim de etmem lazım. Bisikletin kalan parasını ben tamamlarım.’ ‘Aslan babam’, diyerek boynuna sarıldım. (Orakçı, 2020: s.10). (Dayanışma).

18.Fiş

“Babam güldü: ‘Bunlar yetmez. Madem Mert sana yardım etti, benim de etmem lazım. Bisikletin kalan parasını ben tamamlarım.’ ‘Aslan babam’, diyerek boynuna sarıldım. (Orakçı, 2020: s.10). (Sevgi-Baba Sevgisi).

19.Fiş

“Babam güldü: ‘Bunlar yetmez. Madem Mert sana yardım etti, benim de etmem lazım. Bisikletin kalan parasını ben tamamlarım.’ ‘Aslan babam’, diyerek boynuna sarıldım. (Orakçı, 2020: s.10). (Cömertlik).

20.Fiş

“Akşam olunca babam geldi. Hemen ona bisiklet istediğimi söyledim. ‘Olur’, dedi babam.” (Orakçı, 2020: s.8).

“Ertesi gün üçümüz bisikletçiye gittik.” (Orakçı, 2020: s.11). (Sözünde Durma).

21.Fiş

“Dükkanın her tarafı bisiklet doluydu. Nereye bakacağımı şaşırdım. O sırada kırmızı bir bisiklete gözüm takıldı. Parıl parıl parlıyordu. Babama gösterdim.” (Orakçı, 2020, s.11). “Babam: ‘O çok pahalı Leventçiğim ama bak bunu alabiliriz’, diye başka bir bisiklet gösterdi.” (Orakçı, 2020: s.12).

“Bu bisiklet öbürü kadar parlamıyordu ama ‘Peki’ dedim.” (Orakçı, 2020: s.13). (Kanaatkârlık).

22.Fiş

“Dükkanın her tarafı bisiklet doluydu. Nereye bakacağımı şaşırdım. O sırada kırmızı bir bisiklete gözüm takıldı. Parıl parıl parlıyordu. Babama gösterdim.” (Orakçı, 2020, s.11). “Babam: ‘O çok pahalı Leventçiğim ama bak bunu alabiliriz’, diye başka bir bisiklet gösterdi.” (Orakçı, 2020: s.12).

“Bu bisiklet öbürü kadar parlamıyordu ama ‘Peki’ dedim.” (Orakçı, 2020: s.13). (Anlayışlı olma).

23.Fiş

“Paraları ve ayıyı, amcaya uzattım. Amca paraları alıp ayıyı bana geri verdi. Ben de Mert’e verdim. Mert çok sevindi.” (Orakçı, 2020: s.13). (Mutluluk).

24.Fiş

“Sonunda benim de istediğim gibi bir bisikletim oldu. Çok mutluyum.” (Orakçı, 2020: s.14). (Mutluluk).

25.Fiş

“Ama iki tekerlekli bisiklete hala tam alışamadım, sürekli düşünüyorum. Mert ise benim üç tekerlekliyi ‘vızır vızır’ sürüyor. Bu Mert gerçekten çok akıllı... Kerata...” (Orakçı, 2020: s.15). (Başarı).

26.Fiş

“Ama iki tekerlekli bisiklete hala tam alışamadım, sürekli düşünüyorum. Mert ise benim üç tekerlekliyi ‘vızır vızır’ sürüyor. Bu Mert gerçekten çok akıllı... Kerata...” (Orakçı, 2020: s.15). (Onurlandırma).

Levent 2.Kitapta Bulunan Değerler

Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

Ölçülü olma

Duyarlılık

Saygı (Hak ve Özgürlüklere Saygı)

İtaatkârlık

Cömertlik

Adaletli olma

Sorumluluk

Nezaket ve Görgü Kuralları

Sevgi (Kardeş Sevgisi)

Anlayışlı olma

Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum ve Davranışlar

Kıskançlık

Israrcı olma

Öfkeli olma

Pes etme

Ayrımcılık

27.Fiş

“Annem her gün çok sevdiğim iki çizgi filmi izlememe izin veriyor.” (Orakçı, 2020: s.2). (Ölçülü olma).

28.Fiş

“Annem her gün çok sevdiğim iki çizgi filmi izlememe izin veriyor.” (Orakçı, 2020: s.2). (Duyarlılık).

29.Fiş

“Annem her gün çok sevdiğim iki çizgi filmi izlememe izin veriyor.” (Orakçı, 2020: s.2). (Hak ve Özgürlüklere Saygı).

30.Fiş

“Annem her gün çok sevdiğim iki çizgi filmi izlememe izin veriyor.” (Orakçı, 2020: s.2). (Anlayışlı olma).

31.Fiş

“Annem her gün çok sevdiğim iki çizgi filmi izlememe izin veriyor. Bunlardan bir tanesinde çok komik bir robot var.” (Orakçı, 2020: s.2). Onu izlerken ‘Keşke bizim de böyle bir robotumuz olsa...’ diye düşünüyorum hep.” (Orakçı, 2020, s.3).

“Bir gün anneme böyle bir robot istediğimi söyledim. Annem gülerek, ‘Bu sadece çizgi film Levent. Gerçek değil’, dedi. Ama ben hala robot istiyordum.” (Orakçı, 2020: s.4). (Israrcı olma).

32.Fiş

“Annem her gün çok sevdiğim iki çizgi filmi izlememe izin veriyor. Bunlardan bir tanesinde çok komik bir robot var.” (Orakçı, 2020: s.2). Onu izlerken ‘Keşke bizim de böyle bir robotumuz olsa...’ diye düşünüyorum hep.” (Orakçı, 2020: s.3).

“Bir gün anneme böyle bir robot istediğimi söyledim. Annem gülerek, ‘Bu sadece çizgi film Levent. Gerçek değil’, dedi. Ama ben hala robot istiyordum.” (Orakçı, 2020: s.4). (İnatçılık).

33.Fiş

“O gün yine ‘Keşke robotum olsa...’ diye düşünerek yatağıma yattım.” (Orakçı, 2020: s.5). (Israrcı olma).

34.Fiş

“O gün yine ‘Keşke robotum olsa...” diye düşünerek yatağıma yattım.” (Orakçı, 2020: s.5). (İnatçılık).

35.Fiş

“Bir gün anneme böyle bir robot istediğimi söyledim.” (Orakçı, 2020: s.4).

“Hemen annemin yanına koştum. ‘Anneee!.. Odamda robot var, hem de konuşuyor’, dedim. Annem, ‘Evet Leventçiğim... Çok istediğin için aldık. İşlerimizde de yardım edecek bize’, dedi.” (Orakçı, 2020: s.6). (İtaatkârlık).

36.Fiş

“Bir gün anneme böyle bir robot istediğimi söyledim.” (Orakçı, 2020: s.4).

“Hemen annemin yanına koştum. ‘Anneee!.. Odamda robot var, hem de konuşuyor’, dedim. Annem, ‘Evet Leventçiğim... Çok istediğin için aldık. İşlerimizde de yardım edecek bize’, dedi.” (Orakçı, 2020: s.6). (Cömertlik).

37.Fiş

“Kahvaltıdan sonra robotla birlikte resim yaptık. Ben daha başlamadan o kendi resmini bitiriverdi. Resmi de benimkilerden daha güzel oldu. Bu pek hoşuma gitmedi.” (Orakçı, 2020: s.7). (Kıskançlık).

38.Fiş

“Kahvaltıdan sonra robotla birlikte resim yaptık. Ben daha başlamadan o kendi resmini bitiriverdi. Resmi de benimkilerden daha güzel oldu. Bu pek hoşuma gitmedi.” (Orakçı, 2020: s.7).

“Hevesim kaçtı. Resmimi yarım bıraktım. Robot hemen kendi resmini anneme götürdü. Annem benimki yerine onun resmini astı. Bu işe canım çok sıkıldı.” (Orakçı, 2020: s.8). (Pes etme).

39.Fiş

“Kahvaltıdan sonra robotla birlikte resim yaptık. Ben daha başlamadan o kendi resmini bitiriverdi. Resmi de benimkilerden daha güzel oldu. Bu pek hoşuma gitmedi.” (Orakçı, 2020: s.7).

“Hevesim kaçtı. Resmimi yarım bıraktım. Robot hemen kendi resmini anneme götürdü. Annem benimki yerine onun resmini astı. Bu işe canım çok sıkıldı.” (Orakçı, 2020: s.8). (Kıskançlık).

40.Fiş

“Kahvaltıdan sonra robotla birlikte resim yaptık. Ben daha başlamadan o kendi resmini bitiriverdi. Resmi de benimkilerden daha güzel oldu. Bu pek hoşuma gitmedi.” (Orakçı, 2020: s.7).

“Hevesim kaçtı. Resmimi yarım bıraktım. Robot hemen kendi resmini anneme götürdü. Annem benimki yerine onun resmini astı. Bu işe canım çok sıkıldı.” (Orakçı, 2020: s.8). (Adaletli olma).

41.Fiş

“Sonra robotla bahçeye çıktık. Oyun oynadık. Hep robot kazandı. Hiç zevkli değildi. Mutsuz mutsuz eve girdim.” (Orakçı, 2020: s.9). (Kıskançlık).

42.Fiş

“Annem beni görünce, ‘Karşıdaki fırından ekmek alır mısın’, diye sordu. ‘Alırım’, dedim sevinçle.” (Orakçı, 2020: s.9). (Sorumluluk).

43.Fiş

“Annem beni görünce, ‘Karşıdaki fırından ekmek alır mısın’, diye sordu. ‘Alırım’, dedim sevinçle.” (Orakçı, 2020: s.9). (Nezaket ve Görgü Kuralları).

44.Fiş

“Annem beni görünce, ‘Karşıdaki fırından ekmek alır mısın’, diye sordu. ‘Alırım’, dedim sevinçle.” (Orakçı, 2020: s.9). (Mutluluk).

45.Fiş

“Annem beni görünce, ‘Karşıdaki fırından ekmek alır mısın’, diye sordu. ‘Alırım’, dedim sevinçle.” (Orakçı, 2020, s.9).

“Tam dışarı çıkacaktım ki annem, ‘Ayy unutmuşum!’ Artık robotumuz var. O alır ekmeği, dedi. Robot hemen fırladı gitti.” (Orakçı 2020: s.10). (Ayrımcılık).

46.Fiş

“Artık hiç eğlenmiyordum. Robot benim yerime geçmiş gibiydi. Babam bile arabasını robotla beraber yıkıyordu. Oysa önceden ben babama yardım ederdim.” (Orakçı, 2020: s.11). (Ayrımcılık).

47.Fiş

“Artık hiç eğlenmiyordum. Robot benim yerime geçmiş gibiydi. Babam bile arabasını robotla beraber yıkıyordu. Oysa önceden ben babama yardım ederdim.” (Orakçı, 2020: s.11). (Kıskançlık).

48.Fiş

“Mert de robotu çok sevmişti. Canı ne zaman oyun oynamak istese robotun yanına gidiyordu. Hatta ona ‘Appi’ bile demeye başladı.” (Orakçı, 2020: s.12). (Ayrımcılık).

49.Fiş

“Mert de robotu çok sevmişti. Canı ne zaman oyun oynamak istese robotun yanına gidiyordu. Hatta ona ‘Appi’ bile demeye başladı.” (Orakçı, 2020: s.12).

“Bu kadarı da fazlaydı! Robotu aldığımız yere geri göndermeliydik. Mert’in tek appisi bendim!.. Hemen içeri girdim. Annem koltukta oturuyordu. ‘Annee bu robotu istemiyorum artık’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.13). (Kıskançlık).

50.Fiş

“Mert de robotu çok sevmişti. Canı ne zaman oyun oynamak istese robotun yanına gidiyordu. Hatta ona ‘Appi’ bile demeye başladı.” (Orakçı, 2020: s.12).

“Bu kadarı da fazlaydı! Robotu aldığımız yere geri göndermeliydik. Mert’in tek appisi bendim!.. Hemen içeri girdim. Annem koltukta oturuyordu. ‘Annee bu robotu istemiyorum artık’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.13). (Öfkeli Olma).

51.Fiş

“O sırada Mert geldi. Elinde en sevdiği arabası vardı. ‘Appiii, vın vınn’, dedi. Canım kardeşim benle oyun oynamak istiyordu. Neyse ki her şey rüyaymış. Mert’in tek appisi benim.” (Orakçı, 2020: s.15). (Sevgi-Kardeş Sevgisi).

Levent 3.Kitapta Bulunan Kitaplar

Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma

Yenilik arayışı

Başkalarının mutluluğunu isteme

Başarı

Mutluluk

Dayanışma

Adaletli olma

Sevgi (Arkadaş Sevgisi)

Düşünceli olma

Birlik ve beraberlik

Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum ve Davranışlar

Pes etme

Bencilik

Rekabet

52.Fiş

“Hava çok güzeldi. Kâmil ve Mert’le parka gittik.” (Orakçı, 2020: s.2). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

53.Fiş

“Parka gittiğimiz için çok sevinçliydik.” (Orakçı, 2020: s.2). (Mutluluk).

54.Fiş

“Parka gittiğimiz için çok sevinçliydik. Ama oyuncakları görünce sevincimiz uçup gitti. Hepsi doluydu.” (Orakçı, 2020: s.2)

“Biz de başka oyun oynayalım, diye düşündük ve saklambaç oynamaya karar verdik.” (Orakçı, 2020: s.3). (Yenilik arayışı).

55.Fiş

“Kamil nereye saklansa görünüyordu. O yüzden hep ebelendi. Bu duruma çok canı sıkıldı. ‘Ben oynamayacağım’, dedi. Gidip bir banka oturdu.” (Orakçı, 2020: s.4). (Pes etme).

56.Fiş

“Kâmil’in hâline üzüldüm. Ne yapsam da keyfini yerine getirsem diye düşünmeye başladım. O sırada salıncakların boşaldığını gördüm. Hemen Kâmil’e seslendim: ‘Kâmil koş! Salıncakları kapalım!’” (Orakçı, 2020: s.5). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

57.Fiş

“Kâmil’in haline üzüldüm. Ne yapsam da keyfini yerine getirsem diye düşünmeye başladım. O sırada salıncakların boşaldığını gördüm. Hemen Kâmil’e seslendim: ‘Kâmil koş! Salıncakları kapalım!’” (Orakçı, 2020: s.5). (Düşünceli olma).

58.Fiş

“Kâmil’in haline üzüldüm. Ne yapsam da keyfini yerine getirsem diye düşünmeye başladım. O sırada salıncakların boşaldığını gördüm. Hemen Kâmil’e seslendim: ‘Kâmil koş! Salıncakları kapalım!’” (Orakçı, 2020: s.5). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

59.Fiş

“Kâmil salıncakları boş görünce sevindi.” (Orakçı, 2020: s.6). (Mutluluk).

60.Fiş

“Kâmil salıncakları boş görünce sevindi. Koşmaya başladık. O sırada iki çocuğun daha salıncaklara koştuğunu gördüm.” (Orakçı, 2020: s.6).

“Kâmil biraz geride kalmıştı. Ona seslendim: ‘Kâmiiiiil hızlı ol! Biz kapalım!’. Salıncaklara çok yaklaşmıştık. Acaba onlar mı kapacaktı biz mi... Çok heyecanlıydı.” (Orakçı, 2020: s.7). (Rekabet).

61.Fiş

“Dördümüz salıncağın önüne gelmiştik ki beklenmedik bir şey oldu. İki küçük çocuk aramızdan sıyrılıp önümüze geçti. Dördümüz şaşkın şaşkın bakarken onlar salıncakları kaptılar.” (Orakçı, 2020: s.8).

“Canımız sıkıldı. ‘Gel, Kâmil gidelim’, dedim. O sırada çocuklardan biri, ‘Beraber oyun oynayalım mı’, diye sordu.” (Orakçı, 2020: s.9). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

62.Fiş

“Canımız sıkıldı. ‘Gel, Kâmil gidelim’, dedim. O sırada çocuklardan biri, ‘Beraber oyun oynayalım mı’, diye sordu.” (Orakçı, 2020: s.9). (Birlik ve beraberlik).

63.Fiş

“Canımız sıkıldı. ‘Gel, Kâmil gidelim’, dedim. O sırada çocuklardan biri, ‘Beraber oyun oynayalım mı’, diye sordu.” (Orakçı, 2020: s.9). (Dayanışma).

64.Fiş

“Canımız sıkıldı. ‘Gel, Kâmil gidelim’, dedim. O sırada çocuklardan biri, ‘Beraber oyun oynayalım mı’, diye sordu.” (Orakçı, 2020: s.9).

“Şaşırmıştım. Ama sevinmişim de...” (Orakçı, 2020: s.10). (Mutluluk).

65.Fiş

“Burada bir sürü ağaç var. Köşe kapmaca oynayabiliriz!” (Orakçı, 2020: s.10).

“Anneme haber verdik.” (Orakçı, 2020: s.11). (Düşünceli olma).

66.Fiş

“Anneme haber verdik. Mert de onun yanında kum oynuyordu. Neyse ki peşimizden gelmedi.” (Orakçı, 2020: s.11). (Bencillik).

67.Fiş

“Ağaçların yanına gidince birlikte köşe kapmaca oynamaya başladık. Önce ben ebe oldum. Onlar ağaçtan ağaca geçerken ben de boşalan ağacı kapmaya çalıştım. Sonra

Hayri, Osman, Kâmil ebe oldu.” (Orakçı, 2020: s.13). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

68.Fiş

“Ağaçların yanına gidince birlikte köşe kapmaca oynamaya başladık. Önce ben ebe oldum. Onlar ağaçtan ağaca geçerken ben de boşalan ağacı kapmaya çalıştım. Sonra Hayri, Osman, Kâmil ebe oldu.” (Orakçı, 2020: s.13). (Adaletli olma).

69.Fiş

“Kâmil bu oyunu çok iyi oynuyordu. En çok o mutlu oldu.” (Orakçı, 2020: s.13). (Başarı).

70.Fiş

“Kâmil bu oyunu çok iyi oynuyordu. En çok o mutlu oldu.” (Orakçı, 2020: s.13). (Mutluluk).

71.Fiş

“Biraz sonra bizi gören başka çocuklar da oyunumuza katıldılar. Çok kalabalık olduk.” (Orakçı, 2020: s.14). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

72.Fiş

“Biraz sonra bizi gören başka çocuklar da oyunumuza katıldılar. Çok kalabalık olduk.” (Orakçı, 2020: s.14). (Birlik ve beraberlik).

73.Fiş

“O günden sonra Hayri ve Osman, bizim yakın arkadaşımız oldu. İyi ki varlar hepsini çok seviyorum.” (Orakçı, 2020: s.15). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

74.Fiş

“O günden sonra Hayri ve Osman, bizim yakın arkadaşımız oldu. İyi ki varlar hepsini çok seviyorum.” (Orakçı, 2020: s.15). (Sevgi-Arkadaş Sevgisi).

Levent 4.Kitapta Bulunan Değerler

Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

Kültürel değerleri koruma ve geliştirme

Birlik ve beraberlik

Cömertlik

Ziyarete bulunma

Saygı (Büyüklerle Saygı)

Sevgi

Dayanışma

Nezaket ve görgü kuralları

Misafirperverlik

İtaatkârlık

Mutluluk

Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum ve Davranışlar

Kanaatkâr olmama

75.Fiş

“Bayramları çok seviyorum. Babam her bayram bizi köye götürüyor. Dedemler orada oturuyorlar. Bu bayram sabahı da hep birlikte arabamıza bindik ve köye gittik.”
(Orakçı, 2020: s.2). (Sevgi).

76.Fiş

“Bayramları çok seviyorum. Babam her bayram bizi köye götürüyor. Dedemler orada oturuyorlar. Bu bayram sabahı da hep birlikte arabamıza bindik ve köye gittik.”
(Orakçı, 2020: s.2). (Kültürel değerleri koruma ve geliştirme).

77.Fiş

“Bayramları çok seviyorum. Babam her bayram bizi köye götürüyor. Dedemler orada oturuyorlar. Bu bayram sabahı da hep birlikte arabamıza bindik ve köye gittik.”
(Orakçı, 2020: s.2). (Ziyarete bulunma).

78.Fiş

“Bayramları çok seviyorum. Babam her bayram bizi köye götürüyor. Dedemler orada oturuyorlar. Bu bayram sabahı da hep birlikte arabamıza bindik ve köye gittik.” (Orakçı, 2020: s.2). (Birlik ve beraberlik).

79.Fiş

“Dedem bizi görünce çok sevindi. Mert’le beraber koşup dedeme sarıldık. Sonra dedemin elini öptük.” (Orakçı, 2020: s.3). (Mutluluk).

80.Fiş

“Dedem bizi görünce çok sevindi. Mert’le beraber koşup dedeme sarıldık. Sonra dedemin elini öptük.” (Orakçı, 2020: s.3). (Sevgi).

81.Fiş

“Dedem bizi görünce çok sevindi. Mert’le beraber koşup dedeme sarıldık. Sonra dedemin elini öptük.” (Orakçı, 2020: s.3). (Saygı-Büyüklerle Saygı).

82.Fiş

“Dedem bizi görünce çok sevindi. Mert’le beraber koşup dedeme sarıldık. Sonra dedemin elini öptük.” (Orakçı, 2020: s.3). (Kültürel değerleri koruma ve geliştirme).

83.Fiş

Sonra dedemin elini öptük.” (Orakçı, 2020: s.3).

“Alın bakalım bu bayram harçlığınız, diyerek para verdi sonra da. Ben teşekkür ettim.” (Orakçı 2020: s.5). (Kültürel değerleri koruma ve geliştirme).

84.Fiş

“Alın bakalım bu bayram harçlığınız, diyerek para verdi sonra da. Ben teşekkür ettim.” (Orakçı, 2020: s.5). (Cömertlik).

85.Fiş

“Alın bakalım bu bayram harçlığınız, diyerek para verdi sonra da. Ben teşekkür ettim.” (Orakçı, 2020: s.5). (Nezaket ve görgü kuralları).

86.Fiş

“Biraz sonra hep birlikte kahvaltı masasına oturduk.” (Orakçı, 2020: s.6). (Birlik ve beraberlik).

87.Fiş

“Kahvaltıdan sonra babam, ‘Hadi komşularla bayramlaşalım’, dedi.” (Orakçı, 2020: s.6). (Kültürel değerleri koruma ve geliştirme).

88.Fiş

“Önce dedemlerin en yakınındaki eve gittik. Sıdika teyzenin elini öptük. Sıdika teyze bize para verdi. Çok mutlu olmuştum.” (Orakçı, 2020: s.7). (Ziyarete bulunma).

89.Fiş

“Önce dedemlerin en yakınındaki eve gittik. Sıdika teyzenin elini öptük. Sıdika teyze bize para verdi. Çok mutlu olmuştum.” (Orakçı, 2020: s.7). (Kültürel değerleri koruma ve geliştirme).

90.Fiş

“Önce dedemlerin en yakınındaki eve gittik. Sıdika teyzenin elini öptük. Sıdika teyze bize para verdi. Çok mutlu olmuştum.” (Orakçı, 2020: s.7). (Saygı-Büyüklerle Saygı).

91.Fiş

“Önce dedemlerin en yakınındaki eve gittik. Sıdika teyzenin elini öptük. Sıdika teyze bize para verdi. Çok mutlu olmuştum.” (Orakçı, 2020, s.7). (Cömertlik).

92.Fiş

“Önce dedemlerin en yakınındaki eve gittik. Sıdika teyzenin elini öptük. Sıdika teyze bize para verdi. Çok mutlu olmuştum.” (Orakçı, 2020: s.7). (Mutluluk).

93.Fiş

“Sonra da Sıdika teyzenin kızı bize şeker ikram etti. Mert şekerleri görünce çok sevindi. Tabaktan birkaç tane aldı.” (Orakçı, 2020: s.8). (Misafirperverlik).

94.Fiş

“Sonra da Sıdıka teyzenin kızı bize şeker ikram etti. Mert şekerleri görünce çok sevindi. Tabaktan birkaç tane aldı.” (Orakçı, 2020: s.8). (Kültürel değerleri koruma ve geliştirme).

95.Fiş

“Sonra da Sıdıka teyzenin kızı bize şeker ikram etti. Mert şekerleri görünce çok sevindi. Tabaktan birkaç tane aldı.” (Orakçı, 2020: s.8). (Mutluluk).

96.Fiş

“Sonra da Sıdıka teyzenin kızı bize şeker ikram etti. Mert şekerleri görünce çok sevindi. Tabaktan birkaç tane aldı.” (Orakçı, 2020: s.8). (Kanaatkâr olmama).

97.Fiş

“Sonra da Sıdıka teyzenin kızı bize şeker ikram etti. Mert şekerleri görünce çok sevindi. Tabaktan birkaç tane aldı.” (Orakçı, 2020: s.8). (Cömertlik).

98.Fiş

“Sonra dedemlerin diğer komşularını da ziyaret ettik. Gittiğimiz yerlerde hem şeker hem de para veriyorlardı.” (Orakçı, 2020: s.9). (Ziyarete bulunma).

99.Fiş

“Sonra dedemlerin diğer komşularını da ziyaret ettik. Gittiğimiz yerlerde hem şeker hem de para veriyorlardı.” (Orakçı, 2020: s.9). (Cömertlik).

100.Fiş

“Sonra dedemlerin diğer komşularını da ziyaret ettik. Gittiğimiz yerlerde hem şeker hem de para veriyorlardı.” (Orakçı, 2020: s.9). (Kültürel değerleri koruma ve geliştirme).

101.Fiş

“Ben para biriktirmek istiyordum, Mert de şeker yemek istiyordu. Mert’le anlaştım. Gittiğimiz yerlerde verdikleri parayı ben aldım. Şekerleri de Mert’e verdim. İkimiz de mutlu olmuştuk.” (Orakçı, 2020: s.10). (Dayanışma).

102.Fiş

“Ben para biriktirmek istiyordum, Mert de şeker yemek istiyordu. Mert’le anlaştım. Gittiğimiz yerlerde verdikleri parayı ben aldım. Şekerleri de Mert’e verdim. İkimiz de mutlu olmuştuk.” (Orakçı, 2020: s.10). (Mutluluk).

103.Fiş

“Eve gidince topladığım paralara baktım. Sayamayacağım kadar çoktu. ‘Paralarım ne yapsam?’ diye düşündüm. Kendime oyuncakçı dükkânı açabilirdim! Mert’e de topladığı şekerlerle bir şekerci dükkânı açardık belki.” (Orakçı, 2020: s.12).

“Ben mutlu mutlu bunları hayal ederken annem odaya girdi.” (Orakçı, 2020: s.13). (Mutluluk).

104.Fiş

“Annem güldü. Masadaki kumbaramı getirdi.” (Orakçı, 2020: s.13).

“Şimdi kumbaranın karnını doyuralım, dedi. Ben de paralarımın hepsini kumbaraya attım.” (Orakçı, 2020: s.14). (İtaatkârlık).

105.Fiş

“Oyuncakçı açınca hep oyun oynayacağım. Başka çocuklar da gelebilir. Ama Mert’e galiba şekerci açamayacağız. Çünkü o bütün şekerlerini yedi!” (Orakçı, 2020: s.15). (Kanaatkâr olmama).

Levent 5.Kitapta Bulunan Değerler

Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

Temkinli ve dikkatli olma

Sevgi (Anne Sevgisi)

Sevgi (Arkadaş Sevgisi)

Başkalarının mutluluğunu isteme

İtaatkârlık

Pişmanlık

Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma

Düşünceli olma

Mutluluk

Olumsuz Değerler

Nasihate kulak vermeme

Söz dinlememe

Öfkeli olma

106.Fiş

“Birkaç gündür yağmur yağıyordu. Annem hasta oluruz diye dışarıya çıkmamıza izin vermiyordu. Evde oturmaktan çok sıkılmışım.” (Orakçı, 2020: s.2). (Temkinli ve dikkatli olma).

107.Fiş

“Birkaç gündür yağmur yağıyordu. Annem hasta oluruz diye dışarıya çıkmamıza izin vermiyordu. Evde oturmaktan çok sıkılmışım.” (Orakçı, 2020: s.2). (Düşünceli olma).

108.Fiş

“Yağmur biraz azalınca tekrar sordum: ‘Dışarı çıkabilir miyiz anne?’ ‘Yağmur kesilsin ondan sonra’, dedi annem.” (Orakçı, 2020: s.2).

“Yağmur kesilecek mi, diye pencere kenarında beklemeye başladık.” (Orakçı, 2020: s.2). (İtaatkârlık).

109.Fiş

“Annem yanımıza geldi. ‘Benim oğullarımın canı çok mu sıkılmış’, diye sordu. ‘Evet anne çok sıkıldık’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.4).

“Kâmillere gitmek ister misiniz, diye sordu annem. Çok sevindim. ‘İsteriz! Aslan anne, diye boynuna sarıldım.” (Orakçı, 2020: s.5). (Düşünceli olma).

110.Fiş

“Annem yanımıza geldi. ‘Benim oğullarımın canı çok mu sıkılmış’, diye sordu. ‘Evet anne çok sıkıldık’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.4).

“Kâmillere gitmek ister misiniz, diye sordu annem. Çok sevindim. ‘İsteriz! Aslan anne, diye boynuna sarıldım.” (Orakçı, 2020: s.5). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

111.Fiş

“Annem yanımıza geldi. ‘Benim oğullarımın canı çok mu sıkılmış’, diye sordu. ‘Evet anne çok sıkıldık’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.4).

“Kâmillere gitmek ister misiniz, diye sordu annem. Çok sevindim. ‘İsteriz! Aslan anne, diye boynuna sarıldım.” (Orakçı, 2020: s.5). (Sevgi-Anne Sevgisi).

112.Fiş

“Annem yanımıza geldi. ‘Benim oğullarımın canı çok mu sıkılmış’, diye sordu. ‘Evet anne çok sıkıldık’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.4).

“Kâmillere gitmek ister misiniz, diye sordu annem. Çok sevindim. ‘İsteriz! Aslan anne, diye boynuna sarıldım.” (Orakçı, 2020: s.5). (Mutluluk).

113.Fiş

“İçeri girince Kâmil’i göremedim. Annesine sordum: ‘Ayşe teyze, Kâmil evde yok mu? ‘Kâmil odasında Levent. Hasta...’ ‘Hasta mı!..’ Kâmil’i merak ettim. Odasına doğru giderken, ‘Kâmil’in odasına girmeyin Leventçiğim. Hastalığı bulaşabilir’, dedi annesi. (Orakçı, 2020: s.7). (Temkinli ve dikkatli olma).

114.Fiş

Odasına doğru giderken, ‘Kâmil’in odasına girmeyin Leventçiğim. Hastalığı bulaşabilir’, dedi annesi. (Orakçı, 2020: s.7).

“Kâmil benim en iyi arkadaşım. Onun nasıl olduğunu öğrenmem lazım. Yavaşça odasının kapısını açtım. Kapıdan Mert’le birlikte Kâmil’e baktık.” (Orakçı, 2020: s.8). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

115.Fiş

Odasına doğru giderken, ‘Kâmil’in odasına girmeyin Leventçiğim. Hastalığı bulaşabilir’, dedi annesi. (Orakçı, 2020: s.7).

“Kâmil benim en iyi arkadaşım. Onun nasıl olduğunu öğrenmem lazım. Yavaşça odasının kapısını açtım. Kapıdan Mert’le birlikte Kâmil’e baktık.” (Orakçı, 2020: s.8). (Sevgi-Arkadaş Sevgisi).

116.Fiş

Odasına doğru giderken, ‘Kâmil’in odasına girmeyin Leventçiğim. Hastalığı bulaşabilir’, dedi annesi. (Orakçı, 2020: s.7).

“Kâmil benim en iyi arkadaşım. Onun nasıl olduğunu öğrenmem lazım. Yavaşça odasının kapısını açtım. Kapıdan Mert’le birlikte Kâmil’e baktık.” (Orakçı, 2020: s.8). (Söz dinlememe).

117.Fiş

Odasına doğru giderken, ‘Kâmil’in odasına girmeyin Leventçiğim. Hastalığı bulaşabilir’, dedi annesi. (Orakçı, 2020: s.7).

“Kâmil benim en iyi arkadaşım. Onun nasıl olduğunu öğrenmem lazım. Yavaşça odasının kapısını açtım. Kapıdan Mert’le birlikte Kâmil’e baktık.” (Orakçı, 2020: s.8). (Düşünceli olma).

118.Fiş

“Kâmil! Ne oldu sana, dedim. O sırada annem geldi.” (Orakçı, 2020: s.10).

“Evladım, Kâmil hasta görmüyor musunuz, rahatsız etmeyin, diyerek bizi odadan çıkardı.” (Orakçı, 2020: s.11). (Düşünceli olma).

119.Fiş

“Aklım Kâmil’deydi. Onun yanına gitmek, neyi olduğunu öğrenmek istiyordum.” (Orakçı, 2020: s.11). (Düşünceli olma).

120.Fiş

Odasına doğru giderken, ‘Kâmil’in odasına girmeyin Leventçiğim. Hastalığı bulaşabilir’, dedi annesi. (Orakçı, 2020: s.7).

“Baktım annemler sohbet ediyordu. Mert de oyuncaklara dalmıştı. Sessizce salondan çıktım. Kâmil’in odasına girdim.” (Orakçı, 2020: s.12). (Söz dinlememe).

121.Fiş

“Kâmil ne oldu sana, diye tekrar sordum.’ ‘Kızamık olmuşum Levent.’ (Orakçı, 2020: s.12).

“O ne Kâmil? Artık yüzün hep böyle mi olacak?’ ‘Yok, bir haftaya geçermiş. Öyle dedi doktor.’ ‘Oh be!’ Çok rahatlamıştım.” (Orakçı, 2020: s.13). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

122.Fiş

“Birden Mert odaya girdi. Beni Kâmil’in yanında görünce korkarak, ‘Appiiii!.. Deeel, diye bağırmaya başladı. Mert sus annem duyacak, desem de onu susturamadım. (Orakçı, 2020: s.13). (Düşünceli olma).

123.Fiş

“Birden Mert odaya girdi. Beni Kâmil’in yanında görünce korkarak, ‘Appiiii!.. Deeel, diye bağırmaya başladı. Mert sus annem duyacak, desem de onu susturamadım. (Orakçı, 2020: s.13). (Söz dinlememe).

124.Fiş

“Annem Mert’in sesini duyunca koşa koşa yanımıza geldi. Sözünü dinlemediğim için bana kızdı. Hastalık bana da bulaşabilirmiş, öyle söyledi. Tahmin edin ne oldu! Tabii ki annemin dediği çıktı.” (Orakçı, 2020: s.14). (Öfkeli olma).

125.Fiş

“Tahmin edin ne oldu! Tabii ki annemin dediği çıktı.” (Orakçı, 2020, s.14).

“Ertesi sabah uyandığımda çok ateşim vardı ve yüzümde kırmızı kırmızı benekler çıkmıştı. Kızamık olmuşum!” (Orakçı, 2020: s.15). (Nasihate kulak vermeme).

126.Fiş

“Ben hastayken yağmur da kesildi. Hava çok güzel oldu. Ama tabii ben dışarı çıkamadım. Keşke annemin sözünü dinleseydim.” (Orakçı, 2020: s.15). (Pişmanlık).

Levent 6.Kitapta Bulunan Değerler

Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

Mutluluk

Birlik ve beraberlik

Temkinli ve dikkatli olma

Düşünceli olma

Yardımseverlik

Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum ve Davranışlar

İnatçılık

Pes etme

Kendisi veya başkaları için güvenli olmayan eylemlerde bulunma

Öfkeli Olma

Acelecilik

Nasihate kulak vermeme

Söz dinlememe

127.Fiş

“Gece kar yağmış. Sabah uyanınca gördüm. Hemen Mert’in yanına gittim. ‘Mert kalk çabuk!’”. (Orakçı, 2020: s.2). (Acelecilik).

128.Fiş

“Gece kar yağmış. Sabah uyanınca gördüm. Hemen Mert’in yanına gittim. ‘Mert kalk çabuk!’ ‘Appi?’ ‘Kar yağmış. Dışarısı bembeyaz!’ Mert yatağından indi. Pencerenin önündeki tabureye çıktı. Ona dışarıyı gösterdim. ‘Bak Mert, kar!’ ‘Kay kay kay, diyerek Mert el çırpı.” (Orakçı, 2020: s.2). (Mutluluk).

129.Fiş

“O sırada annem geldi. Mert’in montunu giydirdi. Atkısını sardı. Tam şapkasını takmıştı ki Mert çıkarıp attı. Annem, ‘Bunu giymelisin’, diyerek şapkayı tekrar uzattı ama Mert giymeyi reddetti. Annem sinirlenmişti. Sesini yükseltti: ‘Mert hava çok soğuk... Dışarıda kar var, giy çabuk!’” (Orakçı, 2020: s.4). (Temkinli ve dikkatli olma).

130.Fiş

“O sırada annem geldi. Mert’in montunu giydirdi. Atkısını sardı. Tam şapkasını takmıştı ki Mert çıkarıp attı. Annem, ‘Bunu giymelisin’, diyerek şapkayı tekrar uzattı ama Mert giymeyi reddetti. Annem sinirlenmişti. Sesini yükseltti: ‘Mert hava çok soğuk... Dışarıda kar var, giy çabuk!’” (Orakçı, 2020: s.4). (Düşünceli olma).

131.Fiş

“O sırada annem geldi. Mert’in montunu giydirdi. Atkısını sardı. Tam şapkasını takmıştı ki Mert çıkarıp attı. Annem, ‘Bunu giymelisin’, diyerek şapkayı tekrar uzattı ama Mert giymeyi reddetti. Annem sinirlenmişti. Sesini yükseltti: ‘Mert hava çok soğuk... Dışarıda kar var, giy çabuk!’” (Orakçı, 2020: s.4). (İnatçılık).

132.Fiş

“O sırada annem geldi. Mert’in montunu giydirdi. Atkısını sardı. Tam şapkasını takmıştı ki Mert çıkarıp attı. Annem, ‘Bunu giymelisin’, diyerek şapkayı tekrar uzattı ama Mert giymeyi reddetti. Annem sinirlenmişti. Sesini yükseltti: ‘Mert hava çok soğuk... Dışarıda kar var, giy çabuk!’” (Orakçı, 2020: s.4). (Söz dinlememe).

133.Fiş

“O sırada annem geldi. Mert’in montunu giydirdi. Atkısını sardı. Tam şapkasını takmıştı ki Mert çıkarıp attı. Annem, ‘Bunu giymelisin’, diyerek şapkayı tekrar uzattı ama Mert giymeyi reddetti. Annem sinirlenmişti. Sesini yükseltti: ‘Mert hava çok soğuk... Dışarıda kar var, giy çabuk!’” (Orakçı, 2020: s.4). (Öfkeli olma).

134.Fiş

“Ama Mert annemin anlattığı iki inatçı keçi masalındaki keçiler gibiydi. Şapkayı bir türlü taktırmadı. Annem de daha fazla ısrar etmedi.” (Orakçı, 2020: s.5). (İnatçılık).

135.Fiş

“Ama Mert annemin anlattığı iki inatçı keçi masalındaki keçiler gibiydi. Şapkayı bir türlü taktırmadı. Annem de daha fazla ısrar etmedi.” (Orakçı, 2020: s.5). (Pes etme).

136.Fiş

“Mert’in elinden tuttum. Bahçeye çıktık. Mert kara çok dikkatli basıyor, yavaş yavaş yürüyordu.” (Orakçı, 2020: s.6). (Temkinli ve dikkatli olma).

137.Fiş

““Mert’in elinden tuttum. Bahçeye çıktık. Mert kara çok dikkatli basıyor, yavaş yavaş yürüyordu. Sonra birden elini çekti ve ters yöne koşmaya başladı.” (Orakçı, 2020, s.6). Hemen arkasından gidecektim ki ‘Paat’ diye bir ses çıktı. Mert yere düşmüştü.” (Orakçı, 2020: s.7). (Kendisi veya başkaları için güvenli olmayan eylemlerde bulunma).

138.Fiş

“Tam şapkasını takmıştı ki Mert çıkarıp attı. Annem, ‘Bunu giymelisin’, diyerek şapkayı tekrar uzattı ama Mert giymeyi reddetti.” (Orakçı, 2020: s.4).

“Mert yere düşmüştü. Neyse ki yerler kar olduğu için canı yanmamıştı ama başı üşümüştü.” (Orakçı, 2020: s.7). (Nasihate kulak vermeme).

139.Fiş

“Annem Mert’in şapkasını taktı. Mert çok mutlu olmuştu.” (Orakçı, 2020: s.7). (Mutluluk).

140.Fiş

“Yerden kocaman bir kar topu yuvarladım. Sonra da Mert’le beraber birer tane daha hazırladık.” (Orakçı, 2020: s.10). (Birlik ve beraberlik).

141.Fiş

“Mert hadi eve girelim’, dedim. Ama Mert kaşlarını kaldırarak ‘ııh’ dedi. Mert’i içeri sokmak için elinden tutmaya çalıştım ama kaçtı benden.” (Orakçı, 2020: s.11). (İnatçılık).

142.Fiş

“Mert hadi eve girelim’, dedim. Ama Mert kaşlarını kaldırarak ‘ııh’ dedi. Mert’i içeri sokmak için elinden tutmaya çalıştım ama kaçtı benden.” (Orakçı, 2020: s.11). (Söz dinlememe).

143.Fiş

“Kardan adama sarıldı, kulaklarını tutarak, ‘Adam üşü, üşü’, dedi. ‘Mert kardan adamlar üşümez’, dedim ama inanmadı. Kardan adama daha da sıkı sarıldı.” (Orakçı, 2020: s.12). (Düşünceli olma).

144.Fiş

“Kardan adama sarıldı, kulaklarını tutarak, ‘Adam üşü, üşü’, dedi. ‘Mert kardan adamlar üşümez’, dedim ama inanmadı. Kardan adama daha da sıkı sarıldı.” (Orakçı, 2020: s.12). (Yardımseverlik).

145.Fiş

“Babam önce bereyi kardan adamın başına taktı. Sonra da battaniyeyle onu sardı. ‘Bak Mert, artık kardan adam üşümez’, dedi. Mert çok mutlu oldu.” (Orakçı, 2020: s.14). (Mutluluk).

146.Fiş

“Babam önce bereyi kardan adamın başına taktı. Sonra da battaniyeyle onu sardı. ‘Bak Mert, artık kardan adam üşümez’, dedi. Mert çok mutlu oldu.” (Orakçı, 2020: s.14). (Düşünceli olma).

Levent 7.Kitapta Bulunan Değerler

Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

Adaletli olma

Kolaylaştırıcı olma

Yardımseverlik

İtaatkârlık

Mutluluk

Güvenilir olma

Başkalarının mutluluğunu isteme

Birlik ve beraberlik

Temizlik

Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum ve Davranışlar

Yalan ve Aldatma

147.Fiş

“Sabah erkenden kalktım. Hava çok güzeldi. Hemen gidip Mert’i kaldırdım. Elimizi yüzümüzü yıkadıktan sonra mutfığa gittik. Her beraber kahvaltı ettik.” (Orakçı, 2020: s.2). (Temizlik).

148.Fiş

“Sabah erkenden kalktım. Hava çok güzeldi. Hemen gidip Mert’i kaldırdım. Elimizi yüzümüzü yıkadıktan sonra mutfığa gittik. Her beraber kahvaltı ettik.” (Orakçı, 2020: s.2). (Birlik ve beraberlik).

149.Fiş

“Kahvaltıdan sonra canımız bahçeye çıkmak istedi. Ben kendim giyindim. Mert daha küçük olduğu için onu annem giydirdi.” (Orakçı, 2020: s.3). (Kolaylaştırıcı olma).

150.Fiş

“Abi yakala’ demek istiyordu. Peşinden koşmaya başladım. Mert yakalanmayı sevmiyordu. Ben de yavaş yavaş koşuyordum.” (Orakçı, 2020: s.4). (İtaatkârlık).

151.Fiş

“Abi yakala’ demek istiyordu. Peşinden koşmaya başladım. Mert yakalanmayı sevmiyordu. Ben de yavaş yavaş koşuyordum.” (Orakçı, 2020: s.4). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

152.Fiş

“Mert yavaşça parmağını uzattı. Gösterdiği tarafa baktım. O da ne! Komşumuzun bahçesinde korkunç bir adam vardı.” (Orakçı, 2020: s.6).

“Ben de korkmuştum. Annemizin yanına koştuk hemen. ‘Anne biz çok korkunç bir şey gördük’, dedim. Mert de ‘öcüü ööö’ diye sesler çıkarıyordu. ‘Hani, nerede’, dedi annem. Annemin elini sıkı sıkı tuttuk ve o adamı gördüğümüz yere gittik.” (Orakçı, 2020: s.7). (Güvenilir olma).

153.Fiş

“Aklıma bir fikir geldi. ‘Mert seninle oyun oynayalım mı’, diye sordum. ‘Evet! Evet’, diye zıplamaya başladı Mert.” (Orakçı, 2020: s.10). (Mutluluk).

154.Fiş

“Yaklaşınca onun korkulacak bir şey olmadığını gördüm. Oyuncak gibiydi. Ama Mert hala korkuyordu.” (Orakçı, 2020: s.9).

“Aklıma bir fikir geldi. ‘Mert seninle oyun oynayalım mı’, diye sordum. ‘Evet! Evet’, diye zıplamaya başladı Mert. ‘Gözlerini kapat o zaman’, dedim. Mert korkuluğu unuttu ve gözlerini kapattı. (Orakçı, 2020: s.10). Onu çitin öbür tarafındaki korkuluğun yanına götürdüm. ‘Mert aç bakalım gözlerini’, dedim. Mert gözlerini açınca çok korktu. ‘Appii’, diyerek arkama saklandı.” (Orakçı, 2020: s.11). (Yalan ve Aldatma).

155.Fiş

“Hemen Mert’e açıkladım: ‘Bak Mert gerçek adam değil bu. İçi saman dolu. Mert hala anlamamıştı. Korkuyla bakıyordu. ‘Mert oyuncak o, dokun bak’, dedim. Onu korkuluğa yaklaştırdım. Mert yavaşça dokundu, sonra gülmeye başladı.” (Orakçı, 2020: s.12). (Kolaylaştırıcı olma).

156.Fiş

“Hemen Mert’e açıkladım: ‘Bak Mert gerçek adam değil bu. İçi saman dolu. Mert hala anlamamıştı. Korkuyla bakıyordu. ‘Mert oyuncak o, dokun bak’, dedim. Onu korkuluğa yaklaştırdım. Mert yavaşça dokundu, sonra gülmeye başladı.” (Orakçı, 2020: s.12). (Yardımseverlik).

157.Fiş

“Oyuncak, oyuncak!..’ ‘Evet, hadi biz de onu korkutalım’, dedim. İkimiz de korkuluğun karşısına geçtik, ‘Ööööö’, yapıp ellerimizi salladık.” (Orakçı, 2020: s.13). (Adaletli olma).

Levent 8.Kitapta Bulunan Değerler

Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

Sevgi (Hayvan Sevgisi)

Mutluluk

Nezaket ve görgü kuralları

Düşünceli olma

Hayâ/Utanma

Dürüstlük

İtaatkârlık

Cesaret

Olumsuz Değerler

Öfkeli olma

Söz dinlememe

Yalan ve Aldatma

Özgürlükten yoksun kılma

Israrcı olma

158.Fiş

“Mert önce kuzudan biraz çekindi. Ben kuzunun tüylerini okşayınca o da sevmeye başladı.” (Orakçı, 2020: s.3). (Cesaret).

159.Fiş

“Mert önce kuzudan biraz çekindi. Ben kuzunun tüylerini okşayınca o da sevmeye başladı.” (Orakçı, 2020: s.3). (Sevgi-Hayvan Sevgisi).

160.Fiş

“Annemin yanına koştum. ‘Anneee bir kuzu alalım mı’, diye sordum. ‘O da nereden çıktı’, dedi annem. ‘Kuzu çok sevimli bir hayvan anne, lütfen’, diye ısrar ettim.” (Orakçı, 2020: s.4). (Israrcı olma).

161.Fiş

“Oğlum kuzuya bakmak kedi, kuş beslemek gibi bir şey değil. Burada sıkılır o. Otlanabileceği geniş şeyler lazım. Yazık olur kuzuya.” (Orakçı, 2020: s.5). (Düşünceli olma).

162.Fiş

“Mert’e baktım. Hala kuzuyla oynuyordu. Ama artık çok yorulmuştu. Ona eve girmesini söyledim. Hiç itiraz etmedi.” (Orakçı, 2020: s.6). (Düşünceli olma).

163.Fiş

“Mert’e baktım. Hala kuzuyla oynuyordu. Ama artık çok yorulmuştu. Ona eve girmesini söyledim. Hiç itiraz etmedi.” (Orakçı, 2020: s.6). (İtaatkârlık).

164.Fiş

“Hemen kuzuyu aldım ve bizim bahçeye götürdüm. Çok mutluydum. Artık benim de bir kuzum vardı.” (Orakçı, 2020: s.7). (Mutluluk).

165.Fiş

“Hemen kuzuyu aldım ve bizim bahçeye götürdüm. Çok mutluydum. Artık benim de bir kuzum vardı.” (Orakçı, 2020: s.7). (Sevgi-Hayvan Sevgisi).

166.Fiş

“Hemen kuzuyu aldım ve bizim bahçeye götürdüm. Çok mutluydum. Artık benim de bir kuzum vardı.” (Orakçı, 2020: s.7). (Özgürlükten yoksun kılma).

167.Fiş

“Sonra eve girdim. Arabalarımıyla oynamaya başladım. Mert ise kuzudan melemeyi öğrenmiş, evde ‘Meeee’ diyerek dolaşıyordu. Hemen Mert’in yanına koştum. Annem duymasın diye onu susturmaya çalıştım ama fayda etmedi. Bir de ‘Appi!.. Duzu duzu’, demeye başladı.” (Orakçı, 2020: s.8). (Yalan ve Aldatma).

168.Fiş

“Sonra eve girdim. Arabalarımıyla oynamaya başladım. Mert ise kuzudan melemeyi öğrenmiş, evde ‘Meeee’ diyerek dolaşıyordu. Hemen Mert’in yanına koştum. Annem

duymasın diye onu susturmaya çalıştım ama fayda etmedi. Bir de ‘Appi!.. Duzu duzu’, demeye başladı.” (Orakçı, 2020: s.8). (Söz dinlememe).

169.Fiş

“Ara sıra da ‘Mee Mee’ diye melemeye devam ediyordu. Ooof of! Beni hiç dinlemiyor bu çocuk. Sonunda dayanamadım. ‘Mert sus! Yakalanacağım’, diye bağırdım.” (Orakçı, 2020: s.9). (Söz dinlememe).

170.Fiş

“Ara sıra da ‘Mee Mee’ diye melemeye devam ediyordu. Ooof of! Beni hiç dinlemiyor bu çocuk. Sonunda dayanamadım. ‘Mert sus! Yakalanacağım’, diye bağırdım.” (Orakçı, 2020: s.9). (Öfkeli olma).

171.Fiş

“Annem bana döndü: ‘Kardeşin kuzu mu diyor Levent? Kuzu mu buldunuz yoksa?’ (Orakçı, 2020: s.10).

“Daha fazla saklayamadım. Her şeyi anneme anlattım. Kuzuyu ona göstermemi söyledi. Bu Mert hep benim işlerimi bozuyor!” (Orakçı, 2020: s.11). (Dürüstlük).

172.Fiş

“Daha fazla saklayamadım. Her şeyi anneme anlattım. Kuzuyu ona göstermemi söyledi. Bu Mert hep benim işlerimi bozuyor!” (Orakçı, 2020: s.11). (Öfkeli olma).

173.Fiş

“Annemle bahçeye çıkarken komşumuz geldi. Anneme, ‘Bizim koyunun yavrusu kayıp. Gördünüz mü’, diye sordu.” (Orakçı, 2020: s.11).

“Ben suçlu suçlu önüme baktım.” (Orakçı, 2020, s.12). (Hayâ/Utanma).

174.Fiş

“Annem bana seslendi: ‘Kuzu annesini özlemiştir Levent, dedi.’ Annem haklıydı. Ben de annemden ayrı kalsam ben de üzülürdüm.” (Orakçı, 2020: s.12). (Düşünceli olma).

175.Fiş

“Hemen onları kuzunun olduğu yere götürdüm.” (Orakçı, 2020: s.13).

“Komşumuz teşekkür etti. Kuzuyu istediğimiz zaman gidip sevebileceğimizi söyledi. Çok mutlu oldum.” (Orakçı, 2020: s.14). (Nezaket ve görgü kuralları).

176.Fiş

“Komşumuz teşekkür etti. Kuzuyu istediğimiz zaman gidip sevebileceğimizi söyledi. Çok mutlu oldum.” (Orakçı, 2020: s.14). (Mutluluk).

177.Fiş

“O günden beri sık sık komşumuzun minik kuzusunu sevmeye gidiyoruz.” (Orakçı, 2020: s.15). (Sevgi-Hayvan Sevgisi).

Levent 9.Kitapta Bulunan Değerler

Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

Başkalarının mutluluğunu isteme

Sevgi

Mutluluk

Düşünceli olma

Temizlik

Yardımseverlik

Anlayışlı olma

Hayâ/utanma

Kolaylaştırıcı olma

Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavır, Tutum ve Davranışlar

Sorumsuzluk

Kendisi veya başkaları için güvenli olmayan eylemlerde bulunma

178.Fiş

“Babam sürpriz yapmayı çok sever. Geçenlerde de anneme sürpriz yemek yaptı. Annem çok mutlu oldu. ‘Annemi mutlu etmek için ben de sürpriz yapabilirim.’ diye düşündüm.” (Orakçı, 2020: s.2). (Sevgi).

179.Fiş

“Babam sürpriz yapmayı çok sever. Geçenlerde de anneme sürpriz yemek yaptı. Annem çok mutlu oldu. ‘Annemi mutlu etmek için ben de sürpriz yapabilirim.’ diye düşündüm.” (Orakçı, 2020: s.2). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

180.Fiş

“Babam sürpriz yapmayı çok sever. Geçenlerde de anneme sürpriz yemek yaptı. Annem çok mutlu oldu. ‘Annemi mutlu etmek için ben de sürpriz yapabilirim.’ diye düşündüm.” (Orakçı, 2020: s.2). (Düşünceli olma).

181.Fiş

“Babam sürpriz yapmayı çok sever. Geçenlerde de anneme sürpriz yemek yaptı. Annem çok mutlu oldu. ‘Annemi mutlu etmek için ben de sürpriz yapabilirim.’ diye düşündüm.” (Orakçı, 2020: s.2). (Mutluluk).

182.Fiş

“Sabah erkenden kalktım. Daha kimse uyanmamıştı. Elimi yüzümü yıkadım.” (Orakçı, 2020: s.3). (Temizlik).

183.Fiş

“Buzdolabının kapağını açtım. Kahvaltılıkler üstteki raftaydı. Elimi uzattım ama yetişemedim. Masanın kenarındaki sandalyelerden birini aldım. Çekerek buzdolabının önüne getirdim.” (Orakçı, 2020: s.4). (Kolaylaştırıcı olma).

184.Fiş

“Sandalyeyi çekerken halı toplanmıştı. ‘Sonra düzeltirim.’ diye düşünerek sandalyenin üzerine çıktım.” (Orakçı, 2020: s.5). (Sorumsuzluk).

185.Fiş

“Sandalyeyi çekerken halı toplanmıştı. ‘Sonra düzeltirim.’ diye düşünerek sandalyenin üzerine çıktım.” (Orakçı, 2020: s.5).

“Masaya doğru adım atmıştım ki ayağım halıya takıldı ve küüt diye düştüm. Zeytinler yere döküldü. Çok üzüldüm. Onları tek tek topladım. Her taraf yağ olmuştu.” (Orakçı, 2020: s.6). (Davranışlarının sonucuna katlanma).

186.Fiş

“Sandalyeyi çekerken halı toplanmıştı. ‘Sonra düzeltirim.’ diye düşünerek sandalyenin üzerine çıktım.” (Orakçı, 2020: s.5).

“Masaya doğru adım atmıştım ki ayağım halıya takıldı ve küüt diye düştüm. Zeytinler yere döküldü. Çok üzüldüm. Onları tek tek topladım. Her taraf yağ olmuştu.” (Orakçı, 2020: s.6). (Kendisi veya başkaları için güvenli olmayan eylemlerde bulunma).

187.Fiş

“Hemen küçük taburemi alıp bahçeye çıktım. Ağaca uzandım. Bir tabak zeytin topladım.” (Orakçı, 2020: s.8). (Kolaylaştırıcı olma).

188.Fiş

“Topladığım zeytinleri yıkadım. Sonra dolaptan reçel çıkarmak için yeniden sandalyeye çıktım. Buzdolabının içine uzanıp reçel dolu kaseyi aldım.” (Orakçı, 2020: s.9). (Temizlik).

189.Fiş

“Topladığım zeytinleri yıkadım. Sonra dolaptan reçel çıkarmak için yeniden sandalyeye çıktım. Buzdolabının içine uzanıp reçel dolu kaseyi aldım.” (Orakçı, 2020: s.9). (Kolaylaştırıcı olma).

190.Fiş

“Arkamı dönüp tam yere inecekken Mert’in sesini duydum: ‘Apppppiiii!..’ Panikle elimdeki reçel kasesini havaya fırlattım. Kase Mert’in kafasına düştü.” (Orakçı, 2020: s.10).

“Mert ağlamaya başladı. Onu susturmaya çalıştım. Ama Mert’in susmaya hiç niyeti yoktu. O sırada annemin sesini duydum: ‘Bu mutfağın hali ne!’ Çok utandım.” (Orakçı, 2020: s.11). (Hayâ/Utanma).

191.Fiş

“O sırada annemin sesini duydum: ‘Bu mutfağın hali ne!’ Çok utandım.” (Orakçı, 2020: s.11).

“Ben kahvaltı hazırlamak istemiştim anne, diyebildim sadece. Annem benim üzüldüğümü görünce gülümsedi: ‘Tamam Leventçiğim önemli değil. Düşünmen yeter. Hadi üstünü değiştir, ellerini de yıka.’ (Orakçı, 2020: s.12). (Anlayışlı olma).

192.Fiş

“Annem benim üzüldüğümü görünce gülümsedi: ‘Tamam Leventçiğim önemli değil. Düşünmen yeter. Hadi üstünü değiştir, ellerini de yıka.’ (Orakçı, 2020: s.12). (Temizlik).

193.Fiş

“Sonra da Mert’i banyoya soktu. Mert’in saçından reçelleri çıkarmak biraz zor oldu.” (Orakçı, 2020: s.13). (Temizlik).

194.Fiş

“Annem mutfağı topladı, sonra da bize kahvaltı hazırladı. Ben de ona az da olsa yardım ettim.” (Orakçı, 2020: s.14). (Yardımseverlik).

195.Fiş

“Annem mutfağı topladı, sonra da bize kahvaltı hazırladı. Ben de ona az da olsa yardım ettim.” (Orakçı, 2020: s.14). (Düşünceli olma).

Levent 10.Kitapta Bulunan Değerler

Bilinmesi ve Benimsenmesi İstenilen Değerler

Başkalarının mutluluğunu isteme

Yenilik arayışı

Düşünceli olma

Mutluluk

Anlayışlı olma

İyilikseverlik

İtaatkârlık

Sevgi (Kardeş Sevgisi)

Cömertlik

Paylaşımıcı olma

Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma

Saygı (Büyükklere Saygı)

Temkinli ve dikkatli olma

Nezaket ve görgü kuralları

Sevgi (Baba Sevgisi)

Birlik ve beraberlik

Bilinmesi ve Sakınılması İstenilen Tavr, Tutum ve Davranışlar

Bencillik

196.Fiş

“Bahçemizde top oynamayı çok seviyordum.” (Orakçı, 2020: s.2). (Sevgi).

197.Fiş

“Babamdan top istedim. O da hem bana hem Mert’e top aldı. İkimiz de çok sevindik. Babama sarıldım, teşekkür ettim. Mert de, ‘Cici baba’, dedi. Mert teşekkür edemediği için ‘cici’ diyor.” (Orakçı, 2020: s.3). (İtaatkârlık).

198.Fiş

“Babamdan top istedim. O da hem bana hem Mert’e top aldı. İkimiz de çok sevindik. Babama sarıldım, teşekkür ettim. Mert de, ‘Cici baba’, dedi. Mert teşekkür edemediği için ‘cici’ diyor.” (Orakçı, 2020: s.3). (Cömertlik).

199.Fiş

“Babamdan top istedim. O da hem bana hem Mert’e top aldı. İkimiz de çok sevindik. Babama sarıldım, teşekkür ettim. Mert de, ‘Cici baba’, dedi. Mert teşekkür edemediği için ‘cici’ diyor.” (Orakçı, 2020: s.3). (Düşünceli olma).

200.Fiş

“Babamdan top istedim. O da hem bana hem Mert’e top aldı. İkimiz de çok sevindik. Babama sarıldım, teşekkür ettim. Mert de, ‘Cici baba’, dedi. Mert teşekkür edemediği için ‘cici’ diyor.” (Orakçı, 2020: s.3). (Mutluluk).

201.Fiş

“Babamdan top istedim. O da hem bana hem Mert’e top aldı. İkimiz de çok sevindik. Babama sarıldım, teşekkür ettim. Mert de, ‘Cici baba’, dedi. Mert teşekkür edemediği için ‘cici’ diyor.” (Orakçı, 2020: s.3). (Sevgi-Baba Sevgisi).

202.Fiş

“Babamdan top istedim. O da hem bana hem Mert’e top aldı. İkimiz de çok sevindik. Babama sarıldım, teşekkür ettim. Mert de, ‘Cici baba’, dedi. Mert teşekkür edemediği için ‘cici’ diyor.” (Orakçı, 2020: s.3). (Nezaket ve görgü kuralları).

203.Fiş

“Mert’in ilk defa topu oldu. Ona bir şey olacak diye çok korkuyordu. Bir gün, ‘Hadi Mert topunla oynayalım’, dedim. Ama o, ‘Benim benim’, deyip vermedi topunu.” (Orakçı, 2020: s.4). (Temkinli ve dikkatli olma).

204.Fiş

“Mert’in ilk defa topu oldu. Ona bir şey olacak diye çok korkuyordu. Bir gün, ‘Hadi Mert topunla oynayalım’, dedim. Ama o, ‘Benim benim’, deyip vermedi topunu.” (Orakçı, 2020: s.4). (Bencillik).

205.Fiş

“Ne kadar güzel topun var Levent!’ Bir baktım, arkadaşım Hayri beni izliyordu. Yanında da annesi vardı. ‘Sen de gel Hayri, beraber oynayalım’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.5). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

206.Fiş

“Ne kadar güzel topun var Levent!’ Bir baktım, arkadaşım Hayri beni izliyordu. Yanında da annesi vardı. ‘Sen de gel Hayri, beraber oynayalım’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.5). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

207.Fiş

“Ne kadar güzel topun var Levent!’ Bir baktım, arkadaşım Hayri beni izliyordu. Yanında da annesi vardı. ‘Sen de gel Hayri, beraber oynayalım’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.5). (Paylaşımçı olma).

208.Fiş

“Ne kadar güzel topun var Levent!’ Bir baktım, arkadaşım Hayri beni izliyordu. Yanında da annesi vardı. ‘Sen de gel Hayri, beraber oynayalım’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.5). (Birlik ve beraberlik).

209.Fiş

“Ne kadar güzel topun var Levent!’ Bir baktım, arkadaşım Hayri beni izliyordu. Yanında da annesi vardı. ‘Sen de gel Hayri, beraber oynayalım’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.5).

“Hayri, izin verecek mi, diye annesine baktı. Annesi gülümsedi: ‘Gidebilirsin Hayri. Birazdan alırım ben seni.’ Hayri hemen bizim bahçeye geldi. Birlikte oynamaya başladık.” (Orakçı, 2020: s.6). (Saygı-Büyüklere Saygı).

210.Fiş

“Ne kadar güzel topun var Levent!’ Bir baktım, arkadaşım Hayri beni izliyordu. Yanında da annesi vardı. ‘Sen de gel Hayri, beraber oynayalım’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.5).

“Hayri, izin verecek mi, diye annesine baktı. Annesi gülümsedi: ‘Gidebilirsin Hayri. Birazdan alırım ben seni.’ Hayri hemen bizim bahçeye geldi. Birlikte oynamaya başladık.” (Orakçı, 2020: s.6). (İtaatkârlık).

211.Fiş

“Ne kadar güzel topun var Levent!’ Bir baktım, arkadaşım Hayri beni izliyordu. Yanında da annesi vardı. ‘Sen de gel Hayri, beraber oynayalım’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.5).

“Hayri, izin verecek mi, diye annesine baktı. Annesi gülümsedi: ‘Gidebilirsin Hayri. Birazdan alırım ben seni.’ Hayri hemen bizim bahçeye geldi. Birlikte oynamaya başladık.” (Orakçı, 2020: s.6). (Anlayışlı olma).

212.Fiş

“Ne kadar güzel topun var Levent!’ Bir baktım, arkadaşım Hayri beni izliyordu. Yanında da annesi vardı. ‘Sen de gel Hayri, beraber oynayalım’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.5).

“Hayri, izin verecek mi, diye annesine baktı. Annesi gülümsedi: ‘Gidebilirsin Hayri. Birazdan alırım ben seni.’ Hayri hemen bizim bahçeye geldi. Birlikte oynamaya başladık.” (Orakçı, 2020: s.6). (Birlik ve beraberlik).

213.Fiş

“Ne kadar güzel topun var Levent!’ Bir baktım, arkadaşım Hayri beni izliyordu. Yanında da annesi vardı. ‘Sen de gel Hayri, beraber oynayalım’, dedim.” (Orakçı, 2020: s.5).

“Hayri, izin verecek mi, diye annesine baktı. Annesi gülümsedi: ‘Gidebilirsin Hayri. Birazdan alırım ben seni.’ Hayri hemen bizim bahçeye geldi. Birlikte oynamaya başladık.” (Orakçı, 2020: s.6). (Dostluk kurma ve insanlarla yakın ilişki içinde olma).

214.Fiş

“Mert kucağında topuyla pencereden bizi izliyordu. Canı oynamak istiyordu galiba.” (Orakçı, 2020: s.7).

“Mert bana topunu vermemiştı ama ben onu oyunumuza aldım. Ne de olsa o benim kardeşim.” (Orakçı, 2020: s.8). (Anlayışlı olma).

215.Fiş

“Mert kucağında topuyla pencereden bizi izliyordu. Canı oynamak istiyordu galiba.” (Orakçı, 2020: s.7).

“Mert bana topunu vermemiştı ama ben onu oyunumuza aldım. Ne de olsa o benim kardeşim.” (Orakçı, 2020: s.8). (Sevgi-Kardeş Sevgisi).

216.Fiş

“Mert kucağında topuyla pencereden bizi izliyordu. Canı oynamak istiyordu galiba.” (Orakçı, 2020: s.7).

“Mert bana topunu vermemişti ama ben onu oyunumuza aldım. Ne de olsa o benim kardeşim.” (Orakçı, 2020: s.8). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

217.Fiş

“Topu birbirimize atıyorduk. Düşüren yanıyordu. Mert birkaç kez düşürdü ama küçük olduğu için onu oyundan çıkarmadık.” (Orakçı, 2020: s.9). (Anlayışlı olma).

218.Fiş

“Topu birbirimize atıyorduk. Düşüren yanıyordu. Mert birkaç kez düşürdü ama küçük olduğu için onu oyundan çıkarmadık.” (Orakçı, 2020: s.9). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

219.Fiş

“O sırada Hayri’nin annesi geldi. Hayri’yi çağırđı, eve gittiler.” (Orakçı, 2020: s.11). (İtaatkârlık).

220.Fiş

“Çiviler topa batmış olacak ki büyük bir gürültü koptu. Topum patlamıştı. Mert’e bir şey demedim ama çok canım sıkıldı. Yüzüm asıldı hemen.” (Orakçı, 2020: s.10).

“Mert eve doğru koştu. Niçin koştuğunu anlamadım. Ben de arkasından gittim. Odasına girdi ve yatağının altından topunu çıkardı bana uzattı: ‘Appi, al’, dedi. (Orakçı, 2020, s.12). (Paylaşımıcı olma).

221.Fiş

“Mert eve doğru koştu. Niçin koştuğunu anlamadım. Ben de arkasından gittim. Odasına girdi ve yatağının altından topunu çıkardı bana uzattı: ‘Appi, al’, dedi. (Orakçı, 2020: s.12). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

222.Fiş

“Mert eve doğru koştu. Niçin koştuğunu anlamadım. Ben de arkasından gittim. Odasına girdi ve yatağının altından topunu çıkardı bana uzattı: ‘Appi, al’, dedi. (Orakçı, 2020: s.12). (Düşünceli olma).

223.Fiş

“Mert eve doğru koştu. Niçin koştuğunu anlamadım. Ben de arkasından gittim. Odasına girdi ve yatağının altından topunu çıkardı bana uzattı: ‘Appi, al’, dedi. (Orakçı, 2020: s.12). (Cömertlik).

224.Fiş

“Mert’in bana topunu vermek istemesine çok sevindim. ‘Canım kardeşim’, diyerek onu öptüm. O da bana sarıldı, dedi.” (Orakçı, 2020: s.12). (Mutluluk).

225.Fiş

“Mert’in bana topunu vermek istemesine çok sevindim. ‘Canım kardeşim’, diyerek onu öptüm. O da bana sarıldı, dedi.” (Orakçı, 2020: s.12). (Sevgi-Kardeş Sevgisi).

226.Fiş

“O sırada annem bizi yanına çağırdı. Bize bir sürprizi olduğunu söyledi. Sonra patlayan topumu ortasından kesti. Mert’le bana şapka yaptı.” (Orakçı, 2020: s.14). (Başkalarının mutluluğunu isteme).

227.Fiş

“O sırada annem bizi yanına çağırdı. Bize bir sürprizi olduğunu söyledi. Sonra patlayan topumu ortasından kesti. Mert’le bana şapka yaptı.” (Orakçı, 2020: s.14). (Düşünceli olma).

228.Fiş

“O sırada annem bizi yanına çağırdı. Bize bir sürprizi olduğunu söyledi. Sonra patlayan topumu ortasından kesti. Mert’le bana şapka yaptı.” (Orakçı, 2020: s.14).

“Artık bahçeye çıkıp Mert’in topuyla oyun oynuyoruz. Onu henüz patlatmadık. Şapkalarımız da bizi güneşten koruyor!” (Orakçı, 2020: s.15). (Yeniliğe açıklık).

EK-8 : Etik Kurul Kararı

ÖZGEÇMİŞ

